NAUK

OD

POGLAVITIH STVARIH

KERSTJANSKO-KATOLICSANSKIH,

PO

O. FRA.

BERNARDINU LEAKOVICH,

REDA S. FRANCISHKA, DERXAVE S. IVANA KAPISTRANA, SHTIOCU BOGOSLOVICE, I XUPE SHARENGRADSKE SLUXITELJU IZTOMACSIT,

I

Z, DOPUSHTENJEM STARESHINAH,

A

S, TROSHKOM DOBROCSINILACAH,

NA SVITLOST IZDAT.

U BUDIMU

SLOVIMA KRALJEVSKE SKUPNO-UCSNICE.

GODINE MDCCXCVIII.

NAUK

OD

POGLAVITIH STVARIH

KERSTJANSKO-KATOLICSANSKIH,

PO

O. FRA.

BERNARDINU LEAKOVICH,

RÉDA S. FRANCISHKA, DERXAVE S. IVANA KAPISTRANA, SHTIOCU BOGOSLOVICE, I XUPE SHARENGRADSKE SLUXITELJU IZTOMACSIT,

I

Z, DOPUSHTENJEM STARESHINAH,

A.

S, TROSHKOM DOBROCSINILACAH;

NA SVITLOST IZDAT.

REPRINT

U BUDIMU

SLOVIMA KRALJEVSKE SKUPNO-UCSNICE.

GODINE MDCCXCVIII.

PRID-GOVOR

OD BISTVA CSOVICSJEGA, I SVERHE NJEGOVE.

Potribito, i vehoma korisno jeſt naipervo poznati ſebe iſtoga. Zato i recse Naucsni Hugo (*a*) „ Boljiſi, i lipshi, csovicse, kada tebe „ iſtoga poznash, nego kadbi, tebe za nemar „ metnuvshi, poznavo zvizde, kripoſti travah, „ nagnutja ljudska, naravi xivinske, i kadbi „ ſviu ſtvarih nebeskih, i zemaljskih znanje „ imao. Mloghibo mloga znadu, a ſebe iſte „ neznadu; premakoje najvecha mudroſt ſebe „ znati. " I doiſto takvoje ſtanje csovicsje, veli Boetius: „ Da ſamo onda drughe ſtvari „ nadvisuje, kada ſebe poznaje; kada pak ſebe „ poznavati priſtane, ondase manji od xivinah „ nerazloxitih ſtavlja. Jer shto xivine nerazlo- „ xite ſebe poznaju, toim iſta narav donoſi, „ shto pak ljudi ſebe nepoznaju, toim od ne- „ pomnje dolazi. " Shta rad, da ſvaki ſebe moxe poznati, nek promotri shtoje csovik, i kojaje ſverha njegova, i po koi nacsin moxeju doſtignuti.

(*a*) *Hug. lib. 2. de anima.*

Quærite primum regnum Dei, & juſtitiam ejus.

Matth. c. 6. v. 33.

Csovik, u plemenu ſvomu naravnomu promotrit, po izpiſanju Naravno-znanacäh, jeſt *xivina razloxita.* Zoveſe *Xivina* csovik jerbo xivi, jide, pie, ſpava, i druga dilla tilesna cſini kano i oſtale xivine nerazloxite. Zove ſe pak csovik xivina *razloxita:* jerbo razlog imade, po komu ſva ſvoja dilla moxe upravljati; shto neimaju xivine nerazloxite, kakono vol, konj &c. I jerboje csovik razloxit, po tomuſe ſamo razlucsuje od xivinah nerazloxitih, i nje nadviſuje; a u oſtalomu, njima vidiſe prilicsan (*a*) Jer akoje csovik jak, takviſu i Lavi: akoje csovik liep, takviſu i pavunovi: akoje csovik hitar, takviſu i konji &c. Sam indi razlog cſiniga vechega, i lipshega od ſviu ſtvarih nazemlji.

Liepoje ovo, kada csovik govorenja razumna beſidi, kad odgovore pametne daje, kad razlicſitoſti ſtvarih, i plodovah njihovih tomacſi. A evo, ſva ova po csoviku cſiniti gledamo: kada on, sluxechiſe dobro s, razlogom, neſamo vidjene ſtvari poznaje; nego i nevidjene dokucsuje, i ſverhu njih razloxi. Spominaſe shtoje ucſinio, i oſitjaſe shto ima cſiniti: on poznaje kripoſti, i nje fali: on govori od duhovah nebeskih, i dopira do iſtoga Boga Stvoritelja ſvoga: odkud i recse Lactan. (*b*) „Prem„ dabi ſve pleme csovicsansko neznalo, ka-

kvoga

(*a*) *Senec. in ep.* 79. *ad Lucil.* (*b*) *Lactant. lib.* 1.

„ kvoga Boga mora imati, ſaſvim tim zna, da „ ima Bog. “

Iz kojih dillovanjah csovicsji, kakono iz plodovah njegovih, moxemo poznati, daje on od tvoſtruka biſtva ſaſtavit: to jeſt, od tilesnoga i duhovnoga. Od tilesnoga jeſt ucsinit; jerbo ima tilo, i tilesna dilla cſini: od duhovnoga pak; jerbo ima dushu, koja oxivljuje tilo, i u njemu ſva razloxna dilla upravlja, i duhovne ſtvari dokucsuje i poznaje. Tilo ima csovik od poradjaja, a dushu uprav od Boga ſtvoritu, i od Iſtoga s, trima oſobitima vlaſtima nadaritu: to jeſt, razumom, pametjom, i voljom. Po koima vlaſtima, prilikujeſe iſtomu priſvetomu Trojſtvu: jer kakogodje Bog jedan u naravi boxanſtvenoj, a troſtruk u kipovih; takoje i dusha csovīcsanska jedna u ſebi, a troſtruka u vlaſtima, imajuchi pamet, razum i vo'ju.

Sada, bivshi csovik ovako plemenit, navlaſtito porad dushe, slidi, daſe razloxno nemoxe zadexavati u ovima ſtvarma ſtvorenima, i u njima ſvoju poslidnju ſverhu ſtaviti; nego u jednomu Bogu Stvoritelju ſvomu, ſvu ſvoju ſverhu ima ſtaviti, i u njemu podpunu zadovoljshtinu ſvoju traxiti. Jer, bivshi csovik vechi i plemenitii od ſviu ſtvarih, kojeſu na zemlji, nemoxe u njima, kakono u nixjima od ſebe, ſvoju zadovoljshtinu podpunu imati, da po to-

mu uvik blaxen bude; nego onamo valja da tegli, i nagli, gdibi vishje shtogod i plemenitie od ſebe nashao, u csemubi uvik zadovoljan, i blaxen mogao biti: A evo Bog, kakogodje neizvershenim nacſinom vechi i plemenitii od csovika; takoje i moguch njega ſobom podpuno zadovoljiti, i uvik blaxena ucſiniti: dakle Bog najvecha, i najposlidnja csovicsja ima biti ſverha, daju doſtigne i uxiva, velibo S. Ghergur Papa (*a*) Csovikje zato ſtvorit, da uxiva Stvoritelja ſvoga. Jerboje pak Bog poslidnja csovicsja ſverha, daga uxiva; zato, premdaje csovik u tilu ſvomu umerli: nishtanemanje u dushi ima biti neumerli, kojache jedan put po moguſtvu boxjemu opet tilo ſvoje priuzeti, da tako csitav csovik, illi Boga, kakono ſverhu ſvoju, po zasluxenju uvik uxiva, i u njemu pocſiva: illi akoſe od vrati od Boga, moxeſe uvik od njega pokarati.

Csulismo, i vidimo, da mloghi ljudi izvershuju takve kripoſti kojeſu vridne platje vicsnje: kokono vazdashnje pedipſavanje, razdiljenje ſiromahom vlaſtitih dobarah &c. Za koje kripoſti neima hazne, niti bogaſtva na ovomu ſvitu, s, koimbiſe mogle izplatiti: ſam indi Bog jeſt cina, i platja takvih kripoſtih, po koima moxega csovik doſtignuti, i u njemu uvik pocsivati.

Bo-

(*a*) *S. Greg. lib. 8. Moral.*

Bogje ſtvorio ſvit zarad csovika, a csovika zarad ſebe, veli Hugo; zato i recse, kano dabi ovako ſvit csoviku govorio. (*a*) „ Gledaj „ csovicse, kakoteje Bog poljubio, koi zarad „ tebe ucſini mene: sluxim tebi, jerſam ucſinit „ zarad tebe, da sluxish njemu, koi ucſini i „ mene i tebe: mene ſtvori zarad tebe, i za„ rad ſebe. " Odkud bivshi csovik ſtvorit zarad Boga, slidi, daje Bog poslidnja ſverha csovicsja, kojoj mora tegliti, daju doſtigne.

Alli, da csovik doſtigne Boga, kakono poslidnju ſverhu ſvoju, i njega uvik uxiva i blaxen bude, od potribe jeſt, da on to zasluxi, i Bogu po csemugod ugodi: nemoxe pak on Bogu ugoditi po ſebi, i ſvojom jakoſtju brez kakve iſtinite, i oſobite uprave i nacſina: ova pak uprava i nacſin, zaderxajeſe u zakonu, illiti Sveto-vezu, pokomuſe csovik kano vexe i duxi, da po njemu bude Bogu podloxan, i doſtojno njemu sluxi.

Dvoſtruk zakon moxeſe promishljat, po komu moxe tko Bogu sluxiti: jedan naravni, a drughi objaviti. *Zakon naravni*, jeſt s, csovikom rodjen, i upravljaga u onnima, koja razumom naravnim moxe dokucſiti, za poznati, shtoje duxan cſiniti prama Bogu, prama ſebi, i prama iskernjemu: kakono, kolikoje duxan Boga poshtovati, i ſtrah illiti bojaz njegov ima-

(*a*) *Hugo ex Plin. lib.* 8.

ti; jer kad ſin poshtuje Otca ſvoga, i sluga boiſe Goſpodara ſvoga, razlog iſti donoſi, daſe csovik josht vechma boi, i poshtuje Boga Stvoritelja ſvoga. Takoger razlog donoſi, da csovik ſebe ljubi, ſebi dobro xeli, i ſebe od zla brani; buduch da po naravi, nitko na ſebe nemerzi, niti ſebi zlo xeli. Odkud kakogod ſvaki, po naravi, ſebi dobro xeli, takoje po iſtoj duxan i drugomu dobro xeliti, i njega od zla braniti: (*a*) ſvakabó ſtvar po naravi ſvoju verſt ljubi, milluje i brani; a i onako zakon naravni veli: *shtoje tebi drago, cſini i drugomu, a shto tebi nie drago necſini ni drugomu.*

Zakon Objaviti jeſt, kogaje Bog objavio, i ljudma izdao: Ovi upravlja csovika na onna, koja nemoxe s, razumom ſvoim i raslogom dokucſiti; nego ſamom virom, od Boga datoj, moxe virovati, i dillovati porad doſtojanſtva Boxjega: jer na priliku Trojſtvo i Jedinſtvo Boxje, Uputtjenje Sina Boxjega, njegovo od mertvih uskersnutje &c. mi ova nemoxemo dokucſiti s, nashim razumom naravnim; buduch da nadviſuju ſvaki ſtvoriti razum: alli moxemo ova virovati daſu iſtinita; jer premdaſu ſverhu razuma nashega, ſaſvim tim niſu ſuprotivna razlogu, nego josht po razlogu; iſtibo rozlog donoſi daje Bog vridan, damuſe viruje porad iſtinitoſti i doſtojanſtva ſvoga: kakono virujemo i govo-

(*a*) *Plin. Hiſt. Nat. lib.* 7.

govorenju csovicsjemu, porad doſtojanſtva njegova.

Zakon naravni, nie po ſebi vridan ni moguch, da csovika ſpaſena ucſini: onboſe bavi ſamo okolo niskih ſtvarih, koje csovik s, razumom ſvoim moxe dokucſiti; a kojaſu ſverhu ſebe, nemoxe razumiti: zato ni nacſine nemoxe poznati, s, koimabi doſtojno i prikladno Boga mogao shtovati, i njemu podobno sluxiti, daga doſtigne i uxiva. Shta rad biashe potribito, da Bog po Prorocih, i po jedinomu Sinu ſvomu objavi ljudma, kako imadu Boga shtovati, i njemu sluxiti. Sam indi zakon objaviti moxe csovika ſpaſena ucsiniti, da uvik ſrichan i blaxen bude: ovibo ſamo, a ne drughi zakon, zaderxaje u ſebi ſva skrovishta, i otajſtva ſpaſenja nashega: on pokazuje kojaje volja Boxja: on izdaje nauke i nacſine, po koima ljudi xivuchi mogu Boga, kakono ſverhu ſvoju posliidnju doſtignuti, i u njemu uvik ſrichno pribivati.

Odkud derxechi mi za jedini temelj, i uffanje ſpaſenja nashega, ovi Objaviti zakon, naſtojachu iz iſtoga oſobite i poglavite ſtvari Nauka katolicsanskoga skupiti, i prikazati, po dokoncsanju S. Crkve, i tomacsenju Svetih Otacah, i drughih poboxnih i naucsnih ljudih; dabi ſvaki ova primivshi, i po njima xivot ſvoj upravivshi, mogao Boga u iſtini shtovati,

nje-

njemu podobno sluxiti, i najposli Istoga dostignuti.

Po ovima pak osobitima i poglavitima stvarma katolicsanskoga Nauka, zaisto, po upravi Rimskoga Nauka (toje Catechismus Romanus) imamo razumiti 1. Cslanke Virovanja Aposhtolskoga. 2. Svete Sakramente. 3. Zapovidi Boxje 4. Mollitvu. Shto sve spada na tri najveche i sverhunaravne kriposti, svakomu za spasenje vehoma potribite; to jest: na Viru, Uffanje, i Ljubav. Kakono: na Viru spadaju svi Cslanci Virovanja Aposhtolskoga, i ostala Otajtsva; na Uffanje spada Mollitva, i svako dobro dillo; a na Ljubav spadaju Zapovidi Boxje, i ostale uredbe, kojese po Zakonu imadu obsluxiti.

Koja sva da budu urednia, i dase punnie i bistrie mogu razumiti, bitiche s, mloghima i podugacskima Govorerjima tomacsita. Iz megju kojih, akobise nika Govorenja ovoga Dilla sasma dugacska Pripovidaocu i shtiocu vidila, tako, da nitibi vrime dopustilo sve na jedan put izkazati, nitibise moglo od slishaocah lasno upamtiti; tada vishti Pripovidaoc, i shtioc jedno porad, moxe biti, kratkoga vrimena; a drugo i porad koristi slishaocah, kojuche iz krachega govorenja vechu imati, mochiche takvo jedno dugacsko Govorenje u dva razdiliti; buduch dache svakoga Govorenja strane, s, Rimskim brojem, zabilixite imati.

GOVORENJE I.

OD NAUKA KERTJANSKOGA U OPCHENI.

Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum. Joann. 17. — 3.

Ovije xivot vicsnji, da poznadu tebe ſamoga Boga iſtinitoga, i kogaſi poslao Isukerſta.

Svaki po naravi ſvojoj, xeli ſrichan i blaxen biti: alliſe mloghi umerlí lyudi varaju, koi misle, daſe ovo blaxenſtvo zaderxaje u bogaſtvu, u poshtenju, u doſtojanſtvu i razkoshju ſvitovnjemu; buduch da ova nemogu smiriti, pamet, i volju csovicsansku, nitiju mogu ikada zaſititi, kako veli S. Bernardo: Csovik, moxeſe zaderxavati u ovima ſtvarma, alli nemoxeſe naſititi. Onbo nie ſtvorit za ovi ſvit, nego za nebo i slavu nebesku: shta rad od potribemu jeſt, da po ſvaki nacſin radi i naſtoi, kako-

che

che duhovnim nacſinom ſrichan i blaxen poſtati, nebili doſtigao ſverhu ſvoju, za kojuje ſtvorit.

Ovo pak blaxenſtvo, u csemuſe zaderxaje, ocſito pokaza Goſp. Iſukerſt po S. Ivanu kad recse: *Ovoje xivot vicsnji, da poznadu tebe* &c. Evo ſvekoliko blaxenſtvo, illiti xivot vicsnji csovicsanski, ſtavlja u poznanju iſtinitoga Boga, i Sina njegova Odkupitelja nashega: koibo poznade Boga i Sina njegova, omniche poznati Boxje Jedinſtvo i Trojſtvo Otca, i Sina, i Duha Svetoga: poznatiche Boxje izverſtitoſti i Kripoſti, kakono dobrotu i lipotu, pravdu, milloſerdje, mudroſt &c. a takoger u iſto vrime, poznatiche ſvoju nevridnoſt, i ſvoja pomanjkanja, po koimaſe je daleko od Boga odlucſio: shto poznavshi probugivacheſe na kripoſti, po koimache tegliti na izverſtitoſt, dase prilicsan ucſine Stvoritelju ſvomu, kako ſvakoga opomeni iſti Iſukerſt govorechi (*a*) Budite dakle vi izverſtiti, kako i Otac vash nebeski izverſtit jeſt.

Koje Boxje poznanſtvo, na ovomu ſvitu, dobivaſe po pravoj Viri, i po ſtvarma vidjenima; a na drugomu ſvitu, dobivaſe po kushanju i uxivanju Slave nebeske. Da pak mi moxemo dojti u poznanſtvo Boxje po Viri ſvetoj, od potribe jeſt, da znademo, shto imamo virovati, i kako imamo virovati: valja da znademo, po csemu milloſti Boxje moxeno dobivati, i koje-

ſu

(*a*) *Matt.* 5. 48.

ſu nashe duxnoſti, za poznati shto imamo cſiniti i obsluxivati. A evo ſvaſe ova mogu imati, i primiti iz Nauka kerſtjanskoga, koga Iſukerſt oſtavi Cerkvi ſvojoj ſvetoj: zato odredioſam priko ſve ove godine govoriti od ovoga ſpaſonosnoga Nauka, pocsamshi najpervo od Cslanakah Virovanja Apoſtolskoga: pak od ſedam Sakramenatah: posli od deſet Boxji Zapovidih: od Mollitve, i od oſtalih na koja vas ſvekolike zazivam. Danas pak ſamo u opcheni hochu govoriti od Nauka kerſtjanskoga, ukazujuchi-

I. Shtoje Nauk kerſtjanski, i kolikoje potribito znatiga ſvakomu.

II. Kako mi moxemo dojti u poznanſtvo Boxje po ſtvarma ſtvorenima.

III. Kako moxemo naucſiti Nauk kerſtjanski, i kakoſe valja po njemu vladati. Poslushaite.

I. Nauk kerſtjanski, jeſt jedno priproſtito prikazanje i ubavishtenje ſtvarih ſvetoga zakona Iſukerſtova, koje od ſvake verſti ljudi, i ſtaro i mlado lasno mogu razumiti, shtoje potribito za ſpaſenje njiovo, i kako valja dobro Bogu sluxiti. Odkud moxemo viditi da govorenje od Nauka kerſtjanskoga, jeſt razlucsito od Pridikah: jerbo po Nauku kerſtjanskomu topervo ucſiſe ſvaki shto ima virovati, kako ima milloſti Boxje primati, shto ima cſiniti, shtoli oſtaviti, i kakoſe ima molliti; a po Pridikama opominja-

minjamoſe i ponukujemo u opcheni, da kripoſti ſvete juve izvershujemo i dilla kerſtjanska cſinimo, ſtavivshi, dasmo vech po Nauku kerſtjanskomu ubaviſtiti, shto imamo cſiniti.

Ovdi moxete poznati, kolikoje ſvakomu potribito znati Nauk kerſtjanski; buduch daſe po njemu ucſi, shtoſe ima virovati, kakoſe imaju doſtojno Sakramenti ſveti primati, shtoſe ima obsluxivati, i kakoſe ima Bogu molliti &c. Koi pak nebi bio ubaviſtit u ovima ſtvarma, onni nebi znao shto ima virovati, nebi znao shtoſu Sakramenti ſveti, i kakoji ima doſtojno primati, nitibi znao shto ima obsluxivati i kakoſe valja Bogu molliti. Jer govorechi najpervo od vire ſvete, ovo imajte znati, daje ona ſvakomu potribita na toliko, da brez nje nitko nemoxe Bogu ugodan biti, nitiſe moxe ſpaſiti, velibo S. Pavo: (*a*) Brez vire nie moguche ugoditi Bogu. Nemoxe pak tko imati ovakvu viru, po kojoibi Bogu drag i ugodan bio, ako nie naucſan, i nezna Otajſtva vire ſvete, koja ima virovati: nemoxeji pak tko znati, akoſe ne naucſi: a nemoxe naucſiti, ako od drugoga necsuje, (*b*) kakoche opet csuti brez pripovidaoca? shta rad ovako zavershi S. Pavo. (*c*) Dakle veli, vira dolazi od slushanja, slushanje pak biva po ricſi, iliti Nauku Iſukerſtovomu. Indi

po-

(*a*) *Hebr. c.* 11. *v.* 6. (*b*) *Rom. c.* 10. 14. (*c*) *Rom.* 10. 17.

potribitoje ſvakomu govorenje od ovoga Nauka slushati, koi xeli znati shto i kako ima virovati, da po viri Bogu ugodan poſtane.

Takoger drughi uzrok za poslushati Nauk kerſtjanski jeſt ovi, shtochemoſe po njemu naucſiti, shtoſu ſveti Sakramenti, i kakoji valja doſtojno primati: jer nebiji tko mogao doſtojno primiti, ako nebi bio ubaviſtit u Nauku od Sakramenatah ſvetih, zato duxanje ſvaki slushati Nauk od Sakrumenatah.

Drughi uzrok, za poslushati Nauk kerſtjanski i njega u pamet ſabirati jeſt ovi, shtose po njemu ucse Boxje i Cerkvene zapovidi, i kakoji valja obsluxiti; shtoſe nebi moglo izvershiti, kad nebi ovo tko znao: kakono i jedan sluga, nebi mogao ſvomu Goſpodaru sluxiti i njemu ugoditi, kad nebi znao, shto on hoche i zaktiva; tako i mi, da Bogu nashemu ugodimo i njemu virno sluximo, od potribe jeſt da poznamo njegove zapovidi, za razumiti shto On zaktiva da cſinimo, sholinam zabranjuje cſiniti.

Najposli moxevas i ovo ganiti, da poslushate govorenja od Nauka kerſtjanskoga, jerboſe po njemu ucſi, kakoſe valja dobro i valjano Bogu molliti; buduch da nebi bilo korisno ſamo uſtma govoriti Virovanje, Ocſe Nash, Zdravu Mariu i oſtala, a nebiſe razumilo shto onne ricſi zlamenuju.

ſamo

Vidite N. koliku ſrichu mi kerſtjani imademo! kad Nauk ſveti u pamet zberemo; jerbo po njemu dolazimo u poznanſtvo Iſtinitoga Boga, i naucſimoſe kako valja Bogu sluxiti.

II. Dvoſtrukim pak nacſinom u poznanſtvo Boxje moxemo dojti, jedno po ſvetoj viri, a drugo po ſtvarma ſtvorenima i vidjenima, velibo S. Pavao: (*a*) Nevidjena, veli, Boxja, po onnima, kojaſu ucſinita, razumita, poznajuſe. Csuliſte jurve i csujete vishje putah, kako mi dolazimo u poznanſtvo po ſvetoj viri; ſadachemo viditi, kako mi Boga moxemo po znati po ſtvarma naravnima i vidjenima. Shto za razumiti, imamo znati, daje ſam Bog od vika, i bitiche uvik: drughe pak ſvekolike ſtvari imaleſu ſvoj poſetak; i to ne od drugoga, nego od Boga; kakoſe shtie u kujighi Poroda: (*b*) U pocſelu ſtvori Bog Nebo i zemlju. Odkud i govorimo u Virovanju: *Virujem u Boga Otca ſvemoguchega Stvoritelja Neba i zemlje.*

Ovo ſtvaranje ſvita u ſesht danah bi doversheno. Pervi dan ſtvori Bog Nebo, Angele, zemlju, vodu i ſvitloſt. Drughi dan ſtvori tverdinu Nebesku, zrak, vatru i nebeſah ghibajucha. Trechi dan ſtvori razlicſite trave i derveta. Csetverti dan ſtvori Sunce, Miſec i Zvizde. Peti dan ſtvori ribe i ptice. Sheſti dan ucſini

xivi-

(*a*) *Rom.* 1. 20. (*b*) *Gen.* c. 1. *v.* 1.

xivine zemaljske i csovika. Ova ſva ſtvorenja razdiljujuſe u dvi ſtrane, to jeſt, u ſtvari tilesne i duhovne. Tilesne ſtvari jeſu nike koje ſamo raſtu, kakono ſtabla i oſtala; nikeſu koje i raſtu i xivu, kakono xivine nerazloxite. Duhovne pak ſtvari jeſu Angeli i dushe csovicsanske.

Iz megju ſvega ovoga ſtvorenja, csovik jeſt naj csudnovatie ſtvorenje, i moxeſe rechi, daje on kakono jedan mali ſvit; buduch da shto oſtala ſtvorenja, ſvako na poſe imade, to ſve ſam csovik u ſebi zaderxaje: onbo imade onno u ſebi, po csemuſe ghiba i raſte, imade po csemu oſicha kano i oſtale xivine, najposli imade u ſebi dushu razloxitu, kojaga exivljuje. Csovik jeſt ſaſtavit od tila i od duha, illiti dushe: tilo dobiva od poradjaja, a dushu iz nishta po ſtvaranju; zato csovik jeſt vechi od xivinah nerazloxitih i porad tila, i porad dushe. Porad dushe jeſt vechi; jerbo ima dushu razloxitu, kojaje na sliku i priliku Boxju ſtvorita, i kojaje neumerla; shto dusha, illiti para xivinah nerazloxitih neima. Takoger, csovik porad i tila jeſt vechi, i plemenitii od xivinah nerazloxitih; jerboje on zglavom gor knebu upravit, a xivine nerazloxite glavu g, zemlji prignutu noſe: ti o csovicsje opet hoche jedan put uſtati i oxiviti, a xivine nerazloxite neche vishje oxiviti.

Sada mi ova ſvakolika promatrajuchi moxemose naucſiti, i poznati csudnovato i veliko

Boxje ſvemoguſtvo, kakoje On ova ſvakolika iz nishta ſtvorio. Takoger poznati moxemo priviſoku Boxju mudroſt, kakoje ſva mudro i pametno uredio: koja poznavshi, mochichemoſe paziti od murmuranja protiva Bogu, kano da nie ſva dobro naredio. Na iſti nacſin, iz ovoga poznatichemo dobrotu Boxju, shtoje On hotio ſvakolika za csovika ſtvoriti, a csovika zarad ſebe, shtarad hochemoſe ganiti damu zafalni budemo. Evo moxete viditi, kolikoje koriſtan i potribit nami Nauk kerſtjanski.

III. Alli da vidimo, po komu nacſinu moxemoſe naucſiti u Nauku kerſtjanskomu, i kakoſe valja shnjim vladati? doiſto za primiti Nauk kerſtjanski od potribe jeſt dolaziti onamo, gdiſe govori od ovoga Nauka; i to ſvaki put: jer onna, koja neznademo, a xelimo znati, valja da drugoga traximo, koichenas onna naucſiti. Takoger, kadaſte na Nauku, valja da dobro slushate i pamtite onno, shtoſe govori; drugojacsje nebiſteſe mogli naucſiti. I neſamo da valja ovako pomnjivo slushati govorenje od Nauka; nego valja daſe od toga cseſto misli, i jedan drugoga pita: ovakobi valjalo, da Otci i Matere djecu ſvoju pitaju, shtoſu csuli na Pridiki i Nauku, jerbi po tomu bolje upamtili shtoſu csuli.

Drugo za sluxitiſe dobro s, Naukom, od potribe jeſt, da onako dillujemo, i onako xivimo,

vimo, kakonas on ucſi i ponukuje: tako kad Nauk zapovida, daſe Bog i *iskernji* ljubi, valja da lyubimo: kad Nauk opomina da neprieteljom oproſtimo &c. pak ondachenam Nauk ſveti biti koriſtan; niebo doſta ſamo znati Nauk; nego valjaga i obsluxivati, i takochemo volju Boxju moch izpunniti i njemu ugoditi.

Dakle naſtojte u napridak boljma dolaziti na ova govorenja od Nauka kerſtjanskoga, da moxete znati, kako imate kerſtjanski xiviti pak da xivot vash upravide k, vicsnjemu blaxenſtvu. Amen.

GOVORENJE II.

OD VIRE U OPCHENI.

Sine fide impoſſibile eſt placere Deo. Hebr. 11. 6.

Brez vire nie moguche ugoditi Bogu.

Pervo nego pocsmem Cslanke Virovanja Svetoga na poſe tomacſiti, od potribe jeſt, daſe u opcheni od Vire ſvete razgovorimo; buduch daje ona pritverdi temelj ſpaſenja nashega, i vrata xivota vicsnjega: onnnaje xivo vrillo od dobrih dilah, i korin ſviu kripoſtih kerſtjanskih, u koima toliko tko napriduje, kolikoje u viri

ſvetoj utemeljit: ako tko slabu viru imade, slabeche i kripoſti imati ; akolie tko jako u Viri utemeljit, onniche mloghe i velike kripoſti imati. Zato Goſp. Iſukerſt najpria Viru ſvetu ſvima vehoma jeſt priporucſivao, govorechi. (*a*) Imaite Viru Boxju. I kadje koga ozdravljao, ondaſeje kano oslanjo na Viru njegovu govorechi. (*b*) Ako moxesh virovati, ſvakaſu mogucha virujuchemu. Viraboje ſveta tolike jakoſti i kripoſti, da shnjom moxemo cſiniti iſta dilla i csudeſa, kojaje Goſp. Iſukerſt cſinio ; josht i vecha od ovih, kako On Iſti obecha po ſvet. Ivanu govorechi. U iſtinu u iſtinu govorim vami, koi viruje u mene, dilla koja ja cſinim, onche cſiniti &c.

Vidite N! kolikaje vridnoſt i jakoſt Vire ſvete: da shnjom moxemo ſvaka imati, a brez nje nikakvo dobro nemoxemo ucſiniti; zato i S. Pavo pishuchi Xudiom recse: *Brez Vire nie moguche Bogu ugoditi ;* a kad nebismo Bogu draghi i ugodni bili, nebismo ni onno od njega dobili, shto xelimo.

Koju ſvetu i pravu Viru Iſukerſtovu, xelechi ja u Vami probuditi, namislioſam dilje od iſte govoriti, ukazujuchi:

I. Shtoje Vira, i kolikoje potribitá ſvakomu za ſpaſenje.

II.

(*a*) *Marc* 11. *v.* 22. (*b*) *Idem c.* 9. 22.

II. Shto imamo virovati, i kako imamo virovati.

I. *Vira*, jeſt jedno dillo razuma nashega, skoim mi primamo za iſtinu onno, shto od drugoga cſujemo porad doſtojanſtva njegova: iliti, Vira jeſt povirovanje ſtvarih, koje od drughih csujemo porad njiove iſtinitoſti i doſtojanſtva, uffajuchiſe, da nas neche privariti. Ovakva Vira dvoſtruka moxe biti: jedna naravna, druga ſverhunaravna: iliti, csovicſanska, i boxanſtvena. Viru naravnu, iliti csovicsansku imademo onda, kada govorenje koga csovika primimo za iſtinu, mislechi, da nas on neche privariti, premdabi mogao, kadbi hotio; buduch da csovik moxe biti falicsan i laxljiv, kako recse David. (*a*) Viru pak ſverhunaravnu, iliti Boxju imademo onda, kada ſtvari ſverhu-naravne, i govorenja boxanſtvena primamo za iſtinu, derxechi tverdo, da Bog, u ſvomu govorenju, niti nas hoche, niti moxe privariti; buduch daje vikovicsnja Iſtina i Mudroſt, porad koje niti moxe privariti, ni privaren biti. Gdi moxemo razumiti, da Vira i naravna, i ſverhu-naravna nebiva od ſtvarih vidjenih, nego od nevidjenih, illi dokazatih i objavitih; buduch da onno shto vidimo, jurve neobicsajemo govoriti, to virujemo, nego, to znamo: odkud kad budemo u Nebu, onda

(*a*) *Pſalm.* 115.

vech nechmo virovati, nego ocsito gledati i znati onna, kojasmo ovdi virovali.

Megiuto velikoje razlucsenje megiu ovima dvima Virama: to jest megiu naravnom, i sverhuravnom, iliti csovicsanskom i boxanstenom: jer Viru csovicsansku imademo od naravi porad govorenja jednoga istinitoga csovika; i ova Vira nicnam korisna za spasenje. Viru pak sverhu-naravnu, iliti Boxju, nedobivamo drugojacse, nego od istoga Boga, kad primamo Sakramenat svetoga kershtenja: ondabo Bog ovu kripost Vire, zajedno s Uffanjem i Ljubavju svojom u nas spusti i ulie, da kad doidemo u sviest i u razum, moxemo po kriposti Vire ispoviditi i virovati onna, kojaje Bog objavio: kakono i po kriposti Uffanja, moxemo uffati, dachemo dobiti onna, kojanamje Bog obechao dati: a po kriposti Ljubavi, moxemo Boga, kano najveche dobro lyubiti, kogasmo po Viri poznali.

Ova sverhu-naravna i boxanstvena Vira, dvostrukim nacsinom moxese razumiti: jedan put razumiese onna vlast, iliti kripost, kojanas pomaxe i pokrip'juje, da moxemo virovati onna, kojaje Bog nami objavio. Drughi put uzimase za onno dillo, koje po Viri csinimo: na priliku, kad ispovidamo, daje jedan jedini Bog u naravi, a trostruk u kipovih; daje Sin Boxji csovik postao, i umro za nas; daje Bog pravedni Sudac, koi dobrima daje krajevstvo nebe-

nebesko, a zlima muke paklene &c. Odkud ova vira, kojaſe z, dillovanjem potverdi, moxeſe rechi *xiva Vira*; onna pak Vira, koja u nami brez dillovanja pribiva, moxeſe rechi, i jeſt kano *mertva* i zaſpata Vira, dokju z, dillima neprobudimo i neoxivimo; velibo S. Jakob. Vira brez dilah jeſt mertva. (*a*)

Razumivshi mi shtoje, i kakvaje Vira ſveta, imamo takoger znati, kolikonamje potribita. Doiſto, potribita jeſtnam na toliko Vira ova; daſe brez nje nemoxemo ſpaſiti, niti koje dobro dillo ucſiniti, kojebi vridno bilo ſpaſenja, i po komubi Bogu ugodni poſtali. A toje onno shto recſe S. Pavao. *Brez Vire nie moguche Bogu ugoditi.* Jer bivshi potribito, da csovik poznade skrovishta, i nacſine, u koimaje Bog ſtavio ſpaſenje ludsko: a nemoguchi on ova po ſebi znati i razumiti; buduch daſu ſverhu naravi i razloga njegova, tako, da ſpametjom, i razumom ſvoim, nie moguch ova poznati, i dokucſiti: zato biashemu potribito, da od Boga primi ovo znanje, za razumiti skrovishta iliti Otajſtva ſpaſenja ſvoga: ovo pak poznanje skrovishtah ſpaſenja, ſtavio jeſt Bog u Viri, josht od pocsela ſvita, da ljudi, naslonivshiſe slobodno na vikovicsnju iſtinu njegovu, viruju i dilluju onna, koja On zaktiva po njima virovati i dillovati. Dakle potribita nam jeſt Vi-

(*a*) *Jacob.* 2. 26.

ra ſveta toliko, kolikonamje potribito ſpaſenje koje xelimo doſtignuti.

Sad mislite moxe biti: ſala Bogu, mi imademo Viru; jerbosmo kershteni, i u pravomsmo zakonu katolicsanskomu, dakle mi ſe moxemo uffati, dachemoſe ſpaſiti. Dobro govorite, ako Viru xivu u Vami imate; akolie mertva i zaſpata ova Vira u vami, nechevam ovi ſveti zakon na ſpaſenje biti. Xiva Vira jeſt u onnomu, koi zna shto ima virovati, pak onno cseſtje, puta ſercem i uſtma izpovida i ponavlja; i po kraj toga dobra dilla cſini, i kripoſti ſvete izvershuje. Zaſpata i mertva Vira jeſt u onnomu, koi niti zna, niti mari znati onna Otajſtva, koja ocſito ima iſpovidati i virovati; illi ako i zna, ne iſpovidajih, niti k, tomu dobra dilla cſini, nego brez ſvakoga opreza Boxje zapovidi gazi i priſtupljuje: odkud ovakvi doiſto nemoxeſe uffati dache ſpaſenje ſvoje doſtignuti, ako xivu Viru ne uzimade.

II. Alli da vidimo, kojaſu to, koja mi imamo znati i virovati; i kako imamo virovati. Evo: imamo znati, i virovati, daje jedan jedini Bog, koije ſtvorio nebo i zemlju &c. Imamo virovati Troiſtvo priſveto, Otca, i Sina, i Duha Svetoga. Imamo virovati, daje drughi kip Troiſtva priſvetoga, to jeſt Sin Boxji csovikom poſtao po Duhu Svetomu u Utrobi pricſiſte Divice Marie, od njeſe rodio, muku po

dnio,

dnio, i umro na krixu za nashe ſpaſenje. Takogier duxnismo virovati, daje Bog pravedni Sudac, koi dobrima daje slavu Nebesku, a zlima muke paklene. Ova ocſito imamo znati i virovati: oſtala pak ſva u opcheni imamo virovati, kojagodje Iſukerſt ucſio, kojaſu Aposhtoli pripovidali, i koja S. Mati Cerkva derxi i viruje.

Sudim, daſte ova i do ſad, josht od ditinſtva vashega znali: alli mloghi moxe biti neznadu kako valja virovati, i zashto valja virovati; jerbo neznadu uzrok, razlog i temelj porad koga imadu virovati ova Otajſtva nebeska. Temelj dakle, uzrok i razlog, zarad koga mi virujemo Otaiſtva Boxja, jeſt onno priveliko doſtojanſtvo njegovo, jeſt vicsnja Iſtina njegova, nefalicsnoſt i Mudroſt, porad koje iſtinitoſti i mudroſti, niti On moxe koga privariti, niti privaren biti. Vicsnja indi Boxja Iſtina i Mudroſt jeſu kakono prikverdi temelj, na kogaſe ſigurno ima nasloniti Vira nasha, i jeſu uzrok i razlog, zarad kogaſe imamo ganiti na povirovanje skrovishtah ſpaſenja nashega.

Odkud, kadbi ti hotio ponoviti Viru ſverhu ovih Otajſtvih, koja imamo virovati, onda nemoj cſiniti ovo dillo iſtom shto kako, s, uſtma govorechi kano jednu pripovidku; nego skupljenom pametju, i ſercem ovako reci: „ Virujem u tebe Boxe! daſi jedan u naravi

„ bo-

„ boxanſtvenoj, a troſtruk u kipovih Otac, i „ Sin i Duh Sveti. Virujem daje Sin Boxji cso- „ vik za nas poſtao po Duhu Svetomu u Utro- „ bi Divice Marie rodioſe, i umro za nashe ſpa- „ ſenje. Virujem, daſi Ti Boxe pravedni Su- „ dac, koi dobrima dajesh slavu nebesku, a „ zlima muke paklene. Virujem i ſva oſtala, ko- „ jaje Iſukerſt ucſio, kojaſu Aposhtoli pripovi- „ dali, i koja viruje ſveta Cerkva katolicsan- „ ska: u kojoj Viri hochu xiviti i umriti: i to „ zato virujem Boxe moj; jerſi Ti ova objavio „ i ocſitovao, koiſi vikovicsnja Iſtina i Mudroſt, „ porad kojih niti moxesh privariti, ni priva- „ ren biti. " Evo ovako valja virovati: i to cseſto, barem po Nediljama, i Svetkovinama; ili kadasmo u pohibljenju xivota &c. I shto velim od ponavljanja Vire, to govorim i od ponavljanja Uffanja i Ljubavi; buduch dasmo duxni i ove kripoſti, kakono i Viru, cseſto u nami probugivati.

Najposli, nekbi ſvaki znao shto ima virovati, i kako valja virovati, i nekbi cseſto ovu Viru u ſebi probugivao i ponavljao; ſaſvim tim nebimu korisna bila kadbi dilla ſuprotivna njoj cſinio: kakonobi bilo, kadbi tko virovao u jednoga Boga, a pomochbi iskao i traxio od ſtvorenja, i virovaobi u csarke: illi, kadbi virovao, daſe po Sakramentima ſvetima milloſti Boxje primaju, a nebi hotio ove Sakramente primati

&c.

&c. Takyomu doiſto Vira nebi koriſtila; jerbi bila mertva, veli S. Jakob, buduch da nebi dillovao po Viri, nego ſuprot Viri. Dakle danam bude Vira korisna za ſpaſenje, od potribe jeſt, da onno, shto virujemo, dillom potverdimo: tako, kad virujemo u jednoga ſvemoguchega, i prijakoga Boga, od njega valja, da i pomoch traximo, a ne od ſtvorenja, i da ſvako krivovirſtvo odbacimo. Illi, kad virujemo, daſe po Sakramentima griſi odpuſtjaju, valja dajih poboxno primamo &c. I tako po Viri dillujuchi, imatichemo u nami xivu Viru, po kojoj bitichemo Bogu draghi i ugodni. Amen.

GOVORENJE III.

TOMACSI I. CSLANAK VIROVANJA APOSHTOLSKOGA.

Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cæli & terræ.

Virujem u Boga Otca Svemoguchega, Stvoritelja neba, i zemlje.

Posli kakoſte razumili, shtoje Vira ſveta: kolikoje ſvakomu potribita za ſpaſenje: shto imamo ocſito virovati, i kako imamo virovati, slidi, davam jurve Cslanke Virovanja na poſe tomacſim. Gdi na prid imate znati, da Virovanje

nje jeſt jedan skup iliti ſabranje ſviuh Otajſtvih, i Nauka od Boga objavitoga, koga ljudi kerſtjani jeſu duxni znati i virovati. Koje Virovanje zaderxajeſe u 12. Cslanakah, koje Aposhtoli ſveti, nadahnuti Duhom ſvetim, ſaſtavishe i ucſinishe, josht u pocsetak zakona Iſukerſtova, zatoſe i zove *Virovanje Aposhtolsko:* jer oni, po zapovidi Boxjoj imajuchi pripovidati Viru i Zakon Iſukerſtov, i po ſvemu ſvitu razglaſivati Evangelje ſveto, biasheim od potribe, da jedan nacſin i jednu Upravu imadu, po kojoiche ſvi jedino jednaku Viru pripovidati, i jednak Nauk ſvima davati: daſe necſini jednima drugojacsje na jednomu miſtu, a drugojacsje na drugomu; buduch da, kakogodje jedna vicsnja iſtina, takoju jednako valja i pripovidati. Takoger, po ovomu Virovanju poznajuſe ljudi koiſu zakona Iſukerſtova, koili niſu: jer kad iſpovide ove Cslanke, razlucsujuſe od nezna-boxacah, i od polu-viracah, i laxljivih kerſtjanah, koi ſvaki po ſvojoj glavi viruju i dilluju ſad jedno, ſad drugo.

Ovo pak Virovanje zaderxajeſe u csetiri ſtrane, iliti poglavja: u pervoj ſtrani, govoriſe od pervoga Kipa priſvetoga Trojſtva, koiſe zove Otac: i od njegova Boxanſtva, kojeje ſvima trima Kipovima opcheno: i govoriſe od ſtvaranja ſvita i ſviu ſtvarih, kojeſu na nebu i na zemlji. U drugoj ſtrani, govoriſe od drugoga Kipa,

koi-

koije Sin Boxji, gdiſe prikazuju njegova csudnovata dilla odkupljenja nashega: kakono njegovo Uputtenje, muka, ſmert, Uskersnutje, slavno na nebo Uzaſaſtje, i njegovo drugo na ſvit Doſaſtje, kada bude ſuditi vas koliki ovi ſvit. U trechoj ſtrani, govoriſe od Duha Svetoga, kakono trechega Kipa priſvetoga Trojſtva, koije pocsetak, i uzrok poſvetjenja nashega. Naj posli u csetvertoj ſtrani Virovanja govoriſe od Cerkve Svete, i od dobarah, kojaſe u njoj zaderxaju: koja ſva mi virujuchi, i obderxujuchi, moxemoſe uffati vicsnjemu xivotu. I ove csetiri ſtrane Virovanja, razdiljujuſe u 12. Cslanakah, koi u ſebi oſobita Otajſtva zaderxaju.

Pervi Cslanak jeſt ovi: *Virujem u Boga Otca Svemoguchega, Stvoritelja neba, i zemlje.* Koje ricſi ſvaku na poſe tomacsechi, hochu ukazati, shtoje to, kad govorimo:

I. Virujem.

II. U Boga Otca.

III. Svemoguchega, Stvoritelja neba, i zemlje.

I. Najprie, kad govorimo ovu rics, *Virujem*, zlamenuje: da mi cſinimo jedno dillo od Vire, po komu iſpovidamo pametju, i uſtma onna, kojaje Bog nami objavio da virujemo. Illiti, ova rics, *Virujem* zlamenuje: da ja ſva onna, kojaje Bog govorio i objavio, primam i derxim za temeljitu iſtinu, tako, da neimam nika-

nikakve ſumnje u povirovanju: i josht za vechu iſtinu derxim ova Otajſtva, negò onna, koja ocſima vidim, koja ushima slusham, koja uſtma kusham, i koja od najiſtinitiih ljudili csujem: jer Vira, skojom virujemo Otajſtva iliti skrovishta Boxja, za temelj imade vikovicsnju njegovu Iſtinu. Vira pak, skojom virujemo csoviku, za temelj imade iſtinu csovicsansku. Znademo pak, da Iſtina boxanſtvena nemoxe biti falicsna: odkud kad virujemo csoviku, onda vishje puta s, oprezom virujemo; bojechiſe da nas neprivari: a kad virujemo Bogu i njegovima ricsma, onda virujemo, i valja da virujemo temeljito i slobodno brez ſvakoga opreza i ſumnje, derxechi tverdo, da Bog bivshi vikovicsnja Iſtina, niti hoche, niti nas moxe privariti.

I naslonivshiſe mi ovako na iſtinitoſt Boxju kakono na pritverdu ſtinu, evo iſpovidamo pervi Cslanak Virovanja govorechi: *Virujem u Boga Otca ſvemoguchega &c.* Koja rics *Virujem* kakogodſe govori pria pervoga Cslanka, takoſe ima razumiti i pria ſviuh Cslanakah; jer kakogod pervi Cslanak imamo virovati, tako i ſve oſtale Cslanke, ſvakoga na poſe imamo virovati: megiuto iz pocsetka jedan put recsemo: *Virujem*, pak vech za ſve sluxi.

Kada pak govorimo: Virujem *u Boga Otca*, imamo razumiti, daje ſamo jedan jedini Bog u naravi boxanſtvenoj, niti moxe vishje biti Bo-

go-

govah; jer kadje jedan Bog najvechi, najizverſtitii, najmudrii, najmoguchnii, i neizmirni, dakle drughi Bog, prilicsan ovomu nemoxe biti; buduch da ovo i megiu nama ljudma govorimo, kad koga csovika vidimo odvech mudra, liepa i jaka: ovije csovik tako liep, mudar i jak, damu neima para. Shto doiſto od Boga nashega mlogo ſigurnie i slobodnie moxemo i moramo rechi, damu neima para: jerbo On tolike izverſtitoſti i kripoſti imade, kakveſe nemogú izmisliti, niti dokucſiti.

Takoger, ova rics Bog, imanam takvu miſao u pamet ſtaviti, daje On Duh pricſiſti, a da neima tila, nitie od sthagod u vrime poſtao (*a*) nego jeſt, koi jeſt, ſam od ſebe od vika i uvik, a oſtala ſva po Njemu jeſu ſtvorita iz nishta.

Alli, biſteli Vi znali, zashto mi govorimo: *Virujem u Boga*; a negovorimo: *Virujem Boga*, illi, *Virujem Bogu?* csemu razlog jeſt ovi (*b*) da s, Virom z, druxenu i ljubav pokaxemo prama Bogu; jer kadbi mi rekli: *Virujem Boga*, ondabiſe ſamo razumillo, da ima Bog; shto i diavli viruju, premda neimaju Viru ſverhu-naravnu, kako govori S. Jacob: (*c*) I diavli viruju, da ima Bog, i ſtrashega ſe. Illi, kadbi rekli, *Virujem Bogu*, ondabiſe razumilo, da mi viru-

(*a*) *Exod.* 3. 14. (*b*) *Vanni de* 1. *Artic. Symb.* (*c*) *Jacob.* 2. 19.

virujemo onre ſtvari, kojeje Bog govorio: o-vakvu viru imadu polluvirci, i zlih kerſtjani; jer-bo ne ljube Boga, buduch da illi neviruju ſva onna, kojabi od Boga morali virovati; illi ako i viruju, neobderxaju onna, koja viruju. Koi pak neſamo ſva viruju, kojaje Bog objavio; ne-go dilluju i obderxaju ſva, koja ſe po Viri zak-tivaju, onni moguh pravo i doſtojno rechi, *Viru-jem u Boga*; jerbo ljube Njega, kada ſva po Viri i viruju, i dilluju. Koje ricſi, i mi kad govorimo, da nam budu korisne, odpotribe jeſt, i ſvemu govorenju Boxjemu virovati, i u nami odluku imati, da po govorenju Njegovomu dil-lujemo, i xivot nash upravljamo; da tako viru-juchi u njega, zajedno i ljubimo Njega, a lju-bechiga virujemo u Njega.

Na koju ljubav prama Bogu, daſe moxemo probuditi, evo ovo moxenas ganiti, shtoje On neizrecsena dobrota i ljubav; recsebo S. Ivan: (*a*) Bog ljubav jeſt. Ljubav indi imaſe ljubiti. Imamo, reko, Boga ſverhu ſvega lyubiti: jer kakogodje On iſta dobrota i lyubav; takonas i lyubi s, onnom ljubavju, skojom ſebe iſtoga lju-bi, kako ſam po Jeremii proroku recſe. (*b*) U lyubavi vicsnjoj poljubioſam tebe. Nut promi-slite, kolikuje ovdi Bog ljubav prama nami po-kazao, shtoje (*c*) Sina ſvoga jedino-rodjenoga poslao na ſvit, da xivimo, i daſe ſpaſimo po nje-

(*a*) 1. *Joan.* c. 4. (*b*) *Jerem.* 31. 3. (*c*) *Joan.* 4. 9.

njemu! Vidite dobre dushe! kakvie ovi Bog, u koga mi virujemo: dakle kad u Njega virujemo i lyubimo Njega; jerje On nas pervo, i vechma poljubio.

II. Sad promotrimo, zashto mi, ovoga Boga, u koga virujemo, Otcem nazivamo, govorechi: *Virujem u Boga Otca*? ovdi imate znati, da premdaje Bog jedan jedini u naravi boxanſtvenoj; nishtanemanje zaderxajeſe u tri Sobſtva, iliti Kipa: pervi Kip zoveſe Otac, drughi Sin, trechi Duh Sveti: koi Kipovi dobroſe imenuju Sveto i nerazdiljeno Troiſtvo: imenujeſe *Troiſtvo*; jerboſu tri boxanſtvena Kipa, Otac, i Sin, i Duh Sveti. Otac od vika porodi, i poradja Sina ſebi u ſvemu jednaka; a Duh Sveti takoger od vika od Otca, i Sina izilazi, koije iſtiniti Bog kakonoje Otac i Sin: nitije Otac ſtarii od Sina, ni od Duha Svetoga: nitije Sin mlagi od Otca, nitije pak Duh Sveti od Otca i Sina mlagi; negoſu ſva tri jednaka, jerbo jednu narav boxanſtvenu, i jedno moguſtvo imadu. Csudnovato doiſto jeſt ovo priſveto Troiſtvo, gdi Bog Otac porodi Sina; a Sin nie mlagi od Otca, nitije Duh Sveti mlagi od Otca ni od Sina; negoſu ſva tri jednaki! alli takoje, i tako imamo virovati, a ne iztraxivati, kako to moxe biti, nego ſamo imamo nashu volju i pamet Viri ſvetoj podloxiti, temeljito iſpovidajuchi, daje jedan Bog u naravi, a troſtruk u Kipovih, nitie jedan od drugoga ſtarii, ne-

go ſva tri jednaka, nitiſu tri Boga, nega jedan Bog; jerboje Bog ova nami tako objavio.

I neſamo zato pervoga Kipa boxanſtvenoga Otcem zovemo, shtoje On Sina ſebi od vika jednaka porodio; nego i zato zovemoga Otcem, shtoje On ſtvorio nas, i ſve oſtale ſtvari, porad shta i recse u knjighi Imenah: (*a*) Nieli onni Otac tvoj, koiteje ucſinio i ſtvorio? Odkud bivshi ovako Bog Otac nash, neimamo ſumnjiti od njegova Ocſinskoga providjenja, mislechi, kano da On neprovidja ſa ſvima ſtvarma kakobi valjalo; buduch da On neſamo s, velikima ſtvarma, nego i s, najmanjima dobro providja, i vazdajih prid ocſima imade, piſanobo jeſt: (*b*) Mudroſt vicsnja, doticse od kraja dò kraja jako, i upravlja ſva slatko, i ugodno. Znadebo dobro ſtvoritelj nash, da kadbi On najmanje popuſtio, i nebi priderxavao ove ſtvari, koje je ſtvorio, biſe taki ſve u nishto okrenule. Ovo doiſto ni od jednoga Otca tilesnoga pravo nemoxemo rechi, daſe on moxe zaboraviti ſina ſvoga; a kakobismo od Boga rekli, daſe On nas zaboravlja, i da ſnama neprovidja? doiſto verlobi po tomu Boga Otca nashega uvridili, i njemu kano perkoſili, kadbismo rekli, da On za nas nezna niti ſnama upravlja.

Takoger, Bog oſobitim nacſinom jeſt Otac ſvih pravo-virnih nas Kerſtjanah: jer oſim toga, shto-

(*a*) *Deut.* c. 32. 6. (*b*) *Sap.* 8. 1.

shtonasje ſtvorio, jeſt nas takoger i porodio u Duhu na ſvetomu kershtenju, na komu po Sinu ſvomu jeſt nas poſinio, da budemo bratja njegova, i bashtenici slave njegove. Viditeli, koliku mi milloſt, i doſtojanſtvo imademo, da Iſtoga Boga za Otca imademo! na koje promishljanje i S. Ivan opominja govorechi: (*a*) Vidite kakvuje ljubav dao nami Otac, daſe ſinovi Boxji imenujemo i budemo. Alli kakoſe mi vladamo, daſe pokaxemo pravi ſinovi ovoga privelikoga Otca? O Boxe neumerli! ſvaki ſebe nek promotri, pakche poznati, da nie vridan ni daſe slugom; a komoli ſinom Boxjim nazove: jer mallojih ima, koibi ſtrah Boxji imali, i koibi imali ljubav prama ovomu pridobromu Otcu; buduch daga ſvaki skoro dan, ſtolikima griſima uvridjuju i poghergjuju. Shtarad, moxeſe jurve pravedno Bog ſvemog. potuxiti na ovake govorechi. (*b*) Sin poshtuje Otca, a sluga Goſpodara ſvoga: ako dakle Otac ja jeſam, gdie poshtenje moje? i ako Goſpodin ja jeſam, gdie ſtrah moj? zashto me tako uvridjujete s, griſima? dakle N! kad mi Boga Otcem zovemo, pazimo i naſtojmo, daga doſtojno Otcem nazovemo.

III. Alli, shto mislite N! kakvie ovo Otac nebeski? jeli moxe biti slab i nejak? ne doiſto: negoje Otac primoguchi, zato i govorimo: Vitujem u Boga Otca *Svemoguchega*: po kojoj rieſi

(*a*) 1. *Joan.* 3. 1. (*b*) *Malach.* c. 1. v. 6.

iſpovidamo i ſvidocſimo Boxje ſvemoguſtvo, virujuchi tverdo, da On moxe ſvaka ucſiniti, kojagod zaktiva, brez ſvake mucsnoſti: kakono evo moxemo viditi i poznati ovo njegovo ſvemoguſtvo u ſtvarma ſtvorenima; buduch da On ovi vas koliki ſvit: Nebo, zemlju, i kojagodsu na nebu, i na zemlji, po ſamomu moguſtvu ſvomu, iz nishta jeſt ſtvorio: zato i govorimo u ovomu Cslanku: Virujem &c. *Storitelja neba, i zemlje.* Odkud, iz promishljanja ovoga Boxjega ſvemoguſtva, moxemo dobiti jako uffanje, da nam Bog moxe ſvaka ucſiniti, i dati, kojagod razumno i podobno od njega proſimo i xelimo: a takoger u iſto vrime ſtrah Boxji moxemo dobiti, skoimchemoſe paziti, daga neuvridimo, znajuchi, da nas moxe uvik pokarati po iſtomu moguſtvu.

Poznajte ſada N! koliku mi kerſtjani ſrichu i doſtojanſtvo imademo, shto ovako, brez mlogoga prigovora, i nauka, lasno u poznanſtvo Boxje dolazimo, koga s, nijednim ſvitovnjim Naukom toliko nebismo mogli poznati, kolikoga po Viri ſvetoj poznajemo: jer kad iſpovidimo i recsemo ove ricſi: *Virujem u Boga Otca ſvemoguchega, ſtvoritelja neba, i zemlje;* onda dolazimo po Viri u poznanſtvo Boxjega jedinſtva, i Troiſtva, njegova Ocsanſtva, i njegova ſvemoguſtva, po komuje ſtvorio nebo i zemlju, i ſva oſtala. Dakle poznajuchi mi ovako Boga ſtvoritelja nashega, klanjajmoſe i poshtuj-

mo

mo njega kano Otca nashega, i sluximo njemu u ſtrahu, kano Goſpodinu nashemu, da budemo dionici slave njegove. Amen.

GOVORENJE IV.

TOMACSI 2. CSLANAK VIROVANJA.

Et in Jeſum Chriſtum, Filium ejus Unicum Dominum Noſtrum.

I u Iſukerſta, Sina njegova Jedinoga Goſpodina nashega.

Kakogod mi virujemo, u pervi Kip priſvetoga Troiſtva, koinoje Bog Otac ſvemoguchi Stvoritelj neba i zemlje; tako po iſti nacſin od potribe jeſt, da mi virujemo i u drugoga Kipa iſtoga priſvetoga Troiſtva, koinoje Sin Boxji: tolikaboſu dobrocſinſtva iz ovoga drugoga Kipa ſvima nami protekla, daſe nemogu prociniti. Odkud S. Ivan promatrajuchi vridnoſt i kripoſt ove Vire u Sina Boxjega, ovako recse: (*a*) Koigod iſpoviditi bude, daje Iſus Sin Boji, Bog u njemu pribiva, a on u Bogu. A Goſpodin iſti Iſukerſt poſali Petra Svetoga, i nazvaga blaxenim, shtogaje iſpovidio, daje On Sin Boxji; jer kadmu recse Petar, (*b*) *Tiſi Kerſt, Sin Boga xivoga*; ondamu recse Iſus: *Blaxen jeſi Simune Bar-*

(*a*) *Joan. c. 4. 15.* (*b*) *Matt. 16. v. 16. 17.*

Jona: jer put i kerv neobjavi to *tebi*, *nego Otac moi koi u nebeſih jeſt.*

Koju poſalu dabi i mi od Goſp. Iſukerſta mogli imati, i blaxeni poſtati, kadbiga za Sina Boxjega iſpovidali i poznavali, evonam prigodu daje drughi Cslanak Virovanja, koi ovako slidi: Virujem, *I u Iſukerſta, Sina Njegova jedinoga Goſpodina nashega.*

Na koje iſpovidanje, i Viru u Sina Boxjega, dabiſe mi cseſtje probugivali, danas od ovoga drugoga Cslanka Virovanja hochu govoriti, tomacsechi shtoſe razumie po ovima ricsma, kad govorimo:

I. I u Iſukerſta.

II. Sina njegova jedinoga.

III. Goſpodina nashega.

I. Ova rics, *Iukerſt*, jeſt ſaſtavita od ove dvi ricſi, *Iſus* i *Kerſt.* Srichanbi ja bio N! kadbivam mogao za doſta iztomacſiti ovo veliko ime Iſukerſt; a Vibiſte josht ſrichnii poſtali, kadbiſte u njega virovali, njega poshtovali, i njemu vazda zafalni bili. Na to, na prid imamo iztraxivati, shtoche rechi *Iſus*, shtòli *Kerſt*? gdi imate znati, da ova rics ISUS jeſt xudinska; a u nash jezik zlamenuje *Spaſitelj*: jerbosmo po njemu odkupiti, i po njemu ſpaſenje nashe dobivamo. Kadbo Angeo pokripi Joſipa ſvetoga, daſe neboi Divicu Mariu uzeti za Zarucsicu, ondamu recſe: (*a*) „ Joſipe Sinu Davi-

(*a*) *Matt.* 1. 20.

„ dov, nemojſe bojati uzeti Mariu Zaruesnicu
„ tvoju: shtoboje u njoj rodjeno, od Duha
„ ſvetoga jeſt. Porodiche pak Sina: i zvatichesh
„ ime njegovo Iſus: onchebo ſpaſen ucſiniti
„ puk ſvoj od grihah njihovih. "

ISUS dakle prislatki, jeſt pritverdi temelj, i uzrok odkupljenja i ſpaſenja nashega: On je nas odkupio iz ſuxanſtva paklenoga, u kojesmo po grihu pervih nashih Roditeljah upali: On je ſmert nashu vikovicsnju, ſvojom ſmertju pomerſio: On je vrata nebeska nami otvorio: On je uvriditoga, od nas, Otca ſvoga nebeskoga umirio, i pravdi njegovoj, po ſmerti ſvojoj za nas izplatio, na toliko, da nasje opet u milloſt ſvoju ocſinsku primio, i pod ſinove ſvoje uzeo da budemo bashtenici iſte slave nebeske: najposli, tolikoje nashe dobro Iſus, da kojegodsmo Boxje milloſti imali, imademo ſada, illichemo u napridak imati, ſvekolike jesmo po njemu primili, i ſada primamo, i primachemo. Odkud S. Pavao poznajuchi jakoſt i kripoſt ovoga prislavnoga imena Iſuſova, dvi ſtotine i 19. puta, u ſvoima knjigama, ſvelikim poshtenjem i poklonom jeſtga ſpominjao. Ovako i mi, kad csujemo ovo ime Iſus, illi mi ſami ſpomenemo, poshtujmoga, i poklonimoſe njemu, jerje vridno i doſtojno ſvakoga poshtenja ſverhu ſviuh imenah, tako (a) damuſe ima *ſvako kolino po-*

(a) *Ad Philip. c. 2. 10.*

kloniti, *nebesko*, *zemaljsko*, *i pakleno*, veli S. Pavo.

Posli ove ricsi *Isus*, slidi ova rics *Kerst*; buduch da govorimo, *Isu-kerst*: koja rics *Kerst*, jest takoger prineshena iz xudinskoga jezika, i zlamenuje *Pomazan*, illiti *Poslan*. Pomazan dojsto Isukerst biashe, ne od drugoga, nego od Otca svoga nebeskoga: nitie pomazan bio s, uljem naravnim, nego s, milloštima, i darovima boxanstvenima svima napunit; i to trostrukim nacsinom, to jest, bioje pomazan za Misnika velikoga, bioje pomazan za Proroka istinitoga, i bioje pomazan za pravoga kralja neba i zemlje. Na drughi nacsin ova rics Kerst, *Poslan* zlamenuje; jerboje njega Otac nebeski s, neba na zemlju poslao, da odkupi narod csovicsanski.

II. Takoger, kad u ovomu Cslanku Virovanja govorimo: *Sina njegova jedinoga*, imamo razumiti, daje ovi Isukerst Sin Boxji, drughi Kip, illiti sobstvo prisvetoga Trojstva, pravi Bog, u svemu jednak Bogu Otcu po naravi boxanstvenoj, po naravi pak csovicsanskoj manji jest od Otca: allie i ovako pravi Sin Boxji; jerbosu u jednomu Kipu boxanstvenomu dvi naravi ujedinite: jedna boxanstvena, porad kojé Bog Otac neima od vika drugoga Sina; zato i zovese Sin njegov jedini: druga pak narav jest csovicsanska, po kraj koje i mi svi kerstjani jesmo u Njemu Boxji posiniti sinovi.

III.

III. Najposli kad govorimo: *Goſpodina nashega*, imamo znati, da ovi Iſukerſt, koije pravi Sin Boxji, jeſt takoger nash privisoki Goſpodin, nash Kralj, nash Vladaoc i Sudac: jedno jerbonasje Bog Otac po njemu ſtvorio, velibo S. Ivan: (*a*) Svaka po njemu ucſinita jeſu. Drugo jerbonasje kervjom ſvojom zakupio, kako recse S. Pavo: (*b*) Zakupiti jeſte cinom velikom. Treche, jerbomuje Otac njegov ſvu oblaſt ſverhu nas pridao, da kakonasje kervjom ſvojom zakupio, tako da nas i ſudi, kako ſam recse: (*c*) Data jeſt meni ſvaka oblaſt &c.

Sada ſudim, da moxete jurve doſta razumiti tkoje ovi Iſukerſt, u koga mi virujemo; buduch daſte razumili, i razumichete josht bolje, iz slidechih, od njega Govorenjah, kolikasmo mi neizrecsena, i neprocinita dobrocſinſtva od njega i po njemu primili! shto za poznati, promotrimo onno nefrichno ſtanje, u kojesmo po grihu Adama i Eve upali; a po Iſuſu izbaviti, i oslooditi. Evo: Bivshi Adam najpervo ſtvorenje iz megiu ſviu ljudih ne rodjen, nego od Boga ſtvorit, i u Raj zemaljski ſtavit, moxemo virovati, daje i u tilu, i u dushi podpuno bio izverſtit, bivshi ſa ſvima milloſtima i kripoſtima od Boga nadarit: koi da biashe, u mallo vrime, obsluxio onnu jednu jedinu Zapovid Boxju ſverhu zabranite vochke, biobi u milloſti Boxjoj potverdit ſaſvima mil-

(*a*) *Ivan.* 1. 3. (*b*) 1. *Corint.* 6. 20. (*c*) *Matt.* 28. 18.

milloſtima, i darovima, kojeje iz pòcsetka od Bogo primio; nitibi vech mogao ſagrishiti, niti ove darove izgubiti, negobi oſtao u onnomu blaxenomu Raju zemaljskomu, gdi ni jednu nevolju ni doſadu nebi terpio: ondi nebi imao boleſt ni xaloſt: ondi nebimu ſtaroſt doſadila, nitibiga ſiromshtvo ſtrashilo: ondi nebiſe neprieteljah bojao, niti iſte ſmerti, nitibi ikakvu nemirnoſt u tilu, ili u dushi oſitjao: jerbi tilo brez ſvake zlochudnoſti u ſvemu poslushno dushi bilo, a dusha ſamomu Bogu ſtvoritelju ſvomu, bi podloxna bila; i tako posli kakobi na ovomu ſvitu, za mlogo godinah ſrichno xivio, bi u nebo i ſtilom i z, dushom bio primit, da ondi lice Boxje uvik uxiva.

I kakogodbi Adam s, Evom ondi ſrichno i blaxeno xivio, takobi i mi ſvi Sinovi njegovi ovako shnjim zajedno xivili: jer kakogod on, da nebiashe priſtupio zapovid Boxju, biobi potverdit u milloſti Njegovoj, nitibi mogao vishje ſagrishiti; takobi i mi ſvi u njemu bili potverditi i blagoſoviti. Alli posli kako Adam priſtupi zapovid Boxju i ſagrishi, upadde u veliku neſrichu i prokleſtvo; jerbo izgubi ſve milloſti i darove, kojeje imao i u dushi, i u tilu: poſtade podloxan ſvima nevoljama i doſadama: bi protiran iz Raja zemaljskoga, i poſtade ſuxanj pakleni: i neſamo on, nego i mi shnjim u iſto prokleſtvo upadosmo.

Ovoje doiſto onno neſrichno i prixalosno ſtanje, u kojesmo po pervomu csoviku bili upali:

li: a joshbi mlogo nesrichnie i xalosnie bilo, kad nebismo ni uffanje mogli imati, dachenas od ovud tko izbaviti i oslooditi: jerbo bismo jurve znali, da kakogodbi ovdi terpili mloghe nevolje, takobinas josht veche u paklu csekale.

Alli evo radoſt, evo veſelje veliko oſvani upadnitomu narodu csovicsanskomu: jer evo iſti drughi Kip priſvetoga Troiſtva, koije Sin Boxji, Goſpodin nash Iſukerſt, poſtade csovikom, i podloxiſe ſvima nevoljama, mukama i ſmerti iſtoj, da plati pravdi Boxjoj za nashe krivice, pak da nas opet povrati u milloſt Njegovu, i ſrichno onno ſtanje, za kojesmo bili ſtvoriti.

Vidite N! tkoje i kakvie ovi Iſus, u koga mi virujemo! vidite kolikonamje dobro ucſinio, i kolikuje ljubav prama nami ukazao; shtoſeje On, bivshi pravi Bog, hotio csovikom ucſiniti; pak ni kriv ni duxan, ſve krivice nashe, na ſebe jeſt hotio primiti, daſe Njemu pravda boxanſtvena oſveti, shtobiſe imala nami grishnikom oſvetiti. Csudo doiſto veliko, gdi mi ſagrishismo, a Sin Boxji na ſebe krivicu prima! mi po grihu duxni oſtadosmo platiti pravdi Boxjoj, a Sin Boxji miſto nas ſobom iſtim, u naravi csovicsanskoj izplatjuje! Iz ovoga poznajte priveliku lyubav Sina Boxjega prama nami nezafalnima: a takoger poznajte i zlochu griha, porad koga iſti pravedni Sin Boxji ſebi iſtomu nepraſtja, nego terpi; nebili po nami uvriditoga Boga umirio,

i njegovoj boxanſtvenoj pravdi izplatio, a nas iz ſuxanſta izbavio, u kojesmo po grihu upali.

Dakle, kad ſpomenesh Iſuſa, razumij Spaſitelja tvoga: kad recsesh *Kerſt*, promisli, daje ovi Iſus s, nebeſah ſnishao date odkupi: kada pak imenujesh Sina Boxjega Jedinoga, onda imash razumiti drughi Kip priſvetoga Troiſtva, koije Iſukerſt pravi Bog i Csovik: a kad ovoga Sina Boxjega Goſpodinom nazovesh, ondaſe ſpomeni, damu imash ſvako poshtenje cſiniti, i vazda poslushan i zafalan biti za toliko dobrocſinſtvo, kojetije ucſinio, cſini, i cſiniche. Amen.

GOVORENJE V.

TOMACSI 3. CSLANAK VIROVANJA.

Qui conceptus eſt de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.

Koi zacset jeſt od Duha Svetoga, rodjen od Marie Divice.

Nie doſta ſamo znati i virovati, da drughi Kip od priſvetoga Troiſtva jeſt jedini Sin Boxji, i daſe zove Iſus, illiti Spaſitelj, shtonasje od kupio: nitie doſta znati, zashtoſe ovi Sin Boji zove Kerſt i Goſpodin nash, kakoſte iz tomacsenja drugoga Cslanka Virovanja mogli razumiti; nego odpotribe jeſt znati, zashtoga mi zovemo Spaſiteljom,

i po koi nacſin jeſt nas ſpaſio, odkupio, i poſtao nash Goſpodin: poznavshibo mi ovi nacſin, po komuje Sin Boxji hotio poſtati nash Spaſitelj i Odkupitelj, bismo ſve vecha a vecha dobrocſinſtva Njegova, i Otajſtva ſpaſenja nashega poznavali; i takobiſe ſve na vechu ljubav, i zafalnoſt prama Njemu probugivali. Koja za poznati, evonamſe trechi Cslanak Virovanja, i oſtali, koiche od Spaſitelja nashega sliditi, prid ocſi nashe ſtavljaju, iz koichemo neprocinita dobrocſinſtva Njegova moch razumiti, kojaje poradi nas dillovao, i pokazao. Kakono ovdi, kad govorimo: *Koi zacset jeſt od Duha Svetoga, rodjen od Marie Divice.* Sverhu koga i bitiche danashnje nashe govorenje.

Alli, dabi ja najpervo koga upitao, neſamo jedno diete, nego koga i velikoga csovika, shto on razumie, shtoli viruje kad govori ove ricſi: *Koi zacset jeſt od Duha ſvetoga, rodjen od Marie Divice?* na koje pitanje moxe biti nebi znao, shtobi odgovorio, negobi rekao, takoſume ſtarii naucſili, i tako csujem gdi drughi govore, a drugo ja neznam, shtoſe po tomu razumie. Ah moji N! ovobi bila jedna poghibljiva nerazumnoſt, kad tko nebi razumio ove ricſi Virovanja ſvetoga; jer nebi razumio najveche Otajſtvo ſpaſenja nashega u komuſe zaderxaje najveche dobrocſinſtvo, kojeje Sin Boxji nami ucſinio; i zato nebimu znao ni zafaliti na tolikoj ljubavi Njegovoj.

Shta

Shta rad dabiſte razumili onno, shto u ovomu trechemu Cslanku govorite, danas hochu tomacſiti ove ricſi, kad govorimo:

I. Koi zacset jeſt od Duha Svetoga.

II. Rodjen od Marie Divice.

I. Kad mi u Virovanju govorimo ove ricſi: *Koi zacset jeſt od Duha Svetoga*, imamo razumiti, da ovi iſti Iſus, u koga virujemo, koinoje drughi Kip priſvetoga Troiſtva, jedini Sin Boxji, iſtiniti i pravi Bog od vika, jeſt hotio za ljubav nashu i ſpaſenje nashe, pravo tilo csovicsansko illiti narav csovicsansku na ſebe uzeti, i csovik jednak nami poſtati, zacsamshiſe u Utrobi pricſiſte Divice Marie; ne po hotenju, niti po kripoſti ljudskoj, kakonoſe mi zacſimamo, nego po ſamoj kripoſti Duha ſvetoga. I premdaje poſtao pravi csovik; uishtanemanje, nie oſtavio ſvoje boxanſtvo, nego u jednomu kipu illiti Sobſtvu boxanſtvenomu ujedinile ſe jeſu dvi naravi, to jeſt, boxanſtvena i csovicsanska; i tako oſtao jeſt Bog, shto bishe od vika, i poſtao jeſt csovik, shto pervo nebishe: porad shta moxeſe jurve slobodno rechi, da Goſp. Iſukerſt jeſt Bog i csovik, illi csovik i Bog zajedno.

Koje veliko Otajſtvo zacsetja Sina Boxjega, u naravi csovicsanskoj, s, jednom ricsju zoveſe *Uputtjenje*: jerboſeje uputtio, to jeſt, ucſinioſe csovikom: shtoſe ſve zaderxaje u onnima ricsma, kad govorimo: *Koi zacset jeſt od Duha ſvetoga.*

A kod S. Ivana od Istòga ovakoſe shtie: (*a*) I Rics putt ucſinita jeſt, i pribivalaje u nami, illiti megiu nami. Sveti pak Otci u pervomu velikomu Nicenskomu Saboru ovako iſpovidishe, , i iztomacſishe ovo Uputtjenje Sina Boxjega, kad jedno-skupno rekoshe: (*b*) „ Koi zarad nas ljudih, i zarad nashega ſpaſenja ſnishao jeſt ſnebeſah, i uputtioſe jeſt od Duha ſvetoga iz Marie Divice, i csovik ucſinit jeſt. “

Sada promotrite, koliko bogo-ljubſtvo, i kolika ljubav imalabiſe zapaliti u ſercu nashemu, kada recsemo ove ricſi: *Koi zacset jeſt od Duha ſvetoga;* buduch da onda izpovidamo i virujemo, da iſti Sin Boxji, pravi Bog, u ſvemu jednak Otcu ſvomu nebeskomu, hotioſe jeſt za ljubav nashu poniziti toliko, daje poſtao nami prilicsan i jednak, ucſinivshiſe csovikom kakonosmo i mi! doiſto, bismoſe na veliku ljubav prama Bogu probudili, kadbismo skupljenom pametjom ove ricſi promishljali.

I premda govorimo, daſeje Sin Boxji zacseo po kripoſti Duha Svetoga; nishta nemanje, neimaſe tako razumiti, daje ſam Duh ſveti dillovao ovo zacsetje i Uputtjenje Sina Boxjega: nego imaſe ovako razumiti, daſu ſva tri Kipa priſvetoga Troiſtva dillovali ovo Uputtjenje: to jeſt, premdaje ſam Sin Boxji uzeo na ſebe narav Csovicsansku; nishta nemanje, ſve priſveto Troiſtvo.

(*a*) *Joan.* 1. 14. (*b*) *Symb. Nicen.*

ſtvo Otac, i Sin, i Duh Sveti, jeſu bili tomu uzrok i pocsetak. Ovakobo iſtina katolicsanska, i ſva skupshtina Bogo-slovacah ucſinas, da shtogod Bog izvanskim nacſinom, okolo ſtvarih ſtvorenih, dilluje; toje ſve trima boxanſtvenima Kipovima opcheno: niti jedan Kip vechma, nego drughi, niti jedan brez drugoga dilluje; nego ſva tri jednako, i zajedno posluju. Shto pak Bog dilluje nutarnjim nacſinom, to nie opcheno ſve trima Kipovima: kakono na priliku Ocsanſtvo Boxje, nije opcheno drugomu i trechemu Kipu, nego ſamo pervomu, koiſe zove Otac; jerboje On ſam od vika porodio Sina: takoger Sinovſtvo drugoga Kipa, koije Sin Boxji, nije opcheno Otcu i Duhu ſvetomu; jerboſe je On jedini od Otca porodio: niti je Izilazenje Duha ſvetoga opcheno pervomu, i drugomu Kipu; jerbo On ſam izilazi od Otca, i Sina. I zatoſu ova tri Kipa megiu ſobom razlucſita; jerbo ſvaki ſvoje poſebicsno ima dillovanje: a opet u boxanſtvu jeſu jednaki; jerbo jednu narav boxanſtvenu imadu. Alli drugojacsje imaſe razumiti, kad Bog izvanskim nacſinom shtogod dilluje, kakono ſtvaranje neba, zemlje i oſtalih ſtvarih; buduch daje ovako dillovanje ſvima trima Kipovima opcheno: zato i moxeſe rechi daje i Otac i Sin, i Duh ſveti ſtvorio nebo i zemlju: i daſu ſva tri dillovali Uputtjenje Sina Boxjega kadaje narav csovicsansku na ſebe uzeo; budueh daſe i

ovo

ovo Uputtjenje, megiu izvanska dillovanja boxanſtvena ſtavlja.

I premdaſe tako ima razumiti, da dillovanja Boxja izvanka (megju koima razumieſe i Uputtjenje) ſeſu opchena ſve trima boxanſtvenima Kipovima; ſaſvim tim, pismo ſveto, nika ovakva dillovanja, pridaje pervomu Kipu, nika drugomu, a nika trechemu: kakono ſvemoguſtvo i Goſpodarſtvo ſverhu ſtvarih pridaje Otcu nebeskomu: Sinu vikovicsnju mudroſt; a goruchu ljubav Duhu Svetomu pripiſuje. Odkud jerbo Otajſtvo Uputtjenja, neizmirnu ljubav, i dobrocſinſtvo Boxje prama nami pokazuje: zato ovo dillo Uputtjenja Sina Boxjega, po niki nacſin, ſamo Duhu ſvetomu pridajeſe; porad shta i govorimo u Virovanju: *koi zacset jeſt od Duha Svetoga.*

Alli biſteli znali N! kako i po koi nacſin Duh Sveti, jeſt dillovao uputtjenje Sina Boxjega? shto za razumiti, ovo na prid imate znati, da premdaſe ſvi ljudi poradjaju od Otacah, i od Materah; nishtanemanje Sin Boxji, hotiuchiſe csovikom ucſiniti, jeſt hotio ſamu Mater brez Otca imati: koja kakogodje pervo zacsetja bila pricſiſta Divica, takoje i u zacsetju cſiſta bila, i posli poroda cſiſta jeſt oſtala. Jer, kako ona, po navishtenju Angeoskomu privoli volji Boxjoj, i onne priponizve izuſti ricſi govorechi: (*a*) Evo

D slux-

(*a*) *Luc.* 1. 38.

sluxbenica Goſpodnja, budi meni po ricſi tvojoj; onda taki Duh Sveti, po ſvojoj neizrecsenoj kripoſti, od pricſiſte Marine divicsanske kervi, u njezinoj neoskvernjenoj Utrobi jeſt ucſinio jedno priblaxeno tilo cſitavoga Ditesca, i u iſto vrime jeſt ſtvorio jednu priplemenitu dushu, kojuje ſtavio u onno tilo; i tako, Sin Boxji, jeſt ujedinio ovo tilo i dushu Boxanſtvu u ſvomu boxanſtvenomu Kipu. I takvim nacſinom ovi Sin Boxji, koj pervo biashe ſamo Bog, poſtade takogeri csovik: i kakogod po naravi boxanſtvenoj, immadiashe Otca od vika brez Matere; tako po naravi csovicsanskoj, u vrime, immade Mater brez Otca: nitiſe moxe rechi, daje Duh Sveti Otac Iſuſov; jer premdaje pricſiſta Divica Maria zacsela po Duhu Svetomu; ſaſvim tim, Duh Sveti, ovomu priſvetomu zacsetju, nishta nije pridao od ſvoga Biſtva, oſim ſame kripoſti, kako iſti Angeo recse Marii: (*a*) Duh Sveti pride u tebe, i kripoſt Priviſokoga obſinutiche tebe: zato i nemoxeſe Duh Sveti nazvati Otac Iſuſov. Bash kano na priliku: jedan zidar nemoxeſe rechi, daje Otac onne kuche, kojuje uzidao: nitiſe jedan Maljar moxe rechi, daje Otac onne figure iliti prilike, kojuje umaljao; jerbo oni ovima ſtvarma, od ſvoga tila i biſtva, nishta drugo nepridaju, nego ſamu kripoſt, skojom zidaju i maljaju.

II.

(*a*) *Luc.* 1. 35.

II. Druga ſtrana ovoga trechega Cslanka sli-di ovako: *Rodjen od Marie Divice.* Gdi imamo razumiti, daje neſamo Sin Boxji, po kripoſti Duha ſvetoga, pravim csovikom zacset; nego josht i od Marie Divice iſtinito takvi jeſt porodit, i po njoj na ovi ſvit jeſt doshao, da ſnami pribiva. Koga Otajſtva Vina, kolikonam veſelje i radoſt donoſi, evonam Angeo poſvidocſi, kada paſtirom ovako naviſti govorechi: (*a*) Evo navishtujem vami veſelje veliko, kojeche biti ſvemu puku. Shtonam takoger potverdi i onno mloshtvo Angelah, koje u vrime porodjenja Iſukerſtova ovako slatko pivashe: (*b*) Slava na viſini Bogu, i na zemlji mir ljudma dobre volje.

I kakogod Zacsetje Iſukerſtovo jeſt bilo csudnovato i ſverhu-naravno; tako i porodjenje slavno njegovo jeſt ſveto i csudnovato bilo: jerboſe je zacseo csovikom brez Otca; a porodioſe od Divice: koja, premdaje iſtinita Mater Njegova poſtala, ſasvimtim vazdaje pricſiſta Divica oſtala, kako pervo, tako u porodu, i posli poroda. Nemoxete ovo dokucſiti, jeli? Nije ni od potribe, da vi ovo naravnim razumom iztraxujete; nego, proſvitljeni Virom, ſamo virujte daje tako, pakche biti doſta. Kakono na priliku, po nauku ſvetoga Evangelja virujemo, daje Iſukerſt uſtao iz Groba; premdaje Grob bio s, velikim kame-

(*a*) *Luc.* 2. 10. (*b*) *Luc.* 2. 14.

nom zatvorit i zapecsatit: i virujemo, daje isti Gospodin, posli Uskersnutja svoga, unishao u kuchu, u kojoj bishe Ucsenici Njegovi; premdasu vrata bila zatvorita. Illi, i po stvarma naravnima ovo Divicsanstvo i zajedno Materinstvo Marino moxemo tomacsiti: kakogodbo vidimo, da zrake sunesane kroz sercse, u sobu sjaju, a sercsese nerazbie, nitise omachi; tako i Gosp. Isukerst, i josht mlogo izverstitiim nacsinom, iz Utrobe Marine jest izishao, da njezino Divicsanstvo, ni naj manje nije oskvernjavio; zato vazda slavimo i njezino pravo Materinstvo, i neoskvernjeno Divicsansstvo. Shto sve od ovuda dolazi, jerboje Duh Sveti po kriposti svojoj, njoj dao i blagosovni plod Utrobe, i nje pricsisto Divicsanstvo vazda sacsuvao.

I ovosu onna Dushe bogoljubne! koja od csudnovatoga Otajststa Uputtjenja, i porodjenja Sina Boxjega u naravi csovicsanskoj imamo razumiti, i virovati, za dostignuti spasonosni plod Vire svete. Shto za imati obilatie, imamo promishljati, daje ovo istiniti i pravi Bog, koi je uzeo narav csovicsansku na sebe, i porodiose csovikom: i daje zato doshao na ovi svit, da nas, po grihu izgubite, traxi, dabise povratili u milost Boxju i oslobodilise po Njemu od suxanstva paklenoga.

Dakle, ovo veliko Otajstvo Uputtjenja Sina Boxjega, i njegova slavnoga od Divice porodjenja,

nja, vazda valja da imademo u pameti nashoj, jedno, daſe moxemo ſpominjati tolikoga Boxjega dobrocſinſtva, i njemu zafalni biti: a drugo, da uvik moxemo prid ocſima imati, oſobiti izgled pridubokoga ponixenſtva. Shtoboje korisnie za poniziti nashu holoſt, nego cseſto promishljanje poniznoſti Sina Boxjega, shtoſeje On hotio za nas poniziti na toliko, daje csovik za nas poſtao, i ſve nevolje nashe na ſebe primio? Priveliki Bog doshao jeſt nami ljudma sluxiti, prid koim ſva nebeſa shtrepe! i onniſe poradja na zemlji, komuſe u nebeſih Angeli klanjaju! Indi kadje Bog ovolika porad nas ucſinio, i nami na sluxbu bio; oſtajemo mi josht vechma duxni, da njemu sluximo, xivuchi u poniznoſti, i vazda dila priproſtita i ponizna cſinechi. Promislite, u kolikomuſe Iſus ſiromashtvu porodi! Porodiſe kakono putnik u shtalli: porodiſe u frid zime, i poloxiſe u xivinske jasle, kako ſvidocſi S. Luka govorechi: (a) Ucſinjeno bi, kad biaju ondi, to jeſt u Betlemu Maria, i Joſip, izpuniliſuſe dnevi, da porodi, i porodi Sina ſvoga pervorodjenoga, i u ſvite zavi njega, i poſtaviga u jasle, jermu nebishe miſta u Goſtionici. Viditeli, kolikoje ovo ſiromashtvo i ponixenſtvo, kojeje Bog za nas pokazao, dabi nas ksebi uzdigao! porad shta od potribe jeſt, da i mi poniznoſt slidimo, ako xelimo k, Bogu dojti. Amen.

(a) Luc. 2. 6. 7.

GOVORENJE VI.

TOMACSI 4. CSLANAK VIROVANJA

Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & ſepultus.

Mucſen pod Ponciom Pilatom, propet, umro i pokopan.

Csuliſte jurve, tkoje to Sin Boxji, u koga mi virujemo, koije u ſvemu jednak Otcu ſvomu nebeskomu, pravi Bog od vika kakono i Otac: Csuliſte takoger, kakoje ovi Sin Boxji csovik poſtao, zacsamshiſe po Duhu Svetomu u Utrobi pricfiſte Divice Marie, i od njeſe porodivshi. Koja mi csuvshi i razumivshi, moglismoſe ſvi vehoma razveſeliti, i obradovati, shtosmo mi Boga za brata dobili, i shtoje Bog, u naravi nashoj csovicsanskoj, megiu nami, i s, nami pocseo pribivati.

Alli evo, posli radoſti i veſelja, imanas velika xaloſt i tuga obuzeti! jerbo namſe danas prid ocſih ſtavlja onni Cslanak Virovanja, koinam pokazuje, da ovi iſti Sin Boxji i Marie, a nash prijubljeni brat, bi muscen pod Ponciom Pilatom, propet, umro i pokopan. O! Viro ſveta te csemunas to ucſish! evo jedva doeseka-smo, danamſe porodi Spaſitelj nash, i obrado-vasmoſe, shtosmo tolikoga Otca, brata, i veli-

koga

koga prietelja dobili. u komusmo ſve uſſanje, ſrſchu, i najveche blago ſtavili; a ti nas ucſish, daje ovi Otac, Spaſitelj, brat i priatelj nash umro! pak josht daje umro kako drugojacsje; negoje umros, velikim neposhtenjem, kako obicsaju najvechi zlocſinci umirati: bioboje na dervetu krxa nemillo pribien, i ondie imao izdahnuti, koi ni jednoga uzroka od ſmerti neimade.

Alli dushe oxaloſtjene! nekarajmo mi Viru ſvetu, shtonam obznanjuje muku i ſmert nashega Spaſitelja, i njegovo u Grob poſtavljenje: jer ovo neſamo danamje korisno, nego i potribito jeſt znati i virovati; buduch daſu ſva Poſvetilishta ſtaroga zakona ovamo teglila, da prikaxu i zlamenuju, ovo veliko Poſvetilishte na krixu jedinoga Sina Boxjega; i ſva prorocsanſtva, ovo mucsenſtvo i ſmert Spaſitelja nashega jeſu pripovidala. Kakono: pripovidala jeſu prorocsanſtva muku i ſmert Sina Boxjega u Izaku, jedinomu Sinu Abramovu, kogaje Bog iskao od Otca Abrama, daga zakolje, i Njemu na poſvetilishte prikaxe: takoger prorocsanſtva jeſu pripovidila, dacheſe Odkupitelj nash ogoliti, kakono Noe Patriarka; dacheſe prodati kakono Joſip od bratje ſvoje bi prodan; dache na krixu viſiti, kakono onna zmia, koju Moiſia, po zapovidi Boxjoj, na dervo obiſi prid pukom Izraelskim; dacheſe porugati, kakoſeje David porugao i poruxio; dache pridobiti neprietelje ſvoje, kakoje Samſon

ſvoje pridobio neprietelje; i najposli prorocsanſtva pripovidalaſu, dache Spaſitelj nash pribivati tri dana u ſercu zemlje, kakonoje Jona u utrobi onne velike ribe tri dana pribivao: i tako kakogodſuſe prorocsanſtva u Goſp. Iſukerſtu izpunila; takoſeje i dovershilo odkupljenje nashe, zato i recse S. Pavo: (*a*) Nieſam hotio drugo znati, nego Iſukerſta, i ovoga propetoga.

Shta rad, i jaſam odlucſio govoriti od muke i ſmerti Iſukerſtove, ukazujuchi ſa S. Bernardinom od Siene:

I. Tkoje zadao muke i ſmert Goſpodinu nashemu.

II. Tkoje ovi, komuſu muke zadate.

III. Skoim nacſinom jeſumu zadate muke.

IV. Porad koga uzroka Spaſitelj nash, jeſt terpio ovolike muke.

I. Shto mislite, tkoje zadao tolike muke i ſmert Goſp. nashemu Iſukerſtu? mislite moxe biti, dachu ja rechi, dagaje Otac nebeski na ove muke odlucſio? doiſto mogaobi ja i to rechi: jer odkakoje Sin Boxji, prid Otcem ſvoim hotio Jamac za nas poſtati, dache On ſve shtete nashe ſobom popraviti, taki Otac nebeski ovoga poljubljenoga Sina ſvoga, a Jamca nashega, na ſmert jeſt odredio. Odkud i govori S. Pavo: (*b*) Vlaſtitomu Sinu ſvomu ne proſti Bog, nego za ſve nas pridade njega. Illi mislite moxe biti, dachu

(*a*) 1. *Corint.* c. 2. 2. (*b*) *Rom.* 8. 32.

dachu ja za uzrok ſmerti Iſukerſtove ſtaviti njegovu goruchu ljubav, skojom nasljubljashe i xcljashe ſpaſenje nashe? shtobi doiſto i mogao slobodno rechi; buduch da po nauku S. Bernardina od Siene, ljubav jeſt bila oſobiti izdaica, kojaje Sina Boxjega na muke i ſmert pridala. Nishta nemanje, oſim ovih uzrokah, velim, daje najblixji uzrok bio muke, i ſmerti Iſuſove, puk Xudinski, onni reko puk, koi porad iſtinitoga zakona, i pravoga shtovanja Boxjega, biashe najposhtenii, i najglaſovitii, shto josht vechi dade uzrok tuxbe Sinu Boxjemu, daſeje ovako potuxio po Davidu govorechi: (*a*) Prietelji moji, i blixnji moji, ſuprot meni priblixasheſe, i ſtadoshe. Evo nazivaih prieteljima; jerboſu jednoga pravoga Boga shtovali, i njemuſe klanjali: takoger nazivaih blixjima ſvoima; jerboſu rodjaci njegovi, buduch daſu kako i On, od kolina Abramova. Odkud, daje Goſp. Iſukerſt muku terpio od onnih, koi pravoga Boga niſu poznavali, i koiſuſe krivima bogovom klanjali: illi daje muku terpio od onnih, koi nitiſu imali kakvoga zakona, niti ſvetinje, niti kripoſti: illi daje muku terpio od onnih koima nikakva dobrocſinſtva nie ucſinio; joshtbi Odkupitelju nashemu lashnje bilo. Alli ovoje nepodnosljivo, i texju muku Sinu Boxjemu zadalo, shtoje bash od puka Xudinskoga morao terpiti, od kogaſeje i On porodio, koga biashe

(*a*) *Pſalm.* 37. 12.

she Bog ſebi, za najdraxjega puka obrao, i komuje neizbroena dobrocſinſtva ucſinio; davshimu tolike izverſtitoſti, kripoſti i uprave, koje oſtali Narodi nieſu imali: daomuje, daje poznavo pravoga Boga i Boxja skrovishta: izveoga je iz ſuxaſtva Egipcianskoga, i priveo priko Mora cervenoga tako ſrichno, da ni noghe nije skvaſio: ranioga jeſt u puſtinji 40. godinah, i od ſvih neprieteljah jeſtga branio. Shto vishje? u iſtoj Varoshi Jeruſolimu, i po oſtalima njegovima miſtih, mloghi gubavci, kljaſti, nimi, gluvi, slipi, od diavla obſidnuti, i od drughi boleſtih, i nevoljah, po njemu jeſu bili izlicſiti, i nauk ſpaſenja iz uſtah njegovih boxanſtvenih vazda jeſu slushali. I ſaſvim tim, skoro ſvi jednokupno i mushko, i xensko, i Xudie i neznaboſci, i Kralji i Principi, i Miſnici i Naucſitelji, i Vojvode i vojnici, i Goſpodari i slughe, ſviſu reko privolili muki Sina Bojega, i njega na ſmert pogherdnu krixa odſudili. Shto promishljajuchi u duhu kralj David ovako zacsudjen pita: (*a*) Zashtoſuſe zgrozili narodi, i puci misliliſu izprazna? Uſtaliſu kralji zemlje, i poglavice skupiliſuſe ujedno protiva Goſpodinu, i protiva pomazanomu njegovomu.

Doiſto nepravedna, opaka i zlocseſta jeſt bila ova skupshtina, i dogovor Xudinski, da ubiu ſpaſitelja i domoroca ſvoga: jer shtoſu onda oſtali naro-

(*a*) *Pſalm.* 2. *v.* 1. & 2.

narodi od Iſuſa mogli ſuditi, nego ovo, daje On najvechi zlocſinac bio iz megiu ſviu ljudih; buduch dagaje iſti njegov narod na ſmert odſudio, koiſu bili puk izabrani, i puk Boxji: i zato nash priumorni Spaſitelj, josht vechu muku i xaloſt u ſercu ſvomu jeſt imao.

Sad ovdi promislite ſs !koliku xaloſt mi Sinu Boxjemu zadajemo, kadga uvridimo ſidechega jurve na desnu Otca ſvoga nebeskoga, koismo neſamo puk njegov obrani, negosmo josht i Sino. vi Boxji po muki njegovoj poſtali? doiſto vechmaga, mi herſtjani, s, malim grihom uvridjujemo; negoliga nezna-boſci s, velikim uvridjuju: buduch daje ovo i megiu ljudma obicsajno, daje vechma jednomu Otcu xao, kadga vlaſtiti ſin njegov uvridi, nego kadga tugina uvridi.

II. Na dilje promatrajmo, tkoje ovo, komuſu tolike muke i ranne zadate? i doiſto vidichemo, daſu ove muke zadate iſtomu Sinu Boxjemu, Goſpodinu nashemu Iſukerſtu: shtoje bilo vishje, i texje, nego shtogodsu ſveti Mucſenici, i ſvi ljudi na ſvitu terpili i podnashali: pervo, jerboje Goſp. Iſukerſt imao jedno priplemenito i divicsansko tilo, koje je od Duha Svetoga bilo zacseto, indije vechma onne muke oſichao, kojeſumu zadavali, negobi koje drugo tilo oſichalo. Drugo, jerboje Spaſitej nash, u ſvemu tilu ſvomu, na jedan put bio muſen. Boleſti csovicsanske obicsajnim nacſinom, bivaju

ſva-

ſvaka na poſe: kakono, ako tko u ocſiu terpi, zdrave ima ushi: akoli tko bol u noguh podnoſi, zdraveſumu ruke, i tako od oſtalih govorechi. Alli boleſt Iſukerſtova biashe opchena u ſviu Udih tila njegova priſvetoga: jerbo glava njegova, ternjem biashe napunita: obraz njegov s, rakotkana biashe pogherdit: Ocſi njegove na ſmerti potavnishe: Ushi napunisheſe pſovanja i pogherdah: Uſta napoisheſe gorcſine: Ruke i noghe z, gvozdenima probisheſe csavlima: s, jednom ricsju ſve tilo njegovo biashe u jednu rannu okrenito, tako, da jurve mogasheſe, Otcu ſvomu nebeskomu, potuxiti govorechi: (a) Sverhu mene uſtanovitilaſe jeſt ſercsba tvoja; i ſve valove tvoje naveoſi ſverhu mene.

Ova promislivshi nie moguche iztomacſiti boleſti, kojeje Spaſitelj nash podnio; takoboſu teshke bile, dagaje znoj kervavi probio, i nuz lice njegovo proteko, kadje ſamo s, pametjom promislio onna, kojache morat terpiti. I neſamo daje ovako mlogo u tilu ſvomu terpio; nego i u dushi ſavishje jeſt podnoſio, kako ſam recse: (b) Xalosna jeſt dusha moja tia do ſmerti. Shta rad najboljechemo pogoditi i boleſt njegovu iztomacſiti, kadga s, Iſaiom prorokom nazovemo: (c) Csovikom od boleſtih, koi cilo poznaje ſve nevolje, jerboſuſe u njemu podpuno izpunile.

III.

(a) *Pſm.* 87. 8. (b) *Matt.* 26. 38. (c) *Iſa.* 53. 3.

III. Koje muke i boleſti, zadadoshe Sinu Boxjemu Xudie ſtakvim nacſinom, koi nigda nije ni csuven bio. Shtieſe, da kad kralj od Seleucie bi protirat iz kraljevſtva, dogodiſe, da gallia, u kojoj on po moru putovashe, razbise, i potopi, valovi pak morski po ſrichi izbavishe kralja u kraj: shto csuvshi podloxnici njegovi doterkashe, da vide kralja ſvoga, gdi vaskoliki nevoljan u pisku lexashe, koi popogledavshi, niſu mogli oterpiti; negoſe ganishe prama njemu na milloſerdje, i uzamshiga na ramenah odneſoshe, i poſtavishega opet na priſtolje ſvoje. Takoje: najtverdje ſerce obicsajeſe na milloſerdje ganiti, kadaſe tuge i nevolje promotre. Alli evo xaloſti, jerſe ovo ſamomu Iſuſu nedogodi: kadboga Pilat izvede, da pokaxe puku, ſvega zaushnicama i s, prutjem izbiena, s, pljuvacskama pogherdjena, s, rannami napunnita, s, kervjom oblivena, i ſaſvim nevoljna, recse: (*a*) Evo csovik. Kano rekavshi, gledajte u ovomu nevoljnomu csoviku, moxeteli u njemu shtogod od csovicsanſtva opaziti. I ſaſvim tim, ovi opaki puk, ni najmanje neganiſe na milloſerdje prama ovoliko nevoljnomu i izrannjenomu Iſuſu; nego u jedan glas zavikashe, daſe propne. (*b*) Propni, propni njega. Nebiasheim doſta, shtoſu meſo njegovo priſveto tia do koſti shibanjem po odbiali: nitiim biashe doſta, shtoſu glavu njego-

(*a*) *Joan.* 19. 5. (*b*) *Joan.* 19. 6.

govu priblagoſovnu s, prioshtrim ternjem napunnili, i shtoſuga ſvakom pogherdom naruxili; nego josht iskashe daſe propne, pak da tako pogherdno megiu dva lupexa izdahne. O! zlocho csovicsanska, na tolikoliſi jurve doshla, da ni mallo neimash milloſerdja prama skoro umoritomu Sinu Boxjemu i Spaſitelju tvomu.

IV. Alli, zashtoje Spaſitelj, i Odkupitel, nash, ove priteshke muke hotio podnoſiti, i gorku ſmert terpiti? nije doiſto zarad drugoga uzroka, nego da pokvari grihe, da dushe nashe oslobodi od ſuxanſtva paklenoga, i da pravdi Boxjoj, kervjom ſvojom plati, za nashe opacſine, velibo Iſaia prorok: (*a*) Ovoje vas koliki plod muke Goſpodinove, daſe grih odneſe. Sada poznaj moj kerſtjanine, daje grih tako zlo, koje nadodi ſva oſtala najvecha zla, neſamo zato, shto dushu ubia: niti zato, shtoſe po njemu tolika zla i pokaranja na ſvitu dogadjaju: niti ſamo zato, shtoſe porad njega tolike dushe, u muke vikovicsnje odſudjuju; nego zato naj vechma grih jeſt najveche zlo, shtoſe po njemu neizmirna dobrota i velicsanſtvo Boxje uvridjuje. I jerboſe po grihu neizvershena dobrota i velicſanſtvo Boxje uvridjuje, slidi, da grih u ſebi neizvershenu zlochu zaderxaje, kojaje vridna vikovicsnjih mukah paklenih. Jerbo pak grih zaderxaje u ſebi zlochu neizvershenu, buduch

(*a*) *Iſai.* 57. 9.

duch daſe po njemu velicsanſtvo Boxje uvridjuje; zato ni jedno, najvridnie ſtvorenje, nebi moglo zadovoljiti pravdi Boxjoj, za ovoliko njegovo uvridjenje. Dabi iſta pricſiſta divica Maria, za hiljadu godinah dobra dilla cſinila, i naj veche kripoſti izvershivala; illi dabi ſvi Angeli uzeli na ſebe narav csovicansku, pak dabi ſva mucsenſtva podnashali, kojaſu ſvi ſveti Mucsenici terpili, josht nebi mogli ni jednoga ſmertnoga griha pomerſiti, niti pravdi Boxjoj zadoſta i podpuno platiti. Sam indi jedini Sin Boxji csekaoſe jeſt, da On csovik poſtane, pak da po muki i ſmerti ſvojoj pomerſi ſvekolike grihe, i podpunno pravdi Boxjoj plati za nashe krivice.

Dusho bogo-ljubna! ſpomeniſe ſada, kolikoteje Sin Boxji, i Sin Marie ovdi zaduxio, shtoje ſebe miſto tebe, na tolike muke i ſmert pridao: promisli, kolikomu imash vazda zafaljivati na ovolikomu dobrocſinſtvu: poznaj kolikoſi duxna grihe oſtaviti a dobra dilla cſiniti. Shto da moxesh i Spaſitelju tvomu vazda zafalna biti, i od grihaſe ucsuvati, cseſto promishljaj muku i ſmert Odkupitelja tvoga: ovoboje njemu najdraxje, a tebie najkorisnie. Njemuje, velim, naj draxje; jer kolikogod puta muku i ſmert njegovu promishljash, toliko puta njega Otcu nebekomu na poſvetilishte prikazujesh. Tebie pak ova uſpomena muke i ſmerti Spaſitelja tvoga naj korisnia; jerbo po njoj moxesh lashnje izkoreniti

niti zloche, a uſaditi u tebi kripoſti ſvete, pò koimachesh tebi slavù nebesku zasluxiti. Amen.

GOVORENJE VII.

TOMACSI 5. CSLANAK VIROVANJA.

Descendit ad inferos, tertia die resurrexit a mortuis.

Snige nad pakao, trechi dan ukersni od mertvih.

Doſtojno, i pravedno jeſt, danam posli plácsa i xaloſti, radoſt i veſelje oſvane. U proshaſtomu Govorenju razumilismo muku, ſmert i pokopanje Spaſitelja nashega; shta rad moglismoſe vehoma raxaloſtiti: danas pak peti Cslanak Virovanja ukazujenam Njegovo posli ſmerti ſnishaſtje nad pakao, i slavno od mertvih uskersnutje; indi imamoſe veſeliti i radovati: jer mi virujuchi ovo Goſpodinovo u pakao ſnishaſtje, i njegovo od mertvih ukersnutje, poznajemo, daſeje izpunilo i dovershilo ſpaſenje nashe, u csemuſe vaskoliki plod muke i ſmerti Iſukerſtove zaderxaje. I zato ſvaki moxe doſta razumiti, kolikomuje potribito znati i virovati, daje Goſp. Iſukerſt ſnishao u pakao, i daje trechi dan uskersnuo od mertvih; buduch da nikakvu od Vire koriſt nebi imao onni, koibi ſamo virovao, daje

je Sin Boxji muku i ſmert podnio, i daje u grob bio poſtavljen; a nebi i ovo virovao, daje uſtao iz groba i oxivio, velibo S. Pavo: (*a*) Ako Iſukerſt nije uſtao, dakle zaludje pripovidanje nashe, izpraznaje i vira vasha. Kano rekavshi: uzrok nashega opravdanja prid Bogom, i uſſanje nashega ſpaſenja, jeſt Ukersnutje Iſukerſtovo, indi ako On nije ukersnuo, csov k nije opravdan, nitije odkupit od griha, dakle zaludbi mí pripovidali, i zaludbi vi virovali daſte odkupiti. Sveti pak Aug. ovako veli: (*b*) „ Nije „ golema ſtvar virovati, daje Iſukerſt umro, bu„ duch da ovo i nezna-boſci, i Xudie, i ſvi „ zlocſinci viruju: nego ovo za veliko derximo, „ shto mi kerſtjani virujemo, daje Iſukerſt od „ mertvi uſtao. “

Odkud, kakogodje potribito, da mi virujemo muku, ſmert i pokopanje Spaſitelja nashega; takoje potribito i da virujemo njegovo nad pakao illiti u pakao ſnishtaſtje, i od mertvih slavno uskersnutje. Shta rad i upravioſam danas govorenje ſverhu ovoga petoga Cslanka Virovanja, koi ovako slidi:

I. Snige nad pakao.

II. Trechi dan uskesni od mertvih.

I. Pervo ſvega imajte ovo znati, da kad govorimo, *Snige nad pakao*, imamo razumiti (*c*)

(*a*) 1. *Corint.* 15. 14. (*b*) *S. Aug. in Pſalm.* 120. (*c*) *Ex Cathech. Rom. parte* 1. *Artic.* 5.

daje ovo snilazenje bilo u onno vrime, dokjé tilo Isukerstovo mertvo lexalo u grobu; i tako snishao jest u pakao, pervo negoje od mertvih uskersnuo: gdi imamo znati, da prisveto tilo Isukerstovo nije snishlo u pakao, nego dusha njegova. Megjuto Boxanstvo, nitije ostavilo samo tilo Isusovo u grobu, nitije pustilo dushu njegovu samu snichi u pakao: jer odkadaje Sin Boxji uzeo na sebe narav csovicsansku, od ondasje i Kipom, i Boxanstvom svoim tako ujedinio ovoj naravi, da nitije kadgod tilo csovicsansko, niti dushu samu ostavio; nego, premdasje dusha u vrime smerti njegove razdilila od tila njegovoga, sasvim tim, Boxanstvo njegovo i s, tilom, i z, dushom svagdi jest bilo: odkud moxemo rechi, dase Boxanstvo i z, dushom Isukerstovom u pakao snishlo, i s, tilom njegovim u grobu ostalo.

Sad izvidimo, shtose razumie po ovoj ricsi *pakao*, u koije dusha Isukerstova snishla? Pakao razumiese takvo misto, kojeje pod zemljom, u jednoj velikoj tavnosti, u komuse zaderxaju dushe onne, koje slavu nebesku nisu dostignule. I ovakvih vishe mistah imamo razumiti: Jedno koje je u srid zemlje najstrashnje, i najtavnie, i kojese osobitim imenom pakao zove; jerboje u njemu prixeshtoka, i vikovicsnja vatra, gdisu djavli, i sve dushe onniuh, koisu u grihu smertnomu umerli, i ondiche uvik pribivati; ucsibo sveta Cer-

kva,

kva, da iz pakla neima odkupljenja. Nek pa-ze dobro na ovo onni, kakoimje mifto pripravito, koi flobodno grishe, i fvaku zlochu kakono vodu piu.

U ovo nefrichno mifto, po nauku S. Aug. idu i fvi onni, koifu brez kershtenja u famomu grihu iftocsnomu pomerli: kakonofu mala djeca, koja nekershtena polaze s, ovog fvita; s, ovom pak razlikom, shto ovakvi nikakve pedipfe, illiti muke ofitljive ne terpe, nitiche terpiti: alli terpe, i terpitiche vehoma u tomu, shto Boga Stvoritelja fvoga nikad neche moch viditi.

Csujeteli ovo vi Matere! koliku shtetu cfinite vashemu plodu, kadga pomnjivo ne nofite, negomu kakogod illi u vami fmert zadate, illi kad posli poroda nehitite shnjim na kershtenje, nego brez njega umre. A i vi Otci iftoj shteti i nesrichi dietinjoj moxete uzrok biti, kada Matere njiove nofeche na velik, i texak pofao natirujete; illi kadjih nofeche udarate i tucfete, buduch da po tomu moxete, najlashnje, diete u njima umoriti.

Drugo mifto jeft onno, koje zovemo Purgatorium, illiti mifto od ocfiftjenja, gdife za vrime cfifte onne dushe, kojefu poshle s, ovoga fvita u miilofti Boxjoj; alli josht nifu pravdi Boxjoj zadovoljile, nitifu dofiojnu pokoru ucfinile, za fvoje grihe: indi koi nexeli onamo dojti, nek cfini pokoru na ovomu fvitu: jer premdaje odri-

shen od grihah, koiſe pravo i cſiſto iſpovidi; nishtanemanje oſtaoje duxan pokoru cſiniti, neſamo onnu kojamuſe od Misnika naredi, nego i drughe pokore illiti pedipſe, ſam ſebi valja da zadaje, da na ovomu ſvitu izvershi i popuni, shtobi u Purgatoriu morao terpiti.

Treche miſto pakla zovemo onno, kojeſe imenuje (*a*) krilo Abramovo, illiti Limbo Svetih Otacah, gdiſu ſvi Sveti Patriarke, i Proroci, pocsamshi od Adama tia do doshaſtja Iſukerſtova pribivali, csekajuchi Odkupitelja ſvoga. Ovoje onno miſto, od koga Job govorashe. (*b*) Tkochemi dati, da me u pakao ſakriesh? I ovo iſto miſto imaſe razúmiti, u kojeje Iſukerſt ſnishao, kad govorimo: *Snige nad pakao*, illiti u pakao. Jeli pak ſnishao u onno miſto koje je od Ocſiſtjenja? ſveti Aug. S. Ghergur, i S. Thoma naucſitelji govóre, daje i onnamo ſnishao, za razveſeliti i proſvitliti onne dushe, pokazujuchim, daje po njemu dovershito odkupljenje njiovo.

Niki govore, daje Iſukerſt ſnishao i u onni pakao, gdiſu diavli i ſvi prokleti: alli S. Thoma govori, da onnamo nije Iſukerſt ſnishao ſvojom dushom i kipom; nego ſamo ſvojom kripoſtju i moguſtvom. Mégiuto, Kardinal Bellarmin veli, kakomu drago On onnamo ſnishao; ſaſvim tim nije ſnishao, da ondi shtogod najmanje terpi illi da izbavi od onud proklete: negoje ſnishao, da-

(*a*) *Luc.* 16. 23. (*b*) *Job.* 14. 13.

dajim josht veche muke zadade, i dajim pokaxe ſvoje priobladanje, oblaſt i goſpodarſtvo ſverhu iſtoga pakla, pak dajih uſilluje poklonitiſe ſebi, kakono pridobitelju ſvomu, piſanobo jeſt: (*a*) Menicheſe klanjati ſvako kolino; to jeſt (*b*) Nebesko, zemaljsko, i pakleno.

Megiuto, oſtavjvshi ja ſva druga prigovaranja, ovovam imam za iſtinu rechi: da kad govorimo, *Signe nad pakao*, imamo razumiti onni pakao, koiſe zove krilo Abramovo, illiti Limbo, u koje, pervo doshaſtja Iſukerſtova, dolazishe Patriarke, Proroci, i oſtale pravedne dushe, i ondi u tavnoſti pribivashe, s, uſſanjem, dacheſe jedan put od onud izbaviti, i pojti u slavu nebesku. I ovoje onni pakao, u koije Spaſitelj nash i z, dushom, i s, kipom ſvoim milloſtivo ſnishao, da razſvitli i razveſeli onne ſvete Otce', koi jurve od mlogo vikovah ſidishe u onnoj tavnoſti, cſekajuchi odkuplenje ſvoje: pak dajih od onud izvadi, i odvede ſobom u slavu nebesku.

Ali promislimo ovdi mallo, koliko veſelje imadoshe Sveti Otci, kad ugledashe toliku ſvitloſt kojaimſe iznenada proſvitli u onnoj tavnoſti; i koliku radoſt imadoshe, kad vidishe Iſuſa Spaſitelja ſvoga: a takoger promotrimo, s, kolikom ljubavju i veſeljem Iſus pozdravljashe Otce ſvete, i drughe dobre dushe, zovuchi nje, da pojdu sh, njim uxivati slavu njegovu? doiſto, ſu-

(*a*) *Rom.* 14. 11. (*b*) *ad Philip.* 2. 10.

dim, daſu onda ſvi ovi velike zafalnoſti, i fale davali xeljno csekanomu Iſuſu Odkupitelju ſvomu, shtoſeje On ſobom iſtim doſtojao k, njima dojti, dajih proſvit i u tavnoſti, i privede u ſvitloſt vikovicsnju. O! skolikomſu radoſtju gledali onnu priblagoſovnu dushu, kakoje z, Boxanſtvom ujedinita, u komuje podpuno blaxenſtvo ſviuh Svetih; i skolikimſu veſeljem proslavili slavno pridobitje Iſuſovo, shtoje On po muki i ſmerti ſvojoj, pridobio ſmert, pokvario grih, i nadvladao vaskoliki pakao! Takoger, Iſus s, velikom ſvojom zadovoljshtinom, jeſteſe ondi, z, blaxenima onnima dushama, zaderxavao, videchi ondi Adama, Abrama, Iſáka, Jakoba i oſtale Patriarke, i Proroke, koiſumu vazda virni i poslushni bili: gledaoje nje kakono najpervashnji, i najlipshi plod ſvoje muke, i tolikih trudovah, i promatroje nje, kakono najvechi i plemenitii dobitak ſvoga slavnoga priobladanja.

II. I dok ovako, ovi prijaki Vojvoda razgovarashe, i ſobom vodjashe ove ſrichne, velike i plemenite tavnicsare: evo doide jurve vrime, daſe opet u grob povrati, i priuzme ſvoje priſveto i priblaxeno tilo; (*a*) i tako trechi dan, po obechanju, slavno uskersnu od mertvih. Zato i govorimo u ovoj drugoj ſtrani ovoga Cslanka: *Trechi dan uskersnu od mertvih.* Gdi imamo znati, da ova rics: *Uskersnu od mertvih*, zla-

(*a*) *Matt.* 16. 21.

zlamenuje ovo, da premdaje dusha Iſukerſtova, u vrime ſmerti njegove, izishla iz tila njegova, i zatoje tilo oſtalo mertvo; ſaſvim tim, povratilaſe jeſt opet u iſto tilo, i oxivilaga s, jednim neumerlim, i slavnim xivotom, po taj nacſin, davech nitiche moch biti podloxno kakvoj muki, niti iſtoj ſmerti, kako recse Aposhto: (*a*) Iſukerſt uſtavshi od mertvih, vech ne umira, ſinert njemu vishje neche goſpodariti. O ſs! dasmo mi ondi bili, vidilibismo, kakoſeje onda proſvitlio Iſus, i kakoje liep nash Spaſitelj poſtao; neſamo u dushi, nego i u tilu ſvomu! jer niſuſe vech onda bolne vidile ranne u tilu njegovomu, niti pogherde, niti koje zlamenje od ſmerti: Boxanſtvoboje njegovo, ovo uskriſito tilo, tako slavom, lipotom i ſvitloſtju nakitilo i nadarilo, dache vechma nego Sunce, po ſve vike u nebu sjati, i u njemucheſe ſvi Sveti vazda naslagivati. Nishta nemanje, shtonam onda prime nije dopuſtilo, dasmo mogli ocſima gledati uskriſitoga Spaſitelja nashega; to ſad Virom ſvetom temeljito iſpovidamo, daje On zaiſto uſtao od mertvih, i oxivio.

Koje uskersnutje, na tolikoje jurve iſtinito, da nikakve ſumnje od toga nemoxemo imati: jer iz megju ſviu Cslanakah nashe Vire ſvete, ovi od Uskerſnutja jeſt najvechma i ocſitnie, na mlogo nacſinah, i vishje puta ocſito bio prika-

(*a*) *Rom.* 6. 9.

zat, i utemeljit; buduch da isti Gospodin, posli svoga uskersnutja, najpervo prikazaose jest svojoj prisvetoj Materi Divici Marii, kako svidocse S. Ambrosio, Sveti Anselmo, i drughi opcheno sude. Prikazaose jest Marii Mandalini, kako svidocsi S. Marko: (*a*) Ustavshi, Gospodin, u jutro, pervoga dneva Subbote, prikazase pervo Marii Mandalini. Prikazaose jest onnima xenama, kojesuse povratjale od Groba. Prikazaose S. Petru. Prikazaose jest dvima Ucsenicima, koj putovashe u Emaus Grad. Prikazaose jest Aposhtolima, gdi biaju ujedno skupiti. Rekaoje Thomi: (*b*) Stavi perst tvoj ovamo, i vidi ruke moje, i pruneси ruku tvoju, i staviu u bok moj, i nemoj biti neviran, nego viran: i u drughe dogadjaje prikazivaose jest Isus Apostolima svoima nje temeljechi, i obistinujuchi na povirovanje, daje zaisto On isti uskersnuo, koije pervo tri dana bio mucsen, umro i pokopan.

Alli N! bisteli znali, na shtosu tolika svidocsanstva izvedena od Uskersnutja Gospodinova? doisto tomu razloghi jesu ovi, *pervo*: jerbo po Uskersnutju Isukerstovomu, temeljise i stanoviti sva Vita sveta, i potvergjujuse sva onna, kojaje On csinio, govorio i ucsio. A *drugo*: jerboje bilo mucsno virovati, da, koi jedan put umre moxe opet oxiviti, i ustati; buduch da csesto vidimo, gdi ljudi mruh, a ne oxivljuju. Shta

rad

(*a*) *Marc.* 16. *v.* 9. (*b*) *Joan.* 20. 27.

rad i bishe vehoma potribito, daje Gosp. Isukerst tolika ocsita zlamenja, i svidocsanstva svoga istinitoga Uskersnutja pokazivao: dabi mi obistinivshise, i ustanovitivshise sverhu Ukersnutja Njegovoga, primili za istinu sva ostala Skrovishta, i Nauke koje je davao.

I ovako ustanovititi u Viri svetoj, imamose vehoma veseliti i radovati slavnomu Uskersnutju Odkupitelja nashega, derxechi za istinu, dasmo odkupiti od suxanstva paklenoga, i opravdati, po njemu, prid Otcem nebeskim, recsebo S. Pavo: (*a*) Pridat bishe, Isukerst, na muke i smert zarad krivicah nashih, a ustaoje zarad opravdanja nashega. Jerbosmo pak odkupiti, po smerti Isukerstovoj, od suxanstva paklenoga, i opravdati prid Otcem po Njegovomu slavnomu Uskersnutju: (*b*) dakle nastojmo, dase neprilikujemo vishje ovomu opakomu svitu, slidechi njegove zloche i opacsine; nego kakoje Isukerst ustao od mertvih, tako i mi u ponovljenju xivota hoddimo, to jest, ustanimo od grihah, a prisatimose dobrih dilah i kripostih svetih: da tako xivuchi, i csinechi onna, kojasu Njemu ugodna i povoljna, s, Istim moxemo srichno za slavu nebesku uskersnuti. Amen.

GO-

(*a*) *Rom.* 4. 25. (*b*) *Rom.* 12. *v.* 2. *& c.* 6. 4.

GOVORENJE VIII.

TOMACSI 6. CSLANAK VIROVANJA.

Aſcendit ad Cælos, ſedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.

Uzaide na nebeſa, ſidi obdesnu Boga Otca ſvemogucheza.

AKosmoſe razveſelili N! shtosmo iz proshaſtoga Govorenja, petoga Cslanka Virovanja, razumili, daje Goſpodin nash Iſukerſt uskersnuo od mertvih, i pocſeo neumerlim xivotom blaxeno xiviti; doiſto josht mlogo vechma imamoſe veſeliti, i radovati, kadnam ovi sheſti Cslanak Virovanja pokazuje, daje ovi iſti pripoljubljeni Spaſitelj nash, posli uskerſnutja ſvoga, s, velikom slavom uzashao na nebeſa, da primi platju za tolike ſvoje trudove, i da ſidi na Priſtolju Otca ſvoga obdesnu, gdichemuſe ſvi Angeli, Kerubini Serafini i ſvi Sveti vazda klanjati, kakono vicsnjemu i pravomu kralju ſvomu. Ovoſu zaiſto dobre novine, ovoſu veſeli glaſovi, shtonam Vira ſveta navishtuje slavno Goſpodinovo Uzashaſtje na Nebeſa.

Koje Uzashaſtje, josht odavna, u duhu prividivshi kralj David, zazivashe ſve Narode na veſelo cseſtitanje, i shovanje tolikoga slavo-dobitka,

govo-

govorechi: (*a*) Svi Narodi veſelo pleskajte rukami: uzradujteſe Bogu u glaſu uzigranja. Jer uzajde Bog u veſelju: i Goſpodin u glaſu trublje. Iz csega moxemo razumiti da neſamo imamo virovati ovo csudnovato Uzashaſtje, nego i dilima valja daga pokaxemo i potverdimo.

Daſe pak mi na ova moxemo ganiti, od redioſam govoriti od ovoga Goſpodinova Uzashaſtja, donoſechi razloghe:

I. Zashtoje Goſp. Iſukerſt uzishao naNebeſa.

II. Shtoſe razumie po onnima ricsma: *Uzajde na nebeſa, ſidi obdesnu Boga Otca ſvemoguchega.*

III. Kadje, i po koi nacſin uzishao Goſpodin: i shtoſe mi moxemo iz ovoga naucſiti.

I. Kada Aposhtoli ſveti razumishe od poljubljenoga Meshtra ſvoga, daſe ima jurve shnjima raſtaviti, i pojti u nebo, ondaſuſe raxaloſtili, i mislim, daſumu na ovi nacſin govorili: Meshtre pridraghi, ako ti nas oſtavish, shtochemo mi brez tebe! Evo kada tebe gledamo, ondasmo veſeli, a kako ſe ti dignesh iz prid ocſiuh nashih, i od nas otigesh, uvikchemo biti xalosni i tuxni. Zatoim i rccse: (*b*) Dabiſteme ljubili, zaiſto biſteſe radovali, shto ja idem k, Otcu; buduch dachevam ovo moje uzashastje mlogo korisnie biti, nego da ſvami na ſvitu ovomu oſtanem: akobo ja per-

(*a*) *Pſalm.* 46. 2. & *v.* 6. (*b*) *Joan.* 14. *v.* 28.

pervi u nebo neunigem, nitko drughi neche moch unichi, zato idem onamo da i vi kmeni moxete uzajti.

I ovoje uzrok jedan, zarad koga Iſus uzajde na Nebo, danam otvori vrata nebeska, kojaſu do onnoga csaſa zatvorita bila; i danam ondi pripravi miſta, kako obecha po S. Ivanu govorechi: (*a*) Idem vami pripraviti miſto: i uzetichu vas kmeni, da gdiſam ja, i vi ondi budete. — Drughi uzrok i razlog Uzashaſtja Goſpodinova jeſt ovi, da potverdi ſvoj Zakon, i Nauk ſvoj ſveti, pak da pokaxe ſvitu, daje On ſnebeſah ſnishao, za razglaſiti Zakon ſvoj novi, i daſe ſad opet povratja u nebo kakono pravi, i jedini Sin Boxji, kako On iſti recſe: (*b*) Izishaoſam od Otca, i doshaoſam na ſvit: opet oſtavljam ſvit, i polazim k, Otcu. — Trechi razlog jeſt ovi, jerbo nebiashe priſtalo ni podobno, da Iſukerſt na ovomu umerlomu i xalosnomu ſvitu pribiva, koije uskersnuo jurve od mertvih, i uſtao za jedan vikovicsnji, i slavni xivot. — Csetverto bi potribito, da Spaſitelj nash uzajde na nebeſa, i daſe toliko uzviſi; jerboſe je ovdi na zemlji vehoma bio ponizio, kako govori S. Pavo: (*c*) Ponizio jeſt ſebe iſtoga, zato i Bog uzviſi njega. —Peto: Uzashao jeſt Iſukerſt na nebeſa, da bude kakono zagovornik nash kod Otca ſvoga nebeskoga, recsebo S. Ivan: (*d*) Ako ſagri-

(*a*) *Joan.* 14. 2. (*b*) *Joan.* 16. *v.* 28. (*c*) *Philip.* c. 2. 8. 9. (*d*) 1. *Joan.* c. 2. 1.

ſagrishimo, Zagovoritelja imademo kod Otca, Iſukerſta pravednoga.—Shesto bi od potribe, da Iſus uzaide na nebeſa, za pokazati, da kraljev. ſtvo njegovo nebiashe od ovoga ſvita, i koigodga uzhoche sliditi, da imadu oſtaviti ſvit, i kojagodſu zemaljska, (*a*) jer govori S. Aug. da s, Iſukerſtom nije uzashla holoſt, niti lakomoſt, niti bludnoſt, niti je koja druga zlocha uzashla s, likarom naſim; i zato ako xellmo za likarom uzajti, moramo ſnas grihe i zloche ſmetniti. Najposli uzashao jeſt Iſukerſt na Nebeſa, veli S. Leo Papa, da probudi u nami Viru, da utemelji nashe uffanje, i da ſerca nasha k, nebeskima ſtvarma upravi, pak daga neljubimo ſamo naravnom i csovicsanskom ljubavju, nego daga ljubimo ljubavju duhovnom i boxanſtvenom. Evo ovoſu razloghi iz megju oſtalih, zarad kojih biashe potribito, daje Goſp. Iſukerſt uzashao na Nebeſa k, Otcu ſvomu nebeskomu.

II. Sada promotrimo onne ricſi, shto zlamenuju, kad govorimo: *Uzajde na nebeſa, ſidi obdesnu Boga Otca.* Gdi najpervo, kad govorimo *uzajde*, imamo razumiti, daje Spaſitelj nash uzashao na nebeſa ſvojom vlaſitom kripoſtju, i mogultvom; a ne ſtugjom pomochu: i uzashao jeſt s, jednim velikim veſeljem i slavom, vodechi ſobom ſve Mladince, koji biaju porad njega poklati, i oſtale pravedne dushe, kojeje iz Limbe

(*a*) *S. Aug. ſerm.* 175. *de temp.*

be izveo. Uzashao pak jeſt Goſpodin na nebeſa i ſtilom, i z, dushom po csovicsanſtvu (*a*) buduch da po boxanſtvu nikad nije odſtupio od nebeſah: bivshibo Bog neizmiran, jeſt vazda ſvakdi, i na ſvakomu miſtu. Drugo kad velimo, Uzaide *na Nebeſa*, valja razumiti, da ima vishje nebeſah, a nije ſamo jedno nebo, kako i S. Pavo od ſam ſebe ſvidocſi (*b*) daje bio tia do trechega neba uzdignut: a S. Mathia vedi (*c*) daſuſe nebeſa otvorila, kadje Ivan Iſukerſta kerſtio: Sveti pak Stipan pervi Mucsenik recse Xudiom: (*d*) Evo vidim nebeſa otvorita. Odkud slidi, da ima vishje nebesah, kroz kojaje Goſp. Iſukerſt proshao, dokje na najgornje uzashao, gdlije priſtolje Boxje, i pribivalishte ſviu ſvetih. I premdaje velika daljina megiu nebom i zemljom, i megiu iſtima nebeſima; ſaſvim tim, nije Goſpodin potroshio mlogo vrimena, dokje onamo doshao: jerbo imade takvu hitrinu u tilu ſvomu priblaxenomu da nikakvu ſmetnju texine u ſebi nije oſichao, kakonoche i ſvakoga ſvetoga tilo, hitrie i frishkie biti, nego jedna munja, koja u oka trenutje, od iſtoga g, zapadu prileti. Na ovi nacſin i Goſpodin nash ſa zemlje na najgornje nebo jeſt uzashao.

Alli kad govorimo; *Sidi obdesnu Boga Otca ſvemoguchega*, neimamo razumiti, kano dabi Iſukerſt

(*a*) *Cathech. Rom.* (*b*) 2. *Corint.* c. 12. 2. (*c*) *Matt.* 3. 16. (*d*) *Act.* 7. 55.

kerſt na nash nacſin ſidio: illi, kakono dabi Bog Otac tilesnim nacſinom, lievu i desnu ſtranu imao, buduch daje On duh prieſiſti: nego po ſidenju Iſukerſtovomu imamo razumiti njegovu oblaſt, moguſtvo i slavu ſverhu ſvega ſtvorenja, koju jednako s,Otcem ſvoim podpuno i ſtalno poſiduje, neſamo kano Bog, koije u ſvemu jednak Otcu ſvomu; nego kano i csovik (*a*) jerbo i ovako vechu slavu i moguſtvo imade, nego iſti Angeli, i ſvi ljudi zajedno: nikomubo Bog Otac ne recſe, (*b*) *Siddi obdesnu moju*, nego ſamomu Sinu ſvomu. A takoger po desnoj ſtrani Otca nebeskoga imamo razumiti onno poshtenje, slavu, velicsanſtvo i doſtojanſtvo njegovo, koje Iſukerſt jednako shnjim poſiduje i uxiva, kako ſvidocſi S. Ivan Damaſcen, kad po desnoj Boxjoj razumie slavu, i poshtenje njegovo, kojemuſe kakono Bogu priſtoji. A S. Aug. veli, (*c*) da ſiditi na desnu ſtranu Otca, jeſt zajedno shnjim, brez priſtance slavu imati.

Sidi dakle Iſukerſt na deſnu Otca ſvoga; jerbo shnjim jednaku slavu, poshtenje, oblaſt i moguſtvo kano Bog, od vika imade: a opet kano i csovik, iſtu slavu, poshtenje i moguſtvo, po ſvomu vridnomu zasluxenju jeſt dobio. Da pak On imade toliku oblaſt i moguſtvo, to moxemo od ovud poznati, shto On bivshi josht na ovomu ſvitu, vladashe i upravljashe ſa ſvima ſtvar-

(*a*) *Hebr.* 1. 13. (*b*) *Pſlm.* 10. 9. 1. *S. Aug. de Symb.*

ſtvarma, kako On hotiashe: Onhoje bolesnê ozdravljao, Onje diavle izgonio, Onje mertve uskrisivo, Onje grihe odpuſtjao, Onje ſtari uklonio zakon, a novi je ucſinio: naredio jeſt Sakramente ſvete, i nauke izdao ſpaſonosne: koja doiſto nebi mogao cſiniti, da nije imao ovu oblaſt, indi i ſad iſtu Otcsevu slavu i moguſtvo imade i poſiduje, neſamo kano Bog, nego kano i csovik.

III. Alli kadaje, i po koije nacſin nash Spaſitelj uzashao na nebeſa? to moxemo poznati iz Dilah Aposhtolski, gdiſe shtie (*a*) da posli kakoje Iſukerſt slavno uskersnuo od mertvih, za cseterdeſet danah prikazivoſe jeſt na moglo nacſinah i Apoſtoshtolima, i oſtalima, potverdjujuchi, daje On doiſto uskersnuo i oxivio: u koje vrime, naslidnike ſvoje jeſt temeljio u Zakonu, govorechi njima od kraljevſtva Boxjega. I kad ovako ſvaka uredi; kad pokaza, daje iſtinito uskersnuo, i to Aposhtoli njegovi poznadoshe i povirovashe: i kadaſe oni u Zakonu i Nauku njegovomu utverdishe; onda blagovavshi uzajde shnjima na planinu Maslinsku, blizu kod Jeruſolima, i ondi nje blagoſovivshi, takiga poduze slava njegova nebeska, i tako ſaſvima dushama, koje od ovud vodjashe, i s, Angelima, koi s, nebeſah doidoshe, uzdixeſe u velikoj ſvitloſti, i otige k, Otcu ſvomu nebeskomu, ſiditi uvik

na

(*a*) *Act.* 1.

na deſnu njegovu. I doiſto bi vridno i doſtoino, daje Isukerſt s, ove planine hotio uzajti na Nebesà: jerboje na ovoj planini pocſeo ſvoju gorku muku: ondiſeje znoijo kervavim znojom, ondije bio uffatjen, ondiſeje cſesto Otcu ſvomu mollio, i ondiſeje ponizio: dakle bi právedno i doſtojno, daſe ondi i uzviſi, i da slavu ſvoju od pridobitja pokaxe. Velika zaiſto jeſt ova planina, i ſvakoga poshtenja vridna, shtoje Isus po njioj hodio, i shnje na Nebo uzashao! a oſobito govorechi od miſta, skogaſeje uzdigao, jeſt vchoma cſudnovato i ſveto; jerboſe i dan danashnji vidi u kamenu prſveta ſtopa njegova, gdije ſtao nogom ſvojom boxanſtvenom, kadje poshao u Nebo.

Koje cſudnovato Uzashaſtje Goſpodinovo, i njegovo ſidenje na desnu Otca ſvoga mi promishljajuchi, imamoga vehoma shtovati, i prama njemu veſelitiſe: jerbo nepromatramo jurvé Spaſitelja nashega kano csovika zemaljskoga i umerloga; nego kano Boga na nebeſih, velibo S. Pavo: (*a*) Premdaſmo poznali po tilu Isukerſta (daje umerli) ſa ſvim tim, ſadà ni po tilu ne derximo daje umerli. A drugo i zato imamose veseliti, i radovati prama njegovomu Uzaſashtju; jerboje i nami put pokazao, davshinam uffanje, dachemo i mi ovakò na Nebo uzajti. Da

(*a*) 2. *Corint. c.* 5. 16.

Da pak mi moxemo ovako, s, Isukerſtom u slavu njegovu uzajti, od potribe jeſt, da po Nauku njegovomu hodímo i xivimo : valja da u poniznoſti pribivamo, a da oſtavimo holoſt, jer on iſti recse : (*a*) Svaki, koi ſebe uzvisuje, ponizicheſe, a koi ſebe ponizi, uzvisicheſe.—Takoger valja, da slidimo cſiſtotju, ljubav, milloſerdje, pravdu, mirnoſt i oſtale kripoſti : nitkobo u nebo neche unichi s, necſiſtotjom, s, lakomoſtjom, s, oſvetom, s, nepravdom, niti s, oſtalima zlochama.—Valja, da ovdi za nemar mechemo tilesna, ako xelimo ondi primiti duhovna.—Valja da ovdi oſtavimo vrimenita, ako mislimo ondi primiti vikovicsnja. Valja, da na ovomu svitu ljubimo, i dragovoljno podnoſimo progonſtva, i ſvake doſade : (*b*) jer akoje Isukerſt imao terpiti, da unige u kraljevſtvo ſvoje; koliko josht mlogo vechma mi moramo terpiti, da unigemo u kraljevſtvo njegovo? doiſto ovdinam valja mloga terpiti, ako xelimo onamo uxivati, piſanobo jeſt : (*c*) Da, po mlogomu mucsenſtvu, progonſtvu i trudu potribito jeſt nami unichi u kraljevſtvo Boxje. Jer ako ovdi nebismo hotili Iſukerſta sliditi, terpechi ſvaka za ljubav njegovu; nebi ni On hotio nas za ſvoje poznati : akoli pak mi ovdi na ſvitu, zarad njega uzterpimo, i Onche nas k, ſebi primiti, (*d*) da kakosmo shnjim terpili, shnjim daſe i proslavimo. Amen.

CO-

(*a*) *Luc.* 18.14. (*b*) *Luc.* 24.26. (*c*) *Act.* 14.21. (*d*) *Rom.* 8.17.

GOVORENJE IX.

TOMACSI 7. CSLANAK VIROVANJA.

Inde venturus eſt judicare vivos, & mortuos.
Od onud ima dojti ſuditi xive, i mertve.

Troſtrukim nacsinom imamo mi promishljati Goſpodina Iſukerſta : pervo, kakono Odkupitelja nasheĝa. — Drugo, kakono Zagovoritlja, i Jamca nashega, kod Otca ſvoga nebeskoga.—A treche kakono pravednoga Sudca nashega. Kakono Odkupitelja, jurvesmoga promatrali, kadasam proshaſte Cslanke tomacſic od njegova csudnovatog Uputtjenja i porodjenja, od njegove muke, smerti, pokopanja, i slavnoga od mertvih Uskersnutja. Takoger, kakono Jamca i Zagovoritelja nashega, jesmoga razumili iz proshaſtoga Govorenja, gdiſam govorio od Uzasashtja njegova na Nebesà: (*a*) Onboje uzashao na Nebesà, da ondi kod Otca ſvoga za nas dobar ſtoji. Sada pak hochemoga promishljati, kakono pravednoga ſudca nashega; buduch da evo u ſedmomu Cslanku Virovanja govorimo: *Od onud ima dojti ſuditi xive, i mertve.*

Takoje N! oſim onnoga suda, kogache ſvaki na pose podniti kad umre; imamo takoger virovati, dache dojti jedan put onni dan, u

(*a*) 1. *Joan.* 2. 1.

koiche biti opchenski ſud, kada na ſverhi ſvita Goſpodin Isukerſt opet knami bude ſnichi, da nas ſudi shtoje tko zasluxio, illi Raj, illi pakao. Ovoje, ovo onni ſtrashni i xalosni dan, kogaſu josht odavna Proroci u duhu prividili; zatosu i nazivali dan od gorkoſti, dan od ſercsbe Boxje, dan od xaloſti, i od ſviuh nevoljah. Ovaj ſtrashni dan Job ſveti jeſt promishljavo, odkud i govorashe: (*a*) Shtochu csiniti, kad uſtane ſuditi Bog? i kadme upita shtochumu odgovoriti? (*b*) Takoger i Aposhtoli ſveti vazdasu pripovidali od ovoga ſudnjega dana. Sveti pak Jerolim, premda biashe veliki pokornik; nishtanemanje vehomase bojashe onnoga ſtrashnoga ſuda, govorashebo: *Kolikogod puta dan onni promislim, vas kolikiſe ushtrepim.* Zato veli, ilmu ja jio, illi pio, illi shto drugo csinio, ſvemiſe csini, daje u ushiuh mojih glas onne ſtrashne trublje, koja vicse: *Uſtanite mertvi, hodite na ſud.*

Alli nekje tako ſtrashna uſpomena onnoga ſudnjega dana, dobro je to; i josht valjalobi cseſtje od ovoga ſuda govoriti i ſpominjati; jer ovo grishnikom veliku koriſt donoſi, buduch dajih uztexe od grihah i zlochah njiovih. Porad shta, nebili i mi ovi ſtrah ſuda doshaſtoga u ſerce nashe ſtavili, odredioſam govoriti od ovoga ſedmoga Cslanka Virovanja, koi ovako slidi:

(*a*) *Job.* 31. 14. (*b*) *Act.* 10. 42.

slidi: *Ol onud ima dojti ſuditi xive, i mertve.* Gdi ukazati hochu:

I. Skakvim nacſinom hoche dojti Sudac pravedni.

II. Koiche ondi biti, kojeche on ſuditi.

III. Shtocheſe na ovomu ſudu cſiniti, shtoli govoriti.

I. Sudim ſs! davamje poznato, od kogaſe ovo razumie, kad govorimo: Od onud ima dojti ſuditi xive, i mertve; to jeſt, daſe razumie od iſtoga Goſpodina Iſuſterſta: Onboje nas kervjom ſvojon odkupio, i zakupio, daklesmo njegovi, i On nas ima ſuditi, neſamo kano Bog, nego kano i csovik; recsebo on iſti po S. Ivanu (*a*) Otac neſudi nikoga, negoje ſvu oblaſt dao Sinu, da on ſudi, jerboje Sin csovicſanski.

Alli skakvim nacſinom hoche biti ovo drugo doshaſtje Isukerſtovo na ſvit? Ah doiſto mlogo drugojacsje bitiche ovo drugo Isukerſtovo doshaſtje od pervoga: jer ondaje doshao na ovi ſvit, da nas odkupi; a' ſadache dojti da ſudi nas. Kadje doshao da nas odkupi, doshaoje kano malano diteſce, koje nishta nezna, i doshaoje u poniznoſti, u ſiromashtvu, i u terplenju: a kad dojde ſuditi, takiche pokazati ſvoju mudroſt i znanje; jerche prid ſvim ſvitom ſvakoga mishljenja, govorenja, i cſinjenja

(*a*) *Joan.* 5. 22. & 27.

jenja najskrovitia ocsitovati, i pravedno ſuditi. Ondichese viditi ſerca cſovicsanska kakvesu xelje imala: Ondichese viditi pamet, shtoje mislila, i vidicheſe ſva dilla i zla, i dobra. Zato i recſe S. Aug. Kad, veli, ova pomnjivo promishljam Goſp. Boxe moj ſtrushni, i jaki, vas koliki ushtrepimſe i ſmutim, jerbonamje golema potriba, da dobro i pravedno xivemo, buduch da ſvakolika cſinimo prid ocſima Sudca pravednoga, koi ſvaka gleda i vidi.—Takoger, dojtiche Sin Boxji u vrime ſuda opchenoga ſvelikim moguſtvom i jakoſtju, tako, daſe neche nikoga bojati, kako govori S. Jerolim: Ondache, veli, najjacsji Kralji i Ceſari, koiſu tolike ljude u ſtrah metali, prid njim goli kakono shiba shtrepiti —Na iſti nacſin, dojtiche pravedni ſudac, i ſudiche brez ſvakoga milloſerdja, nitichemuſe tko moch izgovoriti, niti na molliti; buduch da onda vech neche bit vrime od milloſerdja, nego od pravde, daſe ſvakomu ſudi, shtoje tko zasluxio.— Dojtiche ſudac pravedni ſtolikim velicſanſtvom i ſtrahotom, dache zlocſeſti, videchiga, vikati i molliti iſte planine, da padnu ſverhu nji, kakonam ſvidocſi S. Ivan: (a) O planine padnite ſverhu nas, i ſakrijtenas od lica ſidechega na priſtolju, i od ſercsbe Jaganca.

Da

(a) *Apoc.* 6. 16.

Da pak josht bolje poznamo nacsin, kakvicheſe Goſp. Isukerſt ukazati, kada dojde ſuditi, poslushajte shto veli S. Mathia Evangelishta: „ (*a*) Kada, veli, dojde Sin cſovicſanski u mo„ guſtvu i velicſanſtvu ſvomu, i ſvi Angeli shnji„ me, ondache ſiditi ſverhu priſtolja velicsan„ ſtva ſvoga. I skupicheſe prid njim ſvi Narodi, i „ razdiliche nje megiu ſobom, kakono paſtir „ razlucſuje ovce od kozlichah. I ſtavitiche „ ovce, to jeſt, dobre Kerſtjane na deſnu ſvoju, „ a kozliche, to je, zle na lievu ſtranu.“ Evo vidite kakvoche ovo drugo doshaſtje Isukerſtovo biti, kada dojde ſvit ſuditi.

II. Sad da vidimo, koiche morat dojti na ſud, kojeche Sin Boxji ſuditi; evo u Virovanju govorimo: *Ima dojti ſuditi xive, i mertve.* Iz koji ricsih imamo razumiti, dache na ovi ſud morati dojti ſvi ljudi, i mushko i xensko, koiſu bili od poſtanja ſvita, tia do onnoga vrimena, govoribo S. Pavo: (*b*) Svichemo mi morati ſtati prid priſtolje Isukerſtovo, da pokaxe ſvaki, shtoje dillovao, illi dobro, illi zlo. Megiuto kad govorimo, ſudiche *xive i mertve*, neslidi, dache niki doxiviti do ſuda opchenoga, buduch dache pervo ſvi imati umerti, daſe onda mogu uskriſiti; nego po xivima imamo razumiti dobre Kerſtjane, koiſu brez griha ſmertnoga u milloſti Boxjoj umerli: a po mertvima

(*a*) *Matt.* 25. *w.* 31. 32. 33. (*b*) 2. *Corint.* 5. 10.

namo zle ljude razumiti, koiſu u grihu ſmertnomu umerli.

I premda ovdi ſada i zli, i dobri pomishani zajedno xivu; nishta nemanje, ondacheſe jedni od drughih razbrati, (*a*) bash kakono ribari nevaljanu riou od dobre razbiraju: illi kako cſine paſtiri, kada odlucsuju kozliche od ovacah: illi kakono obicsaju kukolj izbirati na ſaxganje, a xito ſtaviti u Xitnicu ſvoju. Tako cne, reko, biti pribranje dobrih od zlocſeſtih, koiſe ſada nepoznaju laſno, dasu zli; a ondacheſe dobro poznati, bash, kano ſuvo dervje megiu zelenima illiti ſirovima u littu: jer obzimu cſiniſe, daſu ſva ſuva ſtabla, a' kad dojde pramalitje, ondaſe pokaxu kakvaſu koja; kojaſu ſirova, pocsmuſe liſtati i cvaſti, a kojasu uſanita, uſanita i oſtanu.

Ovo razbranje, i razlucſenje zlih od dobrih, zaiſto bitiche vehoma ſtrashno i nemillo: ondichebo ſe viditi, gdi Goſpodar ſtaje na lievu, a sluga na desnu ſtranu: Otac na deſnu, a ſin zlocseſti na lievu; a Bog zna, shtocheſe i ſamnom dogoditi, koiſam toliko pripovidao, i mloghe ispovidao, hochuli na deſnu, illi na lievu ſtati ſtranu, piſanobo jeſt: (*b*) Jedanchese primiti, a drughicheſe odbaciti. Jerbo Bog recſe Moisii: (*c*) Smillovachuſe, komu hochu. Nishta nemanje u ovomu nevalja gubiti uffanje, ako mi

(*a*) *Matt.* 13. & 25. (*b*) *Matt.* 2 . 40, (*c*) *Exod.* 33. 19.

mi po zakonu Baxjemu uzxivimo: Virabo ſveta nas ucſi, da koi zapovidi Boxje obsluxuju, koiſe paze od grihah, koi kripoſti ſvete izvershuju, i dobra dilla cſine, i ovako ſtalni do ſverhe xivota oſtanu; onnimache ſe Bog ſmilovati, i onneche pribrati i primiti megiu obrane ſvoje, dakle cſinnimo dobro, danamſe ovako Bog ſmilluje.

I neſamo, dache ſvi ljudi dojti na ovi ſud, nego i iſti Angeli nebeski ondiche biti, i ſvi diavli pakleni moratiche prid ſudca pravednoga ſtati.—Bitiche ondi Angeli nebeski, neſamo na sluxbu ſudca, da dobre od zlih priberu; nego daſe i oni ſude: ne zato, kano hocheli pojti u nebo, illi u pakao; nego zato, daſe ocſituje prid ſvim ſvitom, i pofali njiova ſtalnoſt, i virnoſt u sluxbi Boxjoj.—Takoger dojtiche na ſud i diavli pakleni; alli ne kano dache imati uffanje pojti u nebo, nego da josht jedan put cſuju ſvoju vikovicsnju odsudu: a i zato dojtiche diavli na ſud, da oſvadjaju ljude, pokazujuchi zla dilla njiova; nebili i nje ſudac pravedni, shnjima u pakao bacio. O velike poghibili ſs! od koje, daſe neboimo, ſad valja dobro cſiniti.

III. Najposli, valja da znademo, shtocheſe na ovomu ſudu cſiniti, i govoriti. Ah bogoljubni sl! bitiche tu mlogo posla; jercheſe ondi pitati od ſviuh mishlenjah nashih, velibo

Mu-

Mudri (*a*) da od mishlenjah bitiche pitanje. Ondicheſe otvoriti, i viditi najskrovitia mishlenja, jer veli Aposhto: (*b*) Proſvitliche (Bog) onna, kojaſu ſakrivena u tminami, i ocſitovache vicha i poxelenja ſercah cſovicſanskih.—Drugo pridavacheſe razlog od ſviuh ricſih, kojeſmo govorili (*c*) kako ſvidocſi Evangelje, dache ljudi, od ſvake zaludnje illiti izprazne ricſi, dati razlog u dan ſudnji. Akocheſe dakle morat dati razlog od ricſih izpraznih, shtoche indi biti od rieſih neposhtenih? shtoche biti od proklinjanja, od kriva zaklinjanja, i od pſovkiah, kojeſu ſvaki dan u uſtih? doiſto bitiche josht ſtrashnije od ovih razlog pridavati.—Treche, moratichemo razlog pridavati od ſviuh dilah nasih, kako govori S. Pavo (*d*) ſvichemo morat ſtati prid priſtolje Isukerſtovo, da ſvaki pokaxe ſvoja vlaſtita dilla kojaje cſinio illi dobra, illi zla. Davacheſe razlog od ſvadnje i ubojſtva: davacheſe razlog od lupextva i kradje &c. i od oſtalih ſviuh zlih dilah, i po njimacheſe ſvaki, kakoje zasluxio, ſuditi. A toje onno, shto Kralj David govorashe Bogu: (*e*) Tichesh, Goſpodine, povratiti ſvakomu po njegovima dillih.—Cſetverto, morachemo razlog davati i od iſtih dobrih dilah, kojasmo propuſtili i oſtavili, kadasmojih mogli cſiniti: kakonoſu dilla

od

(*a*) *Sap.* 1. 9. (*b*) *Corint.* 4. 3. (*c*) *Matt.* 12. 36. (*d*) 2. *Corint.* 5. 10. (*e*) *Pſ.* 61. 12.

od milloſerdja tilesna, i duhovna, to jeſt: naraniti gladna, napoiti xedna &c. Illi, naucſiti neumitna, pokarati grishnika &c. Odkud, koiſe najdu, daſu propuſtjali ovakva dilla od ljubavi cſiniti, cſutti budu ovu ſtrashnu odsudu ſvoju (*a*) Idite prokleti u oganj vicſnji: jer kad niſte ſiromahe gladne, i xedne naranili i napoili, niſte ni meni koje dobro ucſinili; buduch da onni ſiromaſi mene iſtoga u ſebi jeſu prikazivali. Iz cſega moxemo poznati, dache josht texje biti onnima, koji niſu izvershivali onna dilla, kojaſu po pravdi morali cſiniti; kakonoſu Boxje, i cerkvene zapovidi: jer kad ovako kara Bog, i odſudjuje onne, koi niſu izvershivali onna dilla, kojaſu ſamo od ljubavi i milloſerdja imali cſiniti, dakleche josht vechma karati, i odſuditi onne, koiſu pogazili njegove, i cerkvene zapovidi; buduch da ove ſvaki, neſamo po ljubavi, nego i po pravdi duxan jeſt izvershiti i obsluxiti.

Alli davam josht jedno kaxem, shtoje naj ſtrashnie i csudnovatie; shtoche ſudac pravedni, neſamo iskati razlog od nepravednih, negoche iſtraxivati i od pravednih dilah, piſanobo jeſt: (*b*) Kad uzmem vrime, jachu, veli Bog, iſte pravicsnoſti ſuditi.—Suditiche doiſto, jeſuli ova dobra dilla, ſaſvim dobra i pravedna bila? jeſuli zdobrom odlukom, s, razlogom, i zarad dobre

ſverhe

(*a*) *Matt.* 25. 41. (*b*) *Pſ.* 74. 3.

ſverhe ucſinita? koja, ako nebudu z, dobrom odlukom, i zarad dobre ſverhe ucſinita, neche ni ona valjati, premdaſu u ſebi dobra. Porad shta i recſe Isukerſt (*a*) Mloghiche, veli, meni rechi u onni dan, Goſpodine, miſmo prorokovali u ime tvoje, miſmo diavle iztirivali, miſmo cſudeſa cſinili &c. I sa ſvim tim rechicheſe njima: Nikad poznao nieſam vas.

Posli pak kakoſe ſvi pridadu razloghi, ondache Sudac izrechi onnu vikovicsnju doſudu. Dobrima i pravednima rechiche (*b*) *Hodite blagoſovljeni Otca moga, poſtdui.e pripravljeno vami Kratjevſtvo.* A zlimache rechi: *Odſtupite od mene prokleti u oganj vikovicſnji.* Dakle ako xelimo biti megiu dobrima, valja da dobra ſaivim cſinimo dilla: cſemuchenam mlogo pomochi cſesto promishljanje ſuda doshſtoga, buduch, da kadbi tko ſud promishljao, nebi imao volju grishiti, kako po ſvidocſanſtvu Clementa Pape, obicſavashe S. Petar govoriti: *Tkoche, veli, moch grishiti, ako ſtavi prid ocſi ſvoje ſud doshaſti?* A S Aug. ſam od ſebe recſe: (*c*) Nishtame, veli, vechma nije uztezalo od propaſti grihah, nego uſpomena ſmerti, i ſtrah ſuda doshaſtoga. Ovo i mi vazda imajmo u pameti; nebiliſe po tomu uztezali od grihah, a probugvlaii na dobra dilla, po koimachemoſe moch uſ-

(*a*) *Matt.* 7. 22. & 23. (*b*) *Matt.* 25. 34. 41. (*c*) *S. Aug. lib. Conf. c.* 7. 60

uffati, dachenas Gosp. Isukerſt ſobom zovniti u slavu ſvoju nebesku. Amen.

GOVORENJE X.

TOMACSI 8. CSLANAK VIROVANJA

Credo in Spiritum Sanctum.
Virujem u Duha Svetoga.

Do ſadaſam govorio od pervoga, i drugoga Kipa priſvetoga Troiſtva, i od onnih dillovanjah, kojaſe njima pripiſuju: kakono govorechi od pervoga Kipa, koinoje Bog Otac, rekaoſam, daje On ſtvorio nebo, zemlju, i ſve shtoje na nebu i na zemlji.—Takoger govorioſam od drugoga Kipa, koinoje Sin Boxj, Spaſitelj i Odkupitelj nash, gdiſam tomacſio, kakoje On poſtao nash Odkupitelj, i shtoje cſinio za nashe ſpaſenje. Sada pak jurve vrime jeſt, daſe i od trechega Kipa iſtoga priſvetoga Troiſtva razgovorimo, koije Duh ſveti; nebiliſmo poznali, shto od njega imamo virovati, i kojenam On cſini dobro: buduch da kakogod ſvaki Kerſtjanin u onna dva Kipa boxanſtvena, Otca i Sina ima virovati, tako od potribe jeſt, da i u Duha Svetoga viruje: i kakogod ima ſvaki poznavati, kojemuje dobro Otac i Sin ucſinio, tako po iſti nacſin duxan je poznati, kojemuje dobro i Duh Sveti ucſinio.

I ſa

I ſa ſvim tim, ima moxe biti tako nerazumnih ljudih, koi i neznadu shtogod od Duha Svetoga, kakoſeje u vrime Aposhtola Pavla dogodilo, koi kada doide u Effez, i upita onne Kerſtjane jeſuli primili Duha Svetoga? odgovorishemu: (a) Kakobismoga mi primili, kad niſmo ni cſuli, da imma Duh Sveti. Na koi odgovor xao biashe ſvetomu Pavlu, pakjim recſe: U cſieſte dakle ime kershteni bili, kad neznate nishta od Duha Svetoga? kano hotiuchi rechi: akoſte vi okerſtiti, kako i jeſte, u ime tri Kipa priſvetoga Troiſtva, to jeſt, u ime Otca, i Sina, i Duha Svetoga, dakle morate i za Duha Svetoga znati, kakogod znate za onna dva Kripa, to jeſt, za Otca i Sina; drugojacsje nebiſte bili pravi kerſtjani.

Na ovi nacſin bojatiſe moxe, da i ſadashnji niki kerſtjani, navlaſtito mladi, mallo znadu shtogod od Duha Svetoga. Oniſe kerſte, govorechi: *U ime Otca, i Sina i Duha Svetoga.*—Oni u Virovanju govore: *Virujem u Duha Svetoga*, kakogod ſu iz pocſetka rekli: *Virujem u Boga Otca, i u Isukerſta Sina njegova jedinoga.* Alli moxe biti nerazumiu shtoje Duh ſveti: jeli On trechi kip priſvetoga Troiſtva? jeli On iſtiniti Bog, kakonoje Otac i Sin? i znaduli, kojanamje dobra ucſinio Duh Sveti, i kojanam cſini, i cſiniche? Zato govorechi danas ja od osmoga

Cslanka

(a) *Ad.* 19. 2.

Cslanka Virovanja, gdi govorimo: *Virujem u Duha Svetoga*, odluchiosam ukazati:

I Daje Duh Sveti trechi Kip prisvetoga Troistva, i pravi Bog, jednak Otcu, i Sinu.

II. Kolika dobra primamo od Duha Svetoga.

III. Datichu nauk, po komuchemose znat pripraviti, za primitt u nas Duha Svetoga.

I. Premda ova rics *Duh*, pristoise i dvima pervima kipovima boxanstvenima, to jest, i Otcu i Sinu, buduch daje i Otac Bog, i Sin je Bog: znamo pak daje Bog Duh pricsisti, koi nishta tilesnoga neima, dakle svaki Kip prisvetoga Troistva, moxese rechi *Duh Sveti.*—Takoger i Angeli nebeski, i dushe pravednih zovuse duhovi sveti: nishtanemanje kad mi govorimo, *Virujem u Duha svetoga*, imamo razumiti trechi kip boxanstveni: jer premakoje i Otac Duh, i Sin Duh; nishta nemanje jerbo Otac boxanstveni poradja Sina, zatose ovim sebicsnim imenom zove *Otac*; kakono i Sin zovese *Sin*, jerbose poradja od Otca: a Duh Sveti, zovese *Duh Sveti*; shtoje opcheno i Otcu, i Sinu. Megiuto neimamose u tomu smetati, shtose Duh Sveti ne imenuje skakvim sebicsnim imenom, nego ovim opchenim; jer niti On koga poragia, niti Njega drughi poragia, nego izilazi od Otca, i od Sina, zatose i zove Duh Sveti. Shtosu pak Angeli, i dushe dobre, duhovi sveti; ni tuse neimamo u razumljenju smetati, mislechi, ka-

no

no daſu i ovi duhovi prilicsni trechemu Kipu boxanſtvenomu, koiſe imenuje Duh Sveti; jer ovi duhovi niſu takvi od ſebe, i po ſebi, nego po ſamoj milloſti, i moguſtvu Boxjemu: trechi pak Kip boxanſtveni, koi je Duh Sveti, jeſt takvi od iſte naravi ſvoje boxanſtvene, a ne damuje to tko dao. Odkud imaſe rechi, i virovati, daje Duh Sveti iſta vikovicſnja, i neizvershena ljubav Boxja, skojom Bog Otac od vika ljubi i poragia Sina; a Sin odvika ljubi Otca, i poragiaſe od njega: i tako Duh Sveti od iſtih izilazi, kakono ljubav neskoncſana.

Kako pak, i po koi nacſin ova bivaju, da Duh Sveti izilazi od Otca i Sina, i biva trechi Kip priſvetoga Troiſtva, jednak ſaſvim Otcu i Sinu; to mi nemoxemo pametju i razumom nashim naravnim dokucſiti: nego doſtaje nami virovati, daje tako, pak ondachemo pogoditi, nitichemo falliti; jer bivshi Vira ſveta naslonita na vikovicsnju Iſtinu Boxju, ova nami objavljajuchu, koja nemoxe falliti, ni privariti, slidi, da i mi nemoxemo falliti, kad ova po Viri virujemo.

I neſamo, daje Duh Sveti trechi Kip priſvetoga Troiſtva, negoje takoger iſtiniti i pravi Bog, kakogodje Otac Bog, i Sin Bog: jerbo imade s, Otcem i Sinom iſtu jedinu, i nerazdilitu narav boxanſtvenu. Ovo moxemo poznati iz velikoga Virovanja, kojeſe u Miſi piva, koje sloxishe SS.

Otci

Otci Sabora Carigradskoga: Virujem, i u Duha Svetoga Goſpodina, i oxivitelja: koi od Otca, i Sina izilazi: koiſe s, Otcem, i Sinom zajedno shtuje i slavi.—A S. Piſmo ovako ocſito govori: (*a*) Zashtoje napaſtovala ſotona ſerce tvoje, da slaxesh Duhu Svetomu? nieſi lagao ljudma, nego Bogu.—S. Pavo ovako veli (*b*) N znateli, daſu uda vasha cerkva Duha ſvetoga?—Isukerſt zapovida, daſe (*c*) kerſtimo u ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga.—Sveti pak Ivan govori (*d*) Triſu, koi ſvidocſanſtvo daju u nebu, Otac, Sin, i Duh ſveti, i ſvi triſu jedno.—Najposli u Knjighi Mudroſti onnaſe Duhu ſvetomu pridaju, kojaſe imaju iſtinitomu Bogu pridati, govorechi: (*e*) Duh Goſpodnji napunioje okolish zemaljski.

Iz koji ricſih ovo imamo razumiti, i virovati, daje Duh ſveti iſtiniti Bog, kakonoje Otac i Sin; buduch da jedinu narav boxanſtvenu s, Otcem i Sinom imade. Jerboje pak Duh Sveti, iſtiniti i pravi Bog; zato ſve onne izverſtitoſti i kripoſti, kojeſe priſtoje Otcu i Sinu, priſtojeſe takoger jednako i Duhu ſvetomu. Kakono: ſvemoguſtvo, neizmirnoſt, neumerloſt, mudroſt, jakoſt &c. kakogodſe priſtoje Otcu i Sinu, i jeſu vlaſtite izverſtitoſti, i kripoſti njiove; takoſu iſte i Duha ſvetoga vlaſtite: jerbo jednu

(*a*) *Act.* 5. 3. 4. (*b*) 1. *Corint.* 6. 19. (*c*) *Matt.* 28. 19. (*d*) 1. *Joan.* 5. 7. (*e*) *Sap.* 1. 7.

jednu jedinu, i nerazdilitu narav boxanſtvenu shnjima imade. Shtarad Bog Otac jeſt jednak Sinu i Duhu ſvetomu, Sin jeſt jednak Otcu, i Duhu ſvetomu, a Duh ſveti jeſt jednak Otcu i Sinu Boxjemu. Odkud S. Mati Cerkva ispovida i tri Kipa boxanſtvena, i jednaku slavu tvima trima daje, kad ovako piva: *Slava Otcu, i Sinu, i Duhu ſvetomu.* Viditeli sl! kolikoje velik, i plemenit Duh ſveti, i kolikogaje poshtenja vridan! buduch daje iſtiniti i pravi Bog.

II. Alli daga moxemo josht vechma poshtovati i ljubiti, promotrimo, kolikaſmo dobrocſinſtva od njega primili, kolika primamo, i primachemo u napridak: I doiſto ako dobro promotrimo, poznatichemo, da ſve milloſti, i ſve darove boxanſtvene, kojeſmo primili, ſvekolike po Duhu ſvetomu jeſmo primili: jer shtogodnamje Bog Otac dao dobra ſtvarajuchi nas, i shtogodnamje Sin Boxji ucſinio dobra odkupljujuchi nas; toſunam ſvekoliko ucſinili od ſvoje bozanſtvene dobrote, i prigoruche ljubavi ſvoje: a evo ova ljubav Boxja, jeſt iſti Duh ſveti, dakle shtogod milloſtih i darovah boxanſtvenih imademo, ſveſmo po Duhu ſvetomu primili Saſvim tim, iz toga neslidi, danam Otac, i Sin nikakve milloſti necſine; buduch da shtogod Bog izvanskim nacſinom dilluje, toje opcheno ſvemu priſvetomu Troiſtvu: odkud kojenam milloſti Duh ſveti daje, onne nam Otac i Sin ta-

koger

koger daje. Megiuto ovo podarenje pripiſujeſe Duhu ſvetomu ; jerje On razdilitelj milloſtih, i darovah boxanſtvenih. Ovoſe je ocſito poznalo, kadaje Duh Sveti snishao ſverhu Aposhtolah u priliki goruchih i vatrenih jezikah ; buduch daſu onda oni taki znali ſvakim jezikom govoriti (*a*), ondaſu razumili Piſma ſveta, i ondaſu dokucſili onna, kojaimje Isukerſt pripovidao, i od koih je ſamo u prilikah govorio , dokje shnjima bio. Shto iſto imamo virovati , daje i u nas Duh ſveti snishao kadasmo kershteni bili, a navlaſtito , kadasmo Sakramenat Krizme ſvete primili ; ondaboje u ſvakoga nas Duh ſveti doshao, da nas u Viri ſvetoj potverdi. O! kamo ſricha , daga niſmo po grihſima izpuſtili!

Shtoſe pak shtie, daſeje Duh ſveteti ukazivao (*b*) ſad u jezicima , (*c*) ſad u vatri, (*d*) ſad u golubici, nevalja tako misliti , daje Duh ſveti illi kano jezik, illi vatra, illi golubica ; nego ovako imamo razumiti, daſeje zato Duh ſveti u priliki jezikah ukazao , i ſverhu Aposhtolah snishao (*e*) da pokaxe ſvoje Boxanſtvo, dajuchiim razum i oblaſt, da znadu i mogu ſvakim jezikom govoriti, brez ikakva truda, i nauka. Kakono i u priliki gherma goruchega ukazaoſe jeſt, da pokaxe, daje On iſta gorucha i neizmirna ljubav boxanſtvena: a u pri-

(*a*) *Act.* 2. 4. (*b*) *Item v.* 3. (*c*) *Exod.* 3. 2. (*d*) *Jo-an.* 1. 32. (*e*) *S. Ambr. Cyprian. Cirill.*

liki golubice prikazaoſe jeſt, da pokaxe ſvoju cſiſtochu, i koliko milluje cſiſto ſerce, i plod dobrih dilah.

I neſamo daje Duh ſveti ſnishao u nas, kadasmo kershteni bili, i Sakramenat Krizme primili; nego i ſvaki cſas, ne priſtaje nami milloſti, i darove ſvoje obilato diliti, ſamo, dabiſmo mi hotili primati. Jer shto mislite, tkonas opomina nutarnjim nacſinom, da onnoga i onnoga griha oſtavimo, daſe od onne i onne grishne prigode uklonimo? nego Duh ſveti. Tkonas ponukuje na dobra dilla? nego Duh ſveti po ſvomu nadahnutju, koi u nami pribiva: piſanobo jeſt, daſmo mi (*a*) Cerkva Duha ſvetoga. Takoger tkonam daje Mudroſt, Razum, dobro Viche, Jakoſt, Znanje, Poboxnoſt i ſtrah Boxji? doiſto dajenam ova iſti Duh ſveti; ovoboſu njegovi oſobiti darovi (*b*), po koima mi nas, i nasha dilla moxemo upravljati, da budemo Bogu draghi i ugodni. Sverhu toga, S. Pavo nabroji dvanaeſt dobrih plodovah, koje Duh ſveti, cſudnovatim i ſlatkim nacſinom u nami dilluje, i cſini uzraſti, to jeſt: (*c*) Ljubav. Veſelje. Mir. Uſterpljivoſt. Dobroſtivoſt. Dobrota. Dugo-terpljenje. Krotkoſt. Vira. Priklonitoſt. Uzderxanje, illiti uztegnutje, i Cſiſtocha. Zovuſe pak plodovi Duha ſvetoga poradi

(*a*) 1. *Corint.* 3. 16. (*b*) *Iſai.* 11. 2. 3. (*c*) *Ad Galat.* 5. 22. 23.

di dva razloga, jedno, jerbo donoſe ſercu cſovicſanskomu niku iſtinitu ugodnoſt, i slatkoſt, po nacſinu naravnoga vocha, koje razslagiuje uſta nasha. Drugo, jer kakogodse iz ploda naravnoga poznaje vlaſtito ſtablo, takoſe iz ovih duhovnih plodovah poznaje, jeli tko dobar, illi zao. Ako tko ima ove plodove u ſebi, zaiſto onnije dobar, i Duh ſveti u njemu, kakono u vlaſtitomu, i doſtojnomu ſvomu sklonu illiti pribivalishtu, zaderxajeſe i pribiva. Akoli tko neima ove plodove, ovije zlocseſt; a bivshi zlocseſt, zaiſto neche Duh ſveti u njemu pribivati (*a*).

III. Da pak mi budemo pripravno, i doſtojno pribivalishte Duha ſvetoga, i da njegove darove, i plodove ſvete moxemo u nami imati, od potribe jeſt *pervo*, daſe pazimo od grihah, navlaſtito, koiſu protiva Duhu ſvetomu, (kakono 1°. Dvoumnoſt i nepouffanje ſpaſenja. 2°. Uſudljivo pouffanje u milloſerdje Boxje brez dobrih dilah. 3°. Nenavidoſt, i merznoſt na cſiegod kripoſti, i milloſti, koje u ſebi zaderxaje. 4°. Suprotivoſt iſtini poznatoj. 5° Otverdnutje u grihſima. 6°. Poslidnja nepokornoſt. Koi grihſi neopraſtjajuſe ni na ovomu, ni na onnomu ſvitu, kako iſti Goſpodin recse (*b*). Sverhu koji ricſih poboxno mogu ſuditi ovo, da recſeno ukrachenje oproshtenja

(*a*) *Geneſ.* 6. 3e (*b*) *Matth.* 12. 32.

grihah, koisu protiva Duhu ſvetomu, nebiva zato, kano dajih Bog nebi hotio, illi nebi mogao oproſtiti; nego biva zato, jerbo takvi grishnik illi nemoxeſe tako laſno, illi bash i neche daſe pokori, nego i umre u ſvojoj nepokornoſti, i tako ſam po ſebi poſtane nedoſtojan oproshtenja ſvojih grihah.

Drugo, virujuchi mi jurve u Duha ſvetoga, i xelechi da On u nami pribiva, valja, daſe puſtimo i privoljimo njegovomu ſvetomu uredjenju, i upravljenju (*a*) Jer mi po nami niſmo vridni ni pomisliti, a kamoli ucſiniti koje dobro brez pomochi, i milloſti Boxje. Odkud vazda valja da slidimo opomene, i nadahnutja Duha ſvetoga; Onbo najbolje znade, kojaſunam potribita i koriſna za ſpaſenje. Zato ako xelimo kakvo dobro dilo ucſiniti, illibi hotili koigod velik poſao pocseti, illi mislimo nashe ſadashnje ſtanje, u drugo novo prominiti, zazovimo Duha ſvetoga, da nas On prosvitli, naucſi i pomogne u ſvima dillima nashima, ovako ponizno govorechi: Doidi knami Dushe ſveti! (*b*) Jer mi neznamo shto imamo cſiniti, nego ovo ſamo znademo, da ocſi nashe k, tebi vazda upravljamo.

Treche, za pripraviti u nami doſtojno pribivalishte Duhu ſvetomu, i uzderxati Darove njegove, odpotribe jeſt, da imademo poniznoſt, cſiſto-

(*a*) 2. *Corint.* 3. 5. (*b*) 2. *Paralip.* 20. 12.

cſiſtochu i ljubav Boxju. Jerbo Duh ſveti traxi ponizne, da ſverhu njih pocsine: traxi cſiſte, jerboje i on ſvet i cſiſt od ſvake mache: traxi koi ljube njega, jer kakogod On nas ljubi, tako hoche, da i mi njega ljubimo; jerboſe ljubav ljubavju povracha. Koi pak ljubi tilesna i ſvitovnja, onni ne ljubi Duha ſvetoga, zato On i nepribiva u njemu.

Dakle N! razumivshi mi, kolikosmo moguchi, shtoje i kakvie Duh ſveti: i promotrivshi mi njegove tolike millosti, i darove kojenam daje, ponizimoſe prid njim, cſuvajmo cſiſtochu, i ljubimo njega, kakono Poſvetitelja nashega, nebili i On nas ljubio, i pribivao vazda u nami. Amen.

GOVORENJE XI.

TOMACSI 9. CSLANAK VIROVANJA.

Credo Sanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorum Communionem.

Virujem ſvetu Cerkvu Katolicſansku, Svetih Opchenje.

Posli kakoſam u proshaſtima Govorenjima, od tri Kipa boxanſtvena govorio, i od onnih dobarah, kojaſunam ſva tri Kipa ucſinila; evo jurve dolazimo na onni Cslanak Virovanja, po kom u izpovidamo Cerkvu ſvetu, i Svetih Opchenje,

govorechi: *Virujem Cerkvu ſvetu, ſvetih Opchenje.* I doiſto pravedno i priliesno jeſt, da mi, posli ſvetoga Trojſta, taki Cerkvu ſvetu virujemo; recſebo S. Auguſtin (*a*) da iſto uredno izpovidanje iſtinite Vire iziskuje, daſe posli S. Trojſtva taki viruje i poshtuje Cerkva ſveta, kakono kucha ſvoga Pribivaoca, kakono pribivalishte pravoga Boga, i kakono varosh ſvoga Pocſetnika.

Alli mloghi, kad govore, *Virujem ſvetu Cerkvu, i ſvetih Opchenje*, moxe biti nerazumiu, shtoje i kakvaje ovo Cerkva, i kakvoje ovo *Opchenje ſvetih* koje mi virujemo, daſe zaderxaje u Cerkvi ſvetoj: zato bitiche vchoma koriſno, shtochemoſe mi danas od ovoga devetoga Cslanka Virovanja ſvetoga razgovoriti, jerchemo razumiti, shtoje Cerkva ſveta u koju mi virujemo, i kojaſu to dobra, koja iz nje primamo. Za koju ſverhu ukazati hochu.

I. Shtoje Cerkva ſveta.

II. Kojeſu nje poglavite bilighe, po koimaſe ona poznaje, i razlucsuje od laxljivih Cerkviah.

III. Koje dobro mi primamo iz Cerkve ſvete.

I. Dvoſtruka Cerkva u pervi mah moxeſe razumiti, to jeſt: tileſna, i duhovna. Cerkva *tilſna*, jeſt ova zgrada, ovo miſto, i ova kucha, kojaje od ciglah, i dervecha ſaſtavita, i pri-

(*a*) *S. Aug.*

prikazata na poshtenje Boxje, gdiſe mi skupljamo, da sluxbu Bxju cſinimo, i njemu fale dajemo. Cerkva *duhovna*, jeſt Sabor, illiti skupshtina, i Opchena ſviuh pravo-virnih Kerſtjanah: illi kako govori S. Aug. (*a*) Ova Cerkva, u koju mi virujemo, ni je drugo, nego Puk pravo-virni, koi je rashirit po ſvemu ſvitu. I zoveſe ova skupshtina *Sazvanje*: jerboſe mi niſmo rodili Kerſtjani, daſmo od naravi takvi; negosmo u nju pozvati, i puſtiti po milloſti Boxjoj na S. Kershtenju.

Ova Cerkva *tilesna*, kojaje ſagradita, i ucſinita na poshtenje Boxje, daſe u nju skupljamo, za cſiniti u njoj sluxbu Boxju, premdaju imamo poshtovati, shtoje ona kucha Boxja, u kojoj On iſti pod oblicsjem kruha, i vina pribiva, i u kojojſe ſve sluxbe Njegove cſine, i dovershuju: Nishanemanje, kad u Virovanju govorimo, *Virujem ſvetu Cerkvu*, neimamo ovu zgradu razumiti, kano, dabi u nju virovali; nego imamo razumiti ovu *duhovnu* Cerkvu, illiti skupshtinu i ophenu, zaderxajuchu u ſebi od ſvakoga naroda, i od ſvakoga ſtanja ljude: iz megju kojih, pervi jeſt S. Otac Papa, koinoje Glava ove Opchene: za njim slide Kardinali, Biskupi, ſvi Miſnici, ſvi Samo xivuchi, ſvi Ceſari, i Kralji Kerſtjanskih, i oſtali proſti Kerſtjani mushki, i xenski, koinoſu Uda ove ſvete Sku-

(*a*) *S. Aug.*

Skupshtine, i Opchine. I premda iz ove skupshtine ljudih, uſtaje Cerkva ſveta, koju imamo virovati ; ſaſvim tim, oni nieſu nje temelj i pocsetnik : nego iſti Bog jeſt nje pritverdi temelj i primudri pocsetnik, kako David ſvidocſi :)*a*) Iſti ucſini, i utemelji nju Priviſoki. Odkud, i zoveſe (*b*) *Bashtina Boxja*, i (*c*) *puk Boxji.* I zato, oblaſt, koju Cerkva imade, nije ljudska, nitiſuju ljudi iznashli ; negoje ovo Boxja oblaſt, i Bogju je njoj dao (*d*).

I ovakva Cerkva, kojaſe razumie za jednu Skupshtinu, illiti Opchenu pravo-virnih Kerſtjanah (*e*) u dvi ſtrane razdiljujeſe : Jednaje vojujucha ; a druga uxivajucha. Cerkva *uxivajucha*, illiti pocſivajucha, jeſt onno trichno mloshtvo Angelah, i oſtalih Svetih i Blaxenih dvoranah nebeskih, koi slavno pridobivshi diavla, tilo, i ſvit, jeſu primili krunu od pridobitja, i uxivaju lice Boxje. Cerkva pak *vojujucha*, jesmo mi ſvi Kerſtjani, koi xivimo na ovomu ſvitu jednako virujuchi, i (Bogbi dao, daſmo ſvi) jegnaki po zakonu dillujuchi : i koi josht ſvaki dan, i ſvaki csas imamoſe horvati, i boj bitti s, trima glavnima neprieteljima, z, diavlom, tilom, i ſvitom. K, ovoj skupshtini pravo-virnih Kerſtjanah, priſtaju takoger i dushe, kojeſu

(*a*) *Pſalm.* 68. 5. (*b*) *Pſal.* 2. 3. (*c*) *Pſal.* 28. 11. (*d*) *Math.* 16. 19. & *Joan.* 20. 23. (*e*) *Cathech. Rom. & S. Aug. Trac.* 124. *in Joan.*

kojesu poshle s, ovoga svita u millosti Boxjoj; alli josht neuxivaju lice njegovo, negose u mukah od Ocsistenja zaderxaju, dok po njima podpunno nezadovolje pravdi Boxjoj nike krivicsne ostanke.

Megjuto, zato nemoxemo rechi, dasu dvi Cerkve, shtosu jedni na nebesih, a drughi na zemlji; (*a*) nego imamo jedne Cerkve, dvi strane promatrati: Jednu, kojaje naprid otishla u Nebo, i uxiva slavu vikovicsnju: a drugu, kojaje josht na ovomu svitu, i svaki dan (*b*) onamo putuje, dokjoj dojde vrime, da i ona jedan put pocsine u Spasitelju svomu, koinoje glava ove jedine Cerkve, u nebesih vigena, a na zemlji nevigena. Da pak i ova strana Cerkve, kojaje na zemlji, vigenu takoger glavu svoju imade, evo Spasitelj nash misto sebe, ostavio jest Vikara svoga, svetoga Otca Papu. Vidite sl! shtoje, i kakvaje Cerkva sveta, koju mi virujemo, kad govorimo, *virujem svetu Cerkvu.* Doisto ovoje onna Cerkva, koju Duh sveti, kakono izabranu Zarucsnicu svoju posali, govorechi: (*c*) *jednaje*, veli, *golubica moja, jednaje izverstita moja.*

Alli, jerbo razlicsitih Skupshtinah, osim nashe, imade na svitu, kojese usugiuju govoriti, dasu one ova izabrana Cerkva, i puk Boxji: zato

(*a*) *Cathec. Rom.* (*b*) *S. Aug. Tract.* 124. *in Joan.* (*c*) *Cantic.* 6. 8.

zato pokazati hochu zlamenja, i bílighe iſtinite i prave Cerkve, po koimacheſe ona poznati, i od laxljivih razlucſiti.

II. Csetiri bilighe iſtinite, i prave Cerkve brojeſe. Perva jeſt Jedinoſt. Druga ſvetoſt. Trecha Katolicſanſtvo, illiti opchenſtvo. Cſetverta Aposhtolſtvo. —*Jedinoſt* iſtinite Cerkve, illiti skupshtine, zaderxajeſe u izpovidanju jednoga pravoga Boga, u obderxavanju jedne Vire, u primanju jednoga Kershtenja, u ſpoznanſtvu jedne glave, i u jedinſtvu jednoga uffanja, jedne ljubavi, i jednoga Duha. — *Svetoſt*, jedne iſtinite Cerkve, zaderxajeſe u prikazanju, i zavitovanju njezinomu na poshtenje Boxje: Zaderxajese u priloxnoſti, i ujedinjenju s, Isukerſtom, koinoje nje priſveta glava, od kojejoj ſvaka ſvetinja izvirra, i tecse: Zaderxajeſe u onnomu velikomu Poſvetilishtu, kojeſe ſvaki dan Otcu nebeskomu u njoj prikazuje: i u primanju ſvetih Sakramenatah, od koiſe poſvetjuje, i po koimaſe cſiſti od grihah.—*Katolicsanſtvo*, illiti opchenſtvo prave Cerkve, zaderxajeſe u njezinomu rashirenju po ſvemu ſvitu, i po ſvima narodima.—Najposli *Aposhtolstvo* iſtinite Cerkve, ſtoji u obderxanju onne iſte Vire, zakona, i nauka ſpaſonosnoga, kogaje Isukerſt Aposhtolom ſvoim oſtavio; a oni nami pridali.

Koje bilighe, ako dobro promotrimo, poznatichemo i vidichemo, dase ni u jednoj drugoj Cerkvi, illiti skupshtini ne nahodde; nego

ſamo

ſamo u jedinoj Cerkvi Rimskoj. Pervo, jerboje ona *Jedna* ſamo: buduch da (*a*) jednoga Boga ispovida, i shtuje: jednu Viru derxi: i jedno Kershtenje prima. Cerkva Rimska, na priliku tila naravnoga, jednu ſamo glavu imade: jer premda mloghe, i razlicſite narode u ſebi zaderxaje; ſasvim tim ſvi ovi, jednu glavu, i jednoga Vladaoca ſvoga poznaju, to jeſt, Isukerſta, kakono za ſad nevigenu glavu, a vigenu ſvetoga Otca Papu. Niti zato valja rechi, da nije potribit Papa, da bude vigena glava Cerkve, bivshi jurve Isukerſt nje glava. Nevalja, velim, to rechi: jer bivshi Cerkva Isukerſtova jedna vigena skupshtina, hotioje, da ona i vigenu glavu imade: i kakogod jednu glavu imade, tako iſti Spaſitelj hoche, da i njegova Cerkva bude ſamo jedna, brez ſvakoga razkidanja: zato najpervo ſtavio ieſt S. Petra Aposhtola, davshimu ſvu ſvoju oblaſt, i u njemu ſvima slidechima Papima, da oni vigenim nacſinom vladaju, i upravljaju Cerkvu Njegovu, puk pravo-virni. Na dilje, Cerkva Rimska i zato jeſt *jedna*: jerbo (*b*) jednoga Duha imade, koi ju oxivljuje u milloſti Boxjoj, kakono dusha oxivljuje tilo, i ſva uda njegova. Na koje s, jedinjene u jednomu Duhu, liepo S. Pavo ponukuje, govorechi: (*c*) Budite brixljivi, za ucsuvati

(*a*) *Epheſ.* 4. 5. (*b*) 1. *Corint.* 12. 11. (*c*) *Epheſ.* 4. 3. 4.

vati jedinſtvo Duha u ſvezu mira: jerboſte ſvi jedno tilo, i jednoga Duha imate.

Drugo, Cerkva Rimska jeſt *Sveta:* jerboje s, Isukerſtom ujedinita, koije priſveta glava nje: Jerboje pribivalishte Duha ſvetoga, koije Poſvetitelj nje (*a*). Sveta jeſt Cerkva Rimska, jerbo ona Sakramente ſvete u ſebi zaderxaje, i nauke ſvete i ſpaſonosne izdaje: i jerboje ona po Kershtenju, i Viri ſvetoj Bogu poſvetita, i prikazata. Iſtina jeſt, da u Cerkvi ſvetoj, u puku kerſtjanskomu imade i zlih Kerſtjanah, koi nexivu po zakonu, i koi neobderxaju onno, shtoſu na Kershtenju obechali; ſaſvim tim Cerkva po tomu negubi ſvetinju ſvoju: jerbo ona i dobre ſinove imade, koi ſveto xivu: i jerbo u ſebi zaderxaje onno, shtoju vazda poſvetjuje, po csemu i onni iſti, koiſu u njoj grishnici, taknuse, i vishje putah na bolje xivot ſvoj prominu.

Treche, Cerkva Rimska jeſt *Katolicsanska*, illiti Opchenska: jerboje ona rashirita po ſvemu ſvitu, u ſvakomu Kraljevſtvu, u ſvakomu narodu, kako ſvidocſi S. Aug. (*b*) Onaſe, veli, *od iſtoka do zapada jedne vire ſvitlostju razliva.* Ona, od ſvake verſti ljude u ſvoje krilo prima, to jeſt, i musko i xensko, i bogate i ſirohmashne &c. Piſanobo jeſt: (*c*) „ Zakupioſi nas „ Bogu

(*a*) *Levit.* 20. 26. (*b*) *S. Aug. ſerm.* 131. & 181. *de temp.* (*c*) *Apoc.* c. 5. 9.

„ Bogu u kervi tvojoj od ſvakoga kolina, od ſva-
„ koga jezika, od ſvakoga puka, i naroda : i
„ uczinioſi nas Bogu nashemu kraljevſtvo.“

Cſetverto, Cerkva Rimska jeſt *Aposhtolska*: jerboje ona uzderxala onnu iſtu viru, zakon, i nauk Isukerſtov, kogaje On Aposhtolom oſtavio, (*a*) a oni po ſvemu ſvitu razglaſili, i nami pridali: koju viru, zakon i nauk, Cerkva hoche, i do ſverhe ſvita virno, i ſtalno uzderxati; buduch dajoj ovo iſti Goſpodin obecha, govorechi: (*a*) *Evo jaſam ſvami po ſve dneve thia do ſkoncsanja ſvita.*

Drughe pak Cerkve, illiti skupshtine, koje niſu s, Rimskom Cerkvom ujedinite, nitiſu pod njezinom upravom, onne doiſto, ni jednu od ovih biligah, iſtinite Cerkve, neimadu. Ne imadu *Jedinoſt*: jer kad nisu ujedinite jednoj glavi, i jednomu Duhu, nemogu imati megju ſobom ni jedinoſt; reesebo Isukerſt: (*c*) Koi ni je ſamnom, protiva meni jeſt: i koi neskuplja ſamnom, onni raſipa—Takoger, takve Cerkve, illiti skupshtine neimadu u ſebi *Sverinju*: jer Duh ſveti u njima nepribiva, koibijih poſvechivo.—Neimadu ni *Katolicsanſtvo*: jer niſu po ſvemu ſvitu rashirite, kakonoje Cerkva Rimska rashirita.—Niti najposli, ove izvanske cerkve, imadu biligu *Aposhtolſtva*: jer neobderxaju onna, kojaſu Aposhtoli pripovidali, i nami pridali.

Dakle

(*a*) *Rom.* 10. 12. (*b*) *Matt.* 28. 20. (*c*) *Luc.* 11. 23.

Dakle ſama Cerkva Rimska, imajuchi biligha prave Isukerſtove Cerkve, jeſt jedina, u kojoj moxemoſe ſpaſiti, a izvan koje neima ſpaſenja.

III. Sada, poznavshi mi jurve Rimsku Cerkvu, za iſtinitu i pravu Cerku Boxju, u kojojsmo i mi po milloſti Njegovoj, promotrimo, koje dobro primamo iz ove ſvete Cerkve. Evo iz megju oſtalih dobarah, kojaſe u Cerkvi ſvetoj nahode, ovo osobito, u drugoj ſtrani danashnjega Cslanka izpovidamo i virujemo, kad govorimo: Virujem *Svetih Opchenje.* Alli biſteli Vi razumili, shtoſe po tomu razumie, kad govorimo, *Sveti Opchenje?* Shto za lashnje razumiti, imate znati, da Cerkva ſveta, kojanoje duhovno tilo, slidi ſtanje jednoga naravnoga tila: Tilo naravno, na priliku csovicsansko, premda ima razlicsita i mloga uda; nishta nemanje jedno udo, drugomu opchi, illiti jedno drugomu pomaxe, i koriſt veliku daje: tako po iſti nacſin i ovo duhovno tilo, to jeſt, Cerkva ſveta, illiti skupshtina pravo-virnih Kerſtjanah; premdaſu nje uda, illiti ſinovi, po ſvemu ſvitu raſterviti; ſasvim tim, takosu po ljubavi ſvetoj ujediniti, da jedno drugomu opchi, i vehoma koriſti, buduch daſe megju ſobom vazda duhovnim nacinom pomaxu. Tako, da kadgod onni Kerſtjani, koisu u Iſtoku, i pod Zapadom poſte, lemozinu daju, na mollitvi ſtoje, pokoru cſine, i oſtala dobra dilla izvershuju; ondaſmo i

mi

mi dionici ovih njiovih dobrih dilah : a kad mi ovdi koje dobro dillo ucsinimo, onda i oni primaju ris od nashih dobrih dilah. I ovoche rechi, *Virujem svetih Opchenje* : jerbo mi opchimo, i dionici postajemo od svih dobrih dilah, kojagod Bratja nasha, Kerstjani, po svemu svitu csine. Shto moxemo poznati iz mollitve S. Matere Cerkve, koja nemolli samo za jednoga, nego za sve u opcheni, kako veli S. Ambrozio (*a*) U opcheni Cerkva molli, u opcheni diluje. A Gosp. Isukerst u *Ocse nashu* ovako zapovida molliti : *Kruh nash svakdanji daj nam danas* &c. Po csemuje hotio ukazati, da imamo za sve u opcheni molliti : jer kad mi za Bratju nashu mollimo Boga, ondachemo od njega lashnje dobiti onno, shto xelimo; buduch da po taj nacsin bivamo dionici i njiovih mollitavah, koje ujedinivshise snashima, postaju i jedne, i drughe jacsje, i kripostnie prid Bogom.

Doisto, da nebi bilo ovo *Opchenje Svetih*, zlobi i uzao-csas bilo, navlastito za onne, koisu u grisima smertnima; buduch da njiove mollitve nebi bile uslishane: alli ovoje njiova velika sricha i dobro, shto dobri i pravedni Kerstjani, u opcheni Boga molle, govorechi : *Odpusti nami dughe nashe*, to jest, grihe nashe: jerbo po tomu, i zlih Kerstjani, vishje putah od

(*a*) *S. Ambros.*

od Boga dobiu milloſt, daſe pokore za ſvoje grihe, i njemu obrate. Viditeli ! kolikoje ovo dobro, shto u Cerkvi imademo *Opchenje* od *Svetih ?* jer po njemu poſtajemo dionici ſviuh dobrih dilah, kojagod ſvi dobri Kerſtjani cſine : bivamo dionici od ſviuh onnih milloſtih, koje Bog drughima daje; kakanoje milloſt Znanja, Jezikah, Prorocsanſtvah, Csudeſah i oſtalih darovah. Takoger po ovomu *Opchenju* poſtajemo dionici, i ris imademo od ſviuh ſvetih Miſah, kojegodſe, od toliko hiljadah Misnikah, po ſvemu ſvitu, ſvaki dan govore: shto iz ovoga moxemo poznati, jer shtogod Misnik molli u Miſſi; to ſve u opcheni molli, kano, dabi ſvi sh'njim mollili: i za ſve ſe ſpominja u Miſſi, neſamo za onne, koiſu ondi, nego i za onne, koi niſu ondi : i najposli, kada uzima Tilo, i Kerv Isukerſtovu, onda u opcheni ovako molli, kano, daſuſe ſvi pricſeſtili, govorechi: *Shtosmo s, uſtma primili, Goſpodine daj, da cſiſtom pametju uzderximo.*

Nuz ovo govorenje, moxe biti, dache tko pomisliti: kadje to tako, dasmo mi dionici ſviuh dobrih dilah, koja drughi cſine; kadsmo mi dionici ſviuh pokorah, koje ſvi Pokornici ſebi zadaju; i kad mi imademo ris, i tal od ſviuh Miſah, kojeſe po ſvitu govore, dakle nije potriba, da ſvaki dobra dilla izvershuje, i da pokoru cſini, nitije potriba, da ſvaki ide k,

Miſ-

Miſſi: nego jedni nek veſelo ſtoje, i nek idu po razkoshju i naslagenju ſvitovnjemu, i tilesnomu; a drughi nekse za nje Bogu molle, i pokoru cſine. Alli, nebi dobro mislio, koibi ovako mislio: jerbo velika nepravda biva, ſvima dobrima Kerſtjanom, kad tko necſini dobra dilla, negoſe u drughe uzda; buduch da kakogod mi od tugih dobarah primamo, tako pravda, i ljubav iziskuje, da i mi, od nashih dobarah drughima dajemo: dakle kadasmo mi dionici od ſviuh mollitavah, pokorah, i drughih dobrih dilah, koja Bratja nasha po ſvemu ſvitu cſine, valja takoger, da i mi privridimo k, ovoj *Opcheni*, to jeſt, valja, da i mi poſtimo, lemozinu cſinimo, Miſſe slushamo &c. dabi po taj nacſin i oni, od nashih dobrih dilah, dobili ris, kakono i mi od njiovih dobivamo; a da nebudemo, kakono trut u pcseli, koi nenoſi med, nego gotov jide, koga pcsele doneſu: jernamſe moxe dogoditi, shtoſe i s, ovim trutom dogagja, kadase uzmloxa u pcseli; onebo videchi tolike badavacxie, skupeſe, pakji pokolju, i na dvor pobacaju: takoſe, reko, moxe i snami dogoditi, danamſe ukrati dio ove ſvete *Opchene*, ako ne uznaſtoimo, s'nashima dobrima dillih njoj privriditi: jer kad mi nebismo trudili za drughe, nebi bilo pravedno, ni da drughi za nas trude.

I neſamo, daſe razumie ovo *ſvetih Opchenje*, kojeje u Cerkvi na ovomu ſvitu megju pravovirnima Kerſtjanom ; negose razumie i onnih ſvetih Opchenje , koje z, Blaxenima u nebeſih imademo, kadajih poshtujemo , i nje mollimo, dabise i oni Bogu za nas mollili.—Takoger, od iſte Opchene , jeſu i onne dushe, kojeſu u mukah od Ocſiſtjenja : zato jeſt vehoma korisno, i potribito, daſe i za nje mollimo ; nebiliſe od onuda izbavile, i oslobodile.

Jurve ſudim sl! daſte razumili, shtoje , i kakvaje Cerkva ſveta , i koliko dobro iz nje primamo; dakle kad govorimo : *Virujem ſvetu Cerkvu, ſvetih Opchenje*, ſpomenimoſe, kolikaje ovo nasha sricha, milloſt i doſtojanſtvo, shtoſmo mi sinovi ovolike Matere, kojanasje porodila u Zakonu Isukerſtovomu , i rani nas ſvetima Sakramentima, i poſtajemo dionici ſviuh dobarah, kojagodſe u njoj po ſvemu ſvitu cſine : pak naſtojmo po ſvetomu i Kerſtjanskomu xivljenju, da budemo nje iſtiniti sinovi, i da vridni i doſtojni poſtanemo dobarah njezini. Amen.

GOVORENJE XII.

TOMACSI 10. CSLANAK VIROVANJA.

Remiſſionem peccatorum.
Odpushtenje grihah.

Dabi ja danas mogao doniti glas diavlima paklenima, i ſvima u paklu prokletima, dache oni dobiti odpushtenje grihah, i oslobdjenje iz mukah paklenih; kakono evo Vami slish. iz deſetoga Cslanka Virovanja navishtujem podpunno Odpushtenje grihah, doiſto znam temeljito, dabi oni, ſve ſvoje pſovke i prokletve, prominili u blagoſivanja, i od velike radoſti, bi ſe zaboravili onnih priteshkih mukah. Alli ovoje golema, i neizkazana nesricha njiova, shtoſe oni nigda, ni posli hiljadu hiljadah godinah, od onud neche izbaviti, nitiche kadgod oproshtenje grihah ſvojih moch doſtignuti: gdi mi, bivshi na ovomu ſvitu, i u Zakonu Isukerſtovomu, imademo Cslanak Vire, koinas ucſi i pokripljuje, da moxemo, ne ſamo od malih, nego i od najvechih grihah, oproshtenje dobiti, kad govorimo: *Virujem odpushtenje grihah.*

Shta rad, imamo vazda blagosivati, i uzvelicsavati neizmirno milloſerdje Boxje, i njemu uvik zafalni biti, shtonamje oſtavio viru, i uffanje, da, u Cerkvi i Zakonu njegovomu,

oproshtenje grihah, moxemo doſtignuti. Ovoboje toliki dar Boxji, da, csovik grishnik, za najveche dobro ſvoje ima procinjivati: jer upadeli on u kakvi, navlaſtito ſmertni grih, jurveje u ſvako zlo upao; jerboje iz milloſti Boxje izpao: indi kada dobie oproshtenje grihah, najveche dobro dobie; jerboſe opet u milloſt Boxju povrati.

Od koga Odpushtenja grihah, za radoſt i veſelje ſviuh nas odredioſam na dilje govoriti, pokazujuchi:

I. Da zaiſto u Cerkvi ſvetoj, katolicsanskoj, imade oblaſt odpushtati grihe.

II. Kod kogaſe ova oblaſt zadersaje, da moxe odpushtati grihe.

III. Shtoſe iziskuje od onnoga, koi xeli odpushtenje grihah dobiti.

I. Zatoje Sin Boxji doshao na ovi ſvit, da, po muki i smerti ſvojoj, zadovolji pravdi Boxjoj za nashe grihe, i danam iſtih grihah odpushtenje naviſti: indi ima u Zakonu, i u S. Cerkvi Odpushtenje grihah; drugojacsje, zaludbi Sin Boxji bio csovik poſtao, i zaludbi muku, i ſmert bio podnio, kad nebi ljudma odpushtenje grihah, kod Otca ſvoga izvadio. Zadovolshtina, cſini dug odpuſtiti: dakle Spaſitelj nash, jerboje po muki, i smerti ſvojoj, podpunno zadovoljio pravdi Boxjoj, za dughe nashe, to jeſt, za grihe nashe, slidi, danamje i podpunno odpushtenje, iliti oproshtenje iſtih grihah, za-

sluxio

sluxio i dobio. Kakogodbo (*a*) bi potribito, da Isukerſt terpi, i ſmert podneſe, pak da trechi dan uſtane od mertvih; tako bi potribito, daſe naviſti u ime njegovo ſvima Pokora, i Odpushtenje grihah: koje Odpushtenje, josht odavna Izaia Porok u duhu prividivshi, ovako u kipu doshaſtoga Odkupitelja recse: (*b*) „Duh „ Goſpodnji ſverhu mene, jerbo pomaza Goſpo„ din mene: za naviſtiti krotkima posla mene, „ da ozdravim pokorne i skrushene ſercem, i da „ pripovidam ſuxnjima odpushtenje, i zatvoriti„ ma izbavljenje.“ Gdi po ovima ſuxnjima imamo razumiti grishnike; jer doklemgodje tko u grihu ſmertnomu, donleje nesrichni ſuxanj diavla paklenoga: od koga ſuxanſtva dabiſe oslobodili, evo Spaſitelj nash, doshavshi na ovi ſvit, naviſti odpushtenje grihah, i oſtavi oblaſt Cerkvi ſvetoj, da ona pokorne, i skrushene ozdravlja, odpushtjajuchi njima grihe njiove.

Ovo Odpushtenje grihah, biva po Svetima Sakramentima, navlaſtito po Sakramentu Kershtenja i Pokore, koje Isukerſt oſtavi u Cerkvi ſvojoj ſvetoj, daſe po njima mi grishnici, iz neprocinitoga zasluxenja muke, i ſmerti njegove, oprashtjamo od grihah nashih: kakono, po Sakramentu Kershtenja, opralismose od griha Iſtocsnoga; a po Sakramentu Pokore, cſiſtimoſe od onnih grihah, kojeſmo ſami pocſi

(*a*) *Luc.* 24. 46. 47. (*b*) *Iſai.* 61. 1. 2. & *Luc.* 4. 18. 19.

nili: i to ne, od gdi kojih ſamo griha, nego od ſviuh; i najvechih moxemoſe po njemu ocſiſtiti, i oproſtiti.

Da pak zaiſto u Cerkvi katolicsanskoj ima Oblaſt odpushtati grihe, to ocsito moxemo poznati iz ricſih Isukerſtovi, koje S. Petru ovako recse: (*a*) Tebichu dati kljucse kraljevſtva nebeskoga, i shtogod ſvexesh ſverhu zemlje, bitiche ſvezano i na nebesih: a shtogod odvexesh na zemlji, bitiche odvezato i u nebu. Shto iſto i ſvima Aposhtolom drughi put recse: (*b*) Kojagod ſvexete na zemlji, bitiche ſvezata i u nebu: a kojagod razvexete na zemlji, bitiche razvezana i u nebu. A po S. Ivanu josht ocſitnie recse: (*c*) Primite Duha Svetoga: cſieh odpuſtite grihe, odpuſteſe njima: a cſieh zaderxite, zaderxani jeſu. Iz kojih ricſih, moxemoſe doſta ubaviſtiti i obiſtiniti, da u Cerkvi ſvetoj katolicsanskoj imade zaiſto Oblaſt odpushtati grihe.

II. Alli cſiaje ova oblaſt, po kojoj mi, u Cerkvi katolicsanskoj, dobivamo odpushtenje grihah? Doiſto, ovoje ſamoga, i jedinoga Boga oblaſt; Onbo ſam moxe odpuſtiti grihe, kako recſe po Izaii Proroku: (*d*) Jaſam, ja iſti, koi merſim i zbrisujem nepravde tvoje. Zato i mollimo u *Ocse nashu: Odpuſti nami dughe nashe;* buduch dasmo mi po griſima, poſtali duxnici

(*a*) *Matt.* 1. 19. (*b*) *Item* 18. 18. (*c*) *Joan.* 20. 23. (*d*) *Iſa.* 43. 25.

xnici Boxji: a dug, drughi nemoxe nitko odpuſtiti, nego onni cſihije: dakle i mi oſtavshi, po griſima, duxni Bogu, slidi, da On ſam, moxenam grihe, i dug odpuſtiti. Jer, opravdanje jednoga grishnika, jeſt dillo tolikoga moguſtva, kolikogaje moguſtva ſtvaranje ſvita bilo; ſtvaranje pak ſvita, jeſt dillo bilo ſamoga privelikoga moguſtva Boxjega, dakle iſtoga njegova moguſtva jeſt dillo, opravdanje jednoga grishnika: i josht da recſem ſa S. Aug. (*a*) Veche je dillo i dobrocſinſtvo, iz nepravedna pravedna, illiti iz zlocſeſtoga dobra ucſiniti; nego nebo, i zemlju iz nishta ſtvoriti: indi slidi, da kakogodje spadalo na priviſoko moguſtvo Boxje nebo, i zemlju iz nishta ſtvoriti, tako na iſto moguſtvo njegovo ſpada, grishnika od grihah oproſtiti, i od nepravedna, pravedna ucſiniti.

Iſtina jeſt, da Miſnici Isukerſtovi, imadu oblaſt odrishivati grihe; alli to necſine kano ljudi, po ſvomu naravnomu moguſtvu, i po ſvojoj vlaſtitoj oblaſti: nego kano Poklisari, Vikari i Sluxbenici njegovi; od njegabo primishe ovu oblaſt, da, pokornim grishnikom, odpushtaju grihe njiove, kakoim recſe po S. Ivanu: (*b*) *Primite Duha Svetoga: cſieh odpuſtite grihe, odpuſteſe njima: a cſieh zaderxite, zaderxani jeſu.* Zato Poshtovani Misnici, i nemoguse nazvati Goſpo-

(*a*) *S. Aug. tract. 72. in Joan. & Pſal. 144. 9.* (*b*) *Joan. 20. 23.*

Goſpodari, i Vlaſtitelji, nego (*a*) Naſtojnici, sluxitelji, i *razditelji ſvetotajnih Boxji.* Iz cſega imamo znati, da iz megju Kerſtjanah, neima ſvaki ovu oblaſt razdiljivati Sakramente ſvete, i grihe odpushtati; nego ſami onni, kojeje Bog na to zovnio i obrao, i kojeje Cerkva ſveta, po Sakramentu Reda ſvetoga poſvetila; da oni mogu, pod oblicsjem kruha i vina, Sina Boxjega, Otcu nebeskomu, na poſvetilishte prikazivati: da mogu grihe, po Sakramentu Pokore odpushtati, i oſiale Sakramente, puku pravo-virnomu diliti. Odkud, koibi hotio, i xelio dobiti oproshtenje ſvojih grihah, od potribe jeſt, daſe Misniku Isukerſtovomu prikaxe, i ſebe prid njim obtuxi, shtoje Boga ſvoga uvridio; drugojacsje nebi mogao dobiti ovo oproshtenje: jer Isukerſt ſamima Aposhtolom, i u njma ſvima doshaſtima Misnikom rece: *Kojagod razvexete na zemlji, bitiche razvezana i u nebu.* I, *Csieh odpuſtite grihe, odpushtjajuſe njima.*

Indi, zlobi tko rekao, kakoſe niki uſugjuju govoriti, da nije od potribe izpovidatiſe, i ſvoje grihe prid Miſnikom kazivati; nego doſtaje, shtoſe tko prid ſamim Bogom izpovidi, i od njega oproshtenje grihah ſvojih ishte: zlobi, velim, to tko rekao, jer ſuprot takvomu ergjavomu govorenju, S. Aug. ovako

recſe:

(*a*) 1. *Corint.* 4. 1.

reſce: (a) „ Nitko tebi nek ne recse, otajno i „ skrovito pokoru cſinim : zna Bog, koimi „ oprashtja grihe, shto ja u ſercu cſinim, ni„ je od potribe, da zna drughi. Dakle, (slidi „ ovi S. Naucsitelj,) zaludje Isukerſt rekao, ko„ ja razvexete na zemlji, bitiche razvezana i u „ nebeſih? Kljucſi, veli, illiti oblaſt za od„ rishivati grihe, data jeſt Cerkvi Boxjoj, data „ jeſt Namisnikom Isukerſtovima : daklechemo „ ushtetiti Evangelje ſveto? daklechemo unishti„ ti ricſi Isukerſtove? i zarchemo onno nami „ povlastivati, i pridavati shto neimamo, i „ shtonam Isukerſt zabranjuje, i nedaje? " O! doiſto daleko to nek bude od nas tako misliti, i govoriti: nego ovo za iſtinu ſvaki nek primi, i derxi, damuje potribito, prid Misnikom grihe ſvoje izpovidiți, ako xeli oproshtenje od njih dobiti.

Ima dogagjaj, da tko, bivshi u potribi, a neimajuchi Misnika, moxe, po ſamomu pravomu skrushenju, dobiti oproshtenje grihah: alli ſaſvim tim, oſtaje duxan izpovidiți prid Iſpovidnikom ove ſvoje grihe; zato, kada cſini skrushenje, mora imati odluku, dacheſe u pervoj zgoddi, i priliki izpovidiți. Indi ovo oſtaje iſtina, da odpushtenje grihah, biva pro pravoj i povidi, i po odrishenju Misnicskomu, iz oblaſti, njemu od Iſukerſta date.

III.

(a) S. *Aug. Homil.* 29. *c.* 3.

III. Za poznati pak, shtoſe iziskuje, od ſtrane jednoga grishnika, koi xeli, i traxi oproshtenje grihah, ſpomeniteſe, daſu dvi verſti grihah: jednaje verſta iſtocſnoga griha, kogasmo povukli josht od Adama i Eve. Drugaje verſta ſamo-dilnih grihah, koje, ſvaki po ſebi pocſini. Grih *iſtocsni* opereſe, i odpuſti po Sakramentu Kershtenja ſvetoga: Za koje dobiti odpushtenje, ne iziskujeſe mlogo, nego povirovanje u Boga Otca Stvoritelja, Sina Odkupitelja, i Duha ſvetoga poſvetitelja: Ishteſe odrecſenje diavla, i njegovih dilah: pak podloxiſe polivanju vode naravne, s, ricsma na to odreditima. Po komu Sakramentu, neſamoſe ocſiſti grubocha griha iſtocsnoga; negoſe ocſiſte i svi ottali griſi, kojebi tko pervo Kershtenja pocſinio: i pomerſeſe ſvekolike zasluxite kashtighe, illiti pedipſe i vrimenite i vikovicsne, kojebi slidile takve grihe. Odkud, koi okershten na frishko umre, brez ſvake ſmetnje pojde u nebo lice Boxje uxivati: zato malu djecu, kada okershtena umru, neſaranjujemo u cernomu, nego u bielomu ruvu Cerkvenomu, za zlamenje, dasu ona uprav u nebo otishla.

Grisi pak, koiſe zovu *ſamo-dilni* illiti *ſadashnji*, to jeſt, koje ſvaki po ſebi posli Kershtenja pocſini, odpushtajuse, i oprashtjajuse po Sakramentu Pokore ſvete. Alli nedobivaſe tako lasno po ovomu Sakramentu ovo oproshtenje gri-

grihah, kakonoſe laſno dobiva po Sakramentu Kershtenja: buduch da zadobiti po Kershtenju odpushtenje griha iſtocsnoga, iziskujeſe ſama voda naravna, i onne ricſi odredite, koje govorimo: *Ja te kerſtim, u ime Otca* &c. Za dobiti pak po Pokori oproshtenje grihah ſadashnjih, nepomaxe vech ovdi voda naravna; negoſe iziskuju vlaſtite ſuze takvoga grishnika, i poxalenje porad uvrigenja Boxjega: iziskujeſe osvagenje i obtuxenje ſebe iſtoga: iziskujeſe podpunna zadovolshtina po poſtu, po mollitvama, po lemozini, i po oſtalomu pedipsavanju: kakoſte i do sad vishje puta csuli, i csutichete, kad od ovoga Sakramenta Pokore, na ſvomu miſtu, budem govorio.

Danas pak razumivshi mi, da zaiſto u Cerkvi ſvetoj moxemo dobiti oproshtenje grihah, i pedipsah po odrishenju Miſnicskomu, i po nashima pokornima dillima, vazda imamo zafalni biti Spaſitelju i Odkupitelju nashemu na tolikomu njegovomu dobrocſinſtvu, shtoje On oſtavio oblaſt Cerkvi, i Namisnicima ſvoima, da oni ſvima, i najvechima pokornima grishnikom, ſve grihe, ſvaki put moguh odpushtati.

Alli i na ovo imamo dobro paziti, daſe doſtojni i vridni ucſinemo ovoga oproshtenja: jer nije doſta, da mi ſamo virujemo odpushtenje grihah; nego valja, daga i po dillima pokornima traximo: pak i ſverhu toga, kadaſe izpovidimo, i pokorimo, valja, daſe dobro pazimo,

zimo, i csuvamo od sviuh zlochah; jer veli S. Aug. (a) „ Izpraznaje onna pokora, koju sli„ decha grihota omerlja; nishta nepomaxu plac„ i jauk, akose povracha na grihe. Niti je „ koristi od zalah oproshtenje iskati, a zla o„ pet ponavljati.“ Kakogod dakle po viri virujemo dobiti odpushtenje grihah; tako i po dillima zasluxujmo, dabiga u istini destignuli. Amen.

GOVORENJE XIII.

TOMACSI II. CSLANAK VIROVANJA

Carnis resurrectionnem.
Putti uskersnuche.

Iz mejju ostalih dobarah, koja dò sad primisno iz tomacsenja Virovanja svetoga: evonamse u ovomu jedanaestomu Cslanku ocsituje uskersnuche tila nashega, kad govorimo: *Virujem putti, illiti tila uskersnuche.* Zato podobno, i korisno jest, dase danas razgovorimo od uskernucha putti, illiti tila nashega: buduch dasam u proshastomu govorenju pokazao uskersnuche dushe nashe, tomacsechi onni Cslanak Virovanja, koi ukazuje, da u Cerkvi svetoj, dobivase oproshtenje grihah, po csemu dusha kakono uskersne, i oxivi u millosti Boxjoj: indi slidi, da virujemo, dache i tilo nashe jedan put opet oxiviti.

Ka-

(a) *S. Aug. in Solliloq.*

Kakogodbo grih dvoſtruku ſmert ſobom jeſt donio; tako Spaſitelj nash, po muki i ſmerti ſvojoj, dvoſtruko uskersnuche nami jeſt zasluxio, jedno dushi, a drugo tilu. Uskernuche dushah nashih biva po oproshtenju grihah: uskersnuche pak tila, bitiche po moguſtvu Boxjemu, na ſverhi ſvita, kada Goſpodin dojde ſuditi xive, i mertve.

Alli shto Aposhtoli u ovomu Cslanku rekoshe: *Virujem tila uskersnuche*, a nerekoshe, *virujem dushe uskersnuche*, razlog jeſt ovi (*a*) jerboje dusha nasha i onako neumerla, koja, illi ſrichno, illi nesrichno, uvikche xiviti: alli jerbo tileſa nasha umiraju, i iztrunu, kada dushe iz njih izigju; a bivshi Aposhtoli jurve od Goſpodina naucſiti, dache i ona jedan put oxiviti, kadajih dushe njiove, po moguſtvu Boxjemu, opet priuzmu, i sh'njimaſe ſaſtave: zato i izdadoshe ovi Cslanak vire, dachemo zaiſto i u tilu nashemu opet jedan put uſtati, i oxiviti. Od koga tilesnoga uskersnucha, illiti oxivljenja, govorechi, ukazati hochu,

I. Daje moguche ovo tileſno uskersnuche.

II. Daje potribito ovo uskersnuche.

III. Kolikoche biti razlucſito ukersnuche pravednih od nepravednih.

I. Josht

(*a*) *Iren. l. 2. c. 44. ex Gen. c. 2. & Pſal. 20. & 148. Item Aug. l. 2. ſollilq. c. 13. Et Ariſt. lib. 12. Metaph. tex. 17.*

I. Josht u vrime Aposhtolah ſvetih, nashlisuse ergjavi ljudi, koiſuse uſudili rechi, da neche biti iſtinito tilesno uskersnuche ; nego ſamo jedna prikaza. — Niki pak, u iſto vrime govorishe i zlocseſto ucſishe, daſe ovo dushevno ima razumiti uskersnuche, a ne tilesno; to jeſt, kada iz griha uſtanemo, i u milloſt Boxju pridemo: zato Aposhtoli, za pokazat, dachemo bash u tilu nashemu iſtinito uskersnuti, ucſinishe ovi Cslanak Virovanja, govorechi: *Virujem putti uskersnuche.* Shtoſe tako razumie: da premdache ovo tilo nashe umriti, premdacheſe u zemlju zakopati, gdichega cervi iztocſiti, i ſvekoliko hoche iztruniti, i u prah budeſe okreniti ; nishta nemanje, dojtiche jedan put vrime, kadache opet uſtati, i oxiviti, kako recse S. Pavo : (*a*) Potribitoje, da ovo porushno, i umerlo tilo nashe promini, i obucse neumerloſt. I to, ne drugo ; nego ovo iſto tilo, koje ſada imademo, hochemo priuzeti, i u njemu oxiviti. Gdi ovako, iz nauka S. Aug. imamo razumiti, (*b*) da, premdasu ovdi ſada nika tileſa pravednih krupna, i debela, nikaſu ſitna i mershava, nika mlada, nika ſtara, nika slipa, roma, i kljaſta, illi kakogod drugojacsje naruxita i omalita; ſasvim tim, ſva cſitava, ſva zdrava

(*a*) 1. *Corint.* 15. 53. (*b*) *S. Aug. l.* 22. *de Civit. Dei c.* 19. 20. 21. *& Enchir. c.* 86. 87. 88. *&* 90. *Item S. Hier. in epi. ad Pamach. de errorib. Joan. Hieroſ.*

zdrava, i jednaka, na vechu ſvoju ſlavu, po kripoſti Isukerſtovoj hoche uſtati. Shto iſto ſvidocsi S. Aug. i od zlocſeſtih tileſah, dache i ona cſitava uſtati, alli ne na ſlavu; nego na vechu ſvoju ſmutnju i xaloſt.

Koje uſtanje, illiti uskerſnuche tileſno, iz dogagjajih jurve ucſinitih, u ſtaromu, i u novomu Zakonu moxeſe potverditi. Kakono u ſtaromu Zakonu shtieſe od Illie, i Elizea Prorokah, dasu mertve uskrisili: a u novomu Zakonu shtiemo, da, osim onnih, koisu po Isukerſtu uskrisiti bili; takoger i po Aposhtolima, i po drughima ſvetima ljudma, na xivot mloghi biliſu povratiti.— Megjuto, shtosu Aposhtoli, i drughi ſveti mertve uskriſivali, to niſu csinili po ſvojoj kripoſti, nego po Boxjoj: buduch da kakoje u njegovoj oblaſti i moguſtvu ſtvarati, takoje u Iſtoga moguſtvu i uskriſivati. Kakogod indi biashe moguche, dase niki uskrise po Boxjemu moguſtvu; tako imamo virovati, dacheſe po iſtomu i ſvi moch uskriſiti: jer kolikoje Boxje moguſtvo prama nikima, tolikoje i prama ſvima: odkud, kakogodje Bog ſve ljude iz nishta mogao ſtvoriti, takoche i ſve mertve na xivot moch povratiti.

Piſmo ſveto, na mloghih miſtih ſvidocſi ovo doshaſto tilesah nashih uskersnuche. Kakono S. Job recse (a) *Znam, dachu u poslidnji dan iz*

(a) *Job.* 19. 25. 26.

zemlje uſtati: i opet u tilu mojemu vidichu Boga mojega.—Kod Daniela Proroka shtieſe ov ko: (*a*) *Mloghi od ovih, koi ſpavaju u zemlje prahu, probudicheſe: jedni na xivot vicsnji, a drughi na prikor, i pogherdu vicsnju.*—Shto i Goſpodin Isukerſt iſto ſvidocſi, kadaſe Saduceima od uskernucha prigovara, govorechi: (*b*) „Bludite „ nerazumiuchi Pismah, niti kripoſt Boxju. Ne„ znateli, da posli uskersnucha nitichese xenit „ tko, ni udavat: negoche biti kako„ no Angeli Boxji u nebu. Od uskerſnucha „ pak mertvih, zar niſte shtili, shtovam Bog „ recse: Jaſam Bog Abrama, Bog Izaka, Bog „ Jakoba; nije doiſto Bog mertvih, nego xi„ vih.“—A po S. Ivanu govori: (*c*) „ Nemoj„ teſe csuditi tomu, shtoſam rekao, dache dojti „ vrime, u kojeche ſvi, koisu u grobovih, csu„ ti glas Sina Boxjega.“ Iz kojih moxemo ravno razumiti, dachemo ſvi u tilu nashemu opet oxiviti.

Ktomu priſtaju mloghe prilike naravne, iz koiſe dovagja uskersnuche tileſah nashih: kakono S. Pavo nikomu odgovori, koi iztraxivashe, kakoche biti to uskersnuche: (*d*) O Nerazumni, ti shto posiesh, ne oxivi pervo dok ne ughine: i shto ſiesh, neſiesh onnu ſtvar, koja-

che

(*a*) *Daniel.* 12. 2. (*b*) *Matt.* 22. *v.* 29. 30. 31. 32.
(*c*) *Joan.* 5. 28. (*d*) 1. *Corint. c.* 15. *v.* 35. *& ſeq.*

che to pervo biti, nego ſiesh golo zerno, na priliku xita, illi drugih ſtvarih. Bog pak daje onnomu ſimenu tilo, kakvo hoche. Pak na dilje veli: Sieſe ſime u truloſti, a uſtatiche u netruloſti.—Kojoj prilicsnoſti S. Pavla, S Ghergur i ſvoje razloghe prilaxe, govorechi: (*a*) Vidimo, veli, ſvaki dan, da ſvitloſt ſuncsana, kano umira, kad Sunce zalazi, a kad izlazi, onda kano oxivljuje i uskrisujeſe. Stabla obzimu videſe kano dasu ughinula, a kad bude u pramaliche, opet na zelenoſt povrateſe, proliſtajuſe, procvatuſe, i plod doneſu. Sime bacito u zemlju, ſtrunivshi kano umre, a izraſtivshi, i u klas doshavshi, opet oxivi—Na to liepo recse S. Aug. (*b*) Nieſe, veli, cſuditi, da Bog, iz zemlje moxe koſti, xile, meſo, i vlaſe cſinit uſtati, koi iz iſte, od malla ſimena, dervecha, liſtje i plod, cſini ſvaki dan raſti, i uſtajati. Dakle, kakogodje moguche, takoche i biti uskriſenje tileſah nashih.

II. I neſamo daje mogucbe; negoje i potribito ovo tilesno uskersnuche: Ovoboje, kako ſvidocse SS. Otci, jedan velik cslanak Vire ſvete.—Tertulian veli, daje ovo ſve uſſanje kerſtjansko, i temelj nashega Zakona.—Shtoſe ſve dovodi, i potvergjuje iz uskersnucha Isukerſtova, koije zaiſto uskernio: To ſvidocſe ſvi

(*a*) *S. Greg. l.* 14. *Moral. c.* 28. 29. & 30. (*b*) *S. Aug.*

csetiri Evangelishte, to ſvidocſi S. Pavo na mlogih miſtih, a navlaſtito pishuchi Corinthianom, gdi ovako razloxi: (a) „Ako uskriſenje mertvih „ neche biti: dakle ni Isuskerſt nije uſtao. Ako- „ li, veli, Isukerſt nije uſtao, indi izprazno je „ pripovidanje nashe, izpraznaje i vira vasha.“ Kano rekavshi: Mi pripovidamo, daje zaiſto Isukerſt uſtao od mertvih, i nas oslobodio od griha, i ſuxanſtva paklenoga: alli ako neche mertvi uſtati, i oxiviti u tilu, zalud pripovidamo, daje i Isukerſt od mertvih uskersnuo; buduch daje i On iſtinito umro, kako i oſtali ljudi mru: indi kad nechemo mi uſtati od mertvih, nije ni On uſtao.— Takoger, vi virujete, daſte odkupiti od griha, i ſuxanſtva paklenoga, alli ako nije iſtina, dachete uſtati od mertvih, niſte osloboditi ni od griha; jer grih jeſt uzrok ſmerti, a onnaje kakono plod njegov. Dakle kad nebismo u tilu od mertvih uſtali, nebismo ni od griha odkupiti bili, negobiſmo josht u njemu, kano ſuxnji, pribivali: i tako nebi bila iſtina, ni daje Isukerſt uskersnuo, niti, da nas je podpunno odkupio; i bilibismo najnesrichnii iz megju ſviu ljudih, kadbismo, brez uffanja uskersnucha, virovali u Isukerſta, i zvaliſe Kerſtjani: jerbo mi porad doshaſtog uskersnucha, i plache, koju uffamo od Isukarſta, posli uskernucha primiti, ſva rakoshja,

(a) 1. *Corint. c.* 15. *v.* 13. *& ſeq.*

skoshja, i naslagjenja tilesna odbacujemo; a oni, koi ne viruju ovo uskersnuche, bar u ovima dobrima ſvitovnjima naslagjujuſe za vrime; indibismo mi, od ovih, mlogo nesrichnii bili, buduch da niti ovdi, nitibi na onnomu ſvitu, koje dobro uxivali.

Alli, jerboje zaiſto Isukerſt uskersnuo od mertvih, kako S. Pavo (*a*) ſvidocſi, i druga neizbroena ſvidocsanſtva potvergjuju: i jerboje Spaſitelj nash jurve pridobio grih, i plod njegov, to jeſt, iſtu smert, i (*b*) pomerſio jeſt podpis nashe vicsnje odsude: zato, za obiſtiniti i njegovo u tilu iſtinito od mertvih uskersnuche, i za datimu slavu od csitavog pridobitja, od potribe jeſt virovati, dachemo i mi ſvikolici, pocsamshi od pervoga thia do poslidnjega, u tilu nashemu morat uskersnuti i oxiviti.

Slide razloghi, iz koise dovagja, da ima biti tilesno uskersnuche. Evo *pervo*: Iſta narav dushe nashe iziskuje, dase s, tilom ſvoim opet ujedini, i daga oxivi, i uvik shnjim pribiva: dakle potribito jeſt, da tilesa nasha opet na xivot uſtanu, i daſe z, dushama ſvoima ſaſtanu —Dusha ſvakoga nas, na toje ſtvorita od Boga, da tilo utvara i oxivljuje; a jerboje ona neumerla, kakonas neſamo Vira ſveta ucſi, nego i Mudroznanci iſti naravni, neſamo ker-

 ſtjanskih,

(*a*) 1. *Corint.* 15. 20. (*b*) *Ad Coloſſ.* 2. 14. 14.

ſtjanskih, da i drughi, (*a*) nje neumerloſt, ſ, razloghima naravnima pokazuju: zato nepriſtance texi k, tilu ſvomu, daga utvara, i oxivljuje.

Druge: Zato ima biti uskersnuche tilesno, dase moxe tilo illi darovati slavom nebeskom, illi pokarati mukama paklenima: jer kadaſe nebi uskrisilo, nitibiſe moglo darovati, niti pokarati, kakoje zasluxilo; a pravda i razlog iziskuje, da tilo, kojeje bilo drug dushe u ſvima dillima, primi takoger shnjom i plachu, illi za dobra dilla slavu nebesku, illi za zla kashtighe zasluxite. Jer doiſto, akoje tilo zajedno z,dushom dobro csinilo, i terpilo na ovomu ſvitu, pravda donoſi, da primi i dobru plachu zajedno shnjom; akolie zajedno z,dushom Boga uvrigivalo, valja, da shnjom i kashtighe podneſe; buduch da nebi bilo pravo, kadbise izmegju dva virna druga, jedan ſamo illi darovao, illi pokarao, shtoſu obadva jednako zasluxili.

Treche: od potrihe jeſt i zato, dase uskriſi tilo nashe, jer csovik, u ſvemu i po ſvemu, uvik ima biti illi ſrichan, illi nesrichan: ovo pak nebi moglo biti, kad on u tilu nebi opet oxivio; buduch da ſama dusha necſini cſitava csovika, nego dusha zajedno s,tilom csiniga csitava. Evo razloghi sl! po koima moxemoſe ganiti na povirovanje, dachemo zaiſto ſvaki u tilu nashemu uſtati od mertvih, i opet pocſet xiviti. III.

(*a*) *Ariſt. in* 3. *de Anim. tex.* 4. & 12. *Met. tex.* 17.

III. Jurve razumismo, dachemo zaiſto u iſtomu tilu nashemu, kakvo ſad imademo, po moguſtvu Boxjemu, uſtati od mertvih, i oxiviti; i to: ſvi i mushki, i xenski, pocsamshi od pervoga, thia do poslidnjega, nitichemo vech biti smerti podloxni: recsebo S. Ivan u ſvomu Ocſitovanju: (a) Smerti vishje neche biti.—Alli O! kolikoche razlucsito biti uskersnuche pravednih od nepravednih tileſah! Evo Goſp. iſti ocſito ukazuje, kad govori: (b) *Pojtiche, koiſu dobra dilla cſinili na uskersnuche xivota, a koisu zla cſinili, pojtiche na uskersnuche ſuda:* rechichebo Sudac pravednima, (c) *Hodite blagoſovljeni Otca moga, poſidujte pripravljeno vami kraljevſtvo od vika:* A nepravednima ovakoche rechi: *Odſtupite od mene proklti, u oganj vikovicsnji.* Zato i recse S. Pavo: (d) *Svichemo zaiſto uſtati, alli nechemoſe ſvi prominiti,* to jeſt, na bolje; nego niki na gorje, a niki na bolje: jer koi budu dobri, onniche na radoſt i veſelje uſtati, jerboche u nebo pojti; a koi budu nepravedni, onniche na vechu xaloſt uſtati, jerboche u pakao pojti.

Oſim toga, bitiche i drugo veliko razlucsenje tileſah pravednih, od nepravednih: jerboche tilesa pravedna uſtati ſtakvim darom, da vech neche biti podloxna nikakvoj mucsnoſti,

(a) *Apocalyp.* 21. 4. (b) *Joan.* 5. 29. (c) *Matt.* 25. 34. & 41. (d) 1. *Corint.* 15. 51.

niti terpljenju, nitiche vech moch kakve ranne, illi boleſti podnoſiti; recsebo opet S. Ivan: (a) da, nitiche vishje biti placsa, niti jauka, niti boleſti. O dushe dobre! koje ovdi mloghe boleſti, ranne, progonſtva i protivshtine terpite, razveſeliteſe i obradujteſe: jerchete ova ſamo za vrime terpiti, a posli bitichete uvik u miru, u pokoju, i u veselju brez ſvake doſade.

I neſamo, da tileſa pravedna nishta neche morat terpiti; negoche i ſverhu toga biti razſvitljena, i sjajna tako, dache sjati kakono iſto Sunce, recſebo Goſ. Isukerſt: (b) Pravedni sjaticheſe kakono Sunce u kraljevſtvu Otca njiovoga. Onboche iſti (c) priobratiti ovo slabo i tavno tilo nashe, na priliku prisjajnoga i prisvitloga tila ſvoga.—O ſrichni mi, i cſeſtiti hochemo biti, ako nami ova ſcricha zapade sl! jerbismoſe onda megju nami tako ſvitli vidili, kano dabi ſvaki po ſebi, drugo Sunce bio.

Najposli tileſa pravedna, i dva druga dara hoche primiti: to jeſt, bitiche tako hitra, tankovita i lagana, da nikakvu teshkochu neche oſitjati; negoche, kakono jedan duh, u jedno oka trenutje, ſad na jednomu, ſad na drugomu kraju ſvita, brez ſvake ſmetnje moch biti: mochichebo kroz kamen, kroz dervje i kroz oſtala lasno prolaziti, kakonoje i Goſp. Isukerſt uſtao iz groba, premdaje na grob veliki

(a) *Apoc.* 21. 4. (b) *Matt.* 13. 43. (c) *Philip.* 3. 21.

liki kamen bio navalit: unishao jeſt Aposhtolima ſvoima, premdaſu vrata bila zatvorita.

Alli mlogo drugojacsje bitiche uskersnuche tileſah nepravednih i prokletih: jer ona neche uſtati da vishje neterpe, nego daſe josht vechma po ſve vike mucſe; nitiche ova tileſa imati koju ſvitloſt u ſebi, nego jedne guſte tmine; nitiche hitra, i lagana biti, nego merska, i teshka, tako, da gdigodſe budu bacila, ondiche uvik u velikoj muki i xaloſti morat pribivati. —Doiſto, ovoche biti velika tuga, nevolja i nesricha, u kojuche prokleta tileſa, zajedno z' dushama ſvoima upaſti.—Ondache poznati holice, kolikuimje shtetu njiova holoſt ucſinila: ondache lakomci, bludnici, nenavidljivci &c. poznati u kolikoſu zlo upali, shtoſu ove grihe slidili: poznatiche i onni ſvoju veliku neharnoſt, i budalashtinu, shtoſe niſu pravo izpovidali, shtoſu nedoſtojno Sakramente ſvete primali, i shto pokoru na vrime niſu cſinili.—Gdi ſuprotivnim nacſinom, tileſa dobra i blaxena, ſvelikim veſeljem, z'dushama ſvoima hocheſe ujediniti, i jedno drugo hiljadu putah blagoſivati, shtoſuſe megju ſobom slushali, kadasu pokoru csinili, i paziliſe od grihah; kadasu dobrovoljno boleſti i ſvake doſade podnashali, i kadasu dobra dilla, i kripoſti ſvete izvershivali.

Dakle N! csuvshi mi, i razumivshi, dachemo zaiſto ſvi u tilu nashemu uſtati, znam, da

ſvaki

ſvaki xeli z'dobrima i pravednima uſtati, i oxiviti, pak da shnjima pojde uxivati slavu nebesku. Alli to neche moch biti brez velikoga truda, (*a*) i koiſe ozbilj ne uzherve ſtrima neprieteljima ſvoima, s'vragom, tilom i ſvitom, i nje ne pridobie: ovakobosuſe ſvi ſveti horvali shnjima, i nje pridobivali: oniſu ſebe pedipſavali, oniſuſe pazili od grihah, oniſu u poboxnoſti xivili, i oniſu dragovoljno protivshtine podnosili; zatoſe i mogu uffati ſrichnomu uskersnuchu ſvomu. Dakle i mi iſto cſinimo, da shnjima moxemo slavno uskersnuti. Amen.

GOVORENJE XIV.

TOMACSI 12. CSLANAK VIROVANJA.

Credo Vitam æternam.

Virujem xivot vicsnji.

Evo N. pridraghi! dojdosmo jurve na ſverhu Virovanja ſvetoga, i na Cslanak njegov poslidnji, skoimſe ovako zavershuje: *Virujem xivot vicsnji.* Ovi Cslanak, kako ſami vidite, zaderxajeſe ſamo u dvi ricſi, kad govorimo, *Xivot vicsnji;* alli tolikonam po njima pokazuje, i obechaje dobro, daga nije moguche jezikom za doſta iztomacsiti; nego ſamim kushanjem uxi-

(*a*) 2. *Ad Timoth.* 2. 5.

uxivati. Megjuto po obicsaju nashemu, hochemoſe ukratko, od ovoga xivota vicsnjega razgovoriti, dabi ſvaki od njega shtogod mogao upamtiti.

Alli, ovo imamo znati, dasu dva xivota vicsnja: jedan jeſt neſrichan, skoimche djavli, i ſvi prokleti uvik u paklu nesrichno xiviti: drughi pak xivot jeſt srichan i blaxen, skoimche ſveti u nebeſi blaxeno uvik xiviti.—Odkud xivot od prokletih nemoxeſe ni rechi pravi xivot; jerboche oni uvik umirati, a nigda neche moch umriti: xivot pak od Blaxenih jeſt pravi xivot; jer Blaxeni, nitiche moch umriti, nitiche ſe bojati ſmerti: negoche uvik, s'velikim ſerca veſeljem, uxivati slavu nebesku. Shta rad, kad ſpomenemo ove ricſi *xivot vicsnji*, nejmamo razumiti xivot pakleni, nego xivot nebeski, koije iſtiniti xivot, i koije pripravit za onne, koi ljube Boga, i njemu sluxe.—Za ovi xivot ſvismo ſtvoriti; za ovi xivot, Sin Boxji jeſt doshao na ovi ſvit, i tolika terpio; i zatoje Duh ſveti u ſvakoga nas snishao, dabi i mi k'ovomu ſrichnomu xixotu texili.

Alli znateli, kakoſe josht na drughi nacſin, ovi xivot vicsnji imenuje, i zove? Immenujeſe, i zove Raj nebeski, koije pripravit za onne, koi Boga ljube, Takoje N! ovi xivot vicsnji, jeſt iſti Raj nebeski, u komu, virujemo i uſſamoſe uvik ſrichno, i blaxeno xiviti. Koga, dabi

dabi mi naſtojali doſtignuti, odredioſam ukazati :

I. Kakvoje dobro u Raju.

II. Kolikoje veliko dobro Rajsko.

I. Obechaoſam, davam pokaxem, kolikoje dobro Raj nebeski, gdiſe xivot vicsnji uxiva: alliſe boim, damiſe tko nenaruga, kakonobise i onnomu ſvi narugali, koi za prodati jedan liep, i velik Palac, nebi hotio knjemu kupce voditi; negobi ſamo iz njega izvadio jedan kamen, pakbiga noſao glaſechi, tko ima volju kupiti ovakvu liepu Zgradu? Ovobi doiſto bila jedna budalashtina takvoga, koibi hotio, daſe po ovomu kamenu, ſva lipota, recſenoga Palaca poznade; a nebi kupce k'Palacu doveo, daga ſvega vidde, i promotre. Saſvim tim velim, da opet megju onnim Palacom, i megju jednim njegovim kamenom, ima kakva takva prilicsnoſt: alli shtochu ja rechi od lipote, i dobra, kojeſe nahodi u Raju nebeskomu? doiſto nemogumu ni jednu prilicsnoſt na ovomu ſvitu najti. Nishta nemanje, da koliko toliko poznate shtoje Raj nebeski, koi nas cseka, da u njega dojdemo; najpero ovo imate razumiti, da u Raju nejma vech poghibili, niti prigode za ſagrishiti, nitichefe vech ikada moch izgubiti prieteljſtvo Boxje, i njegova Oczinska milloſt, negochemoſe u njemu uvik veſeliti, gledajuchi brez priſtance boxanſtveno lice.

Dushe

Dushe dobre! dushe, kojeſe csuvate od grihah, i koje merzite na nje, kakono na iſtu ſmert, i na zlo najveche, csujeteli, kakvovamje miſto pripravito! buduch da kako u onnu blaxenu varosh ſtupite, i unigete, vech nigda nechete moch ſagrishiti, od shtaſteſe na ovomu ſvitu bojali, i prezali. —Doklemgodsmo na ovomu ſvitu, vazdasmo, kakono megju bodljivim ternjem, gdiſe lasno moxemo uboſti, to jeſt, ſvakismo cſas u poghibili za ſagrishiti; jerbo ovdi, od ſvake ſtrane grih ſvoju ima vlaſt: sjednebo ſtrane nasha uzlochudita tilesna prignutja, zdrughe djavao, a ſtreche ſtrane ſvit, drugo necſine, nego nas vazda vuku, zovu, i navlacse na razlicsite grihe, tako, da nigda nejmamo mira, ni pokoja; nego uvik valja da bdimo, uvik valja daſe prezamo, i uvik valja daſe orvemo s'ovima neprieteljima nashima, ako xelimo brez griha biti.— O nevoljnoga ſvita! O tuxnoga, i xalosnoga ovoga vrimenitoga xivota! Alli neche ovako biti, kad u Raj dojdemo: negochemo ondi uvik ſa ſvetima drugovati, pribivachemo ondi u blaxenoj Ocſevini nashoj, vazdachemo Boga ljubiti, i njemu uvik ugodni biti. O! te kadache dojti onni cſas, u koichemo mi izichi iz ovoga miſta od izagnanja, iz kraljevſtva grishnoga i nevoljnoga; a prichi u Ocſevinu i bashtinu nashu nebesku, gdi nechemo biti prognati od neprieteljah nashih, nitichemo vech moch Boga dobroga uvriditi! O-

vako i David uzdiſashe, govorechi : (a) Jaò meni, jerje izagnanje moje, megju progoniteljima produljito.

I neſamo, da grih, u Raju nikakvu oblaſt neche imati; nego ni koje drugo zlo, niti doſada ondi neche biti: ondi neche biti boleſt, niti xaloſt : (b) Ondi, neche biti glad ni xegja, neche biti zima, ni vruchina, niti koje drughe nevolje, i doſade.—Razumieteli vi ovo ô ſiromaſi, i bolesnici, i oſtali koi progonſtva terpite na ovomu ſvitu ? Viditeli, kakochete pocsiniti jedan put, od ſviu vashih tugah, i nevoljah ? Vi ovdi terpite razlicsite boleſti, progonſtva, izagnanja i protirivanja od vashih neprieteljah, i ſannete od mloghih brigah, mislechi, kakochete xiviti na ovomu tuxnomu ſvitu, i kakochete vashu kuchu ſnaxiti, i kuchane raniti, i odivati: a evo u Raju, od ovih nishta nechete morat terpiti; (c) jerboche Bog odtriſati ſve ſuze od ocſiu vashih, i vas u ſvemu razveſeliti.

Sverhu toga, neſamo da u ovomu Raju blaxenomu, nikakva zla neche biti; negoche ondi ſvako, i pravo dobro biti: a znateli kakvoche ovo biti dobro ? Evo S. Pavo pokazuje, kad ovako govori : (d) Oko nije vidilo, niti

je

(a) *Pſal.* 119. 5. (b) *Apoc.* 21. 4. (c) *Apoc. ut ſupra.* (d) 1. *Corint.* 2. 9.

je uvo cſulo, niti je pamet csovicsanska, naravnim nacsinom dokucsila onna, kojaje pripravio Bog onnima, koi njega ljube.—S. Aug. veli, daje tolika slatkoſt onnoga blaxenoga xivota, da akobi ſamo jedna kap onne slave u pakao palla, bi ſvu prokletih gorkoſt u slatkoſt okrenila. Sad promotrite, da akobi ſama jedna kap slave nebeske, ſvu gorkoſt paklenu osladila, i onno miſto od mukah u jedan Raj prominila, shtoche indi biti, kadaſe utopimo u ovu slavu, i pocsmemo nju uvik uxivati? doiſto ondachemo poznati shtoje onno, shto recse S. Pavo: *Oko nije vidilo, nitije uvo csulo, nitije pamet csovicsanska dokucsila onna* &c.

II. Kolikoje pak veliko dobro Rajsko, iz ovoda moxemo razumiti, shto Bog onne, koi u Raj dolaze, ſobom iſtim dariva.—Nije doſta Bogu, shtonam daje ſva dobra Rajska; nego i ſebe iſtoga nami za dar, i plachu daje, kako On iſti obecha govorechi: (*a*) Jaſam placha, i uzdarje tvoje golemo vehoma.—Bog priveliki, dajenamſe za Raj, i blaxenſtvo: jerchemoga gledati, (*b*) ne u tminah, i ſamo s'virom, kakono na ovomu ſvitu; negochemoga gledati ocſi na ocſi, kakvi je u ſebi. O liepa Raja! O velikoga blaxenſtva! kad budemo gledati onnu boxanſtvenu neizrecſenu lipotu, i dobrotu, koju

Keru-

(*a*) *Genes.* 15. 1. (*b*) 1. *Corint.* 13. 12. & 1. *Joan.* 3. 2.

Kerubini, i Serafini gledajuchi, izvan ſebe oſtaju; i jost ſve vechu a vechu xelju dobivaju, daju vazda brezpriſtance gledaju, i u njojſe naslagjuju.

Dogagjaſe i u ovoj dolini od ſuzah, da kad Bog koju dobru dushu, ſamo s'jednom zrakom ſvoje lipote obasja, i osladi; onda taki ovakva dusha na tolikoſe probudi na ljubav prama Bogu, da pocsme xeliti raſtavitiſe ſtilom, dabi shto berxje, Bogu ſtvoritelju ſvomu poshla. Iz csega moxemo poznati, da kad ovako lipota Boxja toliko razveseli, i osladi jednu dushu, koja kusha slatkoſt lipote njegove, pribivajuchi josht na ovomu tuxnomu ſvitu; indi neizvershenu slatkoſt hochemo imati, kad ſvu lipotu njegovu pocsmemo uxivati. I neſamo dachemo mi lipotu Boxju gledati, negochemo i druge neskoncſane izverſtitoſti, i kripoſti njegove poznati: poznatichemo njegovo ſvemoguſtvo, skoim nas iz nishta jeſt hotio ſtvoriti: promatrachemo njegovu priviſoku mudroſt, skojom je ſvakolika liepo uredio, i nami mloghe i razlicsite, za ſpaſenje, nacsine pripravio, i oſtavio: vidichemo i onnu goruchu ljubav njegovu, skojom nas je vukao ksebi daga ljubimo, i po tomu uxivamo: poznatichemo i njegovu pravdu, milloſergje, ſvetoſt, neumerloſt, neizmirnoſt, i oſtale izverſtitoſti njegove, koje poznavshi, hochemoſe na ljubav xeſtju prama

njemu

njemu probugivati, skojomchemoga uvik ljubiti, i shnjimse ujediniti, tako, (*a*) dachemo njemu prilicsni biti (*b*) u blaxenſtvu, u slavi, i vikovicsnoſti.

Razumieteli Vi ovo dushe bogoljubne! kolikochete u Raju dobro imati, shtochetese z'Bogom ujediniti, i njemu u slavi, i u vikovicsnoſti prilicsni poſtati? doiſto ovoje toliko, i takvo dobro, kojeſe dobiti moxe, alli prociniti nemoxe: jer Blaxeni, neſamo, dache z'Bogom biti ujediniti, i njega gledati, i uxivati; negochega uvik brezpriſtance uxivati: projtiche hiljada godinah, projtiche Million godinah; a Blaxeni neche priſtati uxivati lice Boxje niti slavu rajsku, jer ovomu uxivanju neche biti ſverhe.

Evo pucse Boxji! csuſte, shtoſe razumie po onnima riesma, kad u Virovanju govorite: *Xivot vicsnji.* Razumiſte kakvoje, i kolikoje ovo veliko dobro: Alli shtoſe csini, i kakoſe naſtoji zadobiti ovoliko dobro? doiſto slabo, i skoro nikako; jerboſe mloghi vechma trudi, kakoche koje vrimenito dobro dobiti; a od Raja, koije vikovicsnje dobro i neſpominjaſe: mloghiſe brinu i dan, i noch, kakoche poshtenja, i doſtojanſtva ſvita ovoga dobiti; a za vicsnje doſtojanſtvo,

(*a*) 1. *Joan.* 3. 2. (*b*) *Tirin. in Comcnt. pag.* 286.

janſtvo, kojebi u Raju imali, nebrinuſe. I ne ſamo daſe ovakvi, za Raj nebrinu; negoimſe josht csini, da ova ſtvar nije ni vridna, dase od nje misli, i xeli.— Pogledajte jedno xivincſe nerazloxito, kojeje ſvezano pod jednim nakichenim Palacom, po komuſe shechu plemenita odivena Goſpoda, i gdiſe csuju razlicsite, i ugodne piſme, i ſvirale; i ſasvim tim ono, za ova ſvá nishta nemari, negoſe zabavlja oko slame ſvoje, koja je prid njim ſtavita. Na ovi nacsin vladajuſe i mloghi Kerſtjani: jer premda, illi csuju iz Pridikah, illi shtiu u knjigama shtoje Raj, i kolikasu dobra u njemu; nishtanemanje zà ova nemare, nitijih naſtoje doſtignuti, nego texe za ſtvarma ſvitovnjima, i oko njihſe zabavljaju, kano xivincse oko slame.—Ovosu doiſto ſtudena ſerca, ovoje velika budalashtina, i nigda za doſta oplakana slipocha onnih Kerſtjanah, koi ovako za nishto rajska dobra procinjuju, kada ovako dobra ſvitovnja, i vrimenita, dobrima vikovicsnjima pripoſtavljaju.

Znam i ovo N! dabiſte rad, i xelite u Raj dojti, i uffateſe, dachetega doſtignuti: alli valja da i naſtoite, kakochete biti vridni, i doſtojni takvoga miſta; recsebo S. Ivan: (*a*) Svaki, koi imade ovo uffanje, poſvechuje ſebe, kakonoje i on (to jeſt Bog) ſvet. Koje poſvechenje dobivaſe po izkorenjenju zlochah, a u izvershi-

(*a*) 1. *Joan.* 3. 3.

shivanju, i usadjenju kripoſtih ſvetih. Vi pak, shto csinite, daſe poſvetite? kojeſte kripoſti do sada csinili? kojeſte zloche iz vas izkorenili? Ah! doiſto slabe kripoſti; a zlochah i odvishje vidimo: jerboſe vechma priſtupljuju zapovidi Boxje, negoli obsluxuju: vechmaſe hoddi u holoſti, nego u poniznoſti: vechma lakomoſt, bludnoſt, nenavidoſt, ſerditoſt, proxderloſt, i merznoſt imadu ſvoje miſto, i ſvoje nasliidnike, negoli milloſergje, csiſtocha, ljubav, mirnoſt, triznoſt i poboxnoſt: vechmasu uſta kerſtjanska, pſovkama, s'prokletvama, i drughima poganima ricsma napunnita, negoli z'blagoſivanjem, i pofalama Boxjima. Takoſe doiſto ne poſvechuje, niiſe Raj zasluxuje; negoſe zasluxuje po izkorenjenju zlochah, a po izvershivanju ſvetih kripoſtih, i dobrih dilah. Dakle, koi ova do sad niſmo csinili, csinnimo u napridak: oſtavimo zlo, a csinnimo dobro; i takochemo zasluxiti Raj nebeski, gdichemo uvik uxivati onna, kojaje Bog pripravio onnima, koi njega ljube, i njemu sluxe. Amen.

NAUK
OD
SVETIH SAKRAMENATAH

GOVORENJE I.
OD SAKRAMENATAH U OPCHENI.

Sapientia ædificavit ſibi domum, excidit columnas ſeptem. Prov. c. 9. v. 1.

Mudroſt (vicsnja) ucsini ſebi kuehu, izriza ſtupovah ſedam.

Mislim, i sudim N! davamje millo, i drago bilo slishati govorenja, i tomacsenja ſverhu Cslanakah Virovanja ſvetoga, ondiboſte csuli, i i razumili, shto imate virovati, i kako imate virovati; i poznaliſte, koliko dobrocsinſtvo, i ljubav, ſvaki Kip priſvetoga Trojstva prama nami nevoljnima jeſt pokazao. Sada pak uffamſe, dachevam na iſti nacsin drago, i povoljno biti, shtochu ja govoriti, i tomacsenja csiniti

od

od Sakramenatah ſvetih; jerchete od ovud moch poznati, odkud mi milloſti Boxje primamo, po koima bivamo tako kripki, da moxemo virovati Oſajſtva Vire katolicsanske: da moxemo obſluxivati zapovidi Boxje, i dobra dilla, i kripoſti kerſtjanske izvershivati: Sakramentibo ſveti, jeſu kakono xiva vrilla, iz kojih, ſve milloſti noxanſtvene nami izvirraju, i teku. Zato i rekoshe Otci Sabora Tridentinskoga, (*a*) da po ovima ſvetima Sakramentima, ſva iſtinita pravicsnoſt illi pocſima, illi pocseta uzmloxajeſe, illiſe izpuſtita popravlja, i dobiva.

Ovakvih pak Sakramenatah, kako ſami znate, ſedam imade, to jeſt, Kershtenje, Krizmanje &c. Skoima vikovicsnja Mudroſt, Sin Boxji ſnishavshi ſnebeſah, kuchu ſvoju, to jeſt, Cerkvu ſvetu jako utverdi, i utemelji, kakono s' prijakima ſtupovima; kako josht odavna Duh ſveti recse: *Mudroſt ucſini ſebi kuchu, izriza ſtupovah ſedam.* Od kojih Sakramenatah, bitiche vehoma korisno poslushati govorenja: koja da budu urednia, danas hochu govoriti od Sakramenatah u opcheni, ukazujuchi,

I. Shtoſu ſveti Sakramenti.

II. Zashtoje ſamo ſedam Sakramenatah.

III. Shtoſe iziskuje, dase ovi ſveti Sakramenti mogu doſtojno, i valjano primati.

(*a*) *Conc. Trid. Seſſ.* 7.

I. Na prid imamo znati, daſe po Sakramentu razlicsita mogu razumiti; jer Sakramenat u nash jezik zlamenuje *ſveto-tajnoſt*: odkud ſvaka ſtvar, kojaje ſveta, moxeſe po niki nacsin Sakramentom nazvati; jer ſvakoj ſtvari ſvetoj, skrovitim noesinom, ſvetinja priſtupa, i priſtaje.—Tako (*a*) zakletva poboxno uczinita, zovese ſakramenat.—Na drughi nacsin uzimaſe za Otajſtvo, i skrovishte Boxje, kakonoſe u knjighi mudroſti shtie; (*b*) I nepoznashe otajna Boxja. A kod Dan. Proroka shtieſe ovako: (*c*) *Meni skrovishte ovo o ikriveno jeſt.*—Na trechi nacsin, shtoche prikladnie govorenjù nashemu biti, Sakramenat uzimaſe, i razumieſe za niku ſveto-sluxbu, illiti ſveto-rednoſt, skojomſe csovik poſvechuje. I na ovi nacsin uzet i razumit Sakramenat (*d*) jeſt „Zlamenje chutivo illiti osiſljivo, „ koje milloſt Boxju, i plod nje millo-darni, „ iz naredbe Boxje, mochno i kripko zlamenuje, „ upravito na ſpaſenje csovika.“ Sveti pak Aug. ovako u kratko Sakramenat izpiſa, kad recse: (*e*) *Sakramenat, jeſt ſvete ſtvari zlamenje.* Illi ovako *Sakramenat* moxeſe rechi, (*f*) *jeſt nevidgene milloſti vidgeno zlamenje, za nashe opravdanje ucsinito.* Shto doiſto i biashe potribito za

ovo

(*a*) *Can. qui Sakramento* 24. 9. *& alibi.* (*b*) *Sap.* 2. 22. (*c*) *Daniel.* 2. 30. (*d*) *Doc. ſubtil.* 4. *dist.* 1. *quæſt.* 2. (*e*) *S. Aug. l.* 10. *de Civ. Dei c.* 5. (*f*) *Ex Aug. l. de cathec. rud. c.* 26.

ovo ſadashnje nashe vrimenito ſtanje, daſe Sakramenti u ſtvarma vigenima zaderxaju; jer veli S. Ivan Zlatouſti: (*a*) „Dabi ti bio brez tila, „ daobiti (Bog) i darove, koibi bili brez tila: „ alli jerbo ſtilom ſaſtavitu imash dushu, zato ovati „ u ſtvarma vigenima pridaje, dajih duhovnim na„ csinom imash razumiti.“

I neſamo, daſu ſveti Sakramenti zlamenja milloſti boxanſtvene, negoſu i uzrok iſte milloſti; ne kano, daju uzrokuju po naravi ſvojoj, nego to imadu iz naredbe Boxje po zasluxenju muke, i ſmerti Goſpodina nashega Isukerſta. Kakono na priliku; Vodą od naravi ſvoje, nejma toliku moch, i kripoſt u ſebi, da grihe moxe oprati; buduch dasu griſi mache dushevne, koje dushu ruxnu, i pogherdnu csine: alli, jerboje Bog odredio, daſe s'vodom kerſtimo, za opratiſe od griha, navlaſtito iſtocsnoga, kako iſti Spaſitelj recſe: (*b*) Akoſe tko nepriporodi u vodi, i Duhu ſvetomu, neche moch unichi u kraljjevſtvo Boxje: zato imamo virovati, da kako koga vodom polliemo, i zajedno onne riczi recſemo: *Ja te kerſtim u ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga*; takiſe milloſt Boxja, po dushi njegovoj kano razlie, i opereju od ſviu grihah, i machah.

II. Zashto pak ni vishje, ni manje, nego ſamo ſedam derximo Sakramenatah, to imademo

(*a*) *Chryſ. Hom.* 60. *ad pop.* (*b*) *Joan.* 3. 5.

iz vazdashnjega, i virnoga pridanja, koje je Cerkva ſveta, thia do ſada, virno uzderxala, i uzderxatiche thia do skoncsanja ſvita: Toſu Sabori veliki, i ſvi ſveti Otci dokoncsali, mechuchi u prokleſtvo onne, koibi rekli, da ima manje, illi vishje od ſedam Sakramenatah: evo ricſi Sabora Tridentinskoga (*a*) „ Ako tko recſe, „ da Sakramenti novoga Zakona niſu ſvi od „ Isukerſta Goſpodina nashega uesiniti, illi dajih „ ima vishje illi manje, nego ſedam, to jeſt „ Kershtenje, Krizmanje, Tilo Isuſovo, Poko- „ ra, Poslidnje Pomazanje, Red, i Xenidba; „ Illi da iz megju ovih ſedam koigod nebi bio „ iſtiniti, i pravi Sakramenat: nek proklet bu- „ de. “ Iz kojih ricsih ſvetoga Sabora ovo imamo razumiti, da, kakogodsmo duxni ſedam Sakramenatah virovati; takosmo duxni i ovo virovati, dasu oni, od iſtoga Goſp. Isukerſta ucſiniti, i nami za ſpaſenje oſtaviti: recsebo S. Ambros. (*b*) *Tkoje pocſetnik Sakramenatah, nego Goſp. Jsus? iz reba ovi Sakramenti dojdoshe.*

Sakramenti ſveti uzrokujuchi, i dajuchi nami xivot duhovni, ovo na ſedam nacſinah, imadu u nami dillovati; kakonoſe i ſedam nacsinah iziskuje, da moxemo ſrichno ovi tilesni, i vrimeniti xivot proveſti, i uzderxati.— Za imati xivot tilesni, i njega ſrichno uzderxati, od potribe jeſt *perva*, daſe roddimo.—*Drugo*, da raſtemo,

(*a*) *Trid. Seſſ. 7. can. 1.* (*b*) *S. Ambr. lib. 4. de Sacram. c. 4.*

ſtemo, i daſe kripimo.— *Treche*, daſe ranimo. *Cſetverto*, akosmo bolesni, i ranniti, valja daſe licsimo.—*Peto*, za obranitiſe od neprieteljah oruxje uzimamo.—*Sheſto*, za uzderxati jedno Kraljevſtvo, Varosh, ſella, illi iſtu skupshtinu kuche, potribiti jeſu ſvakdi poglavice, i ſtareshine, koiche ſtakvom opchenom vladati, nju ucsiti, i upravljati.—*Sedmo*, potribito jeſt, da niki pridu u takvo ſtanje, u komuche ploditi, i uzmloxavati narod csovicsanski.

Ovoliko nacsinah iziskujeſe i za xivot duhovni, daga dobiemo, i srichno provedemo. *Pervo*, potribito jeſt Kershtenje ſveto: jerboſe po njemu priporagjamo na xivot duhovni, brez koga nebi mogli ſpaſenje doſtignuti, kako iſti Spasitelj recse: (*a*) *Akoſe tko nepriporodi po vodi, i Duhu ſvetomu, neche moch unichi u kraljevſtvo Boxje.* Kershtenjebo ſveto, jeſt kakono jedna vrata, kroz kojasmo unishli u Zakon Boxji, da mozemo i drughe Sakramente primati, i ktomu ſpaſonosna dilla csiniti, koja nas vode u Kraljevſtvo nebesko.= *Drugo*, za pokripitiſe, i utemeljiti u ovomu duhovnomu xivotu, evo imademo Sakramenat Krizme ſvete: onbo nas potvergjuje u Viri; on nami uzmloxaje milloſti boxanſtvene, skoima raſtemo, i napridujemo u kripoſtima ſvetima; on csini nas prave vojnike Isukerſtove, da budemo slo-

bodni

(*a*) *Joan.* 3. 5.

bodni izpoviditi Zakon, i Viru njegovu. Shto ſve od ovud biva, jerbo mi s'ovim Sakramentom Krizme, zajedno Duha ſvetoga, (*a*) po obechanju Isukerſtovomu u nas primamo, koi ove plodove u nami tvori, i dilluje — *Trecke*, Priſveti Sakramenat Tila Isuſova, ucsinit jeſt, i oſtavit za nashu duhovnu ranu, kako iſti Goſpodin recse: (*b*) *Tilo moje zaiſto jeſt jiſtje, i kerv moja zaiſto jeſt pitje.* — *Csetverto*, za izliciſtiſe od ranah nashih dushevnih, to jeſt, od grihah, kojesmo posli kershtenja pocsinili, evo imademo Sakramenat Pokore ſvete, illiti Ispovidi, kako nas ucsi S. Jakob Aposhto, govorechi: (*c*) *Izpovidite konu iz megju vas grihe vashe, da budete ſpaſeni.* — *Peto*, za pokripiti slaboſt snaghe nashe, navlaſtito na csas ſmerti, kad nas najvechma diavo pakleni napaſtuje, naſtojechi dabi nas privario; evo ucsinit jeſt Sakramenat poslidnjega Pomazanja, kako opet S. Jakob recse (*d*) *Razbolilise koi megju vami? nek dozove ſtareshine Crkve, pak nek molle ſverhu njega, maxuchiga Uljem u ime Goſpodne.* A ſveti Pavo ovako govori; (*e*) *Obucite vi oruxje Boxje, da moxete ſtati protiva zaſidama diavaoskima.* — *Shesto*, slidi Sakramenat ſvetoga Reda, po komuſe daje ljudma oblaſt, da oni mogu Sa-

(*a*) *Act.* 1. 8. & *Luc.* 24. 49. (*b*) *Joan.* 6. 56. (*c*) *Jacob.* 5. 16. (*d*) *Jacob*, 5. 14. 15. (*e*) *Epheſ.* 6. 11. & 13.

Sakramente ſvete csiniti, i diliti pravo-virnim Kerſtjanom; i da vladaju, i upravljaju s' Cerkvom, to jeſt, pukom Boxjim. Koja data oblaſt, razumieſe iz onnih ricsih, koje S. Pavo Timotheu ovako recse: (*a*) Opominamte da probudish milloſt Boxju, kojaje u tebi po ſtavljenju rukuh nashih.—*Sedmo*, illa Xenidba, uzdignuta jeſt po Iſukerſtu (*b*) na veliki Sakramenat: da onni, koi pridu u ovo xenidbeno ſtanje, budu poſvecheni, pak da iz ovoga zakonitoga, i blagoſovitoga ſtanja primaju plodove ſvoje, to jeſt, Sinove i Kchere; koi odraniti u poboznoſti, i naucſiti ſvakoj sluxbi Boxjoj, moglibi Cerkvu ſvetu uzmloxavati, i nebesah ſobom punniti.—Iz kojih ſedam nacsinah, skoimase xivot duhovni provodi, jurve moxemo poznati, daje nami vehoma potriibito bilo, shtoje Goſp. Isukerſt ſedam ſvetih Sakramenatah ucsinio, i oſtavio, ſkoima moxemo srichno, i blaxeno u ovomu duhovnomu xivotu napridovati.

Iz megju ovo ſedam Sakramenatah, triſu, koi oſtavljaju na dushi zlamenje, illiti biligu, kojaſe nikada nemoxe pomersiti; kakono Kershtenje, Krizma, i Red ſveti. Odkud ova tri Sakramenta, kadaſe jedan put valjano primu, nemoguſe drughi put primiti: Csetiri pak oſtala Sakramenta moguſe vishje redih csiniti, i primati—I premdaſu ſvi ſedam Sakramenatah potribiti

(*a*) 2. *Ad Timoth.* 1, 6. (*b*) *Epheſ.* 5. 32.

tribiti u Cerkvi ſvetoj, nishtanemanje ſvi, ſvakomu, i u ſvako vrime niſu potribiti, oſim Kershtenja, koije ſvakomu potribit, i Pokore za onne, koi posli Kershtenja ſagrishe.

III. Najposli daſe ſveti Sakramenti doſtojno i valjano moguh primati, i sluxiti, potribite jeſu tri oſobite ſtvari. Pervo *Podſtava*: drugo *Cina* illiti *Oblicsje*: treche *Sluxitelj* Sakramenatah, kako dokoncsashe Otci Sabora Florentinskoga ovako govorechi: (*a*) „ Svi ovi Sakra„ menti s'trima ſtvarma dovershujuſe, pervo „ podſtavom (toje materia,) drugo ricsma ka„ kono oblicsjem, (toje forma) i kipom Slu„ xitelja, koi Sakramenat csini, i daje s'odlu„ kom, kako csini Cerkva; iz megju kojih „ ako jedno nebude, necsiniſe Sakramenat.“

Podſtava, jeſt onna ſtvar, iz koje biva Sakramenat: tako za Sakramenat Kershtenja, jeſt voda naravna odredita: za Krizmu Ulje ſmishano z'Balzamom: za Sakramenat Tila, i kervi Iſukerſtove kruh pshenicsni, i vino od loze: za Sakramenat Pokore jeſu griſi, i dilla pokorna: za Poslidnje Pomazanje, jeſt Ulje od Biskupa poſvetito: za Sakramenat Reda odredite jeſu onne ſtvari, kojeſe po Biskupu u ruke Redovnikah daju: u Sakramentu pak Xenidbe ovakva podſtava jeſu mushko, i xensko, moguchi imati plod ſvoj.

Cina,

(*a*) *Conc. Florent. in Decreto Unionis.*

Cina, illiti *oblicsje* Sakramenatah, biva po onnima ricsma, kojeſe govore, kadaſe koi Sakramenat csini, i daje. Kakono na Keshtenju kada koga pollivamo vodom, onda zajedno ove ricſi govorimo: *Ja te kerſtim u ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga, Amen.* — U Krizmi govori Biskup: *Zlamenujem te zlamenjem Krixa, i potvergjujem te Krizmom Spaſenja u ime Otca &c.* — Kada Misnik csini Sakramenat Otara, onda ſverhu kruha govori ove ricsi Isukerſtove: *Ovo jeſt tilo moje*: a ſverhu vina veli: *Ovo jeſt kerv moja* &c.—Kada pak Misnik grishnika odrishuje ovako govori: *Ja te odrishujem od gribah tvojih u ime Otca* &c.— Kada daje poslidnje Pomazanje onda govori: *Po ovomu ſvetomu pomazanju, i ſvomu millotvornomu milloſergju nekti oproſti Goſpodin, shtogodſi po vigjenju ſagrishio* &c. —Za Sakramenat Reda jeſu onne ricſi odredite, koje Biskup izrecse, kada koga redi.— A u Sakramentu Xenidbe jeſu onne ricsi, illi zlamenja, skoimaſe mushko, i xensko obecha prid Parokom, i ſvidocima, dache zajedno kano mux, i xena xiviti.

Sluxitelj Sakramenatah jeſt iſti csovik xivuchi na ovomu ſvitu; jer recſe S. Pavo: (*a*) *Tako nas nek procinjuje csovik, kakono sluxitelje Isukerſtove, i razdilitelje Otajnih Boxji.* A Isukerſt po S. Mathii ſamima ljudma recse: (*b*) *Ucsite ſve*

(*a*) 1. *Corint.* 4. 1. (*b*) *Math.* 28. 19.

ve narode, kerſtechi nje u ime Otca, i Sina &c. /Gdi imamo znati, da Sluxitelj, od nikih Sakramenatah, ima biti poſvetit po Sakramentu Reda, i na Misnivshtvo uzdignut: kakono, za Sakramenat Tila Isuſova, Pokore, i poslidnjega Pomazanja iziskujeſe ſam Misnik: onboje vlaſtiti Sluxitelj ovih Sakramenatah.—Kakono i Sakramenta Krizme, ſam Biskup jeſt vlaſtiti njegov Sluxitelj.—Sakramenta pak Kershtenja, premdaje Misnik vlaſtiti Sluxitelj; ſaſvim tim, ſvi u potribi (kakochemo viditi) i mushki, i xenski mogu kerſtiti.— Najposli, Sakramenta Xenidbe bivaju, i jeſu onni Sluxitelji, koiſe obechaju zajedno xiviti; megjuto, da to obechanje bude valjano, duxnisuga prid vlaſtitim duhovnim Paſtirom, i dvima Svidocima potverditi.

K'tomu priſtaje i ovo, da kakogod onni, koije Sluxitelj Sakramenatah, ima biti csovik xivuchi; tako i onni, koi prima Sakramenat ima biti csovik xivuchi: i ovi obadvoica, to jeſt, i koi sluxi, i koi prima Sakramenat, duxnisu imati odluku to csiniti; jerboſe iz odluke ſvako dillo nashe mirri, jeli valjano, illi nevaljano. Ova pak odluka od ſtrane onnoga, koi sluxi, i csini Sakramenat vecha ima biti, nego onnoga, koiga prima.—Megjuto, daſe doſtojno, i koriſno Sakramenti moguh diliti, i primati, potribito jeſt, daſu u millosti Roxjoj i onni, koi dile, i onni koi primaju

Sa-

Sakramente : Tako , koibiſe hotio krizmati, illi priceſtiti, illi Pomaſt ſvetu primiti &c. a oſichaobi u ſebi koi grih ſmertni , duxanje najpervo izpovidiiti onnaj grih, daſe po taj nacſin u milloſt Boxju ſtavi, za primiti doſtojno recſene Sakramente.—Sakramenat pak Kershtenja, ſam ſebi csini put; jerbo on, brez tolikoga truda , i zasluxenja nashega, ſam po ſebi ſve grihe u cſoviku pomersuje.

I ovoſu onna, koja , od Sakramenatah u opcheni imamo znati : u napridak pak csuticheте, shto od ſvakoga Sakramenta na poſe imamo znati, i razumiti.

GOVORENJE II.

OD SAKRAMENTA KERSHTENJA.

Niſi quis renatus fuerit denuo , non poteſt videre regnum Dei. Joan. 3. 3.

Ako tko priporogen nebude iz nova, neche moch viditi kraljeſtvo Boxje.

Razumivshi mi onna, kojaſe imadu u opcheni znati od ſvetih Sakramenatah, bitiche vehoma korisno poslushati Govorenja, kojache od ſvakoga Sakramenta na poſe sliditi : jer poznavshi mi shtoje ſvaki po ſebi Sakramenat, poznatichemo kojenam ſvaki po ſebi dobro cſini;

i ta-

i takochemoſe znat pripraviti, dajih doſtojno primamo, i u iſto vrime hochemoſe na zafalnoſt probugivati prama Bogu, na tolikomu dobrocsinſtvu njegovomu.

Iz megju kojih Sakramenatah, najpervo uzimam Kershtênje: jer kakogodje ovi Sakramenat pervi u broju, takoje i najpotribitii ſvakomu iz megju ſviuh Sakramenatah; brez njegabo nitko nemoxeſe ſpasiti, ni u nebo unichi, kako iſti Spaſitelj recse: *Ako tko priporogen nebude iznova, neche moch viditi kraljevſtvo Boxje.* I neſamo daje ovi Sakramenat potribit za moch u nebo unichi; negoje iſtim nacsinom potribit za moch primati oſtale Sakramente, buduch da koigod nije kershten, onni nemoxe drughe Sakramente primati: Kershtenjebo jeſt kakono vrata, kroz koja u Zakon Isukerſtov unilazimo, i dionici poſtajemo ſviuh dobarah, i milloſtih, kojeſe u Cerkvi ſvetoj, puku pravo-virnomu dile, i daju.

Od koga Sakramenta govorechi, ukazati hochu:

I. Shtoje ovi Sakramenat Kershtenja, i shtoſe iziskuje, dase tko valjano okerſti.

II. Tkoje Sluxitelj ovoga Sakramenta, i kakoſe rodſtvo iz njega poradja.

III. Kojenam dobro csini Kershtenje, i shtosmo duxni obsluxivati posli kershtenja.

I. Po

I. Po ovoj ricſi Kershtenje, razumieſe Sakramenat (*a*) Opranja dushe od griha, koje biva s'vodom po drugomu, ucsinivshi odluku kerſtiti, polivajuchemu, i zajedno govorechemu ricſi na to odredite. Nauk pak Rimski ovako izpiſa ovoga Sakramenta: (*b*) *Kershtenje jeſt Sakramenat priporodjenja po vodi u ricsi.* Ovdi, kako vidite, iziskujeſe voda, da sh'njom kerſtimo; nishta nemanje Naucsitelji, i Bogoslavci u tri verſte kershtenje razdiljuju, *Pervo*, ovo Vodno. *Drugo*, Plamena, illiti xeljno. *Trechje*, Kervno.—Kershtenje *Vodno*, jeſt onno, kojeſe s'vodom, i ricsmá odreditima dovershuje: i ovoje onno, skoimſe Cerkva ſveta, po ſvemu ſvitu sluxi i vlada, i kojeje Isukerſt odredio kad je rekao Aposhtolima: (*c*) *Poshavshi, ucsite narode kerſtechi nje, u ime Otca* &c.—Kershtenje *Plamenito*, illiti *xeljno*, biva onda, kada csovik, nekershten, poznávshi pravi Zakon Isukerſtov, imade odluku ſvakolika virovati, i obsluxivati, kojagod Zakon donoſi, pak xeli, i odlucsi, dacheſe po pervoj prigodi dati kerſtiti: Evo ovije kershten xeljom i pravom odlukom: shta rad, akobi do kershtenja smro, mogaobiſe ſpaſiti; kakono i onni, koibiſe pravo pokajao za grihe, s'odlukom, dacheſe izpoviditi do perve zgodde, bi dobio oproshtenje grihah; i akobi

(*a*) *Scot. 4. diſt. q. 1.* (*b*) *Catech. Rom. parte 2. n. 3.* (*c*) *Math. 28. 19.*

bi doizpovidi umro, mogaobiſe ſpaſiti.—Kershtenje *kervno*, jeſt onno, koje biva po mucsenſtvu i ſmerti, kad tko josht nekershten muke podneſe, i kerv ſvoju prolie za ljubav, i Zakon Isukerſtov; ovakviboſe u vlaſtitoj kervi ſvojoj kerſti: takoſuſe kerſtili mleghi ſveti Mucſenici, i zatosu zadobili xivot vikovicsnji; recsebo Isukerſt: (*a*) *Koi izgubi xivot ſvoj zaradi mene, najtiche njega.*

I prem ako, po ovomu Kershtenju *plamena*, koi ſe poragja iz ljubavi Boxje, kakono i po Kershtenju *kervnomu*, koje biva po mucsenſtvu, moxeſe tko ſpaſiti, kad nebiſe mogao vodom kerſtiti; ſaſvim tim ova Kershtenja niſu Sakramenat: jerbo Isukerſt, Sakramenat Kershtenja, ucsini i odredi u vodi, kad recse: (*b*) *Akoſe tko nepriporodi iz vode, i Duha ſvetoga, neche moch unichi u kralevſtvo Boxje.*

Odkud govorechi od Kershtenja kakonoje Sakramenat, i koije ſvima opchenim nacsinom za ſpaſenje potribit, iziskujuſe dvi oſobite ſtvari, daſe moxe valjano, i koriſno primiti, *pervo* voda: a *drugo* ricſi, skoimſe dovershuje Kershtenje.—*Voda* po zapovidi, i naredbi Cerkvenoj, ima biti poſvetita, kakonoſe evo u ſvakoj Xupskoj Cerkvi nahodi; nishta nemanje u potribi, kadbi diete u poghibili bilo, a nebiſe blagoſovita voda mogla imati, onda ſvaka voda naravna moxe sluxiti: kakonoje voda potocsna,

bu-

(*a*) *Math.* 10. 39. (*b*) *Joan.* 3. 5.

bunarska, morska, kishna, snixna, illi od raztopitoga leda: shta rad voda od cvichah, od travah od kakva ſokka, premdaſe viddi, daje voda; nije dobra za kershtenje, buduch da nije naravna. Ovo Babice, koje hode oko trudechih xenah, dobro nek pamte.—*Rieſt*, skoimaſe dovershuje ovi Sakramenat, jeſu ove: *Ja te kerſtim u ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga.* Amen. Odkud nebi valjano kershtenje bilo, kadbi tko rekao: *Ja te zlamenujem u ime Otca* &c. nego valja rechi: *Ja te kerſtim* &c. —Gdi, kadbiſe oſtavila ova perva rics, *Ja*, i poslidnja, *Amen*, josht dobrobi bilo kershtenje: alli nevaljajih oſtaviti, jerbi grishio onni, koibi povoljno ove ricsi oſtavio.—Koje dvi ſtvari, za dati komu ovi Sakramenat Kershtenja, tako megju ſobom imadu biti ujedinite, i sloxne, da jedna brez drughe nemoxe koriſtiti: kakono, kadbi ja drugoga vodom polivao, a nebi onne ricsi govorio, *Ja te kerſtim* &c. Illi kadbi ove ricsi govorio, a nebiga vodom polivao; nebimu nishta to koriſtilo, nitibi bio kershten: nego kadaſe tko poliva vodom, onda u iſto vrime imajuſe i ove ricsi govoriti: *Ja te kerſtim* &c.

II. Sluxitelj pak vlaſtiti ovoga Sakramenta Kershtenja, jeſt Misnik Parok, illi z'dopushtenjem ovoga, ſvaki Misnik jeſt vlaſtiti Sluxitelj ovoga Sakramenta.—Alli u potribi, moxe kerſtiti ſvaki csovik, i xena; josht i Otac, illi

Matti ſvoje diete moguh kerſtiti, kadbiſe vidilo u'ocsitoj poghibili; a nebi drugoga bilo, koibi kerſtio: nitibi zato unishli u rodſtvo duhovno.—Sverhu toga josht iſti Nevirnik, gdi nije Kerſtjanina, mogaobi u takvoj potribi kerſtiti, (*a*) ſamo, kadbi imao pravu odluku csiniti ſve onno, shto csini ſveta Cerkva katolicsanska.—Gdi i ovo imamo znati, da i u takvomu poghibljivomu dogagjaju, kolikoje moguche ſtarii, i pametnii, illiti vishtii prid nevishtim, i mlagim ima kerſtiti: kakono Misnik prid Djakonom, Djakon prid Pollu Djakonom, Pollu-Djakon prid Djakom, ovi prid ſvitovnjim csovikom, csovik prid xenom; ova akoje Kerſtjanka prava prid csovikom nevirnikom; i josht akoje takva xena pametnia, umitnia, i vishtia kerſtiti, nego csovik; kakvebi Babice imale biti: onda ona prid ſvakim nevishtim csovikom, to moxe csiniti.

Megjuto, ſvaki onni, komuse dogodi kerſtiti, na ovo ima paziti, *pervo*: da ima pravu, i ſtanovitu odluku csiniti onno, u ovomu Sakramentu, shtoje naredio Isus, i shto csini S. Mater Cerkva. Na priliku rekavshi: *Boxe! jachu kerſtiti ovo diete, po naredbi tvojoj, i ſvete Matere Cerkve.—Drugo*, ima glavu vodom politi onnoga, koga kerſti; i toliko vode ſverhu glave ima ſpuſtiti, kolikoje doſta, dase koxe ker-

(*a*) *Scot. in* 4. *diſt.* 5. *q.* 1. *cum communi*

kershtenoga dotakne, i niz nju pocuri, illiti potecse. Odkud po humi mloghih Bogo-slovacah, nebi valjalo Kershtenje, kadbiſe ſami vlaſi vodom pokvasili; jer (*a*) vlasi niſu kakvo udo tila csovicsjega: zato valja paziti, da voda tilo csovicsansko dotakne, kad shnjom koga polivamo, i zajedno govorimo: *Ja te kerſtim u ime Otca* &c.

Iſtina jeſt, da u potribi, moglobiſe diete po ſvakomu tila udu kerſtiti, kakono: kadbi na dvor ruku, illi nogu dalo; a nebiſe moglo od Matere raztaviti, onda moxeſe, i moraſe po noghi, illi po ruki kerſtiti: Alli akobiſe posli razſtalo, i xivo porodillo, imalobiſe, za vechu ſigurnoſt (*b*) po glavi kerſtiti s'ovim uvitom, illiti ugovorom: *Ako niſi kershten, ja te kerſtim u ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga.* Amen. S'koim uvitom, illiti ugovorom moxemoſe, i moramo sluxiti, u ſvakomu dogagjaju, gdibi bila razloxna ſumnja, i dvohumnoſt ſverhu valjanoſti kershtenja. Kakono: kadbiſe dvohumilo, jeli xivo, illi mertvo diete? ondaſe ima rechi: *Akosi xivo, ja te kerſtim* &c. Illi akoſe kakva Nakaz rodi, i ſumnjise jeli csovik, illi ne? onda koibi kerſtio, ovako ima rechi: *Akoſi csovik, ja te kerſtim* &c. Kadbiſe pak dogodilo, daſe porodi takvo diete, kojebi imalo dvi glave,

(*a*) *Antoi. Tract. de Bap. q. 2. Reſp. 3.* (*b*) *C. de quib. de Baptiſmo.*

i dva persah, imalobiſe ſvako na poſe kerſtiti, jerje ondi zlamenje, daſu dva csovika, i dvi dushe.—U ſvakoj nagloj potribi, moxeſe diete i brez kuma kerſtiti.

Porad rodſtva, kojeſe poragja iz ovoga Sakramenta, ovo imamo znati, da po Kershtenju ſamo csetvero u rodſtvo duhovno padaju i dolaze, to jeſt, kum z'ditetom, koga primi na Kershtenju, i s'njegovim Otcem, i Materom: tako i onni, koi koga kerſti, dolazi u rodſtvo shnjim, i s'njegovim ſamo Otcem i Materom; a drughi u ovo rodſtvo ne padaju, zato iz iſtih kuchah moguſe megju sobom slobodno uzimati.

III. Posli ovih naukah promatrajmo, kolikonam dobro csini ovi Sakramenat Kershtenja? i shtosmo duxni posli ovoga Sakramenta obsluxivati? Gdi govorechi od dobra, koje po Kershtenju primamo, doiſto, poznatiehemo, da nam veliko, i neprocinito dobro csini, i uzrokuje ovi Sakramenat. Jer neſamo, daſe po njemu opraſtja, i *pere grih iſtocsni, kogasmo iz utrobe materine iznili; nego josht oprastjajuſe i drughi najvechi grisi, kojebi tko, po ſebi, pervo Kershtenja poesinio: kakonoſe moxe u onnima dogoditi, koi, to pervo doshavshi u razum, primaju ovi Sakramenat.—I kakogodſe po njemu odpushta, i pomersuje grih iſtocsni, i ſvaki drughi, premda najvechi, kogabi

tko

tko po ſebi ucsinio, a pokoriobise, i pobolshanje odlucsio: tako, s'csudnovatom kripoſtjom iſtoga Sakramenta, ſvekolike pokore, i pedipſe odpushtajuſe, i pomersuju, tako, da koibi posli Kershtenja umro, a nebi iznova u kakvi grih upao, bi brez ſvake ſmetnje u kraljevſtvo nebesko unishao.—Zato evo, kad mala dicsica, posli Kershtenja pojdu s'ovoga ſvita, ondajih u bilomu Cerkvenomu ruvu ſaranjujemo, za zlamenje, daſu uprav u slavu nebesku unishla, i da ondi jurve ocsito gledaju, i uxivaju lice Boxje. Recsebo Isukerſt: (*a*) *Koi uzviruje i kershen bude, ſpaſenche biti.*

I neſamo, da ovo ſveto Kershtenje mersi u nami ſvake verſti grihe, i pedipſe zasluxite; negonas iz nova priporagja, i csininas ſinove, i kchere Boxje, koi pervo biasmo ſinovi ſercxbe, ſinovi odſugeni, kako ſvidocsi S. Pavo: (*b*) *Bilismo po naravi ſinovi ſercxbe, kakono i oſtali.* Alliſmoſe (*c*) oprali, poſvetili, i opravdali u Goſp. nashemu Isukerſtu: i takoſmo (*d*) ſvi poſtali sinovi Boxji po viri, kojaje u Isukerſtu. Ovoje doiſto veliko dobro, koje mi po Kershtenju primamo, i doſtojanſtvo, na kojeſe po njemu uzdixemo: zato S. Ivan i opominja nas, da ovo cſeſto promishljamo kad govori: (*e*) „ Vidite, veli, kakvunamje ljubav dao, i ucsi-

(*a*) *Mar.* 16. 16. (*b*) *Ephes.* 2. 3. (*c*) 1. *Corint.* 6. 11. (*d*) *Ad Galat.* 3. 26. (*e*) 1. *Joan.* 3. 1.

„ nio Otac (nebeski) daſe imenujemo, i bu-
„ demo sinovi Boxji. “ Jer poſtavshi mi sino-
vi Boxji, (*a*) niſmo vech kano tugine, nego-
smo poſtali pravi varoshani nebęski, bashtenici
kraljevſtva nebeskoga, i kuchani Boxji.—Poſta-
lismo takoger i sinovi S. Matere Cerkve, Za-
rucsnice Boxje; jerje ona nas po Kershtenju
Bogu priporodila: po csemu unishlismo u dru-
shtvo pravo-virnih kerſtjanah, i dobilismo oblaſt
primati Sakramente ſvete, i ſva druga dobra, ko-
jagodie u Cerkvi puku pravovirnomu dile, i
daju.

Poznavshi mi jurve kolikonam dobro csini
Sakramenat Kershtenja, i na koljkosmo doſto-
janſtvo po njemu uzdignuti, od potribe jeſt
znati, shtosmo duxni obsluxivati, i obderxava-
ti posli Kershtenja. Shto za razumiti, ſpome-
niteſe onnoga ugovora, obechanja, i povirо-
vanja, koje Cerkva ſveta, po Misniku iziskuje
od onnoga, koi xeli Kershtenje primiti, go-
vorechi: *Odricseshliſe Sotone, i ſviu dilah njego-
vih, i ſviu razkoshjah njegovih.* — Na koja pi-
tanja, akoje pokershtenik veliki, ſam po ſebi
odgovara; akolie mali, po kumu ſvomu, kako-
no po Jamcu odgovara: *Odricsemſe ſotone, i dilah,
i razkoshjah njegovih.* Gdi po ſotoni, razumieſe
djavo pakleni, glavni i oſobiti nepritelj Boxji;
kakono i po dillima njegovima, razumiuſe griſi;

a po

(*a*) *Epheſ.* 2. 19.

s po razkoshju njegovomu, razumieſe slava ſvitovnja, kojaſe zaderxaje u odvechemu blagu, bogaſtvu, i poxelenju doſtojanſtvih.—Odkud odrekavshiſe mi djavla, njegovih dilah, i razkoshjah, odreklismoſe ſvakoga njegova vechanja, i drushtva: odreklismoſe ſviu grihah, i ſvake izprazne slave ſvitovnje; a podloxiliſmoſe Isukerſtu, i obechali dachemo njega naslidovati, obsluxujuchi Zakon njegov, i napridujuchi u dobrima dillima, i kripoſtima ſvetima.

Takoger, kadnasje Cerkva upitala: „ Vi„ rujeshli u Boga Otca &c. Virujeshli u Isu„ kerſta Sina njegova jedinoga &c. Virujeshli „ u Duha ſvetoga: ſvetu Cerkvu katolicsansku „ &c.“ ondasmo ſvagdi odgovorili: *Virujem.* Iz koga povirovanja, i obechanja, jurve ocſito moxemo poznati, shtosmo mi duxni po Kershtenju obsluxivati, i obderxavati; to jeſt: duxnismo na djavla merziti, i od njegaſe odvrachati; a Boguſe obrachati, njega ljubiti, njega za Kralja nashega poznavati, i njemu ſamomu sluxiti, osluxujuchi njegove ſvete Zapovidi: duxnismo od grihah bixati; a dobra dilla csiniti, i duxnismo nemariti za slavu, bogaſtva, i doſtojanſtva ſvitovnja; a sliditi kershtjansku pohiznoſt, i uſterpljivoſt. Duxniſmo onnu Viru, kojusmo na Kershtenju izpovidili, i ſva, kojaje Bog Cerkvi ſvojoj objavio, vazda csitavu ucsuvati, i uzderxati.

Evo

Evo vidite N! kojasmo mi duxni obsluxivati posli Kershtenja! drugojacsje nebi namse ni dopustila millost kershtenja, nitibi u Cerkvu Boxju mogli unichi, dase nismo obechali ovako po Zakonu njegovomu dillovati, i virovati. Zato vehoma bilobi korisno; a i potribito jest, da mi csestje ponavljamo obechanja, i viru, kojusmo na Kershtenju izpovidili; a navlastito svakie duxan ovo ponovljenje ucsiniti (*a*): *Pervo:* kako u razum dojde.—*Drugo:* Pervo nego Sakramenat Krizme primi.—*Treche:* Prie pervoga pricsestjenja.—*Csetverto:* Svake godine u subotu u ocsi Uskersa, i Duhovah, kadase voda kershtena svecsano blagosiva.—*Peto:* Kada koga naS.Kershtenju derximo.—*Shesto:* Svake godine, u onni dan, u koismose kerstili.—*Sedmo:* Kadase nahodimo, gdise slavni Sakramenat Kershtenja daje, i sluxi.—*Osmo:* Na csas nashe smerti.—Odkud duxnisu Kumovi, Roditelji, i Meshtri dicsicu svoju ubavistiti, ukazujuchi njima, kolikosu dobro po Kershtenju primili, i shtosu obechali obsluxivati, i kolikosu duxni csestje ponavljati ova obechanja za upravljati dilla svoja po njima, i za uzderzati millost na Kershtenju primitu.

Koje ponovljenje obechanjah, na Kershtenju ucsinitih, moxe biti imadeih vech velikih, i sta-

(*a*) *Posht. Ivan. Velik. Dil.* 3. *pogl.* 2. *stran.* 30. *od Kershtenja.*

i ſtarih, koi to josht niſu ucsinili: zato, nek ishtu oproshtenje od Boga, i nekmu zaſale, shtoimje dopuſtio milloſt, daſu ovi ſveti Sakramenat primili: pak nek ovako ponove Viru, i obechanja ſvoja, govorechi; (a) „ Virujem „ u Boga Otca ſvemoguchega ſtvoritelja neba „ i zemlje. Virujem u Isukerſta Sina njegova „ jedinoga Goſp. nashega, rodjena i mucsena. „ Virujem u Duha ſvetoga, ſvetu Cerkvu katolicsansku, ſvetih opchenje; odpushtenje grih „ hah, putti uskersnutje, xivot vicsnji. Odri„ csemſe ſotone, i ſvih razkoshjah njegovih, i „ ſvih dilah njegovih. Tebi Isukerſte pridruxu„ jemſe, tebiſe prilaxem, tebe slidim jednoga „ ſama, tebi xiviti, tebi umerti xelim.“ Ovo ponavljanje obechanjah, i Vire, bilobi i zato vehoma korisno, i potribito, akobi csiegod Kershtenje, po kakvoj otajnoj, i nepoznatoj falinki, nevaljalo bilo. Dakle ovako obechanja nasha, i Viru obsluxujmo, i csuvajmo, da milloſt po Kershtenju primitu ucsuvamo, i po tomu ſpaſenje doſtignemo. Amen.

GO-

(a) *Iſti Ivan Velik. u miſtu zabilix.*

GOVORENJE III.

OD SAKRAMENTA KRIZME.

Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis. Rom. 5. 5.

Ljubav Boxja razlilaſe jeſt u ſercih nashih po Duhu ſvet. koi dat jeſt nami.

Premda csovik iz porogenja tilesnoga, po moguſtvu Boxjemu, najpervo, i najveche dobro vrimenito dobie i primi: buduch da od ovud, megju ſtvarma ſtvorenima pocsme shtogod biti, i naſvitu xiviti; gdibi drugojacsje oſtao uvik u ſvomu nishtu: nishtanemanje, akobi csovik, dokſe porodi, nepocſeo raſti, i kripkii bivati, zaiſto na frishkobi xivot ſvoj vrimeniti, ſvershio, i mloghebi nevolje terpio zarad pomanjkanja mochi, i snaghe: snagaboje, i jakoſt ſvakomu potribita, jedno daſe moxe od neprieteljah braniti, a drugo da moxe xivot ſvoj csuvati, i uzderxavati.

Na ovi nacsin i iz porodą duhovnoga, illiti ſverhu naravnoga, koje biva po Sakramentu Kershtenja, najpervo dobro, kakono temelj xivota duhovnoga, i vikovicsnjega primamo; jerboſe po njemu operemo od griha iſtocsnoga, poſtajemo sinovi, i kchere Boxje, i dadenamſe vlaſt, da i oſtale Sakramente moxemo primati;

gdi

gdi toga nishta nebi bilo, da najpr̀a Kershtenje nismo primili. Saſvim tim, kadbiſmo mi ſamo kod Kershtenja oſtali, á nebismo imali drugoga Sakramenta, koibinam dao kripoſt i jakoſt, da raſtemo, i napridujemo u ovomu novomu i duhovnomu xivotu; onda doiſto, illibismo ovu milloſt na Kershtenju dobitu, na frishko izgubili, illibismoju ſvelikom mukom, i teshkochom obderxali, porad toga, shto nebiſino tada imali toliku kripoſt i jakoſt, skojombi mogli boj biti s'nashima duhovnima neprieteljima, i nje pridobivati.

Zato Goſp. nash Isukerſt jeſt nam providio, i oſtavio Sakramenat Krizme ſvete, illiti Potvergenja, daſe shnjim potverdimo u Viri, i da primimo duhovno oruxje protiva djavlu, ſvitu, i tilu, nashima glavnima neprieteljom. Alli imade moxe biti mloghi, koi josht niſu ni primili ovoga Sakramenta Krizme, illiti Potvergenja; á jurveſu veliki odrasli: illi akoſuga i primili, opet neznadu shtosu, i kolikosu dobro primili, niti znadu kolikaſe iziskuje priprava, za primitiga doſtojno i korisno: zato, porad jednih, i drughih ukazati hochu.

I. Shtoje ovi Sakramenat Krizme.

II. Kojenam dobro cſini.

III. Kolikaſe iziskuje priprava, daſe doſtojno, i korisno moxe primiti.

I. Krizmanje ſveto, jeſt Sakramenat novoga Zakona, po komu kerſtjanin csovik prima

Duha ſvetoga, potvergjujeſe, i kripi u Viri, i poſtaje izverſtiti, i cſitavi kerſtjanin. Zato dobroſe ſtavlja ovi Sakramenat taki poſli Kershtenja, i zoveſe *Potvergenje*; jerboſe po njemu popunjuje Kershtenje, buduch daſe milloſt na njemu primita potvergjuje, i uzmloxaje, i csovik poſtaje pravi, i cili vojnik Isukerſtov; drugojacsje kadbiſmo ſamo kod Kershtenja oſtali, a nebiſmo Sakramenat Potvergenja, illiti Krizmo primili, oſtalibismo slabi, i nejaki u Viri, bash kano mala dicsica u xivotu tilesnomu, koja nebi rasla, i kripilaſe posli porogenja ſvoga: recsebo S. Clement Papa, (*a*) da brez pomazanja ovoga Sakramenta ni po jedan nacsin nemoxe biti izverſtit kerſtjanin.

Ovo pak pomazanje ima biti po Biskupu Krizmom maxuchi cselo, i ricsi zajedno govorechi nato odredite. Koja Krizma jeſt od ulja Masline, i od Balzama, illiti Draghe-pomaſti ucſinita, i po Biskupu oſobito blagoſovita. Gdi moxemo viditi, da *Podstava* ovoga Sakramenta jeſt iſta Krizma: *Oblicsje* pak njegovo, jeſu overicsi, koje Biskup izrecse, kada krizma govorechi: (*b*) *Zlamenujemte zlamenjem krixa, i potvergujemte Krizmon Spaſenja, u ime Otca, i Sina* &c. Niti moxe biti Sluxitelj proſti Misnik (osim oſobitog dopushtenja) ovoga Sakramenta;

nego

(*a*) *S. Clemens Papa.* (*b*) *Concil. Flor. in Decreto Unionis.*

nego ſam Biskup, kako i Sabor Tridentinski, posli drughih, dokoncsa govorechi: (a) „ Ako „ tko recse, da ſvetoga Potvergenja vlaſtiti Slu„ xitelj nije ſam Biskup, nego ſvaki proſti „ Misnik, nekje proklet.“

Od ovud moxeſe poznati, kolikoga poshtenja, i doſtojanſtva jeſt vridan ovi Sakramenat Krizme; buduch daſe nemoxe dati od jednoga csovika, ſvitovnjega, illi od koga proſtoga Misnika, kano Sakramenat Kershtenja dajeſe; negoſe ima dati po jednomu Biskupu, koije kakono Poglavar, i ſtup Cerkve ſvete—. Bash kano na priliku: premda okolo jedne tilesne zgrade, mloghi rade, i posluju; nishta nemanje, da bude onna zgrada ſasvim izverſtita i dovershita, ſam Majſtor ima vlaſt, i duxnoſt to ucsiniti, i dovershiti: Tako po iſti nacsin, premda ſvaki moxe u potribi Sakramenat Kershtenja dati, i sluxiti, koi je temelj xivota duhovnoga; ſaſvimtim za potverditi, i dovershiti ovi xivot duhovni, da tko poſtane csitav kerſtjanin, nemoxe ovo dillovati jedan proſti Misnik; nego ſam Biskup po Sakramentu Krizme, s'koimnas ovako u Viri potvergjuje, i csininas csitave kerſtjane.

II. Iz ovoga moxemo poznati, danam veliko dobro csini, i donoſi ovi Sakramenat Krizme ſvete; jerboſe po njemu potvergjujemo u Viri

(a) *Trid. Seſſ. 7. Can. 3. de Confir.*

Viri ſvetoj , kojusmo na Kershtenju primili i dobivamo ranu, i kripoſt duhovnu, da moxemo raſti , i napridovati u Zakonu Boxjemu, csinechi dobra dilla, i kripoſti kerſtjanske izvershujuchi : ſverhu toga , dobivamo jakoſt , i sloboshtinu za moch ocsito izpoviditi Viru i Zakon Isukerſtov, i za njega, akobi bila potriba, iſti xivot nash vrimeniti poloxiti: i primamo oruxje duhovno, skoimchemo vojevati protivá dushevnim neprieteljom, i nje pridobivati.—I u ovomuſe razlucsuje Kershtenje od Krizmanja : (*a*) jerbo cſovik na Kershtenju porágjaſe, i primaſe za Vojnika Isukerſtova; a na Krizmi ſvetoj dajemuſe oruxje za boj : Kershtenje u miru ſpaſene csini; a Sakramenat Krizme oruxa nas, daſe bash biemo, i borimo s'neprieteljima nashima dushevnima. O dabiſtte znali N! Kolikosu jaki ovi neprietelji nashi, skoima imamo boj bitti, doiſto biſte vazda Bogu zafaljivali, shtonamje tako kripko oruxje oſtavio u ovomu Sakramentu, skoim moxemo pridobivati ove glavne nepritelje nashe.

Evo : iz megju ovih neprieteljah nashih pervi jeſt djavo pakleni, koi nigda nemoxeſe umiriti, nego uvik kakono pobiſit, ſvelikom ſercxbom na nas udara, i (*b*) kakono Lav rucſuchi vazdanas obilazi , traxechi kogabi proxdro. Uzrok pak, zashto djavo toliko nami o zlu radi

(*a*) *S. Melchiad. Papa.* (*b*) 1. *Petri* 5. 8.

radi, i zashtonas toliko nenavidi jeſt ovi, (*a*) shto on bivshi neprietelj Boxji, i nemoguchi njemu u csemugod nahuditi, uſtaje protiva nami ljudma, kakono prilikama Boxjima, dabiſe barem nami osvetio.—Takoger i ovi jeſt uzrok, zashtonas toliko djavo nenavidi i progoni, (*b*) jerbo on vidi, dache ljudi napuniti onne ſtolice i miſtah u nebesih, kojaje on po grihu izgubio; zato vazda ljude navagja na grih, dabi nedobili onna miſtah, nego daſe shnjim u paklu zdruxe.

Drughi neprietelj nash jeſt ovi himbeni ſvit, koije josht poghibljivii, nego iſti djavo; jerbo on neudara na nas kano djavo tako ocsito, i ſtolikom ſerditoſtju; nego ſad nas mallo pocsme ſtrashiti, ſad zalaghivat oko nas, dabiſe za njim poveli. Shto da moxemo poznati, uzmimo jednoga dobroga, i poboxnoga csovika, koiſe uklanja od ſvita, koi xivi po nauku ſvetoga Evangelja, koi nemari za dobro, i bogaſtvo vrimenito, koi vazda progonſtva uſterpljivo podnoſi, i koi vazda ſebe pedipſaje, i u bogoljubſtvu xivi: pak promotrimo, shto ſvit onda csini, dabiga odvrátio od ovoga ſvetoga xivljenja? ah! doiſto, na ſvaki nacſin kusha, kakobimu poſao pokvario: izpervabo pocsmemuſe rugati, shtoſeje tako na ſvetin, dao: pak

(*a*) *S. Basilius.* (*b*) *S. Ambr.*

pak pocsmemu illi u ocsi, illi potragu govoriti, daje ergjav csovik, daje jedno nishto, i da nije prištao megju ljude, kad nezna xiviti po nacsinu ſvitovnjemu : i takoſe po tomu mloghi zaſtide i uplashe, pak oſtave poboxno xivljenje, i poveduſe za ſvitom, i njegovim raskoshjem.

Akoli pak vidi ſvit, da s'ovim gor recsenim nacsinom nemoxe ovoga dobroga kerſtjanina uplashiti, i privariti; onda promini laxi ſvoje, pak pocsmega liepim, i ljubeznjivim nacsinom za ſobom privlacsiti : pocsmega faliti, pocsmemu ljubav ſvoju pokazivati, kolikomu dobro xeli, kadga opomina, da nije dobro, shtoſe uklanja od ljudih, i shto tolike pokore csini, ukazujuchi, da to zdravje kvari, koje za uzderxati, valja da u drushtvo ide, i da veselo ſtoji : i tako nevoljnoga csovika s'ovim prieteljskim ricsma obsine, i privari tako, daſe on povede za njim, i njegovim raskoshjem, na koje davshiſe, mallo po mallo oladi u njemu bogoljubſtvo, pak najposli iz naslidnika Isukerſtova, poſtane naslidnik ſvitovnji.

Trechi nash glavni, i dushevni neprietelj, jesmo mj iſti, jeſt tilo nashe ſa ſvoim ergjavim prignuchem, skoim imamo vazda boj bitti: i shtoje blixji nami ovi neprietelj, toje poghibljivie voevanje.—Djavo, i ſvit jeſu nashi neprietelji; alli ſamo z'dvora na nas udaraju: tilo pak nashe, bivshi ſnami, i u nami, kakono do

machi

machi neprietelj, brez priſtance nas progoni, i nutarnjim nacsinom na nas udara, kad nas po ſvoima ergjavima prignuchima, i zlochudnima pohotenjima, na ſvakojake grihe vucse, i prighiba. Zatoſe i tuxashe S. Pavo kad recse: (*a*) Vidim, i osicham drugi niki zakon u tilu mojemu; a tosu onna zlochudna pohotenja, i prignucha tilesna, kojase ſuprotive razlogu nashemu, i zakonu Boxjemu, i csinenas kano robove ſvoje, tako, da vishje putah ne csinimo onno dobro, kojebi hotili po razlogu, i zakonu csiniti: nego na shto merzimo, onno po prignuchu tilesnomu csinimo: (*b*) Tilobos ſuprotivi dushi, a dusha tilu, da nemoxemo lasno ſva, kojabi hotili, csiniti.—Koja ſva promatrajuchi S. Pavo, i ſebi iſtomu boechiſe, recse: (*c*) Ah! nesrichni, i nevoljni ja csovik, tkocheme oslooditi od tila ovoga umerloga, i njegovih poxudah, i zlochudnih pohotenjah. Na koje uzdihsanje recse S. Apoſhto (*d*) ſama milloſt Boxja po zasluxenju Goſpodina nashega Isukerſta tomi moxe ucsiniti, daſe nepovedem za tilesnim prignuchem.

Na ovi nacsin i mi, bivshi pozlobiti od tila, ſvita i djavla, imamo ſve uffanje nashe ſtaviti u milloſt Boxju, po zasluxenju Spaſitelja nashega, i njemu uvik zafalni biti, shtonamje

(*a*) *Rom.* 7. 23. *Idem v.* 15. (*b*) *Ad Galat.* 5. 17. (*c*) *Rom.* 7. 24. (*d*) *Item v.* 25.

providio, i oftavio Sakramenat Krizme ſvete; jer mi primajuchi ovi ſveti Sakramenat, primamo zajedno moguchu milloſt Boxju, kakono jedno prijako oruxje, protiva dushevnima neprieteljom: (*a*) Ondabo iſti Duh ſveti snide u nas ſnapunom ſve ſvetinje, i znanja, i kripoſti, kakonoje ſnishao ſverhu Aposhtolah. — O velikoga dobra, pomochi, i milloſti Boxje N! koju mi primamo po ovomu Sakramentu, da moxemo pridobivati djavla, ſvit, i tilo: dakle dobre volje budite; (*b*) jer imate priſtojno, i jako oruxje, skoimchete ove glavne neprietelje moch pridobivati, ſamo, akoſe shnjim dobro uzvladate.

III. Liepoje ovo N! shto do sad razumiſte od Sakramenta Krizme ſvete: jerchetega vechma poshtovati; i koiga josht niſu primili, naſtojatiche, daga po pervoj prigodi primu. Alli koiga xeli primiti, navlaſtito akoje veliki, od potribe jeſt *pervo*, daſe ſtavi u milloſt Boxju po iſpovidi, i pokori, akoſe nahodi u grihu ſmertnomu; jer koibi u grihu takvomu primio ovi Sakramenat vechmabi grishio. — *Drugo.* Valja daje doſta naucsit u Otajſtvih Vire, i daju prid krizmanje ponovi, kakono i onno obechanje, skoimſeje na kershtenju odrekao djavla, njegovih dilah, i razkoshjah. — *Treche* bilobi vridno, daſe od poſtnih primi ovi Sakramenat. — Kto-

mu

(*a*) *S. Thom. Angel.* (*b*) *Joan. Chryſoſt.*

mu priſtaje i ovo, da ovakvi, koiſe imaju krizmati, razumivshi doshaſtje Priposhtovanoga Biskupa, zaderxajuſe u poboxnoſti onnih danah; cſeſtje na mollitvi ſtojechi, i druga dobra dilla csinechi, (*a*) kakosu i Aposhtoli z'Divicom Mariom, i s'oſtalima bogoljubnima csinili, csekajuchi (*b*) obechanoga Duha ſvetoga.

Akoliſu pak mali za krizmanje priſtali, imaduſe najpervo ubaviſtiti od roditeljah ſvoih, ili po vlaſtitomu Paſtiru, pokazujuchemu, kakoche oni po ovomu Sakramentu primiti Duha ſvetoga, bitiche potverditi u Viri, i poſtatiche csitavi kerſtjani: zato, valja daſe i ovakva dicsica ubaviſte, kolikoje mogniche, u Otajſtvih Vire, pak daju ponove, kakono i Uffanje, i Ljubav u ſebi da probude.— Takoger valja, daſe i ona, po ſvomu nacsinu za koi dan, u dilih poboxnih zaderxaju: kakono, daſe cseſtje na mollitvi nahode, da poslushaju Miſſu ſvetu, daſe od igre uzderxe, i daſe ucse slushati ſvoje ſtarie, shtogodjim zapovide; i akobi bila potriba daſe izpovide, duxniſu roditelji u ſvima ovima nje upraviti.— Gdi imamo znati, da dica, koja primaju ovi Sakramenat Krizme, imadu takva biti, kojaſu jurve u razum doshla; drugojacsje nebi znala podobnu pripravu ucſiniti, nitibi znala, shto po ovomu Sakramentu primaju. Shta rad bilobi najbolje, da dica od

(*a*) *Act.* 1. 14. (*b*) *Joan.* 15. 26.

dvanaeſt godinah primaju ovi Sakramenat; ondabo doſta u razum dojdu: (*a*) Akoli pak potriba iziskuje, daſe pria dvanaeſt godinah krizmaju, mlagja ne imaju biti od ſedam godinah; vech akobi Biskupi drugojacsje naredili.

Poradi pak kumovah krizmenih, ovo imamo znati, da ovakvi kumovi imadu takvi biti, koisu jurve primili ovi Sakramenat, i koi niſu iſtima, na kershtenju kumovali.—Iz koga kumſtva, poragjaſe iſto duhovno rodſtvo, kojeſe poragja megju kumovima kershtenja. Koja ſva razumivshi mi od ovoga ſvetoga Sakramenta, imamoga vechma poshtovati, i Bogu zafaljivati, koismoga jurve primili; a koiga josht niſu primili, nek naſtoje ſebe doſtojne ucsiniti, dabiga korisno, i ſpaſonoſno primili. Amen.

GOVORENJE IV.

OD PRISVETOGA SAKRAMENTA OLTARA.

Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus. Math. c. 26 v. 26. v. 26. & 28.

Ovo jeſt tilo moje. Ovoje kerv moja

Kada Goſp. Isukerſt, poslidnji put prid muku i ſmert ſvoju, vecserashe s'Aposhtolima, onda uzamshi kruh blagoſovi, i razlomi govorechi: (*b*) *Uzmite, i blagujte: ovo jeſt tilo moje.* Shto iſto ucsini uzamshi csashu vina govorechi:

(*a*) *Catech. Rom. juſſu Pii V. editus de Sacr. Conf. pag.* 187. *n.* 18. (*b*) *Math.* 26. 26. 27. 28.

Pijte iz ovoga svi : ovoboje kerv moja. I tako josht onda ucsini ovi prisveti Sakramenat Tila, i Kervi svoje: koju oblast dade takoger i Aposhtolima svoima, i svima ostalima Misnikom, da na uspomenu njegovu, kruh obrachaju u Tilo njegovo, a vino u kerv njegovu govorechi : (*a*) *Ovo csinite na moju uspomenu.*

Doisto N! ovoje jedna neizrecsena, i neprocinjena ljubav i dobrota Boga Spasitelja nashega, shtoje On hotio ovi prisveti Sakramenat Oltara nami ostaviti. Istina jest, danamje pridobri Spasitelj pokazao veliku ljubav, i dobrocsinstvo svoje, shtonam je i drughe Sakramente ostavio, dase shnjima sluximo : kakono ostavio jest Kershtenje, dase po njemu peremo od grisha istocsnoga : ostavio jest Krizmanje, dase u Viri potvergjujemo : ostavio jest Pokoru, da dobivamo po njoj oproshtenje grihah, kojesmo posli Kershtenja pocsinili &c. Alli shtonamje ostavio Sakramenat Tila, i Kervi svoje, ovoje jurve ljubav sverhu svake ljubavi: jerbo nedaje ovdi Spasitelj nash shto drugo na misto svoje, kakono u ostalima Sakramentima dajenam milosti svoje; negonam bash sebe istoga svega pridaje, kakvi je u boxanstvu, i csovicsanstvu. Shto i S. Aug. promishljajuci recse: (*b*) Smiem, veli, rechi, da premdaje Bog svemoguch, nemoxenam vishje dati ; i premdaje najbogatii,

(*a*) *Luc.* 22. 19. (*b*) *S. Aug.*

nejmanam shta vishje dati, jernam je sebe istò-ga dao: a kudache veche bogastvo, nego kad Boga imademo!

I jerbonamse isti Bog po ovomu Sakramentu daje, zato i jest vechi u dostojanstvu od sviuh ostalih Sakramenatah; buduch da u sebi istoga Gospodina Isukersta zaderxaje, koije pravi Bog i csovik, i koije sviuh milostih uzrok i pocsetak. Odkud (*a*) S. Thoma nazvaga najvechim csudom Isukerstovim iz megju sviuh csudesah, kojaje pocsinio. Shta rad vridnoje i dostojno, dase mi od ovoga prisvetoga Sakramenta Oltara danas razgovorimo, nebilise naucsili, kakochemoga vechma poshtovati, i duxne poklone njemu csiniti, pak dabise probudili na vechu xelju prama njemu, za primatiga cseste. Za koju sverhu ukazatichu,

I. Shtoje ovi Sakramenat Oltara.

II. Kojenam dobro csini ovi Sakramenat.

III. Kolikase priprava iziskuje, daga dostojno moxemo primati.

I. Sakramenat, od koga danas govorimo, s'razlicsitima imenih nazivase. Kakono: ghercskim jezikom zovese *Eucharistia:* shto u nash jezik *dobra milost zlamenuje*, jerbose u njoj zaderxaje onni, koije pocsetak i uzrok sviuh milostih.—*Drugo* zovese *pofala*; jer kad mi csinimo ovi Sakramenat, fale dajemo Otcu nebeskomu, buduch damu

(*a*) *Doct. Ang. opusc.* 57.

damu iſtoga Sina njegova na poſvetilishte prikazujemo, shtomuje najdraxje : kakono i kad primamo ovi Sakramenat, slavimo Boga; jerbo po njemu primamo Sina njegova, (*a*) koimuje u ſvemu ugodio.—*Trecke.* Zoveſe *Tilo Iſuſovo;* jerboſe u njemu iſti Goſpodin Isukerſt zaderxaje: gdi imate razumiti, da kadaſe recse *Tilo Iſuſovo*, nerazumieſe, daje ondi ſamo tilo njegovo; nego i kerv i dusha, xivi Bog i csovik zajedno.—*Csetverto.* Zoveſe *Sakramenat Oltara;* jerboſe na Oltaru csini, prikazuje, zaderxaje, i od onudaſe prima i blaguje. —Oſtala priſtojna imena ovomu Sakramentu moguſe viditi u Knjighi (*b*) Otca Velikanovich.

Alli za punnje iſtomacsenje ovoga Sakramenta dobroſe recse, kadaſe imenuje: Sakramenat Kruha i Vina; jerboſu ova ochutiva, illiti vidljiva zlamenja (*c*) nevidljivoga tila, i kervi Isukerſtove, koiſe pod njima, posli Misnicskog posvechenja, iſtinito zaderxaje. Zato Bogo-Slovci ovako izpisuju ovi Sakramenat Oltara, kad govore: „Jeſt Sakramenat Tila i Kervi Isu„ kerſtove, koiſe iſtinito zaderxaje pod obli„ csjem kruha i vina, posli kakoſe po Misniku „ s'odlukom izrecsu ricſi nato odredite.“ Gdi moxemo viditi, da za ucsiniti ovi Sakramenat iziskujeſe kruh pshenicsni, illiti xitni, i vino

(*a*) *Matt.* 3. 17. (*b*) *P. Velik. part.* 3. *pag.* 41. (*c*) *Ita in re S. Aug. de Catech. rud. l.* 5. *c.* 16.

vino od loze: a drugo iziskujuſe ricsi na to odredite, i po Misniku izrecsene, kakonosu ove, kojeſe izrecsu ſverhu kruha: *Ovo jeſt tilo moje*, i onne ſverhu vina: *Ovo jeſt kerv moja* &c. Koje Isukerſtove ricsi, kakoſe ſverhu kruha, i vina, s'odlukom za poſvetiti, po Misniku izrecsu, taki ſvekoliko bivſtvo kruha obratiſe u priſveto Tilo Iſukerſtovo; a bivſtvo vina obratiſe u Kerv njegovu: nitije ſamo Tilo pod oblicſem kruha, niti ſama Kerv pod oblicsem vina; nego (*a*) csitav jeſt Isukerſt pod oblicsjem kruha, i u ſvakoj njegovoj ſtrani, illiti mervici; i csiſtav jeſt pod oblicsjem vina, i u ſvakoj kapi njegovoj: jer Isukerſt (*b*) uſtavshi od mertvih vishje ne umira.

Odkud ovo imamo temeljito virovati, i obderxavati, daje Goſp. Isukerſt, u hoshtii ſvetoj, zajedno i ſtilom, i kervjom, i z'dushom, i z'Boxanſtvom, i csovicsanſtvom, xivi Bog, xivi cſovik; a takoje po iſti nacsin i pod oblicsjem vina, kojeſe od Misnika za Kerv njegovu poſveti.—Shto iſto imamo virovati i u ſvakomu talu hoſtie, kakono i u ſvakoj kapi kervi priſvete; u kolikogodbiſe hoſtia komadichah, illi kerv kapih razdilila: takobo Cerkva ſveta shtuje kad u Miſſi piva, (*c*) *Nedvoumi, nego viruj, daje Isus pod ulomcih, ſaſvim csitav, kano*

(*a*) *Trid. Seſſ.* 13. *c.* 3. (*b*) *Rom.* 6. 9. (*c*) *In ſequentia Miſſæ Corp. Chriſti.*

kano u hoſtii.—Nitiſe po tomu moxe rechi, daſu mloghi Isukerſti, (*a*) nego ſamo jedan u ſvima onnima ulomcima hoſtie, i u kapima kervi. Vidite N! kolikije ovi velik, i priuzvishen Sakramenat! buduch da u njemu iſti Goſpodin nash Isukerſt pribiva, ſa ſvim Boxanstvom i csovicsanſtvom, i namiſe za blagovanje pridaje, kako On iſti recse: (*b*) *Tilo moje u iſtinu jeſt rana, i kerv moja zaiſto jeſt pitje.*—Shto mi promishljajuchi, i unilazechi u Cerkvu, navlaſtito onnu, u kojojſe ovi priſveti Sakramenat zaderxaje, imamoſe ſvelikim bogoljubſtvom njemu pokloniti, i pozdraviti njega govorechi: *Zdrav priſveti Sakramente Oltara.*—Illi ovako: *Klanjam ſe tebi Isukerste ovdi, i po ſvima Cerkvima, i blagosivam tebe, jerſi po ſvetomu krixu tvomu ſvit odkupio.*—I jerboſe nami Spaſitelj nash u ovomu Sakramentu za blagovanje pridaje, zato imamo u nami xelju probugivati, kakobiga cseſtje, i poboxnie primali: shtobimu vehoma drago bilo, buduch da On xeli ſnami, i u nami pribivati.

II. Dabi pak vechma poshtovali ovi priſveti Sakramenat Oltara, i xeliliga cseſtje primati, promotrimo, kolikanam dobra csini, i kolike plodove u nami poragja kadga doſtojno primamo. Evo *pervo*: Csininas vridne ſudove

inil-

(*a*) *S. Ambr. Præf. Dominic. 7. poſt Epiphan.* (*b*) *Joan. 6. 56.*

milloſtih Boxjih, po koimaſe pomaxemo, da moxemo napridovati u kripoſtima ſvetima.—*Drugo:* Pokripljujenas u putovanju k'slavi nebeskoj, zatoſe i zove putnina od ſpaſenja.—*Treche*, Pomersujenam male gribe, a od velikih po kripoſti njegovoj lashnje moxemoſe csuvati.—*Csetverto*, Odpushtanam zasluxitu po grihu kashtigu, ne ſasvim, nego kakoga tko poboxnie prima.—*Peto:* Pokripljuje dushu nutarnjim nacsinom, odbia napaſtovanja djavaoska, i od griha csuva.—*Sheſto:* Gaſi tilesna bludna poxelenja, i druga neuredna prignucha uztexe i upravlja.—*Sedmo:* Ujedinjuje nas s'Isukerſtom, i oxivljuje dushe nashe, kako iſti Goſpodin recse: (*a*) *Koi blaguje moje tilo, i pije moju kerv, u meni pribiva, a ja u njemu.* I: (*b*) *Koi blaguje mene, i onche xiviti zarad mene.*—Takoger ovi Sakramenat pokripljuje, i jacsi ſerca cſovicsanska na dobra, i kriposna dilla, koja bivaju vridna xivota vicsnjega: sluxi za ranu duhovnu: probugjuje na ljubav Boxju, i na ſtvari boxanſtvene: i poſtaje csovik po njemu poniznii, csiſtii, poboxnii, i jacsji u dushi.

Alli koi nedoſtojno ovi Sakramenat prima, nishta od ovih gor recsenih nedobiva, nego josht u veche zlo upada; jerbo iz nova ſmertno grishi, csini ſebi put na vicsnje izgubljenje, zaslipi u pameti i razumu, da nepozna shtoje dobro:

podlaxeſe

(*a*) *Joan.* 6. 27. (*b*) *Item v.* 58.

podlaxeſe napaſtovanju djavaoskomu: probugjuje Boga na ſercxbu, i osvetu protiva ſebi iſtomu: skracsaje xivot ſvoj vrimeniti, i oſtane brez ſvake boxanſtvene milloſti. Shto ſve moxemo razumiti iz ricsih S. Pavla, koje ovako recſe: (*a*) *Koigod nedoſtojno uzblaguje kruh ovi, i uzpie kalex Goſpodnji, bitiche krivac tila i kervi Goſpodinove:* (*b*) Jerboſe priſveto tilo, i kerv njegova tlacsi i gazi, kadaſe nedoſtojno prima.

III. Shta rad dabi nesmetali ſpaſonoſne plodove ovoga Sakramenta, od potribe jeſt, daſe dobro ſvaki put pripravljamo, za primitiga doſtojno i korisno. Koja priprava dvoſtraka ima biti: jedna nutarnja, druga izvanska. *Nutarnja* biva u dushi; *izvanska* u tilu.— U dushi, daſe ſvaki dobro pripravi, nekſe zadexaje u izvershivanju dobrih dilah, pervo negocheſe pricseſtiti: kakono, pazechiſe navlaſtito od navadnih grihah: uztezajuchi, i pridobivajuchi ſvoja ergjava prignucha: shtogod ſveto mislechi, i govorechi od ovoga Sakramenta: ktomubi dobro bilo shtogod mallo poſtiti, lemozinu davati, na mollitvi cseſtje ſtajati, krix ſveti pozdravljati, Miſſu ſvetu poslushati, i druga dobra dilla csiniti.—Takoger koiſu u ſvadnji zdrughima, i u omraxi, nekſe shnjima pomire, kako nas iſti Spaſitelj ucsi govorechi: (*c*)

„ Ako

(*a*) 1. *Corint.* 11. 27. (*b*) *S. Ambroſ. in c.* 10. *ad Hebr.* (*c*) *Math.* 5. 23. & 24.

„ Ako prikaxesh dar tvoj na Oltaru, i ondi„ ſe ſpomenesh, da brat tvoj ima shtogod pro„ tiva tebi, oſtavi ondi prid Oltarom dar tvoj, „ i idi pervo pomiriſe z'bratom tvoim, pak „ onda doshavshi prikazachesh dar tvoj.“ Doiſto, koi prima Sakrameñat Oltara, prikazuje najdraxji dar, illiti poſvetilshte Otcu nebeskomu; jerbo (*a*) po tomu ponavlja priporucsitu uſpomenu muke, i ſmerti Sina njegova, i pridaje ſebe za pribivalishte njegovo: indi duxan je ſvaki mir i z'drughima, i u ſebi imati, da kralja mira u ſebe doſtojno moxe primiti — Shtoſe razumie i od onnih, koiſu tuge shtogod prifatili, illi komu shtetu ucsinili, illi komu poshtenje uzeli; nek ova pria ſva poprave.—I za poshtenje ovoga Sakramenta, iſti oxeniti, od dopushtenih ſvoih xenidbenih dilah, imalibiſe uzderxati.

Posli toga, nek ſvaki naſtoji ocsiſtiti dushu ſvoju, od ſviuh grihah, po csitavoj iſpovidi, daſe pe taj nacsin ſtavi u milloſt Boxju; recsebo S. Pavo: (*b*) Nek izkusha ſebe iſtoga çſovik, jeli u kakvomu grihu, navlaſtito ſmertnomu; koi ako bude, nekſe pokori, neſamo po pravomu skrushenju, nego i po csitavoj iſpovidi: pak onda nek priſtupi blagovati ovi kruh nebeski; drugòjacsje (*c*) Koibiga blagovao nedoſtojno, na od-

(*a*) *Luc.* 22. 19. (*b*) 1. *Corint.* 11. 28. (*c*) 1. *Corint.* 11. 29.

odſugenje ſvoje bi-ga blagovao. —I ovako pripravit, naſtoj, da Viru, Uffanje, i Ljubav u tebi probudish prama ovomu Sakramentu, na priliku govorechi: „ Spaſitelju moj! ja viru„ jem temeljito, daſi u ovomu Sakramentu Ol„ tara, zajedno z'Boxanſtvom, i cſovicſanſtvom, „ xivi Bog i cſovik: uffamſe u Tebe, i lju„ bemte ſverhu ſvake ſtvari.“ Zatim promisli, kolikochesh velicsanſtvo u tebe primiti, to jeſt, primitichesh iſtoga Sina Boxjega, koije od vika s'Otcem, i z'Duhom ſvetim jednak; koije Bog i cſovik zajedno, onakvi iſti, kakvije bio u utrobi pricsiste Divice, po Duhu ſvetomu cſovikom zacset: koije 33. godine na ovomu ſvitu xivio: koije muku terpio, i za tebe umro, pokopan, od mertvih uskersnio, na nebeſah uzishao, i koi ſada ſidi u slavi ſvojoj na desnici Otca nebeskoga, odkud ima dojti ſuditi vas koliki ſvit.

Koja, dok ovako promishljash, ſpomeniſe, daſi ti ovoliko velicsanſtvo Boxje, vishje putah potlacsio, i uvridio ſtvoima griſima; zato opet zamerzi na nje, kako na najveche zlo, pakse ponizi prid Bogom, na ovi nacsin govorechi: „ O Boxe! evo poznajem, da niſam doſtojan „ Tebe primiti, buduch daſi Ti Bog, i Stvori„ telj moj; a ja ſtvorenje Tvoje, i jedno nishto: „ ja nevoljni grishnik, a Ti ſva ſvetoſt, i bla„ xenſtvo: alli jerbo Ti ſam hochesh, da kme-

„ ni

„ ni milloſtivo dojdesh, i ſirotu dushu moju
„ ſobom iſtim naranish; zato dragovoljno xe-
„ limte primiti. "—Ovoje, shto imash do Pri-
ceſteſtenja csiniti: Tada poboxno priſtupi ondi,
gdichesh priſveto Tilo Isukerſtovo primiti. Koje
primivshi, odſtupi na ſtranu, pak promisli pri-
veliku dobrotu, i ljubav Spaſitelja tvoga, shto-
teje hotio pohoditi, dáte gladna ſobom iſtim
narani, i xedna napoji, i da golu dushu tvoju s'mil-
loſtima ſvoima zahodie. —Iz koga promishljanja
pokloniſe ſercem, i pametju Stvoitelju tvomu,
koije jurve u tebi, a ti u njemu, govorechi:
„ O Goſpodine moj Iſuſe! jaſe klanjam tebi,
„ i poznajemte za pravoga Boga, Kralja, i naj-
„ vechega Goſpodina moga, koiſi od vika, ne-
„ izmirni, i ſvemoguchi Bog. Odkud meni
„ tolika ſricha da Kralj neba, i zemlje kmeni
„ dolazi, i ſiromashnu dushu moju milloſtivo
„ polazi! O Spaſitelju moj, niſam toga vridan.
„ Zafaljujemti na tolikomu tvomu dobrocsinſtvu:
„ i prikazujemti ſvega mene na poſvetilishte,
„ i na sluxbu tvoju: obechajemſe boljma tebi
„ u napridak sluxiti dobro csinechi, a od zla
„ bixechi. Kraljico nebeska, Majko Isukerſto-
„ va, Angele ſtraxanine, i ſvi ſveti, Vi miſto
„ mene zafalite Bogu na ovomu daru."

Moxesh takoger i molbe tvoje prikazati pri-
milloſtivomu Goſtu, i Kralju tvomu, na prili-
ku ovako: „ O Spaſitelju moj! premdaſe ja

„ tebi

„ tebi na sluxbu prikazujem, i obechajem, da-
„ te vech nechu uvriditi; alli ti vidish slaboſt
„ moju, zato mollim, dajmi milloſt tvoju, da
„ vech nepadem u grih, i pokripime, da mo-
„ gu pridobivati ergjava prignucha moja. O
„ Isuſe tjsi Kralj moj, ſmillujſe ſverhu ſiroma-
„ shtva dushe moje! Tiſi Odkupitelj moj, ſpaſi
„ dushu moju! Tiſi Meshtar moj, naucsime
„ obsluxivati volju tvoju! Tiſi ſvako, i najve-
„ che dobro moje, uxexi mene na ljubav tvo-
„ ju, i napunnime blagoſvom tvoim.„—Nuz to moxesh i vrimenite tvoje potribe Bogu prikazati, date u njima pomogne; akobi bilo na slavu njegovu, a na ſpaſenje tvoje. Vidite, shto imamo csiniti pervo pricseſtjenja, i posli pricseſtjenja, za primiti poboxno ovi Sakramenat Oltara: indi nebi liepo, ni podobno bilo, da tko posli ispovidi taki pohiti na pricseſt, dok ovako nebi ſebe pripravio: kakono i onno nebi valjalo, kadbi posli pricſeſtja iz Cerke izishao, dok nebi po gor recsenomu nacsinu Bogu zafalio, i njemuſe pomolio.

Izvanska pak, illiti tilesna priprava, za primit Tilo Isuſovo, u tomuſe zaderxaje, da ima ſvaki poſtan biti, nepijuch niti shtogod jiduch bar od pol nochi, do onnoga csaſa, dokse ne pricseſti: Ima biti csiſt u tilu, u licu, i u csiſtu hodichu po ſvomu ſtanju obucsen: Takoger, ljudi imajuchi nauſtnice priko uſtih viſuche,

duxnisu podrizati, dabise hoshtie svete ne dotaknule &c.—I na ovo svaki mora paziti, kakoche usta svoja podobno otvoriti, i jezik na dolnju ustnu namistiti, da Misnik na njega hoshtiu moxe staviti; niti valja usta pervo zatvoriti, dok Misnik ne jami svoju ruku: pak onda nek zatvori usta, i nek nastoji, kakoche Sakramenat poboxno probaviti. Akobi hoshtia u ustih prianula, nevaljaju s'perstom probavljati, nego jezikom.— Posli toga nek Bogu zasali, kakosam jurve rekao.

Evo dushe bogoljubne! Evo nacsin, kakose imate pripravljati, kad hochete primiti ovi prisveti Sakramenat Oltara: dakle ova nastojte obsluxiti, daga na spasenje moxete primati. Amen.

GOVORENJE V.

OD SAKRAMENTA POKORE.

Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta sunt. Joan. 20. v. 22. & 23.

Primite Duha Svetoda, csie odpustite grihe, odpustjajuse njima: a csie uzderxite, uzdexani jesu.

Gospodin nash Isukerst, imajuchi najvechu brigu, i xelju za spasenje grishnikah; a uzilazechi na nebo k'Otcu svomu nebeskomu, nebiim

biim ſobom u kipu mogao odpuſtjati grihe, kakoimje odpuſtjao, dok shnjima na ſvitu vigenim nacsinom pribivashe; zato ucsini, i oſtavi Sakramenat Pokore, illiti Iſpovidi ſvete, davshi oblaſt Aposhtolima, i u njima ſvima slidechima Miſnikom, da oni grishnikom moguh odpuſtjati grihe, govorechi: „ Primite Duha „ ſvetoga, csie odpuſtite grihe, odpuſtjajuſe „ njima: a csie uzderxite, uzderxani jeſu.“

Velikoje ovo, i neprocinito dobro N! shtoje Spasitelj nash hotio providiti, i oſtaviti nami ovi Sakramenat, jerboſe po tomu slobodimo, i dobivamo uffanje, da moxemo oproshtenje grihah doſtignuti, i opet u milloſt Boxju dojti, iz kojeſmo po njima izpalli. Shta rad xelechi ja Vas ganiti, dabiſte potekli k'ovomu Sakramentu, koigodſe u griſima nahodite, naſtojachu, koliko boljma budem mogao od njega govoriti; nebiliſte, poznavshi kripoſt, i cinu njegovu, s'vechom brigom, i z'duxnom pripravom, njega naſtojali primati, za moch dobiti obechano grihah oproshtenje. Za koju ſverhu hochu ukazati,

I. Shtoje ovi Sakramenat Pokore, i pocsemuſe doversuje.

II. Kolikonamje potribit ovi Sakramenat.

III. Kolikaſe priprava iziskuje za primitigà doſtojno.

I. Po nauku Bogoslovacah : Pokora dvoſtruka moxeſe razumiti: jedna kakono kripoſt; a druga kakono Sakramenat.—Pokora *kripoſtjom* nazvata, (*a*) jeſt *Xaloſt ſerca tuxecheg , i ſebe pedipſajuchcg porad zaluh ucsinitih , i dobarah oſtavitih.*—Illi kako S. Thoma Naucsitelj veli, jeſt kripoſt , koja prighiba csovika na merznoſt griha , da proſtom voljom, i kripkom odlukom , moxe zadovoljiti Bogu po grihu uvrigenomu.

Pokora pak *Sakramentom* nazvata, jeſt odrishenje grihah s'ricsma na to odreditima, dato , po Misniku oblaſt imajuchemu, csoviku pokornomu, koiſe csiſto, i pravo od ſviuh grihah ſvojih izpovidi, s'odlukom negrishiti vishje. Zatose ova Pokora i ſtavlja u broj ſedam Sakramenatah, koje Isukerſt ucsini, i oſtavi Cerkvi ſvetoj, jerboſe daje *odrishenje* grihah po Misniku csoviku onnomu, koi obtuxi ſebe prid njim , shtoje Boga uvridio, s'odlukom zadovoljiti njemu, shtogaje uvridio.—Gdi moxemo poznati, da premdaſe razdilite vidde ove dvi Pokore ; buduch daſe u pervoj nedaje odrishenje grihah , a u drugoj (kojaje Sakramenat) dajeſe odrishenje: nishtanemanje, tako megju ſobom imadu biti ujedinite, da jedna brez drughe nebi koriſtila : jer premdabiſe tko najvechma kajao za grihe, i prioshtre pokore csinio,

shto-

(*a*) *S. Aug. de vera poenit. c.* 19.

shtoje Boga uvridio, a nebiſe hotio izpoviditi od ovih grihah, kadbi mogao; ſaſvim tim, ovo ſamo skrushenje, i pedipſe nebimu brez iſpovidi pomogle: a takoger dabiſe tko izpovidio od ſvojih grihah; a nebi xalio, shtoje Boxanſtvenu dobrotu uvridio, nitibi ódlucsio, daſe vech neche na grihe povratiti: opet ni ovakvomu ſama iſpovid, nebi koriſtila.—Od potribe dakle jeſt, da ſvaki i xalli shtoje Boga uvridio, s'odlukom negrishiti vishje, i da izpovidi ſvoje grihe; pak ondache, oproshtenje iſtih grihah, po odrishenju Misnicskomu doſtignuti.

Od ovud moxemo poznati, daſe ovi Sakramenat Pokore u dillima pokornima grishnika csovika, i u odrishenju Misnicskomu s'ricsma odreditima zaderxaje.—Dilla pokorna, kojaſe iziskuju jeſt pokajanje, illiti skrushenje, drugo ispovid, treche zadovolshtina. — *Skrushenje*, jeſt takvo dillo pokorno, skoim tko ſebe pedipſaje, i xali iz ljubavi Boxje, ne zato, shtoje muke paklene zasluxio, a Raj izgubio; nego xali zato, shtoje neprocinjenu dobrotu, i velicsanſtvo Boxje uvridio: pak obecha i odlucſi, daſe neche u napridak na grihe povratiti.

Ispovid, jeſt takvo dillo, skoim cſovik ſebe, prid Ispovidnikom obtuxuje, i oſvagja od ſviuh grihah ſvojih, kojeje pocſinio. Koja Ispovid, da bude izverſtita, i ſasvim opravna, shestnaeſt nacsinah Naucſitelji izdaju za nju.

Pervo: Ima biti Iſpovid priproſtita, tojeſt, brez pokrivanja, i tajanja grihah.—*Drugo*: Ponizna, ſercem, i ſvim tilom.—*Treche*: Cſiſta, poradi ſverhe, zadobiti oproshtenje grihah, oſtavivshi ſve drughe izprazne ſverhe, i nemishavshi na iſpovidi koje kakve pripovidke.—*Cstverto*: Virna, brez ſvake laxi i privare.—*Peto*: Cſeſta, za poznati lashnje grihe.—*Sheſto*: Gola illiti otvorita, a nè pokrivena skakvima ricsma, da Ispovidnik nemoxe razumiti.—*Sedmo*: Razborita, i to zato, daſe pokornik s'poshtenima ricsma ima vladati, i da naucsnoga Iſpovidnika traxi.—*Osmo*: Povoljna, s'odlukom, za primiti Sakramenat Pokore.—*Deveto*: Stidljiva, a ne brezobrazna, shtobi bilo onda, kadbi tko, kano pripovidku ſvoje grihe kazivao.—*Deſeto*: Csitava i na verſte, i na broj, i na priſtanke—*Jedanaeſto*: Skrovita, prid ſamim Misnikom, za neozloglaſiti ſebe iſtoga. Megjuto, koibi hotio, mogaobi i ocsito grihe ſvoje izpoviditi za vechu pedipſu ſvoju: alli od ovoga nejma zapovidi.—*Dvanaeſto*: Placsna porad uvrigenja Boxjega: gdi nerazumieſe, da tko ima ſuze prolivati; nego doſtaje da ſercem xali, shtoje Boga uvridio: akolibiſe posli tko i na placs izvanski probudio, tobi bila oſobita milloſt Boxja.—*Trinaeſto*: Pohitna, za frishkie dobiti milloſt Boxju; nijebo liepo, ni podobno, da jedan kerſtjanin pribiva z'Bogom u neprieteljſtvu, ko-

ga

ga ſvaki dan Otcem naziva.—*Cſetvrtaeſto*, Jaka, za pridobiti ſtid, i ſtrah u ocſitovanju grihah. —*Petnaeſto*: Osvadljiva, da ſvaki ſebe zna oſvaditi, i obtuxiti, a ne izgovarati, illi drugoga kriviti.—*Sheſtnaeſto*: Poslushna, da pokornik pokoru narediti od Ispovidnika dragovoljno primi, i ſve opomene i ponukovanja njegova pomnjivo obsluxi.

Svi ſe ovi nacsini popunu, ſamo, akoje iſpovid, xalosna, iſtinita, i eſitava. Jer kadje iſpovid *xalosna*, ondaje i placsna, i ponizna, i povoljna, i razborita, i poslushna, cseſta, i pohitna. Takoger, kadje iſpovid *iſtinita*, ondaje i priproſtita, i csiſta, i otvorita, i virna, i oſvadljiva. A kadje *cſitava*, ondaje i jaka.

Zadovolshtina, kojaje trecha ſtrana Pokore, jeſt takvo dillo, kojeſe od Iſpovidnika na Iſpovidi pokorniku naredi, jedno poradi popunjenja ovoga Sakramenta Pokore; a drugo za odduxenje, illiti izplachenje zasluxite po griſima kashtighe, illiti pedipſe vrimenite, kojebi cſovik morao illi na ovomu, illi na onnomu ſvitu izplatiti Bogu.—I ovakvih dilah od tri verſti imade, kojaſe moguh za pokoru, illiti pedipſu narediti, to jeſt, Mollitva, Poſt, i Lemozina. Na koja troſtruka dilla, ſva druga ſpadaju, koja po viri, i ljubavi kerſtjanskoj moxemo izvershivati, kakono: na Mollitvu ſpadaju ſva poboxna dilla, kojeſe Bogu na poshtenje csine:

Takvaſu Vira, Uffanje, I jubav, pofale, poklon, zafalnoſti, klecſanje, pohogenje Cerkvih &c.— Na Poſt ſpadaju ſve pedipſe tileſne, skoimſe tilo moxe pedipſavati, kakonoje iſti Poſt, Cilicie, shibanje, bdenje, proſtiranje &c.—Na Lemozinu pak ſpadaju ſva dilla od milloſergja i tileſna, i duhovna, skoima moxemo iskernjega u potribi pomochi. (Od kojih ſtranah Sakramenta Pokore, moxeſe na duxje viditi kod mene u Govorenjima Nediljnima na liſtu 77. do 88.)

Najposli za dovershiti ovi Saktamenat Pokore, potribito je odrishenje Misnicsko, kojeſe zaderxaje u ovima ricsma, kadjih on s'odlukom izrecse, govorechi: *Ja te odrishujem od grihah tvojih, u ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga.* Gdi imamo virovati, da, kadgod grishnik skrushenim ſercem, priſtupi Misniku, i prid njim pravo izpovidi grihe ſvoje, s'odlukom primiti ſvaku nareditu pokoru, ſvaki put oproshtenje grihah ſvojih dobiva, i povratiſe opet u milloſt Boxju. Ovubo oblaſt, za moch odrishivati grihe, Goſp. Isukerſt izdade Misnikom ſvoim onda, kada recse Aposhtolom, govorechi: (*a*) *Primite Duha ſvetoga, csie odpuſtite grihe, odpuſtjajuse njima, a csie uzderxite, uzderxani jeſu.* Nuz koje ricsi veliki Sabor Tridentinski ovako recse: (*b*) „Proklet nek bude onni, koibi rekao, „ da

(*a*) *Joan.* 20. 22. 23. (*b*) *Trid. Seſſ.* 14. *Can.* 1.

„ da u Cerkvi katolicſanskoj Pokora' nije iſti-
„ niti Sakramenat, za pravovirne od Goſp. Isu-
„ kerſta ucsinit, kolikogod putah oni posli Ker-
„ shtenja u grihe upadu, a hotilibiſe z'Bogom
„ pomiriti.“ Iz kojih rieſih, ravno moxemo poznati, da zaiſto imade u Cerkvi katolicsanskoj Sakramenat Pokore, koiſe zaderxaje u dillima pokornima, i u odrishenju Misnicskomu, oſtavit od Goſp Isukerſta na odpushtonje grihah.

II. Kolikoje pak potribit Sakramenat Pokore, illiti Ispovidi ſvete, to moxemo razumiti, poznavshi ſvaki ſvoju slaboſt, po kojoj tko ritko, illi cſeſto u razlicsite grihe upada.— U koje upavshi, jurve ſvaki oſtaje duxan kashtigu, illiti pedipſu podnoſiti; jerboje Boga po njima uvridio. Pokora pak, dok josht za Sakramenat nebiashe odredita, vazdaje bila velika pomoch ovomu nesrichnomu upadku, dabi tko iz njega uſtao, i dobio odpushtenje grihah: buduch da ni od jednoga, niti u ſtaromu, niti u novomu Zakonu shtiemo, komubi bili grisi brez prave pokore oproſtiti.—Adam pervi csovik, i Otac ſvega naroda cſovicsanskoga ſagrishi u Raju zemaljskomu, i taki bi od onud protiran, da o ſvomu trudu, i znoju ranu ſebi jedva ſaſtavlja: pod koju kashtigu i mi, ſvi nevoljni ſinovi njegovi padosmo; i ſverhu toga bi od Boga dosudito, da nigda njegova lica ne vidimo, nego da uvik ſuxniji pakleni oſtanemo:

mo: Zato bi potribito, da isti Sin Boxji snige na ovi svit, i mloga priterpi i podnese, za izplatiti pravdi Boxjoj za nashe krivice, i za povratiti nas opet u milost njegovu.—(*a*) Sagrishi he ljudi u vrime Noe Patriarke: (*b*) Sagrishi Sodoma, i Gomora: (*c*) Sagrishi Kralj David: (*d*) Sagrishishe Ninivichani: (*e*) Sagrishishe Kore, Dathan, i Abiron. I svi ovi, koise nepokorishe jednise (*f*) od potopa vodenoga podavishe, (*g*) sverhu nikih iz neba padashe sumpor, i vatra, dasu svi izgorili, i u propast otishli, (*h*) a pod nikimase zemlja proside, i xivi spadoshe u pakao.—Koisuse pak pokorili, onnimaje Bog i grihe odpustio: (*i*) pokorise David: (*k*) pokorishese Ninivichani, i taki svi dobishe oproshtenje grihah.

Ovo isto, josht bolje u novomu Zakonu moxemo viditi, da brez Pokore, ni jedan nebi mogao oproshtenje grihah dostignuti, niti u nebo dojti, koibi posli Kershtenja, smertno sagrishio; a nebise hotio po Sakramentu Ispovidi pokoriti: jerbo Spasitelj nash, videchi slabost csovicsansku, dache mloghi, po svoima samodilnima grisima upasti, i milost Boxju, na kershtenju dobitu izgubiti; a po sebi, ovu shtetu nigda nebi mogli popraviti: zato u ovomu Sakra-

(*a*) *Genes. c.* 6. (*b*) *Item c.* 18. (*c*) 2. *Reg. c.* 11. (*d*) *Jon. c.* 1. (*e*) *Num. c.* 16. (*f*) *Gen. c.* 7. (*g*) *Item c.* 19. 24. (*h*) *Num. c.* 19. 31. 33. (*i*) 3. *Reg. c.* 12. 13. (*k*) *Jon. c.* 3.

krammentu Ispovidi, ſamo, i jedino uffanje, ſvima grishnikom jeſt oſtavio, po komubi od grihah mogli uſtajati, i opet u milloſt Boxju prilaziti. —Takoje uſtala Mandalina grishnica: takoje uſtao S. Petar, koije Meshtra ſvoga zataio: takoje uſtao Razbojnik ſveti, i drughi neizbroeni, koiſuſe, po Iſpovidi ſvojih grihah, pokorili: shto iſto i od ſadashnih grishnikah virujemo, i uffamoſe, da kolikogod putah poteteku k'ovomu Sakramentu, i njega doſtojno primu; toliko putah dobiu oproshtenje ſvojih grihah: koje brez njega nebi mogli doſtignuti, nitibi u milloſt Boxju mogli dojti; kakono Juda izdaica, i drughi mloghi niſu doshli, koiſe niſu hotili pokoriti.—Iz koih prilikah Piſma ſvetoga i ſtaroga, i novoga Zakona jurve ocsito moxemo poznati, daje Sakramenat Pokore vehoma potribit, ſvima onnima, koiſu posli Kershtenja ſmertno ſagrishili.

Sveti Otci, Sakramenat Pokore (a) za drugu dasku potopa poznaju, kakono Sakramenat Kershtenja za pervu dasku moxemo razumiti: jer kakogodſmo po Kershtenju iz potopa griha iſtocsnoga, po Isukerſtu ſrichno izplivali; tako, i po Pokori iz propaſti ſamo-dilnih grihah, moxemo izplivati i uſtati, kolikogodſe putah ovoga Sakramenta, kakono jedine u poghibili daske, kruto prifatimo. Odkud mogu slobodno rechi,

(a) *C. ſecunda poſt naufrag. de pœnit. diſt.* 1.

rechi, daje (*a*) toliko Sakramenat Pokore potribit onnima, koibi posli Kershtenja ſagrishili, kolikoje Sakramenat Kershtenja, porad griha iſtocsnoga, ſvima potribit.—Kolikoje pak Sakramenat Kershtenja ſvima potribit, za oprati grih iſtocsni, evo Isukerſt pokaza, kad recſe: (*b*) *Akoſe tko ne priporodi po vodi i Duhom ſvetim, neche moch unichi u kraljevſtvo Boxje.* Na kojI nacsin pokaza i potribnoſt Pokore, za oprati, i pomerſiti ſamo-dilne grihe, ovako govorechi: (*c*) *Ako pokoru neuzcsinite, ſvichete izghiniti.* A S. Petar ovako recse: (*d*) *Pokoriteſe, i obratiteſe* (Bogu) *daſe pomerſe grisi vashi.* Koje pokorenje, i obrachenje, zaiſto ima bit po pravoj iſpovidi: dakle kolikoje ſvakomu Sakramenat Kershtenja potribit, da moxe u nebo unichi; tolikoje i Sakramenat Pokore potribit onnomu, koibi posli Kershtenja opet ſagrishio, tako, da akoſe nebi hotio izpoviditi, nebi ni ſpaſen bio: drugobi bilo, kadbi tko imao u volji, i xeliobi, daſe izpovidi, a nebi imao Redovnika; negobiſe skrushio za grihe, s' obechanjem i odlukom, da akomuſe produlji xivot, hocheſe po pervoj prigodi izpoviditi; jerbo na ovi nacsin, s'kripoſtjom ovoga Sakramenta, odpuſtjajumuſe griſi, i moxeſe ſpaſiti: megjuto akobi

(*a*) *Trid. Seſſ.* 14. *cap.* 2. *de pœnit. adducendo P. Henriq. in ſum. lib.* 4. *c.* 2. §. 2. (*b*) *Joan.* 3. 5. (*c*) *Luc.* 13. 3. (*d*) *Act.* 3. 19.

akobi oſtao xiv, jednako oſtaje duxan, daſe izpovidi, i odrishenje grihah po Misniku dobie-

I premdaje ovoliko potribit Sakramenat Pokore; nishtanemanje nahodeſe niki, koimaje merska Iſpovid: zato i biva, daſe jedva jedan put u godini danah izpovide, illi moxe biti propuſte i vishje godinah brez iſpovidi. — Stanovito, ovobi bila jedna ruxna nemarnoſt vlaſtitoga ſpaſenja ſvoga, i bilabi jedna nepodnosljiva nezafalnoſt na tolikomu milloſergju, i dobrocſinſtvu Boxjemu, kad grishnici nebi marili za ovi Sakramenat Iſpovidi, koga On ucſini, i odredi na odpushtenje grihah njihovih. O nemarljivi, i nezafalni ljudi! Jelivam, moxe biti, drago, shtoſte z'Bogom u neprieteljſtvu za toliko vrime? Jelivam millo, shtoſte za toliko vrime ſuxnji pakleni? I jelivam, moxe biti, drago, da vasha dobra dilla, koja cſinite, budu brez ſvake koriſti, i Bogu merska? Doiſto ova nebivam imala draga, i milla biti: Zashto indi produljujete pokoru vashu? Zashto ne potecsete k'ovomu Sakramentu? Potecite k'njemu, i pokoriteſe, davamſe oproſte griſi vashi, dabiſteſe oslobodili ſuxanſtva paklenoga, dabiſteſe z' Bogom pomirili, i dilla dobra vasha njemu ugodna bila.

III. Alli za primiti doſtojno, i korisno ovi Sakramenat Pokore, iziskujeſe jedna velika, i pomnjiva priprava: jerbo i veliko dobro po

njemu

njemu primamo, kad oproshtenje grihah od onud dobivamo.—Ovo iz istoga razloga naravnoga moxemo poznati: jer kad xelimo kakvo dobro vrimenito imati, onda cinimo sve uredbe, i priprave moguche, za dobiti onno dobro. Illi: akosmo u kakvu shtetu, i zlo vrimenito upali, tadase trudimo, i nastoimo po svaki nacsin, kakobi ovu shtetu nashu popravili, i oslobodilise od onnoga zla, za staviti nas u pervashnje stanje nashe. Ovakvu, i josht vechu uredbu, i pripravu imamo ucsiniti, za pristupiti dostojno k'Sakramentu Pokore; nebilismo ovo neprocznito dobro, oproshtenje grihah, dobili, po koimasmo u najvechu shtetu, i zlo dushevno upali, kadasmo po njima Boga izgubili.

Koja priprava, najvechma zaderxajese u tomu, (a) da svaki sebe, pervo ispovidi, dobro izkusha, to jest, izpita, shtoje sagrishio: i poznavshi, daje u kakvima grisima smertnima, nek i broj istih grihah pomnjivo iztraxi; kakono i sve okolostanke, illiti pristanke grihah dobro nek promotri, koji, iste versti grih, illiga uzmloxaju, illi oteshtjaju, illi u drugu verst griha prominjuju.—Tako, govorechi od uzmloxanja grihah: koije psovo dushu, i viru, koise je krivo zaklinjao &c. svakije put grih psovke, i kriva zaklinjanja uzmloxavao, kadgodje psovo, illise

(a) 1. Corint. 11. 28.

illiſe krivo zaklinjao.— *Okoloſtanci*, illiti *priſtanci* oteshtjajuchi grihe jeſu, koi, u iſtoj verſti, grihe texje csine. Kakono: kragja od 50. forintih, jeſt texji grih, nego od jedne forinte; illi pſovka na jedan put od triſta virah, jeſt texji grih, nego jednu ſamo viru obpſovati; premdaje i ovo grih &c.— *Priſtanci* pak, koi prominjuju grihe, jeſu takvi, po koima iz jednoga griha, poragjajuſe drughi griſi. Kakono: grih putteni, jeſt grih po ſebi ſmertni: alli ako to bude megju onnima, koi imadu ſvoje drugove, tada k'ovomu grihu bludnoſti, priſtaje grih priljubodinſtva; i tako bivaju dva griha: jedno shtoſu ovi grih putteni ucsinili, a drugo shtoſu, ſvaki ſvomu drugu, viru zadatu prikershtili. Illi: akobi takvi grih putteni bio megju rodbinom, biobi drughi grih zvat *Rodoskverneje*: kakono i badbi ovakvi bludnici bili u Zavitu csiſtoche, i tubi grih dvoſtruk imali poradi *ſvetoghergja.* &c.

Na iſti nacſin, porad ovih grishnih priſtanakah, moxeſe dogoditi, da, od maloga griha, grih ſmertni poſtane, kakono i od onnoga griha, koibi mogao ſmertni biti, grih mali biva. — Grih, ondabi od maloga poſtao ſmertni, illiti veliki, kadbi tko porad zle ſverhe male grihe csinio; nitibi mario, shtoſe shnjima Bog uvrigjuje. Na priliku: ne pozdraviti Krix, i ne skinuti kapu ſpram njega, po-

rad

rad ſame nepomnje, moxe biti mali grih: alli koibi to uczinio za neposhtenje, i porugu Krixa, bi ſmertno ſagrishio. &c. Iz grihah pak, koiſu po ſebi ſmertni, bivaju mali griſi onda, kada tko illi u mallu Zakon priſtupi, illiſe ne oſicha ſvoga zla dilla, illi neprivolli podpunno takvomu dillu. Kakono: kragja velika, jeſt grih ſmertni; jerboſe po njoj verlo Zakon priſtupljuje, i csiniſe velika iskernjemu nepravda: kragja pak mala, jeſt grih mali; jerboſe u mallu Zakon priſtupljuje, i ne cſiniſe iskernjemu velika nepravda. Takoger grih bludnoſti, neſamo dillom; nego i ſamim poxelenjem povoljnim dovershit, jeſt po ſebi ſvaki put grih ſmertni: alli kadaſe tko ſverhu óve zloche ne oſicha, kakono u pollu-snu moxeſe dogoditi; illi abobi i na javi imao veliko napaſtovanje tileſno, a nebimu podpunno privolio, nebi bio grih ſmertni; premdabi po niki nacſin grih mali mogao biti.

Odkud, nebi doſta bilo na iſpovidi rechi: jaſam pſovo dushu, Viru &c. nego odpotribe jeſt i broj takvih grihah kazati; buduch daſi toliko putah iz nova grishio, kolikoſi putah koga griha ponavljao. Takoger, nebi doſta bilo rechi: jaſam meso u poſtni dan jio: ja niſam u Svetkovinu Miſſu slushao; jaſam novce krao &c. nego valja kazati kolikoſſ putah krao, i kolikoſi novzcah ukrao; koliko putah niſi poſtio, i jeli dvoſtruk poſt bio; illi jeli dvoſtru-

ka

ka ſvetkovina bila, kad Miſſu po linoſti niſi slu-shao: ovibo Priſtanci texje cſine grihe, i zatoſe imadu kazati. Shtoſe josht vechma razumie od onnih Priſtanakah, koi iz jedne verſti griha, uzrokuju drughe verſti grihah. Shta rad, koibi putteno ſagrishili, duxniſu kazati, jeli to bilo po ſebi dillom, illi punnim ſamo poxelenjem; illi akoje to bilo s'tugim drugom, imajuchi i ovi ſvoje drugove; illi akoſu kakvagod i drugoga ſtanja, duxnisuga iztomacsiti. K' tomu priſtaje, daſe i onni Priſtanci imadu promotriti, koi od maloga griha, grih ſmertni uzrokuju: illi koi od ſmertnoga griha, grih mali cſine.—Tako: Akoſi lax izrekao od shale, i brez uvrigenja, i shtete iskernjega; illije to bilo s'uvrigenjem, i shtetom njegovom, duxanſi Ispovidniku kazati, za dati razumiti, jesili ſmertno ſagishio, illi ne.—Lax brez uvrigenja, i shtete iskernjega, u shali, od malle ſtvari izrecsena, jeſt mali grih; s'uvrigenjem pak velikim, i shtetom iskernjega izuſtita, jeſt grih ſmertni.

Koju duxnoſt, za izkazati na iſpovidi ſve grihe, navlaſtito ſmertne, moxemo iz ovoga poznati, (*a*) shto iſti Goſp. Isukriſt iziskuje cſitavu iſpovid ſviuh grihah: (*b*) davshibo On Misnikom oblaſt odpushtati, illi uzderxavati csiegod

(*a*) *Trid. Seſſ.* 14. *cap.* 5. *de Confeſſ.* (*b*) *Joan.* 20. 22. 23.

god grihe, hoche takoger, da i oni ſebe, od ſviuh grihah, podpunno prid njima oſvade i obtuxe; drugojacsje, nitibi Misnici mogli odpuſtiti, niti uzderxati cſiegod grihe; nitibi znali doſtojne, i ſpaſonoſne za nje pokore narediti, ako ſvekoliko nutarnje njiovo ſtanje nebi razumili. Kakogodbo jedan ſvitovnji ſudac, nebi znao ſvoje doſude ſverhu krivacah dovershivati, kad nebi poznao njiove krivice; tako i Misnik ſvaki, bivshi duhovni ſudac, koi moxe odpuſtiti, illi uzderxati grihe, potribitomu jeſt, da cſitavo poznade cſiegod grihe, za moch izrechi ſverhu njega ovo odpushtenje, illimu uztegniti. Dakle koigod priſtupi k'ovomu Sakramentu Pokore, za primiti po njemu oproshtenje ſviuh grihah, (*a*) duxan jeſt ſvekolike grihe ſvoje, navlaſtito ſmertne, pomnjivo promisliti, i skupiti i na verſte, i na broj ſa ſvima priſtrancima njiovima, od koiſam gorri rekao: i ovako skupivshi, ſvekolike ima prid Iſpovidnikom virno, i podpunnno izkazati, i ſebe obtuxiti.

Dabiſe pak ſvaki mogao, ſviuh ſvojih grihah ſpomeniti, nek promisli, shtoje mishljenjem, govorenjem i csinjenjem, illi necsinjenjem, ſagrishio: kadgodbo cſovik ſagrishi, to ſvaki put biva illi mishlenjem, illi z'govorenjem, illi dillovanjem, illi necsinjenjem,

(*a*) *Trid. Seſſ. cit. can. 6. de Pœnit.*

njem, to jeſt, govorechi od *necsſtuenja*, ondabi to bio grih, kadbi tko bio duxan po Zakonu, pravdi i ljubavi kakvo dobro ucsiniti, a nebi hotio: napriliku, nebi hotio Miſſu u ſvetkovinu zapovidnu poslushati &c.— Gdi imamo i ovo znati, da po kraj razlicsitoga ſtanja, razlicſita takoger i mishlenja, govorenja, dillovanja, i duxnoſti obicsaju bivati; zato nek ſvaki promisli, kogaje ſtanja: Jeli mlad, illi ſridnji, illi ſtar? Jeli oxenit, illi ne? Jeli bogat, illi ſirohma? Jeli poglavica, i ſtareshina, illije podloxnik? &c. Jer doiſto, drugojacsje mishlenje, govorenje, i cſinenje bitiche jednoga mladicha, nego ſtaroga csovika; drugojacsje jednoga bogaca, nego texaka; drugojacsje jednoga poglavara, nego podloxnika &c.—Koja dobro promotrivshi, ifta ſvieſt ſvakoga ſvoja, hochemu pokazati, jeli shtogod protiva pravomu razlogu, i protiva Zakonu Boxjemu dillovao, illi ne.

Alli, daſe josht, po kraj ſvega toga, tkogod ne izgovara, kano da nije ſagrishio, neznajuchi, daje takvo mishlenje, govorenje, i cſinenje grishno: Evo Boxje, i Cerkvene Zapovidi (od koichu u ſvomu miſtu govoriti) koje ſtavivshi prid ocſi, mochiche, kano u ogledalu, ſebe viditi i poznati, jeli ſagrishio, illi ne? Shtogodbo Bog zaktiva od cſovika da csini, illimu zabranjuje shtogod cſiniti; ſvekoliko u ovima Zapovidma zaderxajeſe. — Moxe takoger

ſebe izpitati po ſedam glavnih, illiti ſmertnih grihah, kakono i po devet tugih grihah: i ovako ſebe pomnjivo izpitavshi, i ofitivshiſe u cſemuje ſagrishio, nek takoger ſvakoga griha, nalaſtito ſmertnoga, i broj promisli ſa ſvima priſtancima njegovima.—Posli pak, kakoje ſva na pamet skupio, nek naſtoji ſebe na xaloſt probuditi, i nek pravo skrushenje ucſine, shtoje Boga uvridio, s'obechanjem negrishiti vishje: pak onda, nek priſtupi Misniku za izpoviditi prid njim ſvoje grihe. (Od koga nacsina, za probuditi ſebe na xaloſt, i priſtupiti Ispovidniku, nahodiſe i kod mene u Govor. Nedilj. na liſtu 79. 83. 84.)

Ovakva priprava ima biti N! dabi doſtojno i korisno mogli priſtupiti Sakramentu Pokore. Mucsnoje ovo doiſto, i trudno za ucsiniti ſva podpunno; allismo i u veliko zlo po grſſima upalli: zato potribito jeſt, daſe ovako trudimo; nebilismo oproshtenje grihah doſtignuli, i opet u milloſt Boxju unishli. Dakle ovakoſe pripravljajte, i ovakoſe kruto prifatite ovoga Sakramenta, kakono josht jedine u potopu daske, i uffajteſe, dachete po njemu, obechano oproshtenje grihah, moch doſtignuti. Amen.

GOVORENJE VI.

OD SAKRAMENTA POSLIDNJEGA POMAZANJA.

Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, Jacob. 5. 14.

Razbolilise koigod u vami? nek uvede ſtareshine Cerkve i nek molle ſverhu njega, maxuchigi uljem u ime Goſpodnje.

Pocsamshi ja danas govoriti od Sakramenta Poslidnjega Pomazanja, boimſe, da mloghi ne pomisle, shtochenam takvo govorenje? buduch da josht nismo bolesni; a kadaſe i razbolimo, doiſto ni onda od njega nebi hotili mloga slushati, nitibiga hoti.i dragovoljno primiti: jer doklemga josht nismo primili, shto kako nadamoſe zdravju; a kadbiga primili, ondabinam vazda ſmert na pameti bila, kano dachemo vech morat umriti. Shta rad, volilibi shtogod drugo slushati, nego to govorenje od Poslidnjega Pomazanja, iſtom ſamo, da nam ſmert na pamet nedolazi; buduch da njezina uſpomena jeſt ſtrashljiva, zatoje i merska.

Ah! moji Kerſtjani! tobi bila jedna velika nezafalnoſt prama Bogu, kadbiſte tako mislili: Sinbo Boxji, vlaſtitom kervjom, i ſmertju ſvojom zasluxi ovi Sakramenat, dabiſe mi imali

sh'csim u boleſti, i na csas ſmerti nashe pokripiti; a viſe toliko njega plashi:e, kano dachevas umoriti! Shtovam pak on na pamet ſmert donoſi, shtoje zato? to nije zlo, nego veliko dobro; buduch da po uſpomeni ſmerti, moglibiſteſe lashnje od grihah paziti; recsebo Duh ſveti: (a) *U ſvima dillima tvoima ſpomeniſe poſlidnjih tvojih, i nikad nechesh ſagrishiti.* Nevaljaſe dakle bojati, i plashiti ovoga Sakramenta, Poslidnjega Pomazanja, porad toga, shtonam ſmert na pamet donoſi; nego josht iſtu ſmert, doksmo zdravi, duxnismo cseſtje promishljati: a u boleſti imamo xeliti, dabi mogli ovi Sakramenat primiti; onbo nije odredit, da umori cſovika, nego daga u najvechoj nevolji, i potribi pokripi: zato i recse „ S. Jakob: „ Razbolilise koigod megju vami, „ nek uvede ſtareshine Cerkve, to jeſt Misnike, „ i nek molle iverhu njega, maxuchiga uljem „ u ime Goſpodina: i mollitva vire ozdraviti„ che bolesnika, i podigniche njega Goſpodin, „ i ako u griſima bude, odpuſtitichese njemu.“ Shra rad govorechi ja danas od ovoga Sakramenta ukazati hochu:

I. Shtoje poslidnje Pomazanje.

II. Kojenam dobro plodi, i cſini ovi Sakramenat.

III. s'Kolikom pripravom valja daga primamo.

I.

(a) *Eccli.* 7. 40.

I. Ovi Sakramenat, od koga danas govorim, dobroſe imenuje, *Poslidnje Pomazanje*: jerboſe mi pomazujemo i na ſvetomu Kershtenju: pomazujemoſe i kadaſe krizmamo; i pomazujemoſe, kadaſe koi redimo za Misnika; a s'ovim Sakramentom maxemoſe, kadasmo u boleſti, u kojoj moxemo umriti. Zatoſe najvechma i zove, *Poslidnje Pomazanje*: jerboje ovo poslidnja likaria duhovna, kojaſe cſoviku na ovomu ſvitu daje, kojaje (*a*) kakono dovershenje, i popunjenje neſamo Sakramenta Pokore; nego i ſvega kerſtjanskoga xivota, koi vazda u pokori, i pedipſavanju ima biti.

Odkud, po nauku Bogo-slovacah moxeſe dobro rechi, da Sakramenat Poslidnjega Pomazanja; (*b*) „ Jeſt Pomazanje cſovika bolesno„ ga pokornoga, ucſinito u odreditima ſtrana„ ma tila s'Uljem poſvechenim od Biskupa, slu„ xito po Misniku imajuchemu pravu odluku, „ i ricſi na to odredite govorechemu, shto „ po naredbi Boxjoj iſtinito zlamenuje pomer„ ſenje poslidnje malih grihah.“

Gdi imademo razumiti, da za ucſiniti ovi Sakramenat, ima biti Ulje od Maslinah poſvetito po Biskupu, za zlamenje, da, kakogodſe tileſa shnjim naravnim nacſinom licse; takoſe s'iſtim, poſvechenim, i dushe nashe duhovnim

(*a*) *Trid. Seſſ.* 24. *in Doctri. de Extrema Unctione.*
(*b*) *Scotus* 4. *dist.* 23. *q. un.*

nacſinom pomaxu.— Strane tila , kojeſe imadu mazati, jeſu Ocſi, Ushi, Nos, Uſtah, Ruke, Noghe, i u mushkima Slabine. Koje ſtrane zatoſe maxu; jerbo navlaſtito po njima, moglaje dusha ſagrishiti, i ſebe omerljati, kakono: po gledanju, po slushanju, po miriſanju, po kushanju, i govorenju, po taknuchu, po ſtupanju, i po naslage..ju.—Ricſi pak, koje Misnik govori, kada ocſi maxe, jeſu ove: *Po ovomu ſvetomu Pomazanju, i ſvomu pridobroſtivomu milloſrgju, nekti oproſti Bog shtogodſi po gledanju ſagrishio.* Koje ilte ricſi govori, kada maxe ushi, nos, i oſtala odredita ochuchenja, imenujuchi na poslidku onno ochuchenje, koje maxe.

Recſeni Sakramenat, nemoxeſe dati zdravima, nego ſamo vehoma bolesnima, koiſu blizu ſmerti: nitiſe moxe sluxiti maloj dieci, koja josht u razum niſu doshla: niti onnima, koiſu uvik budalaſti; jer kakogod ovi niſu priſtali za Sakramenat Pokore, tako niſu podobni ni za Poslidnje Pomazanje. Megjuto, premdaſe ovi Sakramenat ima vehoma bolesnima sluxiti; faſvim tim nerazumieſe tako, daſe cseka dokse bolesnik obneznani, i pocsme izdiſati; nego boljebimu bilo, daga primi dokje u pameti, da zna shto prima, i da moxe ſvoje mollitve s'Misnikom z'druxiti, mollechi Boga, damu oproſti, shtoje s'ochuchenima ſagrishio: mogaobi i ovo od Boga proſiti, da akoje na slavu nje-

go-

govu, a za svoje spasenje, damu produlji xivot, i zdravje udili; buduch da ovi Sakramenat pomaxe i dushi, i tilu. Tochemo boljma poznati, ukazujuchi kojenam dobro csini ovi Sakramenat.

II. Mloga, i velika dobra csininam, i donosi ovi Sakramenat Poslidnjega Pomazanja.— *Pervo*; jerbo po njemu dobivamo oproshtenje grihah, kako svidochi S. Jakob Aposhto, govorechi: (*a*) *I ako bude* (csovik) *u gristima, odpustitichese njemu.* A Sabor Trident. ovu istinu ovako potvergjuje kad govori: (*b*) Ovo *pomazanje Duha svetoga grihe pomersuje, akose josht koji nahode, i grihah ostanke zbrisuje.* Odkud imamo poboxno za istinu derxati, da kad tko dostojno primi ovi Sakramenat, dobie nesamo malih neizpoviditih grihah oproshtenje; negobi dobio isto oproshtenje i od smertnoga griha, akobiga imao, od kogase illi nebi spominjao, illibi sudio, dagaje jurve izpovidio; illi akobiga e i ispominjao, a nebiga, porad velike bolesti mogao izpovidili, negobi xalio shtoje Boga uvridio; bi reko, po kriposti ovoga Sakramenta, dobio oproshtenje od ovakvih grihah, kano dobiva i od izpoviditih.

Drugo: Ovi Sakramenat, pomaxe bolesnika i u tilu; jer akoje na slavu Boxju, i na spasenje njegovo ozdravitiche, i ustati iz onne bolesti,

(*a*) *Jacob.* 5. 15. (*b*) *Trid. Sess.* 14. *de Extr. Unct.*

leſti, recſebo S. Jakob : (*a*) *I podigniche* i ozdravitiche *njega Gospodin.*

Treche: Neſamo ovi Sakramenat grihe, i grihah oſtanke pomersuje: i neſamo u tilu cſovika moxe ozdraviti; negoga i u dushi vehoma pokripljuje, davshimu toliku jakoſt, da moxe pridobiti djavla, koiga na csas ſmerti najvechma napaſtuje: videchibo djavao, daſu jakoſti tila ovoga nevoljnoga bolesnika ſaſvim jurve pomanjkale, i dache skoro umriti, koga vech posli ſmerti neche moch napaſtovati; zato s' velikom ſerditoſtju i ſvom majſtoriom prid ſmert na njega udara, nebiliga privario, i ſobom u pakao odvukao: shto iz ricsih S. Ivana moxemo poznati, ko je u ſvomu Ocsitovanju ovako recſe: (*b*) *Snige kvami djavao imajuchi veliku ſercxbu, znadebo da vech mallo* i kratko *vrime ima.*

Dogodite vishje putah, da nas djavao, doksmo zdravi, puſti u miru, i neche nas za niko vrime napaſtovati, mislechi i znajuchi, da kad budemo u onnomu miſtu, u onnomu ergjavomu ſaſtanku, u onnoj tergovini &c. ondachujih, veli, lasno privariti, i u grih uvesti: alli, veli, shtochu s'ovim bolesnikom csiniti, koi jurve umira? ovdi doiſto nije csekati; jerchemi utechi, koga vech nechu moch na grihe navoditi, indi ſad od potribe jeſt, da ſaſvom ſillom na njega navalim, nebiliga privario: joshtbo

(*a*) *Jacab.* 5. 15. (*b*) *Apoc.* 12. 12.

shtbo mallo i kratko vrime imade: pak moxeſe ſpaſiti, i u nebo otichi. I tako po ſvaki nacsin naſtoji, kakoche umirajuchega csovika privariti: ſadboga probugjuje na neuſterplivoſt, na ſercxbu, i na holoſt: ſadga ſtrashi ſudom Boxjim, na kogache do mallo vrimena morat dojti, gdicheſe oshtro ſuditi: ſadachemu gribe njegove na pamet donoſiti, kano dajih nije izpovidio; i takochega u veliku ſumnju metati, dache pocset dvohumiti od ſvoga ſpaſenja, i gubiti uſtanje u milloſergje Boxje. Ah tuxni bolesnicse! te shtochesh onda csiniti, kada u tolike nevolje upadesh? Odkudachesh onda pomoch imati? Kakolichesh ovolika napaſtovanja djavaoska moch pridobiti? buduch dachet? onda ſve jakoſti i tila, i dushe pomanjkati, a ſmert jurve na ocſiu.

Alli netuximo toliko N! nitiſe xaloſtimo; nego zafalimo pridobroſtivomu Spaſitelju nashemu na njegovomu neizmirnomu milloſergju, i ljubavi: (a) Jer kakogodje On, za ſvako vrime xivljenja nashega providio Sakramente, i drughe ſpaſonoſne nacsine, skoimſe moxemo pomagati, i nas csitave u milloſti Boxjoj uzderxati; tako i za skrajnu uru xivota nashega, providio jeſt, i oſtavio Sakramenat Poslidnjega Pomazanja, skoimſe onda u najvechoj potribi nashoj i u dushi, i u tilu pokripljujemo: jerbo

po

(a) *Trid. Seſſ. 14. de doctr. extremæ Unct.*

po njemu dobivamo oproshtenje grihah, i odpushtenje nikih zasluxitih kashtigah, i poſtajemo slobodni, i jaki protiva najvechemu djavaoskomu napaſtovanju, koi na csas cſiegod ſmerti, ſaſvom nagloſtju, i velikom ſerditoſtju na njega udara dabiga privario, i proxdrao. Takoger, po ovomu Pomazanju pokripljujemoſe i u tilu, jer akoje na slavu Boxju, csininas ozdravlti.

Sad dopuſtitemi, da nike pokaram: imadebojih, koji nerad primaju ovi ſveti Sakramenat; i kadga primu, ſillomga primaju: jer doksu u pameti, nexelega primiti; a kadjih boleſt obuzme, i budu izvan ſebe, onda i neznadu shto Misnik okolo njih' csini; i tako nemogu doſtojnu ni pripravu imati, kojaſe iziskuje za ovi Sakramenat. Shto ſve od ovud dolazi, jer ovi bolesnici misle, da ako primu ſvetu Pomaſt, moratiche umriti: illi ako oſtanu xivi, i ozdrave, misle, da vech neche ſmiti shtogod ukraſti; kano daje pervo bilo slobodno kraſti! O velike budalashtine, i djavaoske privare! Ovobo djavao u pamet donoſi, a ne nauk Isukerſtov, i Cſvete Matere Cerkve, koja upravita po Duhu ſvetomu ovako ucſi, da ovi Sakramenat nije ucsinit, da umori csovika, nego daga pokripi i u dushi, i u tilu: indi ovi Nauk valja sliditi, a ne onno, shtoſu niki po privari djavaôskoj od ovoga Sakramenta mislili; i takochemoga raddie u boleſti naſtojat primati.

III. Alli dabi bolesnici doſtojno, i koriſno primali ovi Sakramenat Poslidnjega Pomazanja, ovaſe priprava iziskuje, *Pervo*: daſe bolesnik neoſicha u kakvomu grihu ſmertnomu; akoliſe oſiti koga griha, nekſe izpovidi: zatoſe i obicſaje ovi Sakramenat posli Iſpovidi, i Pricſeſtjenja davati, da tako lashnje, milloſti Boxje, moxe u bolesniku tvoriti, i plodove ſvoje u njemu uzmloxavati.

Drugo. Valja da bolesnik ima tverdu viru, i uſſanje u milloſergje Boxje, dachega pomoch, po ovomu Sakramentu, u dushi, pomersujuchimu grihe, i pokripljujuchiga protiva napaſtovanju djavaoskomu; a i u tilu hochega ozdraviti, akoje na ſpaſenje njegovo. Ovakobo-ſu k'Isukerſtu, i Aposhtolima bolesnici dolazili, i bilisu ozdraviti.

Treche. Od potribe jeſt, da bolesnik ſvoje mollitve ujedini, i sloxi s'mollitvama Cerkve ſvete, kojaſe po Misniku za njega molli, kad prima ovi Sakramenat; kakono kadmuſe ocſi maxu, nek ovako recse: *Boxe moj! oproſtimi, shtogodſam z'gledanjem ſagrishio.*—Kadmuſe ushi maxu, ovako moxe rechi: *Boxe moj! oproſtimi, shtogodſam slishanjem ſagrishio.*—Kadmuſe nos, i uſtah maxu nek recſe: *Primilloſtivi Boxe! oproſtimi, shtogodſam po mirisanju, kushanju i govorenju ſagrishio, i daj da ja omirishim, i okusim slatkoſt slave tvoje.*—Kadamuſe ruke maxu, nek ovako

molli:

molli: *Boxe moj! zarad ranah rukuh Sina tvoga, pomerſi grihe rukuh mojih, kojeſam shnjima pocſinio.*—Na pomazanje noguh, ovako moxe rechi: *Boxe moj! znam daſamre mlogo uvridio po zluh putu hodechi; alli ſmilujſe, i oproſtimi shtogodſam po ſtupanju ſagrishio.*—Na pomazanje bocsinah, moxe rechi: *Boxe moj! ſmilluj'e meni shtogodſam po naslagenju ſagrishio.* —Koi pak nije vridan ſva ova govoriti, nek ovako ukratko recse: Boxe! ſmillujſe meni grishniku', i po ovomu ſvetomu Pomazanju oproſti ſve grihe moje, kojeſam ſa ſvima ochuchenima mojima dillovao, i pocſinio. Nitije potriba, da ova na glas govori; negobi bilo doſta, kadbi ovako ſercem, i pametju mollio.

I ovoſu nutarnje priprave, koje bolesnik u ſebi ima csiniti: priprave pak izvanske, koje sluxitelji bolesnika imadu csiniti, jeſu ove: daſe derxi csiſto miſto, gdi bolesnik lexi: daſe terpeza s'cſiſtim terpeznjakom pokrie, da Misnik moxe na csiſto ſvetu Pomaſt ſlaviti, ſviche i krix: i nekje ondi ſveta voda, i na jednomu tanjuru mallo ſolli, i kruha. Dakle naſlojte, da ovako pripravno i nutarnjim, i izvanskim nacsinom ovi Sakramenat moxete primati; i uſſajteſe, dachete veliku pomoch njegovu i u dushi, i u tilu oſititi. Amen.

GOVORENJE VII.

OD SAKRAMENTA SVETOGA REDA.

Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Joan. c. 2. v. 21.

Kakogodje poslao mene Otac, i ja shaljem vas.

Za uzderxati srichno jedno ſvitovnje Kraljevſtvo, i jednu skupshtinu illiti opchenu ljudsku, u kojoj ljudi tilesnim, i vrimenitim nacſinom xivu, i pribivaju; potribiti jeſu Vladaoci, Naucſitelji, i Upravitelji takvoga kraljevſta, skupshtine, i opchene, koiche s'ovima dobro vladati, i upravljati, dabi ſrichnoſt ſvoju, mir, i pravdu imali, i dabi od neprieteljah ſvojih lashnje odbraniti bili. Zato evo vidimo, da ſvako kralevſtvo ima ſvoga Kralja; a Kralj ſvoje Vichnike skoima vlada, i upravlja ſvoje kraljevſtvo. Shto vishje? ſvaki Grad, ſvaka Varosh, ſvako ſello, i josh ſvaka kucha imadu ſvoje Poglavare, i Stareshine, koiche shnjima vladati, i upravljati, kakoche oni sloxnoſt, mir, i pravdu megju ſobom uzderxavati. Drugojacsje, kad nebi toga bilo, negobi ſvaki po ſvojoj glavi xivio, ondabi eseſtja ubojſtva, kurvarſtva &c. bivala, nego shto ſad bivaju.

Na ovi nacsin, i za Opchenu duhovnu, illiti za puk pravo-virni, koi po Zakonu Isukerstovomu duhovnim nacsinom xivi na ovomu svitu; potribiti takoger jesu Vladaoci, Naucsitelji i Upravitelji duhovni, koiche s'ovakvom duhovnom Opchenom, illiti pukom Boxjim vladati, njega ucsiti, i u jedinstvu Vire, i Zakona Boxjega uzderxavati; dabi svi ovako sveto po njima upraviti, i uputiti, mogli pokoj, i xivot vicsnji dostignuti.—Za koju sverhu, evo Gosp. Isukerst ucsini, i ostavi u Cerkvi svojoj Sakramenat Reda svetoga, po komuse ljudi obiraju, rede, i posvechuju za Misnivshtvo, da oni s' oblastju sebi od Boga datoj, s'pukom pravo-virnim vladaju, i upravljaju: zato Isukerst i recse Aposhtolima, i u njima svima doshastima Misnikom, govorechi: *Kakogodje po Mne Otac*, tako *i ja shaljem vas.* Iz megju koji duhohovnih Vladaocah, pervi jest S. Otac Papa, Vikar Isukerstov, koi ima oblast sa svom Cerkvom svetom vladati.—Drughi jesu Biskupi svaki u svojoj Biskupii na mistoAposhtolah.—Trechi jesu Paroki, dati u pomoch Biskupom i drughi Misnici: da ovi svi sloxivshise bdiu, i straxe sverhu stada Isukerstova, njega ucsechi, i upravljajuchi na put spasenja.

Shta rad vridnoje, dase mi danas od Sakramenta Reda svetoga razgovorimo, ukazujuchi:

I. Shtoje

I. Shtoje Sakramenat Reda, i od kolikoje skalinah.

II. Kolikaje oblaſt, i duxnoſt Misnicska.

III. Kolikoſe Misnici imadu od puka poshtovati, i slushati.

I. Dvoſtrukim nacsinom ſveti Red moxeſe razumiti: jedan put, razumieſe za kojegod cerkveno doſtojanſtvo, kojeſe komugod po Sakramentu Reda daje: i na ovi nacsin razumit Red, nije Sakramenat, nego oblaſt, i doſtojanſtvo duhovno, dato komu po ovomu Sakramentu.—Drughi put, Red uzimaſe za iſto regenje ſadanje, po komu tko, kadaſe redi, dobiva koju oblaſt cerkvenu: i na ovi nacsin Red razumit, jeſt pravi Sakramenat novoga Zakona; koga ovako moxemo izpiſati govorechi: „ Red „ ſveti jeſt Sakramenat novoga Zakona, po „ komuſe duhovna oblaſt daje Redovniku za „ doſtojnu ucsiniti kojugod sluxbu u Poſveti„ lishtu Oltara "—Jerboje pak ſedam ovakvih Redovah, po koima tko, u sluxbi cerkvenoj, poſtaje vlaſtiti sluxitelj, to jeſt: Red Vratara cerkvenoga, Shtioca, Zaklinjaoca, Svicho-noshe, Polu-Djakona, Djakona, i Misnika; zato ſvaki Red po ſebi ovakoſe moxe tomacsiti, kakono: *Vratarſtvo*, jeſt takvi Red, illiti Sakramenat novoga Zakona, po komuſe Redovniku daje oklaſt kljucse, i vrata cerkvena csuvati; puſtjati doſtojne u cerkvu, a nedoſtojnima zabraniti ula-

zak; paziti da tko k'Oltaru nepriſtupi, i neſmete Misnika Miſu govorecheg &c. Shtoſe ſve moxe poznati iz ricſih Biskupovi, koje, kad koga za Vratara redi dajuchimu kljucse cerkvene, ovako recse: *Tako csini, kako dachesh Bogu dati razlog za ove ſtvari, kojſe s'ovima kljucsima zatvaraju.—Shtienſtvo* jeſt Red, po komuſe daje komu oblaſt shtiti u Cerkvi Pismo ſveto ſtaroga, i novoga Zakona, i male nauke pravovirnima davati. Ovomu dajuchi Biskup knjigu Piſma ſvetoga, govori: *Uzmi, i budi ricsi Boxje prikazivaoc, da ako virno i koriſno izpunish duxnoſt tvoju, budesh imati ſtranu s'onnima, koisu'rics Boxju sluxili iz pocsela.— Zaklinjanſtvo*, jeſt Red, koi daje oblaſt zazivati ime Goſpodnje ſverhu onnih, koiſu od necſiſtih duhovah obſidnuti. Odkud dajuchi Biskup komu ovi Red, pruxechimu knjigu od zakletviah recſemu: *Uzmi, i naucsi, i imaj oblaſt ruke ſtavljati ſverhu obſidnutih, bili oni kershteni, illi pripravljajuchiſe*, kershtenju.—*Svichonoshtvo*, jeſt Red, po komu tko prima oblaſt sluxiti Polu-Djakonu, i Djakonu na Oltaru, kadaſe Miſa govori: zapaljivati ſviche u Cerkvi, i ſvitnjake na Evangelje prinoſiti: i pripravljati vino i vodu za Posvetilishte. Toſe moxe poznati iz ricsih Biskupovi, koi kad koga za Svichonoshu redi, ondamu jedan put pruxi ſvitnjak ſa ſvichom govorechi: *Uzmi ſvitnjak ſa ſvichom, i znaj daſe duxish zapaljivati*

paljivati ſviche u Cerkvi u ime Goſpodnje. A drugi put pruximu prazne koſtarice govorechi: *Uzmi koſtarice za priniti vino i vodu na Poſvetilishte kervi Isukerſtove, u ime Goſpodjne.*—I govosu onna cſetiri Reda, koise zovu mali, i njeſu tako ſveti: poslidnja pak tri Reda jeſu veliki, i ſveti Redovi; kakono Polu-Djanſtvo, Djakonſtvo, i Misnivshtvo.

Iz megju ovih velikih Redovah *Polu-Djakonſtvo* jeſt takvi Red, po komuſe daje Redovniku oblaſt pivati Episktolu u Misi, komu Biskup dajuchi Epishtolar ovako govori: *Uzmi knjigu Epishtolah, i imaj oblaſt nje shtiti u Cerkvi ſvetoj Boxjoj, toliko za xive, koliko za mertve.* Duxnoſt Polu-Djakona jeſt Diakonu u Miſi sluxiti, cſiſtochu csuvati, i mollitve od Cerkve naregene molliti.—*Djakonſtvo* jeſt Red ſveti, po komuſe daje komugod oblaſt pivati pod Miſom Evangelje: odkud kad Biskup koga za Djakona redi, onda dajuchimu Evangelje ovako recse: *Uzmi oblaſt shtiti Evangelje u Cerkvi Boxjoj toliko za xive, koliko za mertve u ime Goſpodnje.* Duxnoſt jednog Djakona jeſt Misniku najblixje u Miſi sluxiti.—Najposli *Misnivshtvo* jeſt najvechi Red, ſlliti skalin ovoga Sakramenta Reda, jerboſe po njemu csoviku daje oblaſt poſvechivati tilo i kerv Isukerſtovu, i grihe grishnikom odpushtati. Kadbo Biskup koga za Misnika redi ondamu pruxivshi kalex s'vinom,

i zdilicu s'Oshtiom, govori: *Uzmi oblaſt prikazivati poſvetilishte Bogu, i Mise govoriti toliko za xive, koliko za mertve* — Kadmu pak daje oblaſt grihe odrishivati, onda ſtavivshi ruke na glavu njegovu recsemu: *Uzmi Duha ſvetoga, csie odpuſtish grihe, odpuſtjajuſe njima, a csie uzderxish uxderxani jeſu.*

Vidite N! priko kolikih Redovah, illiti skalinah mora prichi jedan Misnik, dokſe na Misnivshto popne! On najpria ima ſtuixenje primiti, koje, iſtina, nije Red; negoje ſama priprava, i obranje za primati Redove: zatim primi csetiri mala Reda, i tri velika, i tako Misnik poſtane.—I za ſvaki ovi Red, duxan jeſt imati podobno znanje, i kriposno pokazivati xivljenje.

II. Dvoſtruka jeſt Misnicska oblaſt. Jednaje u iſto tilo naravno Isukerſtovo: a drugaje u duhovno tilo njegovo.—Tilo naravno, illiti tilo iſtinito Isukerſtovo, jeſt onno iſto, kojeje na ſebe uzeo, poſtavshi csovikom. — Duhovno pak tilo Isukerſtovo jeſt vas koliki puk pravovirni; recsebo S. Pavo: (*a*) Viſte tilo Isukerſtovo. Illi kako na drugomu miſtu govori: (*b*) *Uda jesmo tila njegova*, to jeſt Iſukerſtova.— Misnik, imajuchi oblaſt u tilo naravno Isukerſtovo, moxe Misu ſvetu govoriti, u kojoj obrativshi kruh u tilo, i vino u kerv njegovu, pri-

(*a*) 1. *Corint.* 12. 27. (*b*) *Epheſ.* 5. 30.

prikazujega Otcu nebeskomu na Posvetilishte za datimu duxne, i dostojne fale neizrecsenih dobrocsinstvih njegovih; za popravljenje uvrigenja njegovoga po nami ucsinitog; i za krípko izmollenje millostih njegovih, nami vehoma potribitih: i nesamo, daga ovako pod oblicsjem kruha i vina, na Posvetilishte Otcu nebeskomu prikazuje; negoga i u sebe prima, i drughima istoga dili.

Imajuchi pak Misnik oblast u tilo Isukerstovo duhovno, koiesmo mi isti, moxe odpushtati, illi uzderxavati grihe: i moxe spukom pravo-virnim vladati, i shnjim upravljati. Gdi imamo ovo znati, da, premda svaki Misnik u regenju za Misnivshtvo, prima oblast odrishivati grihe; sasvim tim to nebi mogao csiniti, dok nebi od vlastitoga Biskupa, u csijoj Biskupii pribiva, dobio potvergenje, i dopushtenje odrishivati grihe. Zato evo iz vazdashnjega Pridanja, i obicsaja vidimo, dase svi prosti Misnici, u ime ovoga dopushtenja, vlastitomu Biskupu prikazuju, koje on poznavshi za vridne takve Sluxitelje, nike za proste Ispovidnike naregjuje, a nike na iste Xupe shalje, da i spukom onnim, po uredbi, i upravi njegovoj, vladaju.

Iz koje dvostruke Misnicske oblasti, jurve csitavo moxemo razumiti, daje njegovo dostojanstvo, i mogustvo sverhu svakoga svitovnje-

ga, illiti zemaljskoga moguſtva, i doſtojanſtva; i josht ſmiem rechi, da jedan Misnik u ſvojoj oblaſti, nadviſuje ſve Angele nebeske, i iſtu Kraljicu neba, i zemlje, priveliku Mater Boxju: ni jednobo iz megju ovih, niti najvechi poglavica i vladaoc zemaljski, niti pricſiſti duhovi nebeski, niti iſta pricſiſta Divica Maria moguh ucsiniti onno, shto Misnici csine.—Ovi, po oblaſti ſebi od Boga datoj, kruh u tilo, a vino u kerv Sina Boxjega obrachaju, i njega Otcu nebeskomu na poſvetilishte prikazuju, kakonoſeje i On iſtomu jedan put na dervetu krixa prikazao: shto doiſto izvan Misnikah, i Boga, drughi nitko nemoxe csiniti; jer kada Goſp. Isukerſt na poslidnoj vecseri obrati kruh u tilo ſvoje, a vino u kerv, onda ſamima Aposhtolom, i po njima slidechima Misnicima recse: (*a*) *Ovo csinite na moju uſpomenu.* Kano rekavshi: (*b*) Ovo, shto vidite mene ſada cſiniti, i vi u napridak iſto csinite, to jeſt: poſvechujte, miſto mene, kruh u tilo moje, a vino u kerv moju, i prikazujte Bogu Otcu na poſvetilishte, kakomuſe i ja ſad pod oblicsjem kruha i vina prikazujem, a do mallo na krixu u vlaſtitomu kipu hochumuſe prikazati; shtoje njemu najdraxje, vami najkorisnie, a meni najslavnie.

Takoger, drughi nitko nemoxe grihe odpushtati nego ſami, z'Bogom, Misnici; ovima-

bo

(*a*) *Luc.* 22. 19. (*b*) *Tirin. Coment. in Luc. c.* 22.

bo ſamima recse Iſukerſt: (*a*) „U iſtini govo-
„ vorim vami, kojagod zavexete ſverhu zemlje,
„ bitiche zavezata i u nebu; a kojagod razve-
„ xete ſverhu zemlje, bitiche razvezata i u ne-
„ bu“ I onno po Ivanu: (*b*) „Uzmite Du-
„ ha ſvetoga, csie odpuſtite grihe, odpushta-
„ juſe njima: a csie uzderxite, uzderxani je-
„ su.“ Csudo veliko N! a i ljubav neizkazana Boxja prama nami pokazujese: shto On bivshi Kralj, i Stvoritelj neba, i zemlje, ſvekoliko uvrigenje ſvoje, kojemu csovik ucsine, i ſve pedipſe, i zadovolshtine, kojebi od grishnika mogao po ſebi iziskivati, odpushta i naslanja na jednoga Misnika, koije takoger csovik, da on ſudi, hocheli komu odpuſtiti grihe, illi ne: i kakogod on doſudi ovdi na zemlji; takoje i kod Boga u nebu potverdito: Odrishili koga od grihah? evo udilj i Bogmu opraſtja, i primaga u milloſt ſvoju: i kakvumu on pokoru naredi, s'onom Bog zadovoljan biva.—Illi ako Misnik komu zaderxi, i uſtegne odrishenje, ni Bog nechega odrishiti, nitichemu oproſtiti grihe: a to ſve od ovud dolazi, shtogaje Bog ucſinio kano Pokliſarom, i pervim, na zemlji, Sluxiteljom okolo ſpaſenja csovicsanskoga: dakle Misnicska oblaſt, u ſvomu redu, jeſt vecha od ſvake drughe date oblaſti.

(*a*) *Math.* 18. 18. (*b*) *Joan.* 20. 22. 23.

Velikaje zaiſto oblaſt, i doſtojanſtvo Misnicsko! Alli gledajte i njiovo brime, kojeſu duxni po kraj ſvoga ſtanja noſiti: ni jednabo oblaſt, i doſtojanſtvo nije brez podobnoga brimena; jerbo pak Misnici vehoma viſoku oblaſt imadu, zatosu i velikomu brimenu podloxni — Brime, i duxnoſt Misnicska jeſt Miſe govoriti, Sakramente ſvete csiniti i diliti, i kakono poslati od Boga Poklisari, rics Boxju, puku u iſtini prikazivati, i navishtivati. — Koja dabi vridno, i doſtojno dillovali, duxnisu ſvet, i kripoſtan xivot imati, i provoditi toliko u ricsma, koliko i u dillima, da ſvaki nje slishajuchi, illi gledajuchi, moxe ſebe na poboxnoſt upraviti. — Ktomu priſtaje, i potribito jeſt ovo, da Misnici toliko znanje ſebi dobave, kolikoſe iziskuje za jednoga vridnoga Sudca, Likara, i Naucsitelja. Jer bivshi oni *ſudci* duhovni, duxniſu znati grihe od grihah razlucsivati, i za nje doſtojne pokore naregivati: duxniſu znati, komu Sakramente ſvete imadu diliti, komuli zabraniti; da kakogod nedoſtojnima ove boxanſtvene darove ne udile. — Kakono pak *Likari* duhovni, duxniſu poznavati boleſti, i ranne dushah, dabijih mogli izlicsiti izkorenujuchi u njima zloche, a kripoſti ſvete uſagjujuchi. — Najposli, bivshi Misnici *Naucsitelji*, duxnisu znati, kakoche zlocſeſte pokarati, dobre potverditi, neumitne naucſiti, ſumnjive ſvitovati, xalosne

razgo-

razgovoriti, (*a*) i ſvima, u ſvakoj potribi ugagjati, dabi ſve ſpaſene ucsinili. Oniboſu kano jedni frido mirnici, illiti frido-ſtavci, koi megju Bogom, i ljudma ſtannva, dabi Boga, s' poſvetilishtima, i s'molitvama na milloſergje prama grishnikom ganuli; a grishnike, ſvojim ponukovanjem, i ſvitovanjem k'Bogu obratili, i na pokoru probudili: da tako Boga z'grishnicima pomire, a nje pokorne u milloſt njegovu povrate.

III. Jurve razumismo kolikaje oblaſt Misnicska, i njihova duxnoſt, shto imadu csiniti, i kakoſe imadu po kraj ſvoga ſtanja vladati: ſadachemo razumiti, kakoſe puk ima prama Misnicima vladati. Puk duxan jeſt Misnike poshtovati, i slushati u ſvima onnima, kojaſu za ſpaſenje dushah. Svakibo, koi za drugoga brime noſi, i koije drugomu u potribi na sluxbu, vridan i doſtojan jeſt, daſe poshtuje, i daſe slusha.—Misnici veliko brime na ſebi poradi puka noſe, i njemn mloge sluxbe csine, kada ſve na dobro upravljaju: dobre, da ſtalni budu; zleh daſe Bogu obrate, pak ſvi da ſpaſenje doſtignu: daklesu vridni, i doſtojni, daſe od ſviuh poshtuju, i slushaju.

Bog ſvemoguchi u csetvertoj Zapovidi govori: (*b*) *Poshtuj Otca tvoga, i Mater tvoju*: (*b*) i pritiſe vehoma onnima, koi nebi nje poshtovali.

(*a*) 1. *Corint.* 9. 22. (*b*) *Deut.* 17. 16.

vali. Dakle akoſmo duxni poshtovati nashe naravne Roditelje, shtoſu nas tilesnim nacsinom porodili, i odranili; takoger duxnismo poshtovati josht vechma duhovne Roditelje nashe, koiſunas duhovnim nacsinom porodili, i koi nas duhovnim rane nacsinom. Misnici pak jeſu Otci nashi duhovni, jerboſunas po Kershtenju ſvetomu za xivot duhovni, i nebeski porodili: oniſu Likari nashi, jerbonas u dushi licse, kad nas od grihah odrishuju, i rane nas tilom Isukerſtovim: i oniſu Naucsitelji nashi, jerbo ucse, i ſvituju, kakobi ſvi po Zakonu Boxjemu ſveto xivili, i ſpaſenje doſtignuli: indiſu to kod ſviuh zasluxili, daſe poshtuju, i slushaju.

Alli promotrimo, kolikoſe ſada Misnici procinjuju, i poshtuju? doiſto verlo mallo poshtujuſe: jerboſe jurve od mloghih ne primaju njiove naredbe, ponukovanja, i opomene: oni jurve prid mloghima nishta neznadu, i mloghimaſu merski &c.— Ne izizkujeſe ovdi, daſe Puci, prid Misnicima proſtiraju, i njimaſe klanjaju; nego ſamo, da primaju njiova ſvitovanja, nauke, i opomene; buduch da ovakvi posluh, jeſt najveche poshtenje njihovo, kada oni vidde, da ljudi primaju njhova ſvitovanja, i opomene, skoimaſe obrachaju Bogu, i prominjuju ſvoj xivot na poboxnoſt, i bogoljubſtvo. —Zashtoſe pak Misnicska ſvitovanja, uredbe, i opomene neslushaju, i neprimaju; ovi razlog mogu

dati,

dati, da to zato biva, shto oni, ne noſe ſobom palicu za udariti koga, ne pashu ſablu za posichi, niti vukuh ſobom topove, da pucaju na koga. Alli ovo ne slobodi puk; kano da nije duxan Misnike poshtovati, i slushati, shto oni ſvitovnju oblaſt, i ſvitovnje oruxje nejmaju: jer premda oni ſvitovnju oblaſt, i oruxje nejmaju; nishta nemanje imadu oruxje duhovno, i oblaſt Boxju, shtoje veche, nego ſvako oruxje, i oblaſt ſvitovnja: indije puk duxan Misnike slushati, i uredbe njihove primati, i obsluxivati.—Podloxnici Kralja zemaljskoga primaju, i obsluxuju naredbe Sluxiteljah, i Naredbenikah njegovih poradi oblaſti iſtoga, koju ſobom noſe: dakle i puk kerſtjanski duxan jeſt Misnike, kakono Sluxitelje, i Poklisare Boxje poshtovati, i nje slushati poradi njegove oblaſti, koju u ſebi imadu.

Moxe biti, da mloghi i zato neposhtuju, i neslushaju Misnike, shto od njih nike vidde, i opaze u kakvomu pomanjkanju. Alli to nebi bilo doſta, da puk nje kano nebi bio duxan slushati, shtobijih vidio u komu pomanjkanju: jer ako Misnici onno csine, i onno sluxe puku, shto on od njih xeli, cseka i traxi, ſtanovito, vazda zasluxuju, i vridni poſtaju dajih puk poshtuje, i slusha; puk pak xeli i cseka ovo od Misnikah, damu Miſe govore: damu rics Boxju pripovidaju: damu Sakramente ſvete

dile

dile &c. Dakleſu vridni daſe od puka poshtuju, i slushaju; buduch damu ſva ova csine i sluxe. Shtoſe pak gdi koi Misnik najde u kakvomu pomanjkanju, zatoche oń ſam Bogu dati razlog, i duxan oſtaje ſvoje popraviti ſalinke; a puk megjuto jednako ima njega poshtovati, i slushati u ſvima onnima, kojaſu za ſpaſenje ſvoje. Dakle &c.

GOVORENJE VIII.

OD SAKRAMENTA XENIDBE.

Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia. Epheſ. 5. 32.

Sakramenat ovi jeſt velik, ja puk govorim u Isukerſtu, i u Cerkvi.

Evo N! jurve dojdosmo na ſedmi ſveti Sakramenat, koiſe Xenidba imenuje, i koga Pavao ſveti velikim Sakramentom nazva. Od koga govorenje csiniti, kakogod brime, i duxnoſt paſtirska to ſobom donoſi; tako potriba, i koriſt vasha iſto iziskuje: mloghiboſe nahode, koi primaju ovi Sakramenat, i ſtanje xenidbeno, a nerazumiu, niti znadu shto primaju, i kakobi imali poshteno, i ſveto xiviti; zato i biva, daſe niki zlo xenne i udaju, i tako nigda niſu zadovoljni, niti megju ſobom mirni,

ne-

negoſu uvik u ſmutnji, i u omrazi : kadbi pak oni razumili kolikaje ſvetinja ovoga Sakramenta, i shto Xenidba ſobom donoſi, znalibi, kakoſe valja xeniti i udavati, i kako valja po kraj ſvetinje ovoga Sakramenta xiviti, po csemubi jedan ſrichan, i blaxen xivot josht na ovomu ſvitu provodili.—Zato bitiche vehoma potribito, i ſvima korisno poslushati govorenje od Xenidbe za naucsitiſe, kakocheſe mudro xeniti i udavati, i kakoche ſvet, i ljuboslo-xan xivot megju ſobom provoditi.

Iſtinu izpovidam i kaxem, da csiniti govorenje, i nauk davati od Xenidbe, jeſt puſtitiſe kano na shiroko more, illi putovati po jednomu zahodljivomu miſtu ; buduch daſe u njoj tolike mucſnoſti, i razlicsiti ſuſretki (caſus) nahode, da, nitiſe zadoſta moguh iztomacſiti, niti lasno upamtiti: kadboſe jedna mucsnoſt vidi razmerſita, ondaſe druga poragja, kojaſe ima tomacſiti. Megjuto, za ucſiniti, po niki nacsin doſta i duxnoſti mojoj, i koriſti vashoj, ukazati hochu :

I. Shtoje Sakramenat Xenidbe; i zashtoga Aposhtol velikim Sakramentom naziva.

II. Kojeſu dobra, i ſverhe ovoga Sakramenta.

III. Shtoſe iziskuje, daſe valjano, i koriſno ovi Sakramenat primi.

I. Po opchenomu nauku Bogo-slovacah, (*a*) „ Xenidba jeſt mushkog, i xenskog muxe„ vski zavez megju zakonitima glavama, kipo„ sloxnog xivota obicsaj uzderxajuchi.“—Illi da recsem ovako: (*b*) „ Xenidba jeſt jedna po„ godba, po kojojſe csovik, i xena ſvexu, „ dache jedno zdrughim uzajmce, priko ſvega „ xivota ſvoga zajedno xiviti, i pribivati, za „ imati plod ſvoj.“—Koja Xenidba, josht od poſtanja ſvita bilaje od Boga dopuſtita, i naredita, dabi mushko, i xensko kiposloxnim drushtvom xivuchi, i pribivajuchi plodili narod csovicsanski. Shto iſto i ſada, megju ſvima i nekershtenima, i kershtenima Narodom biva: alli s'ovim razlucsenjem; shto megju nekershtenima Xenidba nije Sakramenat, nego jedna proſta ſamo, i naravna pogodba, skojomſe mushka, i xenska glava ugovore, dache zajedno xiviti: megju Kerſtjanima pak Xenidba biva, i jeſt ſedmi ſveti Sakramenat. Jer izvedavshi Goſp. Isukerſt novi Zakon, i hotiuchi ſvima ljudma, od ſvake verſti, i ſtanja, ſpaſenje providitl, iſtu Xenidbu uzdixe na doſtojanſtvo Sakramenta, da onno, shto naslidnici njegovi po naravi, ovoga ſtanja, uzdilluju, budeim po njemu poſvecheno, i blagoſovito.

Daje

(*a*) *Mag. in 4. di. 7. & Grat. 17. q. 2. in princ. quæſt.* (*b*) *Cum Conſt. Graſcelli Florent. in Miſſion. paroch. de Matrim. pag. 497. Ital. ex Gall. transl.*

Daje pak Xenidba u ſadashnjemu novomu Zakonu, po Isukerſtu uzdignuta na iſtiniti, i pravi Sakramenat, to ſveti (*a*) Otci, (*b*) Sabori, i vazdashnje nepritergnito Cerkve ſvete Pridanje ucsi, i potvergjuje.—Iſtibo Goſp. Isukerſt (*c*) doſtojaose jeſt na pir dojti, (*d*) za poſvidocsiti, daje dobra Xenidba; i daju blagoſovi, i uzdigne na doſtojanſtvo Sakramenta: da koiga iz megju Kerſtjanah doſtojno budu primiti, mloghe milloſti Boxje po njemu doſtignu, po koimache miran, i ljubosloxan xivot moch provoditi; dilla xenidbena, po Zakonu, i po razlogu ſveto dillovati; dicsicu ſvoju u blagoſovu primati, i u ſtrahu Boxjemu odraniti; virnoſt neoskvernjemu megju ſobom paziti; jedno drugo u ſvakoj potribi pomagati, i ſve tegobe xenidbene uſterpljivo podnoſiti.

Na koje Sakramenta doſtojanſtvo, zato bi Xenidba od Goſpodina uzdignuta, (*e*) da po njoj pokaxe ocsito zlamenje ſvoga duhovnoga, vicsnjega, i priſvetoga s'Cerkvom ſvetom zarucsenja, i s'jedinjenja. Ni jednobo prieteljſtvo, drushtvo, niti dobrovoljnoſt vrimenita toliko kruto ujedinjuje, i vexe megju ſobom ljude, koliko zavez xenidbeni muxa, i xenu po ljubavi vexe,

(*a*) *S. Ambr. c. 10. & 21. in c. 5. Epiſt. ad Eph.* (*b*) *Flor. in inſtruct. Arm. & Trid. in princ. ſeſſ. 24. de Matr.* (*c*) *Joan. 2. 2.* (*d*) *Aug. Euthym. & Beda contra Tatian. & Encratit.* (*e*) *Catechis. Rom. de Matr. q. 15.*

vexe, i zdruxuje. Zato Spaſitelj nash hotiuchi iztomacsiti ſvoju prama Cerkvi ljubav, hoti nju iſtomu zavezaju, i uzlu xenidbenomu prilikovati; za dati razumiti, kolikoſeje On kruto s'Cerkvom ſvezao, i kolikoju duhovnim, i cſiſtim nacſinom ljubi, i milluje.

Koje oſtajſtvo, S. Pavo u Xenidbi kerſtjanskoj razumivshi, nazvaju Sakramentom velikim govorechi: *Sakramenat ovi velik jeſt, a ja velim u Isukerſtu, i u Cerkvi:* jerbo ona prikazuje, i kano prid ocſi ſtavlja neizkazano Isukerſtovo s'Cerkvom s'jedinjenje.—Kakogodbo (*a*) csovik oſtavlja otca ſvoga, i mater, daſe z'druxi xenom ſvojom; tako (*b*) i Isukerſt poſtavshi csovik, vidioſeje kano oſtaviti Otca ſvoga nebeskoga; a posli oſtavio jeſt i Mater ſvoju, to jeſt, Cerkvu ſtaroga Zakona, daſe Zarucsnici ſvojoj, to jeſt, Cerkvi novoga Zakona pridruxi: Koja takoger oſtavivshi otca ſvoga, diavla; i mater ſvoju, skupshtinu krivoboxshtva, i nevirſtva, pridruxilaſe jeſt pricſiſtomu Zarucsniku ſvomu Iſuſu, i njemuſe podloxila.

Xena (*c*) ucſinita jeſt iz boka csovika ſpavajuchega: Cerkva ucſinjena jeſt, da ovako rekmem, iz boka Isukerſta mertva na krixu, iz kogaje izashla kerv i voda, kojaſe zovu vrilla Spaſitelja.

Iſu-

(*a*) *Gen.* 2. 24. (*b*) *Tirin. Comment. in cap.* 5. *Epiſt. ad Eph.* (*c*) *Gen.* 2. 22.

Isukerſt (*a*) jeſt glava Cerkve: csovik jeſt glava xene.

Isukerſt i Cerkva jedno tilo csine: tako csovik i xena (*b*) jurve niſu dvoje, nego jedna put.

Jedan duh jeſt Isukerſtov i Cerkve: tako jedan ima biti duh, illiti hum muxa i xene.

Isukerſt ljubi Cerkvu; a Cerkva ljubi, i shtuje Isukerſta: tako (*c*) mux ima ljubiti xenu; a xena imaſe bojati, i shtovati muxa ſvoga.

Zavezajom nerazvexljivim Iſukerſt i Cerkva z'druxujuſe: (*d*) nitiche kadgod Iſukerſt oſtaviti Cerkvu; kakoho ni Cerkvu neche shtogod moch odiliti od ljubavi Iſukerſtove: ovako mux i xena, doklemgod uzxivu imadu zajedno u ljubavi pribivati, i virnoſt, kojuſu jedno drugomu zadali, vazda neoskvernjenu csuvati.

Isukerſt, od dana do dana, novima Cerkvu dariva, i kitti dobrima; Cerkva pak, kolikoje u njoj, vazda slavi Isukerſta, i njemu u ſvemu sluxi: ovakoſe mux i xena imadu ſveto vladati, dajuchi jedno drugomu koriſno viche, i pomaxuchiſe s'oſtalima dobrima, koja megju njima imaju ſva biti opchena. Odkud, koiſte primili jurve ovi Sakramenat Xenidbe, imajte vazda uſpomenu onnoga priſvetoga Isukerſtova s'Cer-

(*a*) *Eph.* 5. 23. (*b*) *Matth.* 19. 6. (*c*) *Eph.* 5. 28. 33. (*d*) *Matth.* 28. 20.

s'Cerkvom zarucsenjà, i s'jedinjenja, koje s'vashim zarucsenjem zlamenujete, i prikazujete, naſtojechi, da kakogodſe On, i Cerkva megju ſobom ljube, poshtuju, i slushaju; takose i vi u cſiſtochi ljubite, poshtujte, i jedno drugo razloxno slushajte.

Megjuto ovdi vas hochu imati ubaviſtite, da tko nemisli, kano daje csovik xeni, a xena csoviku Sakramenat: jer Xenidba kerſtjanska poſtaje, i biva po naregjenju Isukerſtovomu Sakramenat, u pridavanju volje, i humi muſhke i xenske, zakonitih glavah, koje csine prid vlaſtitim Parokom, i Svidocima, kad prid iſtima s'ricsma, illi drughim ocſitim zlamenjem pokaxu s'jedinjenje ſvojih voljah, da jedno drugo uzima za pravoga xenidbenoga druga. Dakle nitije csovik xeni, ni xena csoviku Sakramenat; buduch ſa on biva, i zaderxajeſe u zajmenitomu obreknuchu, i obechanju zakonitomu, megju mushkom, i xenskom glavom: na koje obreknuche, kakono na odredito zlamenje, ſpuſti Bog milloſt ſvoju u nje, da moguh ſveto u ljubavi, i u miru xiviti, i da brimè, i tegobe xenidbene uſterpljivo moguh podnoſiti.

II. Dobra pak Xenidbè (a) jeſu troſtruka, koja olakshaju mloghe dosade, i tegobe xenidbene, i csine, da shtobi izvan Xenidbe bilo ruxno, i neposhteno, to po njoj biva poshteno. Ovakvo pervo dobro jeſt *Porod.* Drugo

Vir-

(a) *Concil. Florent.*

Virnoſt. Treche, *Sakramenat.* — Shtoſe doticse Poroda, toje toliko dobro, da (*a*) Roditelji iſto ſpaſenje po njemu moguh doſtignuti; alli po taj nacsin, da, kakogod oni djecſicu ſvoju poragjaju, odranjuju, i ſvakoj uljudnoſti ucse tilesnim nacſinom, za koriſt vrimenitu; tako nekjih i duhovnim nacſinom priporagjaju, i odranjuju, to jeſt: nekjim najpervo Kerſtenje ſveto provide; pak nekjih ubaviſte u Viri, u Zapovidma Boxjima, i u ſvemu nauku kerſtjanskomu, da znadu po njemu ſveto xiviti, da znadu dobro cſiniti, a od zla bixati; ovoboje za vikovicsnju koriſt vehoma potribito, buduch dabi po tomu i oni, i djeca njihova Bogu poſtali ugodni, i ſpaſenje ſvoje zasluxili.

Oſim toga, i drugu veliku koriſt iz poroda Roditelji primaju; jerbo po njemu dobiu ſvoj razgovor, izminu, i pomoch, i znadu komuche ſvoj trud, i ſvoja dobra oſtaviti.—I ſatvim tim, nahodeſe moxe biti, koi illi nemare za porod, illiga po kakvomu nacſinu zlocseſtomu ſmetaju, i zabranjuju, daga i nejmaju! Doiſto ovakvi vehoma grishe; jerbo iſtu ſverhu Xenidbe ſmetaju i kvare, kojaje zato od Boga naredita, daſe plodi narod csovicsanski: koibi pak ovo hotili zabraniti, biſe ſuprotivili iſtoj Boxjoj naredbi, kadbi dilla xenidbena izvershivali, a plod zabranjivali. Odkud imaduſe *ſuditi* za jedne blu-

(*a*) 1. *Tim.* 2. 15.

dnike; takobo i oni traxe ſamo putteno na ſlagenje, a za plod nemare.—Takoger imaduſe promatrati za iſte ljudske uboice; jer kano ubiaju csovika, kadmu nedadu, daſe zacsme, i porodi na ſvit.—Cseſt, i texak porod imadesh?' to z'dogovorom, i z'dopushtenim nacsinom moxesh razriditi, a ne ſa zlochom ſmetati.—Gledajmo, koliko ſebe za nesrichne derxe, koi ploda nejmaju: indi ſrichanſi koiga imash; zato pazi, daga po zlochi ne izgubish, da i ti neſrichan uvik ne poſtanesh.

Drugo dobro Xenidbe jeſt onna drugovska vírnoſt, koju zarucsnik, i zarucsnica paze megju ſobom, nitiju kadgod prikidaju z'drughima hodechi, i bludechi. I ovoje zaiſto jedno veliko dobro, kada ovakva virnoſt megju zarucſitima drugovima pribiva: jerbo po njoj ſvaki od njih ſvoje poshtenje ucſuva, (*a*) kojeje veche cine vridno, nego ſva bogaſtva; i jerbo po iſtoj pravu ljubav, i mir vazda megju ſobom imadu, iz koga vlaſtitu dicſicu u blagoſovu primaju; a dicſica prave ſvoje, a ne tuge ocſevine bashteniei poſtaju, i dobivaju vlaſt, daſe u ſvako poshteno ſtanje moguh primiti: shto nebi moglo biti, kada ona od vlaſtitih, i zakonitih Roditeljah nebi rogena bila.—Sverhu toga, i ovo dobro, i veliku koriſt iz virnoſti zarucsnik, i zarucsnica imadu, shtoſe jedno

u

(*a*) *Prov.* 22. 1.

u drugo moxe pouzdati porad virnog csuvanja imanjah ſvojih; i moxe jedno drugomu, kakono najvechemu priatelju, ſvaka i najskrovitia ſvoja slobodno otvoriti, i u ſvakoj potribi, i nevolji potuxitiſe, uffajuch, dache po tomu illi pomoch dobiti, illi poxalito i razgovorito biti: koi pak ne xivu u virnoſti, onni nishta od ovih recſenih ne uxivaju, negoſu uvik u omrazi, i ſvadnji; zato ni blagoſova, niti napridka imaju.

Treche dobro Xenidbe jeſt, shtoje ona megju Kerſtjanom Sakramenat poſtala; jerbo ovi, toliki zavezaj megju drugovima cſini, daimſe do ſmerti nije slobodno raſtati: shto iz ricſih S. Pavla moxemo poznati, koi ovako govori: (a) „ Ne zapovidam ja, nego Goſpodin, da xe„ na od muxa nejma odſtupiti nitiſe odiliti: a„ koli ſe odili, nek pribiva neudata, illi nekſe „ s'muxem ſvoim pomiri: a i csovik nek xenu „ ſvoju ne puſtja otichi.“ Jer ako Xenidba, bivshi Sakramenat, zlamenuje Iſukerſtovo s'Cerkvom s'jedinjenje, slidi, da kakogod On nigda od Cerkve necheſe raſtati, tako i xena od csovika nejmaſe odiliti.

Shto mislite N! Imaiise ovo za dobro procinjivati, shtoſe po ovomu Sakramentu tako kruto ſvexete, daſe nemoxete raſtajati? Moxe biti, da to niki za dobro ne primaju, nego za

(a) 1. *Corint.* 7. 10. 11.

jedno veliko zlo; jerbi volili, daſe moguh ra ſtajati, i cseſto drughe drugove prominjivati. Alli tobi jedna neizkazana zlocha bila, kadbi tko hotio oslobooditiſe od zavezaja xenidbenoga, za moch ſve drughe a drughe prominjivati drugove: jer po taj nacsin cseſtobiſe ubojſtva dogagjala: virnoſt drugovska nebiſe csuvala: porod biſe shtetio, i kvario; i akobiſe koja dicſica porodila, nigda ſvoje prave, i ſtalne Roditelje nebi imala.— Shta rad za najveche dobro imamo procinjivati i derxati, shtoſe drugovi xenidbeni tako po ovomu Sakramentu ſvexu, daſe nemoguh vech raſtati; buduch da po tomu i druga xenidbena dobra dobivaju, kakono: porod, virnoſt, i cſiſtu ljubav.

Moxe biti, zatobiſe mloghi hotili raſtati, jerboje zao xivot megju njima? Alli dabi nebio takvi zao megju njima xivot, nek dignu uzrok ſvoje omraxe, i nesloxnoſti. —Uzrok ovi moxe biti nevirnoſt: uzrok moxe biti poxelenje tugegh druga: uzrok moxe biti neposluh, i neposhtivanje &c. Dakle ova nek uklonu, pobolshavshi xivot na bolje: Nek virnoſt druxevsku csuvaju: nek nexele drugoga oſim ſvoga druga: nekſe slushaju, i jedno drugo nek ljubi, i poshtuje. Mux, nek ne derxi xenu za jednu slushkinju, nego za pravoga druga; *onnabo* ni je ſtvorita od noguh csovicsjih, nego (*a*) od rebra njegova, dabimu ne bila pod nogami: Kakogod o-

(*a*) *Genes.* 2. 2. 21. 22. & c. 3. 12.

pet i xena ni je od glave csovicsjo ucsinita, za zlamenje, da ona nejma oblaſt ſverhu csovika, bivshi mlagja od njega.—Mux, nek nebude linac i neradin; nego nek ima brigu, i pomnju, kakoche djecu, i xenu raniti i odivati, i kakoche skuchom dobro vladati i u tilesnima, i u duhovnima ſtvarma.—Xene pak, nekſe boe ſvojih muxevah; nekjih slushaju u ſvemu, shto nebi bilo Bogu, i ſpaſenju protivno; i nek kuchu csuvaju, i dicſicu ſvoju u poboxnoſti nek odranjuju. Shtoſe ſve dovodi iz riczih S. Pavla, s'koima muxeve, i xene ucſi, kakoſe imaju vladati, govorechi: (*a*) *Muxevi ljubite xene vashe, i nemojte ljuti biti na nje.* Jer veli: (*b*) *Koi ſvoju xenu ljubi, ſebe iſtoga ljubi*; buduch da (*c*) *Jurve niſu dvoje, nego jedno tilo.*—Xenama pak ovako zapovida Aposhtol: (*d*) *Xene, nek budu podloxne i poslushne muxevima ſvoima, kakono Goſpodinu* Isukerſtu: *Jerboje* ſvaki *mux glava xene, kakonoje Isukerſt glava Cerkve.* Gdi i ovo iſti Aposhtol xenama, porad njiova odivanja i oprave, priporucsuje, i zapovida, (*e*) dabiſe poshteno, i ſtidljivo odivale, i nejmale koſſe uzkushtrate i raſute, nitiſe kitile zlatom, srebrom, i draghim kamenjem, illi odvech ponoſitom odichom; nego s'prilicsnom, i ſebi podobnom odichom nekse zaodivaju, dabi po

(*a*) *Coloſ.* 3. 19. (*b*) *Eph.* 5. 28. (*c*) *Math.* 19. 6. (*d*) *Eph.* 5. 22. 23. (*e*) 1. *Tim.* 2. 9. 10.

tomu poboxnoſt pokazale, i drughima za dobar izgled bile.—Vidite N! kakoſe muxevi, i xene imadu vladati; dakle ova nek obsluxe, pakche uvik u miru, i u ljubavi zajedno pribivati, nitiche xeliti raſtanak, ni jedno od drugoga bixati, negoche josht za veliko dobro derxati, shtose nemogu raſtati.

III. Alli, dabi tko valjano ovi Sakramenat Xenidbe primio; nek motri i pazi, da nebude pod kakvom zaprikom, porad koje nebiſe mogao xeniti.—Dvoſtruke jeſu zaprike zenidbene: Jedneſu, koje zabranjuju xenitiſe i udavati; alli jurve ucsinitu Xenidbu po vincsanju, nerazvezuju, niti razcſinjaju. I ovakve zaprike broeſe cſetiri.—*Pervo*: Zabrana.—*Drugo*: Vrime. —*Treche*: Zarucsenje.—*Cſetverto*: Zavit proſti, illiti mali.—*Zabrana* biva onda zaprika Xenidbi, kada Biskup, illi Parok komu uztegne, i zabrani xenidbu poradi oſobitih uzrokah: kakonobi bilo, kadbiſe koji u rodſtvu pomishani vidili.—*Vrime*: cſini zapriku xenidbi i udadbi od perve Nedilje Prishaſtja Goſpodinova thia do Vodokerſtja licem: i od Csiſte Sride thia do Osmine Uskersnutja Isukerſtova—*Zarucsenje* jeſt obechanje dvojga, dacheſe uzeti za prave drugove: iz megju kojih, akobiſe jedno iznevirilo, i brez uzroka od ovoga obechanja odſtupilo, nebiſe moglo slobodno z'drugom, illi z'drughim vincsati, dok ſtrana uvridita ſvoju ſrichu nebi

nashla,

nashla.—*Zavit* ne ſvaki, nego zavit cſiſtoche biva zaprika xenidbi, i udadbi, kada tko Bogu na-posamce obecha, dache u csiſtochi uvik ziviti, illi dache u Red unichi, illi daſe neche nikada xeniti, ni udavati. Koi zavit, premda neraſtavljaXenidbu potverditu jurve s'vincsanjem; nishta nemanje, koibiſe to usudio csiniti, bi ſmertno ſagrishio, i nebi imao oblaſt poſteljsko dilo pocſimati (premdabiſe morao tomu pripuſtjati, kadbi ſtrana pravedna hotila) dok od Cerkve tu oblaſt nebi izmollio.

Drughe zaprike Xenidbe jeſu, koje neſamo zabranjuju xenitiſe, nego josht ucſinitu Xenidbu raſtavljaju, razcsinjaju i razvezuju. I ovakvih 14. zaprikah imade:

I. *Privara*, kadbiſe komu podmetnilo drugo cseljade, a ne onno, komuje pervo privolio.

II. *Stanje* razlicſito: to jeſt, kadbi koja poshla za jednoga robba, mislechi, daje proſt; illi kadbi tko uzeo robkinju, ſudechi, da je slobodna i proſta, shto drugojacsje ni po jedan nacsin nebi ucsinio.

III. *Zavit* veliki cſiſtoche, illiti ſvetcsani: takvije onni, koga ljudi, i xene prid Stareshinom Cerkve ocſito ucſinu zaduxujuchi ſebe, dache vazda u cſiſtochi pribivati.

IV. *Rodſtvo.* I ovoje dvoſtruko: jednoje tileſno, drugo duhovno.—Rodſto tilesno, koje biva po kervi, zabranjuje Xenidbu do csetvertoga

toga kolina.—Rodſtvo pak duhovno, koje iz Sakramenta Kershtenja, i Krizmanja dolazi, Xenidbu zabranjuje ſamo megju onnim, koi kerſti, i onnim, koiſe kerſti; kakono i megju njegovima Roditeljima s'onnim, koi njiovoga ſina, illi kcher kerſti. Shto iſto imaſe razumiti i od onnoga, koi csiegod diete derxi na kershtenju, illi na krizmanju.

V. *Grih* ubojſtva vlaſtitih drugovah; illi ſamog priljubodinſtva ucſinitog, s'obechanjem, dachese ovi, posli ſmerti ſvojih pervih drugovah, megjusobom uzeti: illi akobi tko, za xivota zakonite xene, uzeo drugu xenu, a ovabi znala, da on ima xenu: shtoſe ima razumiti i od xene, kojabi poshla za drugoga imajuchi xivuchega muxa, za kogabi ovi znao, da on xivi.—Strashnaje ova, i velika zaprika; jer neſamo da zabranjuje, i nevaljanu csini Xenidbu: nego josht takvi padaju pod kashtigu, daſe vishje nikad nemoguh xeniti, ni udavati.

VI. *Razlicſito bogoshtovſtvo*: kakonoje megju Kerſtjanima, Turkom, Xudiom, i Neznaboſcima.

VII. *Silla*, , illiti *ſtrah*, kadbiſe tko usillovao, i primorao, da onnu divojku úzme; illi da divojka za onnoga momka pojde.

VIII. *Red* ſveti: kakonoje Red Poludjakonſtva, Djakonſtva, i Misnivshtva.

IX. *Zavezanje*, kojeje megju zakonitima drugovima: porad shta kakogod po ſebi nemoguſe raſtaviti; tako nemoguh ni drughe drugove traxiti, za xivota ſvojih drugovah.

X. *Prieteljſtvo* illiti *ſvojſtvo*: kakono mux s'rodbinom xeninom imade thia do csetvertoga kolina; a xena s'muxevom rodbinom takoger do cſetvertog kolina u iſto ſvojſtvo padda. Ktomu priſtaje i onno *ſvojſtvo*, koje dolazi iz nedopushtenoga dilla puttenoga; alli ovo pruxaſe ſamo do drugoga kolina: tako, koibi putteno ſagrishio s'Katarinom, nebi mogao posli nje ſeſtricsinu, illi braticsinu ſebi za xenu uzeti.

XI. *Poshtenje*: to je onno, kad tko zarucſi Mandalinu, pak posli ovu oſtavivshi, hotiobi nje ſeſtru, illi mater uzeti; shtobi bilo protiva ocsitomu poshtenju, koje, porad zarucsenja Mandaline, iziskuje, daſe nje ſeſtra, i matti ſvojeh i shtuju, a ne daſe od takvoga za xene uzimaju.

XII. *Nemoguſtvo*, illiti *nevridnoſt*: to jeſt, kad drugovi nikad nebi mogli ſvoje putteno dillo podpunno ucſiniti. Nuz koi uzrok i djeca padaju pod iſtu zapriku *nevridnoſti*; mushki do 14. a xenski do 12. godinah: buduch da pervo recsenih godinah, obicsajnim nacsinom, nebi bili moguchi putteni ſaſtanak podpunno imati.

XIII. *Otimanje*, onno, kadbi tko na ſillu zgrabio od rodbine jedno cseljade, i priko njegove

volje

volje ſobom odnio; nitibiga posli rodbini povratio, negobiſe na ſillu shnjim vincſao.

XIV. *Potajnoſt*: to jeſt, kadbiſe koi otajno, brez vlaſtitoga Paroka, i ſvidokah, megju ſobom uzeli.

I ovoſu onne zaprike, koje neſamo zabranjuju xenitiſe, nego jurve ucsinitu Xenidbu cſine nevaljanu, i kvareju.—Sverhu kojih zaprikah liepo beſidi (*a*) O. F. Ivan Velikanovich, gdi ſvaki obilatie od ovih, moxe razumiti: kakono (*b*) i nika potribita uregenja i pripravljenja za dobru Xenidbu; i od duxnoſti otacah i materah prama ſvojoj dici, kod iſtoga vehoma koriſno moxeſe shtiti.

NADOMETAK.

Od zajednoga pribivanja muxa, i xene: i od njiove poſteljske duxnoſti.

Mux, i xena, posli kakoſuſe zakonito zarucſili, i vincsali, duxniſu vazda i po zakonu naravnomu, i Boxjemu, i Cerkvenomu zajedno pribivati u jednoj kuchi, u jednoj poſtelji, i na jednoj terpezi: Toſe poznaje iz iſte pogodbe, i ugovora njiovoga, skoimſe obechaju tako pribivati. Zato mux nejma, brez velike potribe,

(*a*) *P. Joan. Velik. Uput. Katol. dil.* 3. *pogl.* 8. *razg.* 3. (*b*) *Isti razgor.* 5. 7.

tribe, i brez dogovora otichi na daleko, i za dugacsko vrime od ſvoje xene; i to porad mloghih uzrokah, a navlaſtito zaradi njiovih potribah tilesni, za ne upaſti u grihe puttene illi po ſebi, illi zdrughim.

Nishta nemanje porad nikih velikih uzrokah, moxe mux brez griha na daleko od xene otichi.—*Pervo*: kadga Kralj, komuje podloxan, shalje na vojsku.—*Drugo*: kad za potribu kuche diliſe na dalek put u tergovinu.—*Treche*: kadbi bio u tavnici.— *Cſetverto*: kadbi upao u ſuxanſtvo &c. Koibiſe pak brez potribe i dogovora skitali po ſvitu, mux oſtavivshi xenu, illi xena muxa, onnibi vehoma grishili. Nitije xena duxna muxa slididi, illi mux xenu, kadbi jedno od njih brez koriſti hodllo; nego kadbi mux na drugom miſtu bolje, i lashnje xivljenje nashao, xena bilabi duxna njega slididi: kakono i mux duxanbi bio xenu slididi, i nju poslushati, kadbi ona gdigod bolje nashla xivljenje.—Megjuto, kadbi iz megju njih jedno, illi drugo u takvomu miſtu nashlo, i obralo bolje xivljenje, gdi nebi mogli po Zakonu kerſtjanskomu xiviti, niſu duxni jedno drugo slididi: kojebi pak od njih jedno onamo otishlo bi grishilo porad prikershenja zadate druxevske virnoſti.

Shtoſe

Shtoſe pak doticſe *duxnoſti* poſteljske, illiti dilla puttenoga megju muxem i xenom zakonitom, toſe ima procinjivati za dobro, i poshteno dillo; jerboje od Boga odredito za razplogenje naroda csovicsanskoga: alli dabi to poshteno, i brez griha bilo, imaſe csiniti po pravomu razlogu, i s'csiſtochom; shto biva onda, kad takvi drugovi obsluxuju obicsajni naravni dopushteni nacsin, i kad paze na vrime, i miſto zato podobno, promishljajuchi vazda ovu ſverhu, da, illi plod ſvoj imadu, illi dabiſe po tomu od griha puttenoga lashnje mogli ucsuvati. To iſti S. Pavo priporucsuje, govorechi: (*a*) *Nek bude poshtena xenidba vasha u ſvemu, i poſtelja neoskvernjena.* Drugojacse, koi to btez razloga cſine, koi nepaze nacſin, vrime, miſto, niti odreditu ſverhu, nego ſamo za imati ſvoje putteno naslagenje; ovi doiſto grishe, i djavao ſverhu njih oblaſt imade, kakoſe moxe shtiti kod Tobie, komu Angeo ovako reese: (*b*) „ Koi, veli, xenidbu tako „ primaju, da Boga od ſebe, i od ſvoje pa„ meti odvergnu, i da ſvomu puttenomu na„ slagenju ugagjaju tako, kano konj, i maz„ ga koisu brez pameti: imade oblaſt djavao „ ſverhu njih.“—Nuz koji Angeoski nauk Papa Innoçencio XI. ſtavi pod prokleſtvo slidechе

(*a*) *Hebræ.* 13. 4. (*b*) *Tob.* 6. 17.

deche ove ricsi: (a) „ Dillo xenidbeno ucsini„ to ſamo za naslagenje tilesno, jeſt brez ſva„ koga i velikoga, i najmanjega griha. " Odkud slidi ovo, da nije slobodno dillo xenidbeno csiniti, porad ſamoga puttenoga naslagenja; nego imaſe csiniti za imati plod, i za ucsuvatiſe od griha puttenoga.

Za koju poshtenu ſverhu, kadgod mux, illi xena zaktiva to xenidbeno, illiti poſteljsko dillo imati, duxnoje jedno drugomu privoliti; recsebo Aposhto Pavo: (b) „ Xeni mux nek „ dug povrati, a xena muxu. Xena nejma ob„ laſt ſvoga tila, nego mux; niti mux ſvoga „ tila ima oblaſt, nego xena." Shta rad opomina na dilje iſti Aposhto, govorechi: (c) „Ne„ mojteſe varati, illiti zabranjivati jedno od „ drugoga, vech akobiſte moxe biti z'dogovo„ rom od toga priſtali za niko vrime, dabiſte „ mogli poboxnie mollitvu csiniti: alli opet po„ vratiteſe na iſto, (duxno dillo) dabivàs ne„ napaſtovala Sotona poradi neuzderxanja va„ shega." Iz koji ricsih razumieſe, da ſinertho grishe mux i xena, kad koje od njih, ti potribi puttenoj, jedno drugomu brez uzroka krati dug xenidbeni povratiti.

Velim, *da grishe mux i xena, kad koje od njih, jedno drugoimu brez uzroka krati dug xeni-*

(a) *Innoc. 11. damn. ord. 9. Prop.* (b) 1. *Corint.* 4. 3. 4. (c) *Item*

nikdeni povratiti: Jer ima mlogo uzrokah, nili koje nisu duxni jedno drugomu svoje tilo pripustiti. Kakono I. Ako koje to nemoxe csiniti brez velikoga kvara svoga zdravlja. — II. Kad koje ishte nerazloxito. — III. Kadase nebi obsluxivao, i pazio nacsin obicsajni. — IV. Kadbi jedno, illi drugo plod smetalo. Jer za nejmati mlogu dicu, nije to slobodno uzrokovati po ovomu grishnomu nacsinu; nego takvi drugovi moguh omaliti, i razriditi svoj plod, po drugomu dopushtenomu, i svetomu nacsinu, to jest, po uxderxanju, z'dogovorom, od dilah puttenih s'rastavljenjem posteljala za niko vrime — V. Kad mux nebi hotio radliti, da dicu, i xenu moxe raniti, i odivati: illi kadbi jedno od njih bilo piano, illi budalasto: jer to onda nebi pitalo kao csovik, nego kano xivina nerazloxita. — VI. Kadbise jedno nashlo u priljubodinstvu. — VII. Mux, i xena nisu duxni jedno drugomu (ako nebi hotili) *pripustiti* za dva Miseca, posli vincsanja, svoje tilo: toboim Cerkva dopushta, akobise josht hotili promisliti, hocheli u csistochi ostati kano brat i sestra; illiche kano mux, i xena xiviti.

Moxese dogoditi da niti mux od xene, niti xena od muxa moxe iskati posteljskoga duga. Kakonobi bilo onda, kadbi oni znali, da njiovo vincsanje nije dobro, ni valjano, porad nikih zaprikah, od koisam jurve govorio. — Alli,

akobi

akobi ſamo od njih jedno znalo, da ima u ſebi kakvu zapriku; na priliku, imalobi mali zavit cſiſtoche: moglobi zaktivajuchoj ſtrani davati dug; alli ne iskati, illiti pocsimati, dok od Cerkve dopushtenje nebi dobilo: koje dopushtenje ovakvi, shto pervo duxnisu traxiti, da kako, porad neuzderxanja, ne pocsmu grishiti. Shto iſto imaju cſiniti i onni, koima nitije slobodno iskati, niti davati dug xenidbeni.

Nikiſu pak dogagjai, u koje mux, i xena oebi imali ſvoje puttene ſaſtanke cſiniti, porad dobra dicsjega, i ſvoga vlaſtitoga zdravlja. Kakono, kadje xena zditna, illiti trudna jurve od pet miſecih: jerbi po tomu mogli diete utushiti, kojeje u utrobi. Saſvim tim akoſe nemoguh uzderxati, moguſe sluxiti, alli verlo opazno i pomnjivo.— Takoger, kadje xena u ſvomu cſiſtenju posli poroda; illi u potribi, koju obicsaje imati: jer po tomu csovik mogaobiſe otrovati, i diete nakazno, i goropadno moxeſe zacſeti.— Josht Naucſitelji niki govore, (a) daje velik grih, kadbi csovik takvoj xeni priſtupio, kojaje u ſvomu ocſiſtenju, a mogaobiſe uzderxati.—Po iſti nacſin imalibiſe paziti, kadje diete pri ſiſſi, akoſe moguh uzderxati; akoli ne, nek Mater ne puſti diete do dva, illi do jednoga ſata ſasnuti, posli kakoje s'muxem

(a) *S. Thom. Bonav. & Scot. 4. diſt. 32. q. un.*

xem bila: jerboſeje nje mliko pokvarilo, iz kogabi diete moglo oboliti.

Najposli, prilicsno i podobno jeſt, daſe mux, i xena od ſvojih dilah uzderxaju u ſvetkovine, i kad Sakramente primaju &c. dabi (*a*) lashnje Bogu sluxili &c.

NAUK

(*a*) 1. *Corint.* 7. 5.

NAUK
OD
ZAPOVIDIH BOXJIH.

GOVORENJE I.
OD ZAPOVIDIH BOXJIH U OPCHENI.

Audi, Israel, & obſerva, ut facias, quæ præcepit tibi Dominus. Deut. c. 6. v. 3.

Csuj Izraele, i pazi, da csinish, koja zapovidi tebi Gospodin.

Triſu ſtvari, ſvakomu Kerſtjaninu vehoma potribite za ſpaſenje.— *Perwo:* Virovati ſve onno, shtoje Bog objavio, i shto viruje S. M. Cerkva.—*Drugo:* Primati poboxno onna, kojanam Cerkva ſveta naręgjuje, i daje.— *Trechе:* Cſiniti, i obsluxivati onno, shto nam Bog zapovida.

Shtoſe doticse Vire, mogliſte doſta razumiti, kadaſam od nje u opcheni govorio, i od ſva-

koga Cslanka *Virovanja* ſvetoga. —Takoger od onnih, kojanam Cerkva ſveta naregjuje, pomnjivo davosam razumiti, kadaſam govorenja od ſvetih Sakramenatah cſinio.—Sad nam oſtaje govoriti od Zapovidih Boxjih, i obsluxenjah njiovih. I doiſto vehoma potribito jeſt, daſe mi pomnjivo razgovorimo od Zapovidih Boxji; jer na to nas iſta duxnoſt nasha, kakono ſtvorenje Boxje, i naslidnike Zakona njegova, pritexe, da mi dan i noch naſtoimo, kakobi Stvoritelju, i najvechemu Goſpodinu nashemu ugodili, i njemu omilili: Koiboſe drugomu na sluxbu pridade, perva duxnoſt njegova jeſt, da poznade volju ſvoga Goſpodara; shto on od njega zaktiva, i kako hoche damuſe sluxi. Mi pak, buduch dasmoſe Bogu, najvechemu Goſpodaru podloxili, i nas njemu na sluxbu prikazali, kadasmo Viru, i Zakon njegov ſveti primili: indismo duxni iztraxivati, shto On od nas xeli, i kakvu sluxbu od nas iziskuje; a tochemo poznati, kad dobro uzpazimo na Zapovidi njegove, i nje vazda u pameti uzderximo: u ovimabo Bog pokazuje volju ſvoju, kad po njima zapovida, shto imamo cſiniti, i zajedno zabranjuje, shto neche da csinimo.

I ovakvih Zapovidih Boxji, kako ſami znate deſet imade, kakono I. *Jaſam Goſpodin Bog tvoj, nejmaj drugog Boga izvan mene.* II. *Ne uzmi ime Goſpod. Boga tvoga u izpraznoſt.* &c.

Od

Od kojih Zapovidih Boxji, dok od ſvake na poſe pocſmem nauk davati, odredioſam danas od iſtih u opcheni govoriti, ukazujuchi,

I. Shtoſe razumie po Zapovidma Boxjima.

II. Donitichu razloghe, koi nas prighibaju na obsluxenje njiovo.

III. Pokazachu nacsine, po koima nje moxemo obsluxiti.

I. Po Zapovidma Boxjima, razumieſe iſti Zakon kogaje Bog izdao ljudma, da moguh ſebe, i ſvoja dillovanja upravljati, dabi njemu ugodili, i ſpaſenje ſvoje doſtignuli. Nijednabo ſtvar nejma ſvoju izverſtitoſt, i valjanoſt, ako nejma ſvoje dobre uprave, i uredbe: To moxemo viditi u iſtima naravnima ſtvarma. Tako: jedna kucha, kad nejma dobre uprave, razſpeſe: Pcsela, ako nejma matice, razigeſe. Ovako i csovik, ako nebi imao uredbu, i upravu, ſebi od Boga datu, nebi znao kakobimu mogao ugoditi; i tako dillovanja njegova nebi bila ſpaſonoſna.

Iſtina jeſt, da csovik u pocselu, tako biashe ſtvorit izverſtit, daje mogao ſebe po razlogu ſamomu uregivati, i k'Bogu upravljati: Imaoboje ſva ochuchenja, i prignucha, illiti pohotenja ſvoja, podloxna razlogu; a razlog ſamomu Bogu na posluh biashe: buduch, da kakogod lasno poznavashe, i razlucſivashe dobro

od zla; tako isto dobro, brez svake suprotivshtine, i smetnje, mogashe lasno obirati, i naslidovati. — Alli, posli kako nesrichno csovik sagrishi, uzlochudise svakolika narav njegova, i razlog mlogo pomanjka, i oslabi na toliko, da jurve nemogashe lasno poznavati shtoje dobro, shtolie zlo: ili ako ova po niki nacsin i poznavashe, opet zdrughe stiane na dobro immadde zapriku, porad koje nemogashe tako lasno, onno poznato dobro obirati, i sliditi. Sverhu koje slabosti csovicsanske i Pavo sveti ovakose tuxashe, govorechi: (*a*) *Shto dillujem, neruzumiem, necsinimbo dobro koje hchu: nego csinim zlo, na shto merzim.* To jest: (*b*) Shto dillujem po tilesnomu naglomu, i uzlochuditomu prignuchu, k' tomu, u dushi i u svieshti mojoj, neprivoljavam: jerbi, u duhu, hotio mloga, i velika dobra hitro csiniti; alli, kadme priuzmu zla prignucha, i pohotenja tilesna, vishje putah nemogu ova tako lasno csiniti; nego budem usillovan, osichati ove tilesne nagloshti, i ergjava pohotenja, na koja merzim, nitibijth hotio imati. Zato i bi potribito, da Bog izdade Uredbe i Zapovidi svoje, po koimache csovik razaznavati dobro od zla, i u isto vrime mochichese uztezati od zla, a prighibati na dobro.

Na

(*a*) *Rom.* 7. 15. (*b*) *Tirin. Comment. in Epist. ad Rom.*

Na tri nacſina izdavashe Bog Zakon csoviku, po komubi mogao ſebe, i ſvoja dillovanja upravljati —*Pervo*: Izdade po naravi, davshi csoviku dushu razloxitu, da ſam moxe poznati shtoje dobro, shtolie zlo. Koi Zakon, illiti zapovidi zaderxavashe ſe u ovima ricsma: *Shtoje tebi drago cſini i drugomu*: *a shto tebi nije drago necſini ni drugomu.—Drugo:* Piſmeno po Moiſii na planini Sinaj, izdade 10. Zapovidih koje Mojſia primivshi razglasi, i naviſti puku Izraelskomu.— *Treche*: Izdade Bog, i utemelji ſve ove Zapovidi, po vlaſtitomu Sinu ſvomu, kad On doshavshi na ovi ſvit, nje podpuno obsluxi, i ſvima nami oſtavi izgled, i nauk, dabi onako obsluxivali. I ſverhu toga iztomacſi, daſe ſvekolike ove zapovidi i naravne, i piſane zaderxaju u ovoj dvoſtrukoj zapovidi ljubavi, gdi veli: (*a*) „Ljubichesh Goſpo„dina Boga tvoga iz ſvega ſerca tvoga, i iz „ ſve dushe tvoje, i iz ſve pameti tvoje. I: „ Ljubichesh iskernjega tvoga kako tebe iſtoga.“ Shtogodbo Zakon iziskuje, da csovik porad posſtenja Boxjega cſini, toche ſve obsluxiti, ako Boga uzljubi: a shtogod iziskuje od njega, da prama iskernjemu cſini, toche ſve izvershiti, njega ſamo ljubechi. Zato i recse Isukerſt: (*b*) *U ovima dvima Zapovidma vas koliki zakon, i ſva proroczanſtva zaderxajuſe.*

(*a*) *Math.* 22. 37. 39. (*b*) *Idem ibid.*

Zakon duxi, i vexe csovika, da ima prama Bogu pokazati ſvoju virnoſt, poshtenje, i sluxbu.—Pokazaobi *virnoſt* prama njemu, kad nebi shto drugo za Boga poznavo, nego ſamo onnoga, koigaje ſtvorio, i njemuſe ſamomu klanjao, kako On ſam po pervoj zapovidi iziskuje govorechi: (*a*) *ja ſam Goſp. Bog tvoj, nejmaj drugog Boga izvan mene.*— Pokazaobi *poshtenje* Bogu onni, koibiga ſa ſtrahom i poboxno ſpominjao, a ne u izpraznoſt: shto On iſti zabranjuje, govorechi: (*b*) *Ne uzmi ime Goſp. Boga tvoga u izpraznoſt.* — *Sluxbu* pak Bogu bi cſinio onni, koibi na poshtenje njegovo poſvetio dneve ſvecsane, na zafalnoſt tolikih od njega primitih dobrocsinſtvih: buduch da za iſtu ſverhu, ovu izdade zapovid, kad recse: (*c*) *Spomeniſe, da poſvetish dan ſvecsanin.*

Takoger iſti Zakon daje uprave csoviku, dabi on znao, shtoje duxan prama roditeljima, i ſvima ſtarima csinitî; i kakoſe ima prama ſvima iskernjima vladati, pazechi, da komu nenahudi, niti dillom, niti govorenjem, niti poxelenjem. Na to ove slideche zapovidi Bog izdade: kakono IV. *Poshtuj otca, i mater.* V. *Ne ubij.* VI. *Ne ſagrishi bludno.* VII. *Ne ukradi.* VIII. *Ne reci krivo ſvidocsanſtvo, protiva iskernjemu tvomu.* IX. *Ne poxeli tugegh druga.* X. *Ne poxeli nishta tugja.* Ovache pak ſvaki podpuno

(*a*) *Deut.* 5. 6. 7. (*b*) *Item verſ.* 11. (*c*) *Item. v.* 12.

no izvershiti, i obsluxiti, ako Boga, i iskernjega pravo uzljubi: Koibo istinito Boga ljubi, u njega samoga viruje, i njemu samomu klanjase: ime njegovo s'poshtenjem uzima: dane svecsane njemu na zasalnost posvechuje, i poradi njega iskernjega kako sebe istoga ljubi. I ovako iskernjega ljubechi, nastoji, da svakomu duxno poshtenje dade; i pazi, da komu nenahudi, i kakvu krivdu ne ucsine; kakono: pazise od ubojstva, od bludnosti, od krage, od poxelenja tugegh druga, i njegovih stvarih. Odkud jurve moxemo poznati, da kakogodse sva u 10 zapovidih zaderxaju, kojagod Bog hoche da csovik csini, illi neche da csini; takose sve zapovidi, i vaskoliki Zakon temelji, u ovoj dvostrukoj zapovidi od ljubavi: shtogodbo ljubav prama Bogu, i prama iskernjemu iziskuje csiniti, illi necsiniti, toje po zapovidma iztomacsito; a shtogodje po zapovidma iztomacsito, toje iz ljubavi, i porad ljubavi izdato; zato i recse Gospodin: (*a*) *Koi ima zapovidi moje, i obsluxi nje, onni jest, koi ljubi mene*: Dakle koi ljubi Boga, i iskernjega, u isto vrime i zapovidi Boxje obsluxuje; buduch da (*b*) podpunost, i csitavost Zakona, jest ista ljubav.

II. Poznavshi jurve, dase po zapovidma Boxjima razumie isti Zakon Boxji, u dvostrukoj ljubavi utemeljit, i na to od Boga izdat, da-

(*a*) *Joan.* 14. 21. (*b*) *Rom.* 13. 10.

dabi csovik znao, kakoſe ima vladati prama Bogu, kako i prama iskernjemu, shto ima cſiniti, shtoli oſtavi i, da tako volju Boxju izpunivshi, ſverhu ſvoju, za kojuje ſtvorit, moxe doſtignuti; ſad s.ide razloghi, koinas jako vexu, i prighibaju na obsluxenje ovih zapovidih Boxji, *Jervo*: jerboje iſti Bog ove zapovidi izdao, koi bivshi Stvoritelj ſviuh ſtvarih, imade ſvu oblaſt, moguſtvo, i najveche goſpodarſtvo ſverhu ſviuh ljudih, kakono ſverhu ſtvorenja ſvoga; a oni, bivshi od njega ſtvoriti, padaju pod ovu priviſoku njegovu oblaſt: indi kakogod Bog najvechu oblaſt nad ljudma imade; takoſu i oni duxni, prama njemu najvechi poslu, i podloxnoſt pokazati: shtobi ucſinili onda, kadbi njegove ſvete zapovidi obsluxili.

Drugo. Iſta narav ſobom donoſi, daſe imadu Boxje zapovidi obsluxivati: shtogodboje Bog u deset ſvojih zapovidih izdao, toje ſve pored iſte naravi uredito, tako, da ſvaki po razlogu, i ſvieſti ſvojoj i ne csuvshi za ove zapovidi, a csuvshi za nje, josht vechma moxe poznati, i ſuditi, daje to uredno, i pravedno tako dillovati, kakoſe po njima zapovida; buduch da (*a*) iſti Neznabosci, koi neznadu za ove zapovidi, mloga po ſamomu uputjenju naravnomu dilluju, kojaſu u Zakonu piſata: kakono, poshtuju roditelje, pazeſe od ubojſtva, i od kra-

ge,

(*a*) *Rom.* 2. 14.

ge, daju haracs &c. Mi pak bivshi Kerſtjani, neſamo po razlogu naravnomu; nego i po viri, moxemo poznati ovu uredmoſt, i dobrotu recsenih zapovidih, zato imamoſe josht vechma probugivati, dabi nas, i nasha dilla po njima upravljali.

Treche. Potriba, vlaſtitoga ſpaſenja, imalabi ſvakoga jako ganiti, na obsluxenje Boxji zapovidih: kolikoboje potrlbito ſpaſenje ſvakomu, tolikomuje potrlbito, da i zapovidi Boxje obsluxi, jer recse Isukerſt: (*a*) *Ako hochesh u xivot* vicsniji *unichi*, i ſpaſen biti, *obdersi zapovidi*.—Nitije doſta, shto tko Isukerſta ſamo za Goſpodina poznaje, i u njega viruje; a neobsluxuje zapovidi Boxje, kako On iſti govori: (*b*) „ Ne ſvaki, koi govori meni, Goſpo„ dine, Goſpodine, unichi hoche u kraljevſtvo „ nebesko: nego koi csini volju Otca mo„ ga, koi u nebesi jeſt, onniche unichi u „ kraljevſtvo nebesko. “ Volja pak Otca nebeskoga jeſt ova, da mi zapovidi njegove obsluximo, dakle valja daſe kruto prifatimo za obsluxiti nje, jako xelimo u kraljevſtvo nebesko unichi.

Rechichete moxe biti: Nije moguche, da mi ove zapovidi podpuno obsluximo; jerboſu csoviku nike odvech teshke. Alli imajte znati, da (*c*) Bog ne zapovida csoviku obsluxivati

(*a*) *Matth.* 19. 17. (*b*) *Matth.* 7. 21. (*c*) *S. Hier.*

nemogucha, nego izverſtita: drugojacsje, kakobi Isukerſt mogao rechi: (*a*) *Jaram moj sladak jeſt, i brime moje lagano*, kad nebiſe mogle zapovidi njegove obslusiti? Doiſto, kakogodsu ove ricsi njegove iſtinite, takoje i moguche, da zadovidi njegove moxemo obsluxiti.— Megjuto iſtinu izpovidam, da mi, po nashoj ſamoj jakoſti i kripoſti, nemoxemo ove zapovidi Boxje obsluxiti; alli moxemo po milloſti Boxjoj, koja nikomu nije zakratita, koigodju od Boga ponizno uztraxi, i uzproſi, pak pomnjivo uznaſtoji, kolikoje od njegove ſtrane, da obsluxi ove zapovidi.—Nato liepo recse S. Leo Papa: (*b*) „Nishta mucsno nije poniznima, nishta o„ shtro krotkima; i ſve zapovidi lasne poſtaju, „ kad i milloſti prilazi pomoch, i posluh ome„ kshaje zapovid; nitiſe za nevolju onno obslu„ xuje, kadaſe ljubi, shtoſe zapovida.“

Na dilje rechichete, moxe biti: Imajih mloghi, koi neobsluxuju Boxje zapovidi, i ſasvim tim, nishtaim zato nije. Alli govorim, da imade doſta i takvih, koi obsluxuju ove zapovidi, akle ove valja sliditi; jer ovakvima Bog obechaje, i daje dobra i vikovicsnja, i vrimenita; a koi neobsluxuju njegove zapovidi, onne kara josht na ovomu ſvitu, a posli ovoga xivota, pritiimſe vikovicsnjima kashtigama: indi kakogod porad obechanih dobarah, imalibiſe jako

(*a*) *Matth.* 11. 30. (*b*) *Leo Pap. in appar. Domini.*

jako ganiti na obsluxenje ovih zapovidih; tako porad ſadanjih, i doshaſtih kashtigah, bise morali uſtrashiti, i uztegniti od priſtupljenja njiovoga. Pacse josht, da nebi ni jednoga bilo prid nami, koibi ove ſvete zapovidi obsluxivao; ſaſvim tim, ſami ovi recseni uzroci, imalibi nas probuditi na obsluxenje njiovo, a uztegniti od priſtupljenja; da tako dobro dillujuchi brez izgleda, drughima dobar izgled budemo.— Ovakoje ſveti Tobia csinio u vrime, kad iſte ſvoje gledashe, gdiſe krivim bogovom klanjashe, i Zakon priſtupljivashe; (*a*) Onbo ſam put iſtine ne-oſtavi, negoſe uklanjashe od zlocseſtih ljudih, i u Jeruzolim na ſvaki God dolazashe, i ondiſe pravomu Bogu klanjashe, i ſvaka po Zakonu izvershivashe &c.

III. Nacsini pak, za moch obsluxiti zapovidi Boxje, jeſu ovi: 1. Imati ſtrah Boxji; koibo ima ſtrah Boxji, boiſe, da i zapovidi njegove ne priſtupi.—2. Odluka temeljita, za obsluxiti ſve, i ſvaku zapovid Boxju. Kakonoje David odlucsio, kadje rekao: (*b*) *Zakleosamſe, i obechao chuvati ſude právde tvoje.* Pak opet govori: *Na ſve zapovidi tvoje upravliaſe: i ſvaki put zlocsesti merzak imado.* Jer tko jednu ſamo zapovid nebi obsluxio, (*c*) biobi krivac, kolik da ni jednu nije obsluxio.—3. Prositi od Boga milo-

loſt,

(*a*) *Tob.* 1. 5. 6. (*b*) *Pſal.* 118. *v.* 106. & 128. (*c*) *Jacob.* 2. 10.

loſt, s'kojombi mogli njegove zapovidi obsluxiti; kakonoje S. Aug. cseſto proſio govorechi: Dajmi Goſpodine milloſt, da obsluxim shtomi zapovidash, i zapovidaj shtogod hochesh.— 4. Staviſe u milloſt Boxju, i nju csuvati; i k'tomu vazda pedipſavati ochuchenja, i ergjava prignutja nasha, velibo Aposhto: (a) Koiſu nasiidnici Isukerſtovi, onni vazda ſebe pedipſaju.— Nacsin 5. jeſt dobro znati, i razumiti zapovidi Boxje; buduch da nebismo mogli nje obsluxiti, kad nebismojih znali, i razumili shtonam zapovidaju, illi zabranjuju csiniti. Odkud, ſvaki koi ſtupi na godine od razuma, duxan jeſt ove zapovidi znati, i nje cseſto promishljati, dabi po njima ſvoja mishljenja, govorenja i dillovanja, uredno upravljao: ovakoje kralj David promishljao, zato i recſe: (b) *Zakon tvoj*, Goſpodine, *promishljanje* vazdashnje *moje jeſt*.— Nacsin 6. jeſt, pazitise vazda od onakvih dillovanjah, kojabi bila ſuprot ſvieſti, i pravomu razlogu: jer doiſto, koiſe csuva, da shtogod ſuprot ſvieſti ſvojoj, i pravomu razlogu ne ucsine, onni jurve zapovidi Boxje obsluxuje; buduch da iſti razlog csovika voddi, i uputjuje na onakva dilla, kojabi bila prikladna zapovidima Boxjima.—7. Poniznoſt valja da slidimo, podlaxuchiſe uredbama Boxjima: (c) *Onbo ponizni-*

ma

(a) *Ad Gal.* 5. 24. (b) *Pſal.* 118. *v.* 174. (c) *Jacob.* 4. 6. & *Prov.* 3. 34.

ma daje milloſt, a koiſe podruguju njegovima uredbama, i oncheſe sh'njima rugati.

Evo nacsini u opcheni, s'koima moxete zapovidi Boxje obsluxiti; u napridak pak imajuchi ja odluku, od ſvake zapovidi na pose govoriti, datichu i nauk za ſvaku, po komubiſe mogla obsluxiti: zato budite pomnjivi na slidecha Govorenja dolaziti, dabiſte primili ove nauke, i po njimaſe ganili na obluxenje ovih ſpaſonosnih zapovidih, i tako ſpaſenje vashe doſtignuli. Amen.

GOVORENJE II.

OD PERVE ZAPOVIDI BOXJE.

Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo ſervitutis: Non habebis deos alienos coram me. Exod. c. 20. v. 2. & 3.

Jaſam Goſp. Bog. tvój, koi te izvedo iz zemlje Egypta, iz kuche ſuxanſtva: Nechesh imati bogove drughe pridamnom.

Posli kakosmo govorili u opcheni od Zapovidih Boxji, slidi, da u napridak, od ſvake zapovidi na poſe govorimo; toliko od onnih, kojesu izdate porad Boga, i zaderxajuſe u pervoj daski, koliko i od onnih, kojeſu porad iskernjega izdate, i jeſu na drugoj daski zabilixite.

lixite. Iz megju koji zapovidih, onna namſe najperva izdaje, i prikazuje, koja nas uputjuje, i dovodi na poznanſtvo Boxje, dabiga za pravoga Boga poznali, koi nas je ſtvorio, i koi nas uzderxaje, i snami provigja, pak daſe njemu ſamomu klanjamo, i poshtenjemu doſtojno dajemo; a ſve krive, i laxljive bogove da odbacimo, i oſtavimo.

Na koje zapovidi obsluxenje, dabiſe ſvaki, shto berxje mogao ganniti, pokazuje Bog dobrocsinſtva ſvoja, koja ucsini onnomu puku Izraelskomu, govorechi: *Jaſam Goſpodin Bog tvoj, koiſamte izveo iz zemlje Egypta, i iz kuche ſuxanſtva.* Koje oslobogenje od ſuxanſtva Egypcianskoga, kakogodje Izraelichane moglo na obsluxenje ove zapovidi ganniti; tako josht vechma oslobogenje nashe, moxenas jako prignuti na obsluxenje iſte zapovidi. Onnobo oslobogenje puka Izraelskoga, biloje dovershito po Angelima, iz naredbe Boxje: a ovo oslobogenje nashe, jeſt ucsinito po iſtomu Sinu Boxjemu.—Drugo, onno oslobogenje puka Izraelskoga, jeſt bilo tilesno, i vrimenito: a nashe oslobogenje jeſt duhovno, i vikovicsnje; buduch dasmo oslobodili od ſuxanſtva paklenoga. Odkud kakogod Bog recse onnomu puku: *Jaſam Goſp. Bog vash, koiſam vas izveo iz ſuxanſtva Egypcianskoga, nejmajte druzoga Boga izvan mene;* tako i ſada nami govori: Jaſam Goſp.

Bog

Bog vash; koiſam vas kervju mojom odkupio, i mojom ſmertju od ſuxanſtva paklenoga oslobodio, indi neimajte drugog Boga izvan mene. Dakle, kadaje puk Izraelski imao pravoga Boga poznavati, i njemuſe ſamomu klanjati, shtogaje oslobodio od ſuxanſtva vrimenitoga; mi Kerſtjani, josht vechma imamo iſtoga Boga, za Boga iſtinitoga poznavati, i njemuſe ſamomu klanjati, shtonas je ſobom iſtim, od ſuxanſtva vicsnjega oslobodio.

Dabi pak mi ovu pervu zapovid Boxju biſtrie razumili, hochu ukazati,

I. Shtonamse po ovoj zapovidi naregjuje, da csinimo.

II. Shtonamse po njoj zabranjuje.

III. Datichu opomenu i nauk za obsluxiti ovu zapovid.

I. Ova dakle zapovid Boxja, kad Bog govori, *Jaſam Goſpodin Bog tvoj, neimaj drugog Boga izvan mene*, kakogodje perva u redu, takoje i najvecha u doſtojanſtvu; jerbonam najvecha naregjuje, koja imamo csiniti, i od shtaſe imamo paziti. Naregjujebonam, i zapovida *pervo*, da Boga iſtinitoga za Boga poznademo, i daſe njemu ſamomu klanjamo: *drugo*, zabranjujenam krive bogove derxati, i nje shtovati. Gdi moxemo razumiti, da ova zapovid (kakonochemo i u drughima zapovidma viditi) dvoſtrukim nacſinom duxi csovika; jedan pr-, shto ima csiniti, i zoveſe *potvergjujucha* zapovid, il-

liti naregjujucha; jerbo naregjuje shto csovik ima cſiniti: a drughi put imenujeſe *zabranjujucha*; jerbo zabranjuje shtogod cſiniti. Kakono: kad veli Bog, *Jaſam Goſpodin Bog tvoj*, po tomu potvergjuje, naregjuje, i hoche Bog, da mi njega za pravoga Boga poznajemo: a kad govori, *Neimaj drugog Boga izvan mene*, zabranjuje krive, i laxljive bogove imati.

Za obsluxiti pak ovu pervu ſtranu zapovidi, gdi Bog hoche, da mi njega ſamo za Boga poznajemo, S. Aug. daje nauk, daſe to najboljma po Viri, Uffanju, i Ljubavi moxe izvershiti; csemu oſtali Naucsitelji nadodaju kripoſt Bogoshtovja.—Velim, daſe po pravoj Viri ova Zapovid izvershuje; jerbose po njoj izpovida, i poznaje vikovicsnja iſtina boxanſtvena: po Uffanju poznajeſe virnoſt, i moguſtvo Boxje: a po Ljubavi Bog ſe za najveche dobro procinjuje, kojeje vridno, daſe najvechma ljubi: po Bogoshtovanju pak poznajeſe Bog za uzrok, i pocsetak ſviuh ſtvarih. I tako, po ovima kripoſtima Vire, Uffanja, Ljubavi, i Bogoshtovanja, moglibi obsluxiti onno, shtonam Bog, u ovoj zapovidi pervoj, zapovida.

Promotrimo boljma, shtosu ove kripoſti ozgor recsene, i poznatichemo, kolikunam lasnochu csine za obsluxiti ovu pervu zapovid Boxju.—*Vira*, jeſt jedna kripoſt ſverhunaravna, nami od Boga ulivena, po kojoj derximo za vi-

vikovicsnju iſtinu ſve onno, shtoje Bog objavio, i Cerkvi ſvojoj pridao virovati. Koje Vire dilla jeſu troſtruka, to jeſt, virovati Boga, virovati Bogu, i virovati u Boga, od koiſam jurve govorio, tomacſechi pervi Cslanak. Virovanja —*Uffanje* jeſt kripoſt ſverhunaravna, nami od Boga ulivena, po kojojſe uffamo, dachemo dobiti kraljevſtvo nebesko, s'nacsinima od Boga odreditima, csinechi ſva onna, kojaſe od nas iziskuju. Dilla ove kripoſti jeſt mollitva, pravda &c.—*Ljubav*, jeſt kripoſt ſverhunaravna, nami od Boga ulivena, po kojoj ljubimo Boga ſverhu ſviu ſtvarih, i iskernjega nashega kako nas iſte zarad Boga. Dilla pak ove kripoſti, jeſu klanjatiſe pravomu Bogu, i njega poznavati za iſtinitoga Boga: veſelitiſe prama njegovomu velicsanſtvu, moguſtvu &c. i xeliti daga ſvi narodi poznaju, njega poshtuju, i njemu sluxe &c.—Najposli *Bogoshtovſtvo* jeſt takva kripoſt, po kojojse prighibamo na uredno, i podobno shtovanje Boxje: shtoſe dovodi iz onnih ricsih Goſpodinovi kad recse: (*a*) *Koiſe klanjaju njemu*, to jeſt Bogu, *u duku, i iſtini potribitoje klanjatimuse.* Za koju ſverhu, evo S. Cerkva liepe uredbe jeſt pripiſala, i dala dabise mi u iſtini Bogu klanjali, i njega priſtojno shtovali. Dilla ove kripoſti jeſu onna, kojaſu i ljubavi: i ſverhu toga, podloxitiſe u ſvemu volji

(*a*) *Joan.* 4. 24.

Boxjoj, i cerkvenoj uredbi: prikazivatimu po-poſvetilishta: sluxitimu z'bogoljubſtvom, i rad biti na sluxbi njegovoj: platiti virno deſeto od dobarah ſvojih &c.

Griſi pak, koiſe ſuprot pervoj ſtrani ove zapovidi csine jesu ovi: *Pervo*, kada shtogod biva protiva Viri: kakono, kad tko nebi virovao u Boga, daje on iſtiniti Bog &c.—*Drugo*, protiva Uffanju, kadbi tko ſumnjio od milloſergja Boxjega, illi kadbise u ſamoga ſebe uffao, a nebiſe utekao Bogu u potribama ſvoima &c.—*Treche*, kad shtogod biva protiva Ljubavi: kakono onda, kadbi tko merzio na Boga, illi kadbi murmurao protiva Bogu, i njegovomu provigenju, illi kadbi komu mersko bilo, shtose Bogu sluxi.—*Cjetverto*, kadbi shtogod bilo protiva Bogoshtovju, napriiiku: kadaſe tko nebi hotio Bogu pravomu klanjati, i njega poshtovati; illi kadbi uredbe cerkvene pod nishto ſtavio &c.

II. I kakogod ova perva Boxja zapovid naregjuje, i zaktiva, da pravoga Boga poznajemo; takonam u iſto vrime zabranjuje krive bogove derxati, i nje shtovati.—I to *pervo* po Viri, to jeſt, da nevirujemo u krive, i laxljive bogove; odkud ſve csarke, kojeſu od mlogo verſtih, po iſtoj zapovidi zabranjujuſe: kakono virovati u ſan, virovati u ptice, virovati u himbeno proroczanſtvo od dobre, illi zle sriche,

brati

brati trave u oſobite dneve s'izpraznim obsluxivanjem &c.—*Drugo*, zabranjuje po Uſtanju, to jeſt, da netraximo, niti da csekamo pomoch od djavla, illi od ljudih, koi vraxjom majſtoriom ſvit varaju; nego od ſamoga Boga Stvoritelja nashega csekajmo pomoch.— *Treche*, zabranito jeſt ſve onno, shtogodje protiva ljubavi Boxjoj: kakono ljubiti vechma koju ſtvar, nego Boga: nexaliti, shtose Bog uvrigjuje: ſtiditiſe Bogu ocsito sluxiti: paziti na hator ljudski: neposhtovati ſvete, i njiova csudesa &c. Buduch, da tko ljubi Boga, ljubi i ſvete njegove, koiſu prietelji njegovi, i shnjim ujediniti.—Najposli s'ovom zapovidju jeſt zabranito shtogod csiniti, shtobi bilo protivito pravomu Bogoshtovju: kakonobi bilo, kadbiſe tko krivomu Bogu klanjao, illi kadbiſe tko izpraznim, i neurednim nacsinom mollio, govorechi nike nepotverdite, illi zabranite mollitve poradi zdravja, illi porad kakve ſriche &c. Sva ova, jerbosu protivna ovima recsenima kripoſtima, zatoſe kruto zabranjuju po ovoj pervoj Boxjoj zapovidi.

Pitalibiſteme moxe biti, jeli protiva ovoj Boxjoj zapovidi, shtoſe klanjamo Svetima, koiſu u nebeſi, i shtoſe njima mollimo, i poshtujemo njiove prilike, i Zavitsim csinimo? Na to odgovaram, da nije ovo protiva pervoj Boxjoj zapovidi csiniti, kadase tako csini, kakoje S. Ma-

ter Cerkva obicsajna csiniti, i nas naucsila, kakochemo ſvete poshtovati.

Sveta Mattî Cerkva ucsinas, daſu tri verſti klanjanja, illiti shtovanja: *Pervo*, Bogocsaſtenje. *Drugo*, Bogorodicsno csaſtenje. *Treche*, Slugoboxno, illiti ſvetacsko csaſtenje. —*Bogocsaſtenje* jeſt jedno izvansko poboxnoſti zlamenje, s'pripoznanſtvom nutarnjim ucsinito, za posvidocsiti, daje ſam Bog pocsetak, i ſverha ſviuh ſtvarih; i zato ſve shtogodſmo, i shtogod imamo, po njegovoj dobroti, i moguſtvu poſidujemo: odkud i poshtenje njemu priſtojno, ſverhu ſviuh ſtvarih, dajemo.—*Bogorodicsno csaſtenje*, jeſt takvo shtovanje, kojeſe csini B. D. Marii, kakono Materi Boxjoj. Ovo shtovanje jeſt veche od shtovanja ſviuh Angelah, i oſtalih ſvetih; alli je opet mlógo manje od onnoga, kojeſe Bogu priſtoji.—*Svetacsko csaſtenje*, jeſt onno, kojeſe daje virnima slugama Boxjima: kakonoſu Angeli, i oſtali dvorani nebeski, koiſuſe po ljubavi z'Bogom ujedinili, i jurve lice njegovo uxivaju. Gdi moxemo opaziti, da nijedno, od ovih klanjanjah i shtovanjah u ſvomu redu, jedno drugo ne smeta, niti kvari: jer onno poshtenje, i poklon, koiſe Bogu csini, dajemuse kakono Stvoritelju neba, i zemlje, i kakono Goſpodaru najvechemu ſverhu ſviuh ſtvarih.—Poklon pak, i poshtenje, kojeſe D. Marii csini, necsiniſe kako Bogu; nego kakono Materi Boxjoj,

xjoj, i nashoj kod Boga moguchoj pomochnici.—Najposli, ſvetima nedajemo poshtenje, niti kako Bogu, niti kako Materi Boxjoj; nego kakono virnima slugama, i prieteljima Boxjima, i nashima Sridoſtancima, illiti Odvichnicima, koi-ſe za nas Bogu molle, i nas po njemu pomaxu. Odkud, i prilike od Svetih mi poshtujemo, ne zato, shtosu od zlata, illi od ſrebra, illi s'kakvom drugom bojom liepo izmaljate; nego zato, shtonam prikazuju onne ſvete, koje mi shtujemo.—Nuz koji uzrok, i razlog, ucsi Cerkva, i Bogoslovci, da onno poshtenje, i onni poklon, koga Svetima dajemo, i njiovima prilikama imamo davati; alli s'ovom razlukom, shto Svetima imamo uprav poshtenje davati, a prilikama njiovima porad njih, naminujuchi ovo poshtenje onnima Svetima, csieſu prilike.—Tako Krixu, i prilikama Isukerſtovima, kakono i prilikama D. Marie, iſto poshtenje imamo davati, koje poshtenje Isukerſtu i Marii Materi Boxjoj dajemo; alli, kako reko, (*a*) naminujuchi, i odlucsujuchi ovo poshtenje illi Isukerſtu, porad njegovih prilikah, illi Materi Boxjoj, porad njezinih prilikah.

Zavite pak, koje Svetima csinimo, necsinimo uprav njima; nego po njimaBogu: ovoboje jedno dillo, kojeſe ſamomu Bogu priſtoji. Odkud kad zavite Svetima csinimo, nje mollimo,

(*a*) *Conc. Trid. Seſſ. 25. de Invoc. & Venerat. SS.*

dabi oni ovo dillo Bogu prikazali, i nami ga prosili od njega onno shto xelimo.—Istina jest, (*a*) daje Gosp. Isukerst, nash Branitelj, i Zagovoritelj kod Otca nebeskoga, i On je sam vridan, i moguch, nami svaku millost od Otca svoga izprositi, i dati; jerboje zajedno Bog i csovik, i jerbo nas je svojom vlastitom kervju odkupio, i neizmirnim nacsinom, nami svaku millost, sam po sebi jest zasluxio. Nishta nemanje, jerbosu i Sveti na nebesih, u stalnomu prieteljstvu Boxjemu, i shnjim po goruchoj ljubavi ujediniti; zato po kriposti, i vridnosti zasluxenja Isukerstovoga, moguh takoger sve milloshti nami od Boga izprositi.—Sveti Pavo Aposhto, na ovomu svitu pribivajuchi, moljashese za Kerstjane, govorechi: (*b*) *Fale uzdajemo Bogu, vazda za vas mollechi.* A opet i sebe istoga u mollitve pravovirnih priporucsivashe, govorechi: (*c*) *Bracho mollite za nas.*— Odkud kadase dobri Kerstjani, bivshi josht na ovomu svitu, mogu s'mollitvama megju sobom pomagati, dakle mlogo vechma Sveti iz nebesah, po vridnosti Isukerstovoj, moguh nas kripko pomagati; buduch, dasu ondi sasvim z'Bogom po ljubavi ujediniti, i toliku sloxnost shnjim imadu, da shtogod On hoche, to i oni hoche, i shtogod

(*a*) 1. *Joan.* 1. *i.* 2. (*b*) *Ad Coloss.* 1. 3. (*c*) 1. *Thessal.* 5. 25.

god oni zaktivaju, i proſe od Njega, toim On milloſtivo, i dragovoljno dopushta.

III. Primite nacsine, po koimase moxe ova perva Boxja zapovid obsluxiti. — Iz megju kojih nacsinah pervi jeſt, cseſto ponavljati dillo vire govorechi: „ Boxe moj, ja temeljito viru„ jem, ſve onno shto viruje ſveta Matti Cer„ kva, jerſi ti ova objavio, koiſi vikovicsnja „ iſtina, i pripravansam za ſvaku iſtinu umriti, „ kojojme uesi ſveta Cerkva &c.“ Koje ponovljenje vire, u csetveroſtrukoj navlaſtito prigodi duxnismo csiniti: 1. Kako tko dojde u razum, to jeſt, kad ſtupi na takve godine, da moxe razloxno poznavati shtoje dobro, shtolie zlo. 2. Kadje tko u kakvomu velikomu napaſtovanju. 3. Kad primamo ſvete Sakramente. 4. Kadje potriba drughima dobar izgled vire dati.—Ktomubi bilo korisno, barem, jutrom i vecserom Virovanje skupljenom pametju govoriti: i bixati od ergjava druxshtva, kakonosu nevirnici, i drughi zla jezika ljudi; jer kakogodsu oni zli, tako nemoguh shtogod dobra ni govoriti, nego ſve protiva viri; i tako i dobre moguh otrovati, i za ſobom povesti.

Drughi nacsin jeſt imati Uffanje, cseſto govorechi: „ Boxe moj, jaſe uffam u priveliko „ milloſergje tvoje, dacheshmi dati milloſt tvoju, „ oproshtenje grihah, i kraljevſtvo nebesko, jerſi „ Ti obechao, koiſi moguch, i viran u tvomu

„ obechanju.“ Ovoje takoger ſvaki duxan csi-niti, 1. Kako dojde u razum. 2. Kadgodſe Bogu mollimo. 3. Kad pokoru csinimo. 4. Kadbinas obuzela dvohumnoſt, i ſumnja ſverhu ſpaſenja nashega.—Ktomu pomaxe jutrom, i vecserom *Ocse nash* govoriti, i Bogu ſe utechi u ſvakoj potribi nashoj; a neuffatiſe u nas, niti u ſnagu nashu, illi u nasha imanja, illi u druga ſtvorenja.

Trechi nacsin za obsluxiti ovu pervu Boxju zapovid jeſt cseſto ſebe probugivati na ljubav Boxju, promishljajuchi njegovu neprocinitu dobrotu, i dobrocsinſtva, kojanamje ucsinio, i csini. Jer doiito, kakogod onni, (*a*) *Koi ima zapovidi Boxje, i obsluxuje nje, Boga ljubi*; tako i onni, koi Boga ljubi, zapovidi njegove obsluxitiche; recsebo Isukerſt: (*b*) *Ako tko ljubi mene, govorenje moje dervatiche*, i obsluxitiche.—Koju ljubav, kakoſam rekao, duxanje ſvaki u ſebi probuditi, kako u razum dojde, i kadgodbi imao napaſtovanje protiva ljubavi: kakonobi bilo, kadbi tko imao merznoſt na Boga, i na Boxje ſtvari, illi kadbi nenavidio, i merzio na iskernjega ſvoga; onda, reko, taki ovo dillo ljubavi imaobi ponoviti govorechi: „ Boxe moj, ljubimte ſverhu ſvake „ ſtvari, ſamo zato, shtoſi najveche dobro, i „ ſvake ljubavi doſtojan, i veſelimſe, shto imash

„ to

(*a*) *Joan.* 14. 21. (*b*) *Idem ibid.* v. 23

„ to poshtenje, i slavu, koju imash, i imati-
„ chesh po sve vike: ljubim takoger iskernje-
„ ga moga, kako mene istoga, zarad Tebe o
„ Boxe.“ Dak'e ovako cseſto probugjujmo u nami ljubav Boxju; kakono i Viru, i Uſtanje vishje putah ponavljajmo, i takochemo ovu pervu njegovu zapovid pod punno moch obsluxiti. Amen.

GOVORENJE III.

OD DRUGHE ZAPOVIDI BOXJE.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. Exod. c. 20. v. 7.

Ne uzmi ime Gospodina Boga tvoga u izpraznost.

Premda ova druga Boxja zapovid, zaderxajese u onnoj pervoj njegovoj zapovidi; jer kad On po njoj hoche, da mi samo njega za pravoga Boga poznajemo, i dase samomu njemu klanjamo, odbacivshi sve krive bogove, i koja na nje spadaju, slidi, da i ovo On hoche, damuse svako poshtenje csini spominjajuchi njega, i sva koja na njega spadaju, s'ricsma poshtenima, i poboxnima, a svako izprazno, i nedostojno spomenutje svoje, oshtro zabranjuje, kakose enno iz ricsih Malakie Proroka ocsito

moxe

moxe poznati, gdi govori: (a) „ Sin poshtuje „ Otca, i sluga gospodara svoga: ako dakle O- „ tac ja jesam, gdije poshtenje moje? i ako „ Gospodin ja jesam, gdi je strah moj? “ Nishta nemanje, Bog pridobri, za podpunno poshtenje priveliköga, i prisvetoga Imena svoga, ovu osobitu zapovid hoti izdati, govorechi: *Ne uzmi ime Gospodina Boga tvoga u izpraznost*, illiti u zalud.

Nitije ovo odvishje recseno, i zapovidito, kano, da nebiashe korisno i potribito, shto Bog ovu drugu zapovid, zabranjujuchu izprazno spominjanje imena svoga izdade; da pacse, bi vehoma potribita ova zapovid, buduch dase po njoj ljudi ucse, kakoche s'poshtenjem Boga, i Boxje stvari spominjati, a u isto vrime zabranjujeimse svako izprazno, i uvridljivo njegovo spominjanje. Tolikebosu jurve salinke kod ljudih, da onnoga, koga Angeli s'velikim poshtenjem vazda slave, i fale, ne strasheše svaki csas njega poghergivati svojim nepoboxnim, i brezobraznim spominjanjem: a nieli istina, da vech nejma skoro nijednoga razgovora, gdise Bog, i Boxja imenah nepoterzaju? Nitko jurve nemoxe shtogod prodati, illi kupiti, akose Bogom nezakune: Ako matti diete pokara, prokunega Bogom, i to ne po jedan put, nego po sto, i po hiljadu putah. Shta rad od potribe jest,

(a) *Malach.* 1. 6.

jeſt, i vehoma korisno, dase mi dobro razgovorimo od ove drughe zapovidi Boxje, nebilismo razumili, kadnamje slobodno, kadli nije slobodno ime Boxje ſpominjati, dabismoſe po tomu naucsili s'poshtenjem, a ne u izpraznoſt njega ſpominjati. Za koju ſverhu ukazati hochu:

I. Shtonamſe zapovida csiniti po ovoj drugoj zapovidi.

II. Shtonamſe po njoj zabranjuje.

III. Datichu nike opomene, i nauke za moch obsluxiti ovu zapovid.

I. Najpervo imamo znati, daſe po Imenu Boxjemu razumiu ſva imenah, kojagodſe Bogu pridaju, kakono: Goſpodin, primoguchi, kralj ſviu kraljah, prijaki, neumerli, neizmirni &c. Takoger pod ovo ime dolaze imena Svetih, i ſtvare kojeſu Bogu poſvetite. Odkud kakogod ova zapovid ocsito zabranjuje izpraznu ſpominjanje i uzimanje imena Boxjega; tako otajno daje razumiti, daſe ono ima s'poshtenjem, i s'ſalom ſpominjati. Zato na prid imamo znati, da na csetiri nacsina moxemo ime Boxje poshtovati, i njega s'ſalom ſpominjati. *Pervo:* Govorechi od njega sa ſtrahom, i s'poboxnoſtju; ondabo ſvidocsimo, i pokazujemo dagaſe boimo, i daga ljubimo, i poshtujemo: ovakoje csinio ſveti Pavao Aposhto, ſveti Ignacia, ſveti Franceshko, i oſtali Sveti, koi, kadasu ſpominjali i-

me

me Boxje, nisu to shto kako csinili; negosu pervo dobro promislili, zashtochega spomeniti, i u svoja usta uzeti, i tadasuga svelikom poniznostju, i bogoljubstvom spominjali.

Drugo. Poshtujese, i falise Bog, kadase uzima za svidocsanstvo, i potvergenje govorenja nashega: po tomubo pokazujemo, da Bog svaka znade, i da je ljubioc istine.—Megjuto, dase mi moxemo ovako z'Bogom zakleti, potvergjujuchi shnjim nashe govorenje, od potribe jest, da takva zakletva bude dopushtena, i z'druxita s'ovim uvjetom, illiti ugovorom: 1. Da onno, shto govorimo, bude istina, illi za istinu derxato, i da imamo odluku izpunniti onno, shto obechamo. 2. Da onno, shto obechajemo, bude pravedno, dopushteno, illiti slobodno, i moguche. 3. Da govorenje, illi obechanje nashe, koje z'Bogom odlucsimo potverditi, bude ucsinito s'pametnim promatranjem, s'poshtenjem, i za potribu.

Treche. Poshtujese, i falise Bog, kad koi zavit na poshtenje njegovo csinimo: ondabo izpovidamo, i poznajemo njega za privisokoga, i najvechega nashega Gospodara i Vladaoca. Gdi, jerbosam ovdi od zavita uspomenu ucsinio, imate znati, dasu tri versti zavitah, to jest: jednostrucsni illiti prosti, slavni, i sobshtveni.—Zavit *Jednostrucsni* illiti prosti, jest, kada jedan po sebi obecha shtogod obsluxivati brez primijenja

Reda

Reda ſvetoga, i brez potvergenja ſtareshinah: takvije zavit, kad tko obecha obderxavati csiſtochu, poſtiti, pohoditi ſveta miſta &c.—Zavit *Slavni* biva s'primanjem Reda, i s'potvergenjem ſtareshinah: Takvi zavit csine onni, koi unigju u kakvi Red, koije od ſvete Cerkve primit, i potverdit. Kakonoje Red Franceshkanski, Dominikanski &c.— Zavit *Sobshtveni* zoveſe zato, jerbo vexe ſamo onnoga, koiga ucſine, a ne drugoga: na priliku, obechash putovanje u koje ſveto miſto: ovo putovanje ti morash ſam izpunniti, a ne drughi.—Megjuto kakogodmuse drago zavit imenovao, i nazvao, ovakoga Bogoslovci izpiſuju, kad govore: „Zavit, jeſt jed„no obechanje Bogu ucsinito od dobre ſtvari, i „moguche, i koja ne smeta drugo bolje dobro.„ Velim 1. da zavit, ima biti jedno iſtinito obechanje, a ne ſama xelja, illi hotenje, na priliku govorechi: *Moj Boxe, jabi hotio ucsiniti jedno putovanje na poshtenje tvoje:* nego ima biti ovo pravo obechanje, s'odlukom za izpunnitiga, i obsluxiti.—2. Zavit imaſe Bogu ucsiniti, i prikazati; buduch daje ovo jedno dillo Bogoshtovja, kojeſe ſamomu Bogu priſtoji.—3. Imase zavit csiniti od jedne dobre ſtvari, a ne od zle: kakono, dabi tko zavitovo poſt, dabiſe oſvetio neprietelju ſvomu.—4. Zavit ima biti od ſtvari moguche: jer nebi valjao zavit, kadbi tko obechao onno, shto nemoxe obsluxiti.

xiti. Tako, koibi obechao pishice pohoditi kojugod Cerkvu, a nebi mogao, takvi zavit nebi valjao. 5. Zavit takvi ima biti, koi ne smeta zavit od bolje ſtvari csiniti: Tako zavit od xenidbe, nebi valjao prid zavitom csiſtoche; jer zavit csiſtoche jeſt od vechega, i vridniega dobra, nego onni od xenidbe. Shta rad, kad tko hoche koji zavit ucsiniti, od potribe jeſt, da dobro promotri, i promisli, hocheli to moch obsluxiti, illi ne? nijebo koriſti obechati, a neobsluxiti onno, shtose obecha; buduch (*a*) daje mersko Bogu nevirno, i budalaſto obechanje.

Cſetverto. Faliſe Bog i onda, kadga u ſvakoj potribi nashoj u pomoch zazivamo, i njega blagoſivamo neſamo kadasmo u kakvomu dobru, i napridku; nego kadasmo i u zlu, illiti u kakvoj ſuprotivshtini: jer po tomu pripoznajemo, i ſvidocsimo, daje On ſvemoguch, i daje pocsetak ſviu ſtvarih, i razdilitelj ſviu milloſtih. Takoje ſveti Job Boga poznavo za najvechega Goſpodara (*b*) blagosivajuchi njega u ſvima shtetama ſvoima, kojeje terpio, nitije shtogod budalaſto protiva Bogu govorio; negoſeje ſasvim priklanjao, i podlagao njegovomu boxanſtvenomu provigenju, govorechi: (*c*) *Akosmo dobra primili iz ruke Boxje, zashto nebismo zla primili? u ſvima ovima neſagrishi Job uſtma ſvoima.* II.

(*a*) *Eccle.* 5. 3. (*b*) *Job.* 1. 21. & v. 22. (*c*) *Idem.* c. 2. v. 10.

II. I kakogod Bog hoche, daſe ime njegovo fali, i s'velikim poshtenjem ſpominja; tako ſvako izprazno uzimanje, i ſpominjanje imena ſvoga, oshtro zabranjuje, kad ovako oſito govori: *Ne uzmi ime Goſp. Boga tvoga u izpraznoſt.* Takvobo izprazno ſpominjanje Bogu veliko neposhtenje csini: shtoſe csetveroſtrukim nacsinom moxe dogoditi, *Pervo.* Kadaſe brez poboxnoſti, ſamo za razgovor, i za shalu uzima: illi kad tko uzme ricsi ſvetoga Piſma, illi koje ſtvari od ſvetih, daſe shnjima nasmiu, i nashale.

Drugo. Neposhtujeſe, i poghergjujeſe ime Boxje, kadaſe shnjim tko krivo, illiti u laxi zaklinja.—Takoger iſto neposhtenje csiniſe Bogu, kadaſe zaklinja s'onnima ſtvarma, u koimaſe pokazuje, i prosvitljuje njegova mudroſt, i ſvemoguſtvo: kakonoje dusha csovicsanska, nebo, zemlja &c. Odkud i recse Spaſitelj: (*a*) „Ne„ zaklinjajse, niti nebom, jerboje priſtolje Boxje: „ niti zemljom, jerboje podnoxje noguh nje„ govih: niti Jeruſolimom, jerboje varosh ve„ likoga Kralja: nitiſe zaklinjaj glavom tvojom, „ jer niſi vridan jednoga vlaſa biela, illi cerna „ ucsiniti.“

Triſu verſti od zaklinjanja. Jednoje potvergjujuche, drugo proklinjajuche, treche psujuche.

(*a*) *Matth.* 5. *w.* 34. 35. 36.

juche.—*Pervo* biva onda, kada tko govorenje svoje od stvari proshaste, illi doshaste potvergjuje Bogom govorechi: *Takomi Boga*, *takomi Vire* &c. *ja nisam ukrao* &c. Illi kad ovako recse: *Bogami jachu k'tebi jutra dojti* &c.—*Drugo* biva onda, kad tko poxeli sebi, illi drugomu koje zlo govorechi: *Nekme grom ubie*, *nekssam proklet*, *ako ni je tako* &c.—*Treche* biva onda, kadase u sercxbi shtogod protiva Bogu, i Svetima izgovori. — Ktomu pristaju sve onne prokletve, koje mloghi obicsaju govoriti: *Vragte odnio*, *vrag u tebe unishao* &c jerbo po tomu stvorenje Boxje, najvechemu njegovomu neprietelju pridaju. Takoger, psovke vire', i dushe, na isto poghergenje poshtenja Boxjega spadaju: jerbose poghergjuje najlipshe stvorenje Boxje, kakonoje dusha csovicsanska, kojaje xiva prilika njegova, i ruxise najvechi dar boxanstveni, kakonoje vira sveta.

Zakletve, kojesu z'druxite s'prokletvama, i sa psovkima, vazdasu vehoma grishne, i zato ni je nigda slobodno shnjima sluxitise. Takoger i zakletva, skojomse shtogod potvergjuje, ako ni je s'istinom, pravdom, i s'potribom z'druxita, svaki je put grishna.— Odkud 1. grishe onni, koise u laxi zaklinjaju Bogom &c. hotiuchi pokriti svoju lax, za opravdati sebe. Ovakvima jako pritise Bog, govorechi: (*a*) Proklestvo doi-

tiche

(*a*) *Zachar.* 5. 3. 4.

tiche u kuchu onnoga, koiſe u ime moje laxljivo zaklinja. Tako grishe tergovci, koi u prodavanju, i kupovanju zaklinjajuſe Bogom laxljivo &c.—2. Grishe i onni, koiſe zaklinjaju brez ſvakoga opreza, ne promatrajuchi, jeli iſtina, illi nije, shto govore, i jeli vridno, daſe zakletvom takvo govorenje potverdi; negose ſamo Bogom zaklinjaju za jedan razgovor, i shalu. O! onnoliſe Ime moxe za shalu uzimati, koga moguſtvo, i jakoſt (*a*) obori na zemlju onnu priljutu csettu zudinsku, koja u vertao Getsemanni bi doshla, da uffati Isusa? Zaiſto nieſe shaliti ſtolikim Imenom, komuſe imamo klanjati. —3. Grishe i onni, koiſe i u iſtini cseſto zaklinjaju; recsebo Duh ſveti: (*b*) *Csovik koi se cseſto zaklinja, napunnicheſe zloche, i kashtiga necche odſtupiti od kuche njegove.*—Najposli grishe i onni, koiſe zaklinjaju za ucsiniti koje zlo dillo: Takosuſe Xudie (*c*) zakleli, da nitiche jiſti, niti piti, dok nepogube Pavla ſvetoga: Tako Irud (*d*) zakleſe divojki igracsici, da shtogod zaishte od njega, dachejoj dati, koja kad zaiska glavu Ivana Kerſtitelja, odsicseju, i dadejoj, mislechi, da i to pada pod zakletvu.

Treche. Neposhtujeſe ime Boxje, kadaſe zlo ucsinu zaviti; illi kadase dobro ucsiniti ne obsluxuju. Zloſe ucsinu zaviti, kadase nerazu-

(*a*) *Joan.* 18. 6. (*b*) *Eccli.* 23, 12. (*c*) *Act.* 23, 21. (*d*) *Marc.* 6, 23, & *ſeq.*

mno ucsinu : to jeeſt, kadaſe komu drugomu csine, a ne Bogu : illi kadase zarad zle ſverhe ucsinu : illi kadje takvi zavit nahudljiv drugomu ; illi kadje brez dopushtenja ſtareshinah.—Takoger, poghergjujeſe ime Boxje, kadaſe neobsluxuju zaviti, koisu dobro ucsiniti, illise na vrime neizvershuju. Zato i recse Duh ſveti : (*a*) „A„ kosi shtogod zavitovao Bogu, ne kasni izver„ shiti, i povratiti : merskoboje njemu nevirno, „ i budalaſto obechanje : nego shtogodſi zavi„ tovao povrati: buduch da je mlogo bolje ne „ zavitovati, nego posli zavito obechanja neiz„ punniti, i nepovratiti "

Cſetverto. Poghergjujeſe ime Boxje, kadaſe shtogod nedoſtojno pomisli, illi recse protiva Bogu, i Svetima : shtoſe na vishje nacsinah moxe dogoditi, 1. Dajuchi Bogu onno, shtomuse nepriſtoji, na priliku kakvagod nepravda ; kakono rechi : *Bogje zao, i nemilloſtiv* &c. 2.—Ukrachujuchi Bogu onno, shtomuſe priſtoji, na priliku govorechi : *Bog pravo necsini*, *Bog nezna shto csini* &c.—3. Pridajuchi jednomu ſtvorenju onno, shtoſe ſamomu Stvoritelju ima pridati ; na priliku uzeti ime Boxje, i datiga csoviku, illi komu drugomu ſtvorenju.

Evo N! onna, kojanam Bog naregjuje csiniti, i zabranjuje po drugoj ſvojoj zapovidi, za poshtenje privelikoga, i prislavnoga Imena ſvoga.

III.

(*a*) *Eccle.* 5. 3. 4.

III. Sada potribitoje ſamo znati, i primiti nacsin i nauk za obsluxiti ovu zapovid. *Pervo:* imamo paziti na ovo, da mi vazda, i ſvagdi od Boga, i od Svetih njegovih, govorimo ſasvim poshtenjem, i z'bogoljubſtvom; jerbo ove ſtvari niſu za ſmij, niti za shalu, i razgovor izprazni.

Drugo. Za obsluxiti ovu zapovid, nevalja, daſe tako lasno Bogom zaklinjamo: jer kad Goſp. Isukerſt zabranjuje (*a*) zaklinjatiſe nebom, zemljom &c. dakle josht vechma zabranjuje zaklinjatiſe s'onakvima ricsma, koje iſtoga Boga zlamenuju, kakono rechi: *Takomi Boga*: *takomi iſtine Boxje*: *takomi Trojſtva* &c.—Jerboſe pak takve ricsi iziskuju u govorenju nashemu, s' koimabi mogli iſtinu potverditi, illi lax ocsitovati; zato Spasitelj nash i ovi nauk oſtavi u Evangelju ſvetomu, s'koimſe imamo vladati, govorechi: (*b*) *Nek bude govorenje vashe jeſt, jeſt*: *ni je, ni je*, to jeſt: akoje iſtina shto govorimo, recimo, *jeſt*: akoli nebude iſtina, recimo, *ni je*; shtogodboje od ovih ricsih vishje, to je od zloche csovicsanske iznashaſto.

Negovorim ja ovdi, bash dase nikada ni je slobodno Bogom, illi csim drughim zakleti; buduch da ovo vishje putah biva na koriſt ljudma, a Bogu na slavu.— Biva zakletva na koriſt ljudma; jerboſe shnjom pomaxe, i pokripljuje sla-

(*a*) *Matth.* 5. 34. (*b*) *Idem v.* 37.

boſt njiova, kad u mloghima ſtvarma nebiimſe virovalo ako govorenje ſvoje Bogom nebi potverdili. —Takoger, zakletva biva i na slavu Boxju; jerbo po njoj izpovidamo, i ſvidocsimo, daje Bog pocsetak, i vrillo iſtine, koi ſvaka zna, i koi nitiſe moxe od koga privariti, niti On slagati, niti koga moxe privariti, i zato doſtojno uzimaſe za ſvidoka iſtine. Shto moxemo poznati iz ricsih Pisma ſvetoga, gdi ovako iſti Bog govori: (*a*) *Bogachesh ſe tvoga bojati, i njemuchesh ſamomu sluxiti, i s'imenom njegovim hocheshse zaklinjati.* A David govori: (*b*) *Pofalichese ſvi, koiſe shnjim* (Bogom) *zaklinjaju.* Iſti Spaſitelj nash zaklinjaose jeſt, govorechi: (*c*) *U iſtinu, u iſtinu govorim vamu* &c. Dakle i nami slobodno jeſt zaklinjatise: alli dabise mi mogli slobodno zakletvom sluxiti, iziskujeſe, kakoſam rekao, da ona bude z'druxita s'pravdom, i s'potribom; drugojacsje, kadbise mi, brez recsenih uvjetah, illiti nacsinah zaklinjali, bismo ſvaki put poghergivali ime Boxje, shto On, po ovoj ſvojoj drugoj zapovidi jako zabranjuje.—Od kojih zakletvih, i prokletvih, kakono i od ſvakoverſtih pſovkiah, dabiſe ſvaki mogao uzderxati, i ovi zao obicsaj izkoreniti, nek ſvako jutro odluku ucsine, daſe neche zaklinjati, niti proklinjati, niti shtogod psovati, i nek bixi od onakvih prigodah, gdije obicsavao u ovakve grihe upadati.

Iſte

(*a*) *Deut.* 6. 13. (*b*) *Pſal.* 62. 12. (*c*) *Joan.* 5. 24.

Iſte kashtighe, illiti pedipſe, kojeſuſe pſovacsem, i proklinjaocima i u ſtaromu, i u novomu Zakonu davale, imalebi ſvakoga od ovoga zloga obicsaja uztegniti.— Pſovacsi u ſtaromu Zakonu (*a*) imalisuse od ſvega puka kamenovati.—Iz pocsetka pak novoga Zakona davalaseje ova pedipſa pſovacsem, daſu o ſamomu kruhu i vodi, morali za ſedam Petakah poſtiti, i za ſedam Nediljah nisu ſmili u Cerkvu unichi, negoſu morali prid vrati ſtajati, a ſedme Nedilje unishlisu u Cerkvu; alli brez plashta, i boſi, i moralisu uxe na vratu noſiti, i akosu bili bogati, moraliſu ſedam ſiromah raniti: koi pak niſuſe hotili podloxiti ovoj pokori, nikad nisu smili u Cerkvu unilaziti, i biloimje zabranito kopatiſe megju kerſtjane. — Sveti Ludovik Kralj Francuski zapovidi, daſe psovacsi usjatim xigom na cselu zabilixe, i daimse jezik probode.— S. Ivan Zlatouſti govori, daje ſvakomu slobodno dobru zahushnicu dati onnomu, koi psuje, i proklinja. Nitije csudo, dase ovakve pedipſe, josht na ovomu ſvitu, pſovacſem daju; jer psovke, i prokletve jeſu osobita dilla djavaoska, i prokletih u paklu: dakle neprifloise nami kerſtjanom, da mi na ovomu ſvitu Boga dobroga ſa psovkama, i proklinjanjem poghergjujemo; nego vechma daga falimo, Ime njegovo veliko

(*a*) *Levit.* 24. 16.

ſvelikim bogoljubſtvom ſpominjajuchi, dabinam bilo u pomochi na csas ſmerti nashe. Amen.

GOVORENJE IV.

OD TRECHE ZAPOVIDI BOXJE.

Memento, ut diem Sabbati ſanctifices. Exod. 20. 8.

Spomeniſe, da poſvetish dan ſvecsanin.

Kakogod ſvaki sluga tri ſtvari prama goſpodaru ſvomu duxan jeſt obsluxivati, to jeſt: virnoſt, poshtenje, i posluh, illiti sluxbu: tako po iſti nacsin i mi, jerbosmo slughe Boxje, duxnismo prama njemu pokazati virnoſt, poshtenje, i posluh. —*Virnoſt* pokazujemo prama Bogu onda, kada klanjanje, illiti shtovanje, kojeſe ſamomu Bogu priſtoji, nikomu drugomu ne dajemo, nego njemu jedinomu, kakoſam jurve u pervoj njegovoj zapovidi pokazao.— *Poshtenje* Bogu nosimo, kada pazimo, daga neuzimamo u izpraznoſt; i akoga ſpomenemo, da to ſa ſtrahom, i z'bogoljubſtvom csinimo, kakoſam opet u drugoj njegovoj zapovidi ucsio.— *Sluxbu* i posluh csinimo Bogu onda, kada dneve odredite na poshtenje njegovo poboxno ſvetkujemo, damu budemo zafalni na tolikih njegovih dobrocsinſtvih, i milloſtih; shtochemo

danas

danas razumiti iz ove treche njegove zapovidi, od kojeſam namislio govoriti, koja ovako slidi: *Spomenije, da posvetish dan ſvecsanin.* Gdi imamo dobro paziti, kad Bog veli, *Spomeniſe*, to jeſt: nigdaſe nezaboravi, nego cseſto ſe ſpominjaj, za obsuxiti ovu zapovid od ſvetkovanja. jer po tomu On daje razumiti, da, koiſe ſpominja ove zapovidi, i nju podpuno obsluxuje, onnicheſe ſpominjati i oſtalih njegovih zapovidih; i takocheſe lashnje moch probugivati, i prighibati na ſviuh onſtuxenje.

Shta rad, vehoma potribito, i korisno jeſt, shtochemoſe mi razgovoriti od ove treche zapovidi Boxje; jerchemoſe po tomu naucsiti, kakochemo u dneve ſvecsane doſtojnu sluxbu Bogu Stvoritelju nashemu csiniti. Za koju ſverhu ukazati hochu:

I. Stonamſe naregjuje po ovoj trechoj zapovidi, za posvetiti doſtojno dan ſvecsanin.

II. Kojanamſe dilla zabranjuju csiniti u dan ſvecsanin.

III. Datichu nacsin, i opomenu za nepriſtupiti ovu zapovid.

I. Kada izdavashe Bog ſvemoguchi ovu trechu zapovid od ſvetkovanja, recse: (*a*) „Sheſt „ danah poslovatichesh, i csinichesh ſvaki po„ ſao tvoj. Sedmi pak dan jeſt ſubota (to jeſt „ pocsivanje) Goſpodina Boga tvoga: ne csini „ u

(*a*) *Exod.* 20. 9. 10. 11. *Et Genes.* 2. 2. 3.

„ u onni dan ni jedno dillo, ni ti, ni sin tvoj, „ ni kcher tvoja, niti xivina tvoja, ni goſt, „ koije u kuchi tvojoj. Jer za sheſt danah ſtva- „ rashe Goſpodin nebo, i zemlju, more, i ſva, „ kojasu u njima, i pocsini dan ſedmi, zato „ blagosovi Goſpodin dnevu ſubotnomu, i po- „ ſveti njega.“ Ovdi moxemo viditi, da ovi ſedmi dan, u onno vrime, kada Bog ſtvarashe ſvit, biashe ſubota, prid koju dovershi ſva, kojagod hotiashe ſtvoriti, i pocsinu od ſviuh poslovah ſvojih; zatoju poſveti, i zapovidi, daſe ima od ſviu ljudih poſvetiti, i shtovati na poshtenje ſvoje, za datimu doſtojnu falu na tolikih njegovih dobrocsinſtvih, shtonasje hotio iz nishta ſtvoriti, i darovima ſvoima nadariti, i nakititi: Zato u Pismu ſtaroga Zakona ovakoſe shtie ova zapovid: *Spomeniſe, da poſvetish dan ſubotni.*

Alli, jerbo Aposhtoli ſveti, ovo ſvetkovanje ſubote, po oblaſti ſebi od Boga datoj, primiſlishe u pervi dan posli ſubote, koga mi ſada zovemo Nediljom, illiti dnevom Goſpodnjim; zato nju, na miſto Subote, imamo Bogu poſvetiti. Koje prineshenje ſubotnoga ſvetkovanja u Nedilju zato bi ucsinito, 1. da nebudemo jednáki Xudiom.—2. Dabiſe Boga Otca ſpominjali, i njemu zafalni bili, shtoje On ſvit ovi ſtvorio.—3. Dabiſe Sinu Boxjemu zafalni ukazali, shtonasje odkupio; buduch da je najvecha

vecha dilla odkuplenja u Nedilju dovershio, kakono Zacseche ſvoje, Porogenje, od mertvih Uskersnuche, i na nebesah Uzashaſtje.— 4. Porad Duha ſvetoga imamo Nedilju poſvetiti; buduch daje On u ovi dan, iz viſine nebeske snishao, i ſverhu Aposhtolah pao. Odkud i recse od Nedilje S. Ivan Zlatouſti: (*a*) Ovoje dan priporogenja ſve naravi csovicsanske.— Pod ovu zapovid padaju i oſtale ſve zapovidne Svetkovine, da i nje iſtim nacsinom imamo ſvetkovati kano i Nedilje: kakonoſu nike oſobite ſvetkovine na poshtenje Boxje odredite, na prilikuː Boxich, Uskers, Spaſovo, Duhovi, Trojſtvo, i oſtale, u koimaſe csini uſpomena odkupljenja, i ſpaſenja nashega.—Takoger, jeſu naredite nike Svetkovine na poshtenje B. D. Marie, Svetih Aposhtolah, ſvetih Mucsenikah, ſvetih Divicah, i oſtalih Blaxenih, koje kad poboxno shtujemo, csinimo uſpomenu Boxjega slavnoga pridobitja u Svetima ſvoima: falimo Boxju dobrotu, i ſvemoguſtvo: dajemo ſvetima doſtojno poshtenje; a puk pravovirni probugjujeſe na kripoſti ſvete, i na poboxno xivljenje.

Za poſvetiti pak doſtojno, i valjano dan Nediljni, i oſtale Svetkovine zapovidne, onna dilla imaduſe u takve dneve csiniti, kojaſu u ſebi dobra, ſveta, i priſtojna poshtenju Boxjemu. Takvaſu ova ſveta dilla, 1. Poslushati ſvetu

(*a*) *Chryſoſt.*

ſvetu Miſſu. 2. Stajati na sluxbi Boxjoj. 3. Slishati rics Boxju. 4. Sakramente ſvete primati, i dilla od millosergja duhovna, illi tilesna csiniti, kakono: grishnika pokarati, neumitna naucsiti &c. Illi: gladna naraniti, xedna napoiti &c—Iz megju koji dilah, Cerkva ſveta ovo jeſt najvechma naredila, daſe od ſviuh ima Miſſa ſveta, u dneve ſvecsane, poboxno slishati: ovoboje najveche dillo, i Otcu nebeskomu najdraxje; buduch da onda vas puk sloxivshi ſvoje mollitve s'mollitvama Misnicskima, prikazuju jedino-rogjenoga Sina Boxjega, njemu na poſvetilishte Odkud, koi nebi slishao Miſſu u recsene dneve, bi smertno grishio; vech ako nebi bilo moguche: kakono napriliku, kadbi tko bio u tavnici, illi u boleſti, illi nebi imao Misnika, illi kadbi bio u kojoj drugoj velikoj potribi, zarad koje nebi mogao Miſſu slushati, ovakvi nebi ſagrishio, shto ni je Miſſu slushao; a drugojacsje ſvakibi ſmertno grishio, koibi mogao, a nebiju hotio slishati: jer dnevi Svecsani, bivshi dnevi od duhovnih ſtvarih, slidi, dasmo duxni i csiniti duhovna dilla: kakono Miſſu, i Pridiku slishati, na Vecsernju, i na Nauk ichi, bolesnike pohoditi, Lemozinu csiniti, od Boga misliti, i oſtala dobra dilla izvershivati.

II. Sad da vidimo, kojanamſe dilla zabranjuju csiniti u dan Svecsani. Jurveſam rekao, da za posvetiti valjano Nedilju, i oſtale dneve

Sve-

Svecsane, iziskujuse takva dilla, kojaſu u ſebi dobra, ſveta, i priſtojna poshtenju Boxjemu: kakono poslushanje Miſſe i ricsi Boxje &c. jerbo po ovima csovik ſpominjaſe Boga Stvoritelja ſvoga, njemu duxne ſale daje, odvrachaſe od ſtvarih tilesnih, i upravljaſe Bogu, kakono najposlidnjoj ſverhi ſvojoj. Dakle slidi, dasu zabranita ſva dilla, i poslovi tilesni, tf dneve ſvecsane: jerbo ova neupravljaju csovika upravk'Bogu; negoga vechma od njega odvrachaju, i okolo tilesnih ſamo ſtvarih zaderxaju, kojemu nekoriſte ſpaſenju njegovomu.

Poslovah ima od dvi verſti: nikiſu, koise zovu proſti, okolo koji najvechma pamet radi, i posluje, kakono ucsiti, shtiti, i piſati: koi poslovi, kakogod niſu ſaſvim tilesni, tako nisu ni zabraniti u dan Svecsanin csiniti. Akolibi pak takvi piſari, ſamo ſvoj vrimeniti dobitak po tomu csekali, i skupljali, zaiſto imalibiſe u dan ſvecsani, od takvoga piſanja uzderxati.— Drughisu poslovi, koisu ſaſvim tilesni, okolo koiſe ſve tilo trudi, i od koji csovik ſamu koriſt, i dobitak vrimeniti cseka, i prima. I ovakvisu poslovi zabraniti u Svetkovinu csiniti, kakono: orati, kopati, kositi, xeti, preſti, tkati, kroiti, shiti, i tergovinu csiniti; jerbo ova verlo odvrachaju od duhovnih ſtvarih.— Takoger, zabranitoje putovanje ſteretom: kakono na mlin, illi u koje drugo miſto, za prodati shtogod.

Me-

Megjuto, akoje ovakvi putnik, pervo Svetkovine pocseo putovati, moxe sliditi put svoj, slishavshi pervo Missu, akose moxe dobiti u onnomu mistu.— Zabranitaje i lovina od svake verssti : kakono zvirinjah, i od ribe; odkud grishe onni, koi u Svetkovinu love.—Shto vishje? zabranitaje issta igra, i kollo u svetkovinu zapovidnu; jer ova nemogu biti brez uvrigenja Boxjega, buduch da vehoma igracse pritexu za tilesnima stvarma.

Rechichete: A shtoche indi biti od Vasharah, koise u najveche Svetkovine derxe? Natovam odgovaram, dache shnjima biti zlo: jersu Vashari uprav poslovi tilesni, koisu u Svetkovinu zapovidnu zabraniti: ondise tereti dovoze, i odvoze : ondise kupuje, i prodaje: s'jednom ricsju, vechi i texji poslovi csinese vishje putah na Vasharu, nego na xetvi, i kosidbi; i takose vehoma puk smeta od stvarih duhovnih, kojeje duxan u svetkovinu csiniti. Na koje pristupljenje, i potlacsenje svetkovinah, vehoma xali S. Matti Cerkva, i xeli, dabi isti Vladaoci zemaljski nastojali ovoliko zlo megju kerstjanima ukiniti, i smesti, primistivshi ove Vashare u dneve poslene, kako jurve u drughima Varoshima velikima moxemo viditi obsluxito.—Moxe biti, da u poslene dneve nebi ljudi rabacxie hotili, ili nebi mogli na tergovishte dolaziti? zaisto, ni po drughih mistih sami Baruni, illi.

Grof.

Groffovi onnamo ne idu; nego dolaze najvishje proſti ljudi: takobi bilo i ovuda, ſamo, kadbi tko imao kakvu potribu shtogod kupiti, illi prodati.

Najposli, i grisi iſti, premdasu uvik zabraniti; nisha nemanje, u Svetkovinu josht vechma zabranjujuſe, jerboſe ona po njima skvernjavi, i neposhtujeſe, kojabiſe imala z'dobrima dilliih poſvetiti. Zato grih u Svetkovinu ucsinit texji poſtaje, i dvoſtrucsiſe: Tako, koibi vazdan piancsovao, bi dvoſtruko grishio; jedno protiva kripoſti triznoſti, a drugo protiva danu ſvecsanomu: Illi koibi u Svetkovinu putteno ſagrishio, bi takoger dvoſtruk, i texji grih imao; jedno protiva sheſtoj zapovidi Boxjoj, gdi veli, *Ne ſagrishi bludno*, a drugo protiva doſtojanſtvu dneva ſvecsanoga &c. Odkud, koibi u ovakve grihe u Svetkovinu upao, duxanje na izpovidi kazati, daje ove grihe u Svetkovinu csinio.

III. Razumivshi jurve, shto na dan Svecsanin imamo csiniti, shtoli imamo oſtaviti, promotrimo mallo, kakoſe ſada dnevi Svecsani posvechuju, i shtuju? i vidichemo, daſe slabo poshtuju. Iſtina jeſt, da mloghi u malu Svetkovinu nesmiu ni preſti; alli u veliku Svetkovinu neboeſe, za vechu ſtranu dneva, zalud ſiditi, i drughe ogovarati. Mloghi u veliku Svetkovinu volle u mehanu, illiti kercsmu, i u igru ichi; nego na Vecſernju, i na Nauk kerſtjanski

ſtjanski.— Ah draghi Kerſtjani! ovoje nikakvo ſvetkovanje, i ovoje priſtupljenje treche Boxje zapovidi, gdinam zapovida, da poſvetimo dan ſvecsani.—Ucſimoſe, da dnevi ſvecsani, jeſu dnevi od mirovanja, i pocsivanja: alli ne tako, da mi po vazdan leximo, illi da po vazdan jidemo, i pijemo, illi dase igramo, illi da drughe protreſamo, i ogovaramo; nego da priſtanemo od poslovah tilesnih, pak daſe ſmirimo, i zberemo u dushi nashoj, od Boga, i duhovnih ſtvarih mislechi, i duhovna dilla csinechi. I doiſto ovoje pravedno, i doſtojno, daſe mi ovako u dushi zberemo, i da od Boga mislimo, i ſtvarih duhovnih; pervo, jerboſe ovako valjano posveti Nedilja, i drughi dan ſvecsanin: a drugo jerboje to nami vehoma potribito, i korisno; buduch da po taj nacsin ſpomenemoſe Boga Stvoritelja nashega, ſpominjamoſe neizbrojenih dobrocsinſtvih njegovih, i ſpominjamoſe vlaſtitih pomanjkanjah nashih, skoimasmo od Boga, i od Zakona njegova odſtupili: odkud, ſpomenivshiſe Boga, i tolikog Dobrocsinitelja, probugjujemoſe na doſtojno shtovanje njegovo, i na zafalnoſt porad tolikih dobrocsinſtvih nami ucsinitih; a takoger, ſpomenivshiſe pomanjkanjah nashih, opominjemoſe na pokornoſt, i na pobolshanje xivota nashega.

Jerboſe pak najveche Bogu csini poshtenje, sluxba, i zafalnoſt po Miſſi ſvetoj; buduch daſe

po

po njoj isti Sin Boxji, Otcu nebeskomu na Posvetilishte prikazuje: zato nek svaki nastoji, da u Nedilju, i Svetkovinu zapovidnu, svetu Misu bogoljubno poslusha od pocsela do sverhe.—A takoger, jerbo se po ricsi Boxjoj osichamo vishje putah pomanjkanjah nashih, zato potribito jest, da u dneve Svecsan- i Pridiku poslushamo, nebilise po istoj, na pokornost, i pobolshanje xivota ganili. I ova dobro ob luxivshi, lasnochese svaki na ostala duhovna dilla probugivati; a sve poslove tilesne, i kojagod nisu pristala za sluxbu Boxju, ostaviche u dan svecsani, i uzderxatiche se od njih.

Pitalibisteme moxe biti: shtobiste csinili, kadbi kojegod tilesne stvari u Svetkovinu uticale, i ghinule; bistei smilli u takvi dan, nje fatati, davam nepoghinu? Na tovam odgovaram, da kojegod stvari tilesne uticsu, a nemogose do poslena dneva brez velike shtete pro. pustiti, onneje slobodno u dan Svecsani fatati. Alli znateli, kako valja to csiniti? Evo ovako: Najpervo slushajte Misu, pak vashu potribu prikaxite vashemu duhovnomu Pastiru da on izvidi, jeli to potribito raditi, nieli? koi, ako poznade daje potribito, onchevam z'Boxjim blagosovom dopustiti, da moxete u svetkovinu posatati onne stvari, koje ghinu.—Od ovud moxete razumiti, da sude dovershivati, illi tuge stvari na bubanj prodavati, Arendu, i

Porciu u Svetkovinu iztirivati, i kupiti, ni je slobodno; jer ovi poslovi ne uticsu, dabise morali u takvi dan dovershivati: buduch da ſtareshine, imadu oblaſt i u poslen dan ſud dovershivati, ljude ſazivati, shtogod prodavati, illi Arendu, i Porciu kupiti.

Evo N! mogliſte doſta razumiti, shto Bog od nas zaktiva po trechoj ſvojoj zapovidi, shtolinam po iſtoj zabranjuje: shtonam po njoj naregjuje csiniti, za poſvetiti valjano dan Svecsanin; shtolinam u takvi dan zakrachuje csiniti: naregjujenam, da, kojaſu duhovna, dillujemo; a od tilesnih, da priſtanemo. Dakle s'velikom pomnjom naſtojmo, kakochemo ſve Nedilje, i Svetkovine doſtojno poſvetiti, i proslaviti; i endachemo pokazati, dasmo prave ſlughe Boxje, komu ovako virno ſluxechi, ſvaki blagoſov od njega budemo primili. Amen.

GOVO-

GOVORENJE V.

OD CSETVERTE ZAPOVIDI BOXJE.

Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Exod. 20. 12.

Poshtuj otca tvoga, i mater tvoju, da budesh dugovik sverhu zemlje, koju Gospodin Bog tvoj datiche tebi.

Doſadasam govorio od onnih Zapovidih Boxjih, kojeſu u pervoj Daski izdate, i po koimaſe upravljamo, kakoſe prama Bogu imamo vladati, njega ſamoga za Boga poznajuchi, njemuse klanjajuchi, njega poshtujuchi, i njemu ſvaku priſtojnu. sluxbu csinechi. Od ſadachu pak govoriti od onnih zapovidih Boxjih, kojeſu na drugoj Daski zabilixite; nebilismoſe naucsili, kakoſe imamo vladati prama iskernjemu, illiti blixnjemu nashemu: kakoga imamo poshtovati, i njega ljublti: jer kakogod Bog, u trima pervima zapovidma zapovida, da njega poshtujemo, njemu sluximo, i njega ljubimo; tako s'ostalima zapovidma hoche, i zapovida, da, posli Njega, iskernjega nashega poshtujemo, i njega ljubimo, ſmirrom, kako nas iſte; i to, ako ne zarad vridnoſti njegove, buduch dajih

mlogo imade, koi nisu doſtojni, daſe ljube i poshtuju; nishta nemanje imadufe zarad Boga ljubiti, jerbo u ſebi njegovu priliku noſe, i prikazuju, jerboje za ſve Sin Boxji umro, i jerbo ovo ifti Bog nami zapovida, da tako iskernje imamo ljubiti.

Po iskernjima, kako ſami znate, razumieſe ſvaki csovik xivuchi na ovomu ſvitu: odkud i Turci, i Xudie, i Neznabosci, i Nevirnici, i zli i dobri ljudi, jeſu nashi iskernji, koje imamo ljubiti, i njima dobro xeliti; premda nike pervo, i vechma moramo poshtovati i ljubiti, nego drughe. Iz megju koji iskernjih, koje najpervo, i najvechma imamo poshtovati, i ljubiti, jeſu otci, i matere nashe: buduch da Bog ſvemoguchi taki posli ſvoga poshtenja; a pervo ſviuh drughih, koiſe moraju poshtovati, oſobitu zapovid porad poshtenja otacah, i materah izdade, govorechi: *Poshtuj otca tvoga, i mater tvoju.* Od koje zapovidi namisliosam govoriti, ukazujuchi:

I. Shtoſe ſinovima, i kcherama zapovida csiniti, i shtoimſe zabranjuje csiniti, za pokazati, i dati duxno poshtenje ſvoima Roditeljima.

II. Shtosu otci, i matere, prama sinovima, i kcherama, duxni csiniti.

III. Datichu ſvima ponukovanje ſverhu ſvacsje duxnoſti, za podpunno obsluxenje ove csetverte zapovidi Boxje.

I.

I. Za razumiti dobro, shtoſu ſinovi duxni ciniti prama ſvoima otcima, i materama, potribito jeſt znati 1. koiſe razumiu po otcima, i materama; kakono i od onnih, koi dolaze pod ime ſinovah, i kcherih. 2. U csemuſe zaderxaje ovo shtovanje, kojeſe ſtariima priſtoji.

Po ovima ricsma, Otac, i Mater 1. razumiuſe onni, koiſunas tilesnim nacsinom porodili. — 2. Stareshine Cerkvene: kakonoje S. Otac Papa, Biskupi, Paroki, i oſtali Miſnici; recsebo Aposhto: (a) „Ne, da vas ſmutim, o„ va pishem, nego kano ſinove moje pridraghe „ opominam. Jer dabiſte deſet hiljadah naucsi„ teljah imali u Isukerſtu, alli ne mloghe Otce. „ Buduch daſam u Isukerſtu po Evangelju ja „ vas porodio.“—3. Razumiuſe za Otce, i Matere, ſvi Vladaoci, i Poglavice zemaljske, kakonoje Kralj u csitavu Kraljevſtvu, i oſtali, koi upravljaju s'jednom Derxavom, s'jednim Gradom, s'jednom Varoshom, illi s'jednom najmanjom Opchenom.—4. Razumiuſe na miſto Otacah, i Materah ſvi onni, csijojse upravi pridajemo, i koi ſverhu nas trud, i brigu imadu: Takviſu Branitelji, Ranitelji, Nauczitelji, Djecovogi, i Meshtri.—5. Svi ſtari u godinah, i koisu u kriposhtima izverſtiti, imaduſe za Otce, i Matere procinjivati.—Kakono i po ſinovima, i kcherama, razumiuſe pervo, iſti ſinovi naravni; a drugu

(a) 1. Corint. 4. 14. & 15.

ſvi onni, koiſu pod csiom oblaſtju, ſinovi i kchere imenujuſe: Takviſu Kerſtjani ſinovi ſtareshinah cerkvenih: takviſu ſvi podloxnicî zemaljski, ſinovi Kralja ſvoga, i takviſu slughe, i slushkinje, ſinovi Goſpodarah ſvojih &c.

Sad, ſvi ovi gor recseni, kakogod imadu oblaſt, i ſtareshinſtvo, ſvaki ſverhu ſvojih mlagih, takosu ovi duxni njima, ſvakom ſvoje poshtenje davati: koje biva onda, kad tko od koga poshteno misli i sudi, i ſva, kojaſu njegova, za veliko derxi, i procinjuje; shto da bude ſaſvim izverſtito, ima biti zdruxito s'iſtinom, s'ljubavju, s'priklonom, s'posluhom, i sluxbom. Ovakosu ſinovi duxni iz pravoga ſerca poshtovati Roditelje ſvoje, nje ljubechi, nje pazechi, prid njima ſtidechiſe, nje slushajuchi, i u ſvemu njima sluxechi. Koju duxnoſt za izpunniti, imaduſe prama Roditeljima ſvoima pokazivati, 1. Radosni, ljubeznivi, i poboxni, ſpram nji uſtajuchi, miſto dajuchi, kappu skidajuchi &c. Kakoje Jozip (*a*) Otcu ſvomu Jakobu dolazechemu u Egipat ucsinio: i Salomon Materi ſvojoj, (*b*) uſtavshi ſpram nje, i davshijoj miſto na priſtolju ſvomu obdesnu ſiditi.—2. Cſine ſinovi duxnoſt ſvoju, kada molle Boga za Roditelje ſvoje, da budu ugodni i prid Bogom, i prid ljudma. —3. Kadjih brane od neprieteljah, i od kriva oſvagenja.—4. Kad razlog, i volju ſvoju podlaxu

(*a*) *Geneſ.* 46. 29. (*b*) 3. *Reg.* 2. 19.

laxu volji Roditeljah ſvojih: kakoſeje (a) podloxio Izaak, (b) Tobia, i drughih dobrih Otacah poboxni ſinovi.—5. Kadasu otci, i matere u ſiromashtvu, u boleſti &c. duxnisu ſinovi, po moguſtvu ſvomu, njima pomoch i tilesnu, i duhovnu provigjati, i davati.

Shto reko od otacah, i materah tilesnih, kakoſe imadu od ſinovah, i kcherih ſvojih poshtovati, to iſto govorim i od ſviuh ſtareshinah gori ſpomenitih, daſe takoger i oni imadu poshtovati; s'ovim pak razlucsenjem, shtose otci, i matere jednako imadu poshtovati, a oſtali ſtareshine vechma, illi manje, kakoje koi vechega doſtojanſtva, illi ſtareshinſtva ſverhu nas, tolikosmoga duxni i poshtovati. Od Biskupah, i oſtali Paſtirah duhovnih govori Aposhto: (c) Koiſe ſtareshine dobro vladaju u Cerkvi pripovidajuchi, ucsechi, Sakramente ſvete dilechi, onniſu dvoſtruka poshtenja vridni. Zato ucsi, daſe ovakvima duhovnima ſtareshinama velik posluh od ſvega puka ima csiniti, govorechi: (d) „Poslushni, i podloxni budite ſtareshinama vashi„ma: oniboſe brinu, kakoche razlog za dushe „vashe pridati.“ A porad shtovanja Vladaocah ſvitovnji, ovako S. Petar opomina, govorechi: (e) „Podloxni budite ſvakomu ſtareshini ucsini„tomu iz megju ljudih, zarad Boga, illi Kralju,

(a) *Gen.* 27. (b) *Tob.* 5. 1. (c) 1. *ad Tim.* 5. 17. (d) *Hebræ.* 13. 17. (e) 1. *Petri* 2. 13. 14.

„kakono najvechemu, illi Vojvodama, kakono „posiatima od njega.“

I kakogodsu ſinovi, i kchere duxni poshtovati ſvoje Roditelje, i ſvi mlagi ſvoje ſtareshine po nacsinu jurve prikazatomu; takoimſe po iſtoj zapovidi zabranjuje csiniti ſvako ne poshtenje iſtima ſtariima: kakonobi bilo onda, kadbi nje ricsma pogherdili, na nje merzili, nje neposlushali, i u potribi nehotili nje pomochi. Odkud vehoma grishe onni ſinovi, koi nepodobnim ricsma nazivaju Roditelje ſvoje, sh'njimaſe psuju i ſvagjaju, nje, shtoje gorje, udaraju, illi ako ſamo zamanu ruku, dajih udare; takoger grishe, kada ſmert, illi koje drugo veliko zlo xele ſvoima Roditeljima; illi kadjih u ſiromashtvu ne pomaxu, i u boleſti ne sluxe &c.

Megjuto, ovo imate znati, da premdasu ſinovi ſvoje Roditelje, i ſvi mlagi ſvoje ſtarie duxni slushati, i po njiovoj volji hoditi; nishta nemanje, kadbi ovi, illi Otac ſinu, illi Goſpodar slughi, illi ſvaki drughi ſtareshina zapovidio shtogod podloxnicima ſvoima, shtobi bilo protivà zapovidma Boxjima, illi kad u vlaſti ſvojoj nebi imali anno, shto zapovidaju, nebi mlagi ne poshtovali ove ſtarie, nitibi grishili, kad nje u takvomu dogagjaju nebi slushali: jer ſverhu csega ne imaju kojegod ſtareshine oblaſt zapovidi izdavati, ſverhu onnoga ne imaju oblaſt ni takvi posluh od mlagi iziskivati.—Tako: dabiti Otac,

illi

Illi drughi fvaki ſtareſhina zapovidio, da u ſvetkovinu zapovidnu poslujesh, illi da csovika ubiesh, illi da kradesh, illi daſe krivo zakunesh &c. niſi duxan slushati; da pacse, joshtbi grishio, kadbi tko ovakve nepravedne zapovidi obsluxivao, buduch dabi to bilo protiva Boxjima zapovidma, ſverhu kojih, ni jedan ſtareshina nejma oblaſt ſuprotivne zapovidi izdavati, dakle ni mlagi neoſtaju duxni takve zapovidi obsluxiti.

II. Razumivshi jurve mi, shtosu ſinovi, i kchere prama Roditeljom, shtoliſu oſtali mlagi prama ſtareshinama ſvoima duxni obsluxivati, slidi, da vidimo, shtosu Otci i Matere djeci ſvojoj, shtolisu oſtale ſtareshine mlagima ſvoima, duxni csiniti. Iſtina jeſt, dase u ovoj csetvertoj zapovidi necsini uſpomena od duxnoſti otacah i materah prama djeci ſvojoj, kakono ni od duxnoſti oſtalih ſtareshinah prama mlagima njiovima; alli ovo iſti razlog donoſi, i ſamoſe pokazuje, kakoſe Roditelji, i ſvi ſtareshine imadu prama mlagima vladati, jedno, da ucſinu duxnoſt ſvoju; a drugo, da kano zasluxe ſvoje kod mlagih poshtivanje, koje od njih iztraxuju, i zaktivaju.

Evo: Otci, i Matere 1. duxniſu ſve ſinove ſvoje jednako ljubiti.—2. Duxniſu nje raniti, i odivati.—3. Duxniſu nje illi po ſebi, illi po drugomu nauesiti uljudnoſti, i Zakonu Boxjemu, da budu ugodni i prid Bogom, i prid ljudma.

Od-

Odkud moraju naſtojat, daſe ſvakomu kuchnomu poslu naucse; illi, akoſu prignuti na zanat, illi knjixenſtvo, duxnisu nje u tomu, pored ſtanja ſvoga, pomochi, i shnjima providiti. Kakono duxniſu nje i u Nauku kerſtjanskomu dobro ubaviſtiti, da znadu shto imadu virovati, shto imadu obsluxivati, i kako imadu dobra dilla, i kripósti ſvete izvershivati.

Takoger i oſtali ſtareshine, i Goſpodari, duxnisu ljudski, i kerſtjanski ſvoje mlage upravljati, i shnjima vladati. Kakono: duxniſu nje raniti: plachu pravednu, i zasluxitu davati: vrime, za poslushati Miſſu, za primiti ſvete Sakramente, i za naucsiti nauk kerſtjanski, dopuſtjati: duxniſu njima dobar izgled pokazivati, nje krive karati, i vazda razloxno njima zapovidati, da, po takvomu zapovidanju osim koriſti ſvoje, koju iz njiove sluxbe, i dvorenja csekaju, zajedno i nauk iſtima dadu, kakose imaju dobro vladati. Ovakvobo odranjenje ſinovah, donoſi Roditeljima poshtenje, radoſt, i veselje, koje od njih xele, i csekaju; a dobro upravljenje mlagih, csini iſte bojazne, poslushne, i virne prama Goſpodarom ſvoima: gdi pak nije uredнoga odranjenja ſinovah, i dobroga upravljenja mlagih, ondi Roditelji, porad razpuſtitih ſinovah xaloſt, smutnju, i sramotu vishje putah obicsaju chutiti, i terpiti; a oſtali ſtareshine neposluh, i nevirnoſt u mlagima izvishte, i o-

paze.

paze. Dakle kolikoſu ſinovi, i oſtali mlagi duxni ſvoje ſtarie ljubiti, poshtovati, nje slushati, i njima virno sluxiti; tolikosu i ſtariji duxni ſvoje mlage dobro upravljati, nje ucsiti, i shnjima provigjati. Na koje duxnoſti izpunjenje dabiſe i jedni, i drughi ganili, i jako prifatili, slideche opomene nek primu, i zapamte.

III. Vi ſinovi, i kchere! ſpomeniteſe, da posli Boga, najvechma imate Otce vashe, i Matere poshtovati: jer nejma nijednoga na ovomu ſvitu, komubiſte toliko duxni bili, kolikoſte Otcu, i Materi duxni oſtali; buduch (*a*) da nebiſteſe ni porodili, da njih nebiashe. Odkud, kakogod niſte moguchi Bogu izplatiti, shtovas je ſtvorio, tako ni Roditeljima niſte moguchi zadoſta izplatiti, i zafaliti, shtosuvas porodili: dakle kad niſte moguchi njima ovo ucſiniti, csiniteim onno, shtoſte moguchi, i shtovam Bog zapovida; poshtujte, i slushajte nje, i u csemugod moxete, nje pomaxite, (*b*) kakosu i oni vami csinili i csine. Shto ako uzcsinite, i uzposhtujete vashe Roditelje, evovam, neſamo xivot vicsnji, negovam i duxji xivot vrimeniti Bog ſvemoguchi obechaje, govorechi: *Poshtuj Otca, i Mater, da budesh dugovik ſverhu zemlje, kojucheti Goſp. Bog tvoj dati.*—I neſamo, da Bog shto kakvi xivot vrimeniti obechaje, nego jedan miran, ſrichan, i cſeſtit xivot obechaje,

(*a*) *Eccl.* 7. 30. (*b*) *Item ibid.*

chaje, recsebo: (a) *Poshtuj Otca, i Mater, da zadugo xivesh vrime, i da ti dobro bude na zemlji.* Za koje poshtivanje i Pavo ſveti na mloghih miſtih daje ponukovanje, kakono, kad pishuchi Efezianom ovako govori: (b) *Sinovi, poslushni budite Roditeljima vashima u Goſpodinu, jerboje to pravedno*, i Bogu drago. Akoli neuzposhtujete vashe Roditelje, slushajte, kakovamſe Bog s'prokleſtvom priti, govorechi: (c) *Proklet jeſt onni, koi neposhtuje otca ſvoga, i mater.* I za neposhtena imase ſtaviti onni, koi uvrigjuje ſvoje Roditelje: recsebo Duh ſveti: (d) *Koi ucvili otca, i bixi od matere, neposhten poſtaje, i nesrichan.* Pak opet veli: (e) *O! koli koje zla glasa, koi oſtavi otca: i proklet jeſt od Boga, koi razljuti*, i razjidi *mater* ſvoju. Vidite vi ſinovi, i kchere! shtochevamſe dogoditi, ako neuzposhtujete vashe Roditelje, dakle poshtujte nje, i slushajte nje, da blagoſov od Boga primite, a ne prokleſtvo.

Vi pak Otci, i Matere! jerboſe u odranjenju djece, ſva njiova dobrota, illi zlocha zaderxaje, koja, ako budu dobra, vamicheſe njiova dobrota pripiſati, akoli budu zlocheſta, i tocheſe vami pridati: zato naſtojte, dajih dobro, i ſveto odranite, kakovas Duh ſveti opominja, govorechi: (f) „Nemoj odnimiti od djeteta „zapt,

(a) *Deut.* 5. 16. (b) *Ephes.* 6. 1. & *ad Colos.* 3. 20. (c) *Deut.* 27. 16. (d) *Prov.* 19. 26. (e) *Eccl.* 3. 18. (f) *Prov.* 23. 13. 14.

„ zapt, i nauk: jer akoga udarish shibom ne-
„ che umriti. Tichesh shibom udariti njega:
„ a dushuchesh njegovu iz pakla izbaviti.“ Dakle (a) *Imasli ſinove? ucſi nje, i prighibaj* nje na dobro josht *od diſtinſtva njiovoga. Imashli kchere? pazi tilo njiovo, i vetela obraza nepokaxi njima.* Zato i recse S. Aug. (b) „ Upravljajte
„ ſinove vashe, upravljajte kuchane vashe. Ka-
„ kogodboſe nas doticse u cerkvi govoriti va-
„ mi, takoſe vas doticse u kuchah vashih csi-
„ niti, da moxete razlog dati od onnih, koiſu
„ vami podloxni.“ Ucsite vashu djecu, i ſve mlage, neſamo ricsma, nego i dobrim izgledom, vazda prid njima dobro cſinechi, i govorechi: karajte nje, i shibajte, kadjih csujete, illi vidite kojegod zlo csiniti. (c) Ovakvobo udiljno karanje, ſtega, i nauk, daje djetetu mudroſt i pamet; a kojeſe puſti po ſvojoj volji hoditi, onno raxaloſti, i ſmuti Roditelje ſvoje.

Megjuto, ovakoſe otci, i matere prama djeci ſvojoj, i ſvi ſtareshine prama mlagima ſvoima, imadu vladati, dajih, niti po velikomu zaptu, i ſteghi uzlochude, niti po odvishjemu milloſergju razpuſte; jer moglobiſe dogoditi, da, illi po velikoj ſteghi, poſtanu u ſvemu ſtrashljivi, illi nepodloxni po odvechemu milloſergju.

Na

(a) *Eccl.* 7. 25. 26. (b) *S. Aug. in Pſal.* 5. (c) *Prov.* 29. 15.

Na to kepo recse ſveti Pavao : (*a*) *Vi otci nemojte na ſercxbu probuzivati ſinove vashe : nego odranite nje u nauku , i ponukovanju* Boxjemu , (*b*) da nebudu ſtrashljiva , i slaba ſerca.

Najposli govorim , da ſvi kerſtjani poshtuju ſvoje Misnike, i ſve slughe, i podloxnici ſvoje goſpodare ; a goſpodari , nek slughe , i podloxnike dobro upravljaju. Recsebo Duh ſveti ; (*c*) *Poshtuj Misnike.*—Slugama ovako govori S. Pavo : (*d*) Slughe, poslushni budite u ſvemu vashima tileſnima goſpodarom, ne zato , daſe ſamo od njih vidite, i da vas milluju, nego to csinite priproſtitim , i poniznim ſercem bojechiſe Boga. Kadgod posluxite vashima goſpodarom , vazda imajte volju , i odluku takvu, kako dabiſte Isukerſtu sluxili : Onbo zapovida, daſe imadu goſpodari poshtovati , i slushati.— A od goſpodarah , dabi imali brigu ſverhu ſvojih mlagih , ovako S. Pavo govori : (*e*) „ Ako tko „ ſverhu ſvojih , a navlaſtito ſverhu kuchanih „ brigu nejma , jurve je viru zatajao , i jeſt go„ rji od nevirnika.“ Kakogodſu dakle Roditelji ſvoima ſinovima , takosu i goſpodari ſvoima slugama duxni , ſve potribe tilesne , i duhovne providiti. Jer iſtima opet recse Aposhto : (*f*) Goſpodari, shtoje pravo slugama csinite, dajuchi

(*a*) *Ephes.* 6. 4. (*b*) *Ad Colos.* 3. 21. (*c*) *Eccl.* 7. 33. (*d*) *Ephes.* 6. 5. (*e*) 1. *ad Timot.* 5. 8. (*f*) *Ad Colos.* 4. 1.

chi njima ranu, i plachu zasluxitu : jer ovo imate znati da i vi Goſpodara imate u nebu. (a) Koibo ukrachuje plachu ſvomu slughi, i najmeniku, jeſt jednak jednomu uboici.

Iz kojih, jurve ſvi mogu poznati, shto imaju csiniti, da podpuno obsluxe ovu csetvertu Boxju zapovid: mlagi nek poshtuju ſtarie, a ſtarii, nek mlage dobro upravljaju, da ſvi Bogu ugodni poſtanu. Amen.

GOVORENJE VI.

OD PETE ZAPOVIDI BOXJE.

Non occides. Exod. 20. 13.
Ne ubij.

Naucsivshi mi iz csetverte Boxje zapovidi, kako valja Roditelje, i oſtale ſtarie poshtovati, slidi peta zapovid, gdi Bog zapovida, daſe nejma nikomu u xivotu ſvomu nahuditi govorechi: *Ne ubij.* Shta rad potribito jeſt, daſe i od ove zapovidi pomnjivo razgovorimo ; nebiliſe naucsili u ljubavi, i u miru pribivati : onaboſe ſva verza okolo toga, dabiſe ſerca, i volje ljudske s'jedinile, i u miru pribivale. Odkud, koiju podpuno obsluxe, cserveroſtrukim nacsinom blaxeni poſtanu, kako moxemo viditi u S. Evangelju,

(a) *Eccl.* 34. 27.

gelju, gdi isti Isukerst ovakve obsluxitelje blaxene naziva, govorechi: (a) „ Blaxeni krotki: „ jerche oni zemlju posidovati. Blaxeni millo„ serdni: jerche oni millosergje dostigniti. Blaxeni mirni! jerchese oni sinovi Boxji zvati. „ Blaxeni, kol progonstvo terpe zaradi pravde: „ jer njiovo jest kraljevstvo nebesko. " Evo: iz obsluxenja ove zapovidi, csetiri kriposti na jedan put izvershujemo, i posidujemo, to jest: krotkost, millosergje, mirnost, i usterpljivost: koiboše pazi od ubojstva, onni je krotak, millosердan, miran, i usterpljiv. A takoger, kadbismo svi podpuno obsluxili ovu zapovid, bisbismo siichni i tilesnim nacsinom; jer onda nebismose bojali ubojstva, i tako bilibismo slobodni pod svakim ghermom, i na svakomu mistu pocsivati: smilibismo u dnevu, i u nochi, po zemlji, i po vodi putovati, nitibismo imali strah s'ljudma sastajatise.—Alli, jerbose dobro ne pazi na ovu zapovid, zato i biva, da, kako shtogod shushne, takise i boimo, da kakvi zao csovik knami nedojde: ako koji novac imamo kod nas, takise boimo, da nas tkogod ne ubie; i priko noch dobro kuchu zatvaramo, dabi kakvi lupex ne unishao, i ne porobio nas. Vidite N! koliku nemirnost, i shtetu narod csovicsanski terpi porad strah ubojstva, kad neobsluxuje podpuno ovu petu Boxju zapovid; a ko-

(a) *Matth.* 5. 4. 7. 9. 10.

kolikubi koriſt, i ſrichu duhovnu, i tilesnu imao, kadbiu cſtavo obsluxio.

Porad hoje koriſti, dabiſe ſvi ganili na cſtavo obsluxenje ove zapovidi, odredioſam od nje pomnjivo govoriti, ukazujuchi:

I. Shtonam Bog zabranjuje po ovoj zapovidi, kad govori, *Ne ubij*; i shtonam po iſtoj naregjuje, da csinimo.

II. Pokazatichu falinke, illiti pomanjkanja, kojasu ſuprot ovoj zapovidi.

III. Datichu nauk, po komuſe moxe obsluxiti ova zapovid.

I. Dvoſtruku duxnoſt nashu u ovoj petoj zapovidi imamo promatrati, jednu, shtonam Bog po njoj zabranjuje koga ubiti; a drugu, shto nam zapovida u miru, i ljubavi ſa ſvima ljudma xiviti, i ſvaka uſterpljivo podnoſiti: zabranjujuchibo On koga ubiti, naregjuje takoger, i hoche, da u miru, i ljubavi pribivamo, i da uſterpljivi budemo.

Po ubojſtvu rasumieſe onno nesrichno dillo, kada tko s'hotenjem csovika ubie porad oſvete, i nenavidoſti; illi posli to bilo po ſebi, illi s'nagovorom po drugomu, ſvejednoje: shtoſe na mlogo natcſinah moxe dogoditi, na priliku: pushkom, ſabljom, ſikirom, otrovom &c. I ovoje grih, koi prid Bogom vazda ishte ſvomu ubojici oſvetu, kakoſe shtie u knjighi Poroda, gdi Bog recse Kainu, koi ubi brata ſvoga Abela, go-

vorechi: (*a*) *Glas kervi brata tvoga vicse k'meni.* Uboicabo csovicsji, jeſt iſte ſve naravi glavni neprietelj; buduch da on ubivshi csovika, texi, i naſtoji, koliko u njemu jeſt, unishtiti ſva ſtvorenja, (*b*) koja Bog ſtvori zaradi csovika: i csini Bogu veliku pogherdu, i nepravdu; jer morechi csovika, (*c*) koi je na sliku, i priliku Boxju ucsinit, kano protiva iſtomu Bogu pruxa ruke ſvoje, kada njegovu xivu priliku smica, i ubija. Odkud, Bog ſvemoguchi vehoma ovakve csovicsanske uboice kara i na ovomu, i na onnomu ſvitu: na ovomu ſvitu kara; jerbo odredi, (*d*) da, koigodbi kerv csovicsansku prolio, nekse i njegova kerv prolie; buduch daje csovik na priliku Boxju ucſinit. Na drugomu pak ſvitu kara; jerbo nepokorne uboice u muke paklene odsugjuje.

Bivshi pak ovo ubojſtvo jedan nepodnosljivi grih, buduch dase i Bogu, i naravi iſtoj ſuprotivi, slidi, daje ſvakomu zabranito, csovika, illi uprav po ſebi, illi po ſvakomu drugomu nacſinu ubiti, i njemu ſmert zadati.— Gdi imamo razumiti, dabi i onni krivac ubojſtva bio, koibi jedno zabranito dillo csinio, iz kogabi slidila ſmert csovicsja: illi kad nebi bio opazljiv na dillovanje, nitibi mario shtogod csiniti, shtobi moglo drugomu ſmert zadati. Takvibi

(*a*) *Genes.* 4. 10. (*b*) *Genes.* 1. 26. (*c*) *Item ibid. v.* 27. (*d*) *Item c.* 9. 6.

kvibi krivac bio, koibi xenu noſechu udario, iz csegabi slidio pometak : illi kadbi mater po kraj ſebe, u jednoj poſtelji metnila maleno dieto ſpavati, i njega utushila, premdabiſe to osim nje volje dogodilo.

Nishta nemanje imade dogagjajih, u koje tko ubivshi csovika, nebi priſtupio ovu petu Boxju zapovid, nitibi bio krivac ubojſtva.—Takviſu 1. Vladaoci zemaljski, koi imadu oblaſt karati, i gubiti zlocsince: odkud kad po pravdi za pokarati zlochu, i za izgled drughima, odſude koga na ſmert, ne poſtaju krivci ubojſtva: (*a*) Takohoje i David brez ſvakoga griha zlocsince ratipao, i gubio.—2. Vojnici nepoſtaju krivci ubojſta, kada u pravednoj vojski, ne porad vlaſtite zlobe i oſvete; nego porad obchenske koriſti, neprieteljsku ſtranu pobiu, i ſmaknu. Takoſu ſinovi Levi (*b*) iznevirite u puku Izraeljskomu smakli okolo 23. hiljade ljudih, i neſagrishishe; negojih josht pofali Mojſia, govorechi: *Poſvetiliſte ruke vashe danas Goſpodinu.*—3. Koibi nehotimce, i brez ſvakoga privigenja; po ſamomu nenadnomu dogagjaju ubio csovika, nebi bio krivac ovakvoga ubojſta. Takvebo uboice iſti Bog po Mojsii izgovara, i pravda, kad govori: (*c*) „Koi udari ſvoga i„ skernjega u neznan, nitiſe ſvidocſi, daje ju-

(*a*) *Pſal.* 100. 8. (*b*) *Exod.* 32. 28. 29. (*c*) *Deut.* 19. 4. 5. 6.

„ cse, i prikucse na njega merzio; nego sicse„ chi u shumi derva spadnemu z'derxka sikira„ i ubie njegova prietelja, nije kriv na smert.“ Sverhu csega i S. Aug. recse: (*a*) „ Nedao„ veli, Bog, dabise nami za grih pisalo, kad „ mi shtogod dopushteno, i porad dobre sver„ he csinimo, pakse kojegod zlo, priko nashe „ volje, komugod dogodi.“—4. Kada tko na drugoga naserne daga ubie; a ovi, nemoguchise odbraniti, niti utechi od njega, nitiga namolliti, ubiega, ne grishi: jer svaki je duxan xivot svoj braniti, i sacsuvati. Ne grishi ni onni, koi ubie lupexa, kada razbia vrata, illi kuchu podkopaje, da robi i krade; pisanobo jest: (*b*) „ Ako koi kradljivac razbiajuchi, illi pod„ kopajuchi kuchu, nashast bude, pak primi„ vshi rannu umre: koigaje udario, neche biti „ krivac prolicha kervi.“

Izvan ovih recsenih dogagjajih, svako drugo csovicsje ubojstvo bilobi grishno, i zatose jako zabranjuje po ovoj petoj zapovidi, kad Bog veli, *Ne ubij.*—I nesamo, dase zabranjuje uprav samo ubojstvo; negose zabranjuju i onna, koja put otvaraju, i texe na ubojstvo. Takvesu svadnje, udarci, sercxbe, merznosti, nepravedno osvagenje, osveta nesamo ucsinita, nego i poxelita &c. buduch dase po ovima dolazi na isto ubojstvo.—Odkud, kad Spasitelj nash toma-

(*a*) *S. Aug. ep.* 154. *ad Publicol.* (*b*) *Exod.* 22. 2.

mácsashe Aposhtolima ſvoima ovu petu zapovid, ucſechi nje, kakobiu podpuno obsluxili, recse: (*a*) „ Vi znate, i csuliſte, daje ſtarima „ recseno: Ne ubij: koi pak ubie, bitiche kri„ vac ſudu. A ja govorim vami: da ſvaki, koi„ ſe raſerdi bratu ſvomu, illiti iskernjemu, bi„ tiche krivac ſudu. Koi pak pogherdi brata „ ſvoga, bitiche krivac Saboru: A koimu re„ cse, budalo: krivche biti ognja vicsnjega.“ Po csemu davashe razumiti, daſe, neſamo imamo paziti od ubojſtva, kojebi uprav uzrokovato bilo; nego, daſe ni u onne prigode nepuſtjamo, iz kojibi moglo sliditi ubojſtvo: kakono je poxelenje csiegod ſmerti, ſvadnje, merznoſti, pogherde &c. — Nuz koji razlog, zabranjujuſe i ſve shtete, i nepravde, po koimábi iskernji poſernio u ſrichi, i u imanju ſvomu vrimenitomu, po csemu xivot ſvoj vrimeniti uzderxaje: jer komu tko ukrati nacsine xivljenja, tolikomu hudi, kolik dabimu iſti xivot ukratio.

Shto reko, kolikoje zabranito tilesno ubojſtvo, skoimſe xivot vrimeniti ukrachuje; iſto govorim, daſe zabranjuje ovdi i duhovno ubojſtvo, buduch dase shnjim duhovni xivot ukrachuje. Koje biva onda, kad tko dillom, illi riesju zao izgled, i nauk drugomu dade, po komuſe on naucſi zlo csiniti, i grishiti: shto zaiſto vechu shtetu

(*a*) *Matth.* 5. 21. 22.

cſini dushi, nego onno tilesno ubojſtvo tilu. Jedanbo ſamo zao izgled i nauk, toliku zlochu u ſebi imade, daſe je vishje dushah po njemu izgubilo, i u pakao odſudilo, negoſe je po ſvima dobrima dillih, i csudeſima ſvetih, ſpaſilo. Odkud i Goſpodin Isukerit, za iztomacſiti zlochu zloga izgleda, iſtu ſinert vrimenitu njemu pripoſtavi, davshi razumiti, daje ona manje zlo, negoli jedan zao izgled, govorechi: (*a*) Koi ſinuti drugoga, i po ſvomu zlomu izgledu, i nauku, odvratiga od naslidovanja moga, i naucſiga zlo cſiniti, boljebimu bilo, damuſe mlinski kamen na vrat obiſi, i baciſe u dubljinu morsku.

I kakogod Bog ſvemoguchi nami zabranjuje, u csemugod iskernjemu nahuditi; tako zaktiva, i hoche, daga pomaxemo i tilesnim, i duhovnim nacsinom: da shnjim u miru pribivamo, da uvrigenja oproſtimo, i da uſterpljivi budemo.—Kakonobi cſinili, kadbi koga od zlih ljudih, kolikosmo moguchi, branili, i dobra njegova ſacsuvali: kadbismo ſiromahe podpomagali nje ranechi, poechi, odivajuchi &c. Kadbismo pazili, da drugoga neuvridimo, i alobiga uvridili, da oproshtenje ishtemo; a koibi nas uvridio, damu oprostimo, i njegova uvrigenja uſterpljivo, i dragovoljno podnoſimo: i kadbi dobar izgled, i nauk iskernjima davali, po

(*a*) *Matth.* 18. 6.

po csemubi zlo oſtavili, a dobro cſinili.—Cſinilibiſmo pak mi, i obsluxilibismo ſva, koja Bog iziskuje cſiniti prama iskernjima nashima, kadbismo ljubav prama njima imali: onnaboje (*a*) mirna, i dobroſtiva: ona nije zlobna, i nenavidljiva: ne traxi ſvoja ſa shtetom iskernjega, ne uvrigjujeſe, niti komu zlo, i oſvetu miſli: Ljubav ne radujeſe zlu, i nesrichi iskernjega, negomu xeli ſvako dobro kano i ſebi, i raduje ſe njegovoj ſrichi, i napridku — Ljubav ſvaka terpi, i ſvaka podnosi. Dakle imajmo ljubav prama ſvima ljudma, i takochemo petu Boxju zapovid podpuno obsluxiti. Daj Boxe! daju ovako izverſtito obsluximo.

II. Alli, pokraj ſve ove zabrane, i naredbe, kojunam Bog oſtavi u petoj zapovidi, kakoſe imamo csuvati neſamo od ubojſtva, nego, (*b*) dabi i ſa ſvima ljudma mir imali; ſasvim tim evo i opet mloghi, i mloghi priſtupljuju ovu uredbu Boxju, i grishe protiva njoj:—1. zadajuchi ſebi iſtima ſmert porad nepouffanja, illi kakve xaloſti, illi kako drugojacsje xivot ſvoj skrachujuchi; a nepromatraju ovakvi, da oni niſu goſpodari ni od xivota ſvoga, ni od ſmerti, nego ſam Bog i ſverhu jednoga, i ſverhu drugoga csitavu oblaſt imade.—Megjuto imadu niki dogagjaji, u koima moxemo slobodno xivot nash poloxiti, i na ſmert pridati: na priliku, za obraniti Roditelje nashe, illi Kra-

(*a*) 1. *Corint.* 13. *v.* 4. *& ſeq.* (*b*) *Rom.* 12. 18.

lja, i kraljevſtvo, illi za ucsuvati koju kripoſt, ali za ſpaſenje iskernjega nashega, illi za Viru i Zakon Isukerſtov.—2. Grishe onni protiva ovoj zapovidi, koiſe vehoma na drugoga raſerde, pak iz ove ſercxbe njega zlobe, nenavide, na njega merze, i xelemu ofvetu, nitiſe shnjim hoche pomiriti.—3. Grishe protiva petoj zapovidi i onni, koi za nallu ſtvar velike tuxbe, i prikorenja csine protiva iskernjemu, illi kadga ſnepravdom obmechu, illi kadmu ſmert xele, i nattoje damuſe xivot, illi poshtenje, illi dobra njegova uzmu; bilo to posli po sebi, illi po drugomu.—4. Grishe i onni, koi po nepomnji, i nemarnosti svojoj drugomu ſmert uzrokuju, illi puſtega umriti, gdibi mogli pomochi, da ne umre Takveſe nahode xene noſeche, i dojeche, i onni, koi likare naravne bolesnikom na vrime netraxe —5. Priſtupljuju ovu zapovid, koi u potribi nepomaxu ſiromahe, negojih puſte, da od glada, i goloche mru. Jer neſamo dasmo duxni ſiromah pomochi, s'onnima ſtvarma, koje odvishje imademo, negosmo duxni i od onnih dobarah njemu udiliti, kojaſu nami potribita, kadbi bio u tolikoj potribi, dabi morao umriti. — 6. Najposli grishe i onni protiva petoj zapovidi, koi duhovnu ſmert zadaju, i uzrokuju iskernjemu ſvomu, dajuchimu zao izgled ricsju, illi dillom, po komuſe zlo naucsi csiniti. Ovakvu duhovnu ſmert najvechma otci,

i matere ſvojoj djeci, i oſtali ſtarii ſvoima mlagima mogu uzrokovati, kad prid njima zlo govore, i csine: jerbo po tomu nje ucse da zli poſtanu, i budu uvik odsugeni; gdibi imali nje vechma na dobro ucsiti, da xivot vicsnji doſtignu — Stari Rimljani, bivshi josht u neznaboshtvu, odsudishe na ſmert jednoga Vichnika ſvoga, shtoje niku mallu nevaljalu ſtvar, prid ſvojom mallenom kcherom ucſinio. — A ſadashnji otci, i matere, i oſtali ſtarii, bivshi kerſtjani, ne ſtide ſe, nitiſe boe najvecha zla, prid djecom ſvojom, i prid oſtalima mlagima cſiniti; prid njimabo neposhtene ricſi govore, prid njima pſuju, i proklinjaju, i mloghe nevaljale, i neuljudne ſtvare dilluju: a na shtoſu ova? na to doiſlo, da i njiova djeca onako neposhteno govore, i da budu pſovacſi, pianci, i ſvaki zlocſinci. Vidite N! kolika priſtupljenja, i koliki griſi bivaju protiva ovoj petoj zapavidi.

III. Dabiſe pak mogli ucsuvati od ovih recsenih priſtuplenjah, na ova slidecha imate dopaziti. — 1. Imajte pozor, da nigda necsinite takvo dillo, po komubiſe mogli drughi ſmutiti, i zao izgled primiti: imadebo i onnako doſta oſtalih nashih grihah; zashtobi dakle josht vechma uz. mloxavali nje, ucsechi drughe, da i oni ſnama grishe? — 2. Naſlojte, kakochete ugaſiti vashu ſercxbu, i kakochete uztegniti jezik, da negovorite, kad oſiti'e, daſte na ſercxbu probuditi;

i

i takochetese od pſovkiah, proklinjanja, i pogherdnih riclih uzderxati, i ſacsuvati — Odkud kad imate pokarati vashu djecu, illi xenu, illi slughe, mirnim, i razloxnim nacſinom to cſinite; a ne ghermechi po kuchi, psujuchi, proklinjajuchi, i tukuchi, kako i Duh ſveti ponukuje, govorechi: (a) *Nebudi*, veli, *kakono Lav u kuchi tvojoj, obarajuch kuchane tvoje, i razgonechi podloxne tebi.*—3. Paziteſe od pritirivanja navlaſtito s'onnim, koga vidite, daleje na ſercxbu probudio, i radite, daga onda slatkim riesma umirite, pak posli, kadſe povrati, ondamu govorite shto imate, da poznade ſvoje pomanjkanje: velibo Mudri: (b) *Odgovor mekan, prikida ſercxbu: a rics oshtra probugjuje kavgu.*— 4. Akoſte koga uvridili, oproshtenje mollite; recsebo Spaſitelj: (c) „Ako prikaxesh „ dar tvoj na Otaru, i ondiſe ſpomenesh, da „ brat tvoj ima shtogod protiva tebi: oſtavi „ ondi dar tvoj prid Otarom, pak idi pervo „ pomiriſe z'bratom tvojim, i ondachesh do„ shavshi prikazati dar tvoj.“—5. Ljubite ſve, neſamo prietelje, nego i neprietelje vashe; recsebo Goſpodin: (d) *Ljubite neprietelje vashe.* jer (e) Ako uzljubite ſamo onne, koi vas ljube, to ni je velika milloſt; buduch da i grishnici to csine.

I

(a) *Eccl.* 4. 35. (b) *Prov.* 15. 1. (c) *Matth.* 5. 23. (d) *Matth.* 5. 44. (e) *Luc.* 6. 32.

I neſamo, da imamo ljubiti neprietelje nashe, i njima dobro xeliti; nego valja daim i cſinimo dobro, nje pomaxuchi u potribama; recſebo Aposhto: (a) *Ako uzgladuje neprietelj tvoj, narani njega: ako xedan bude, napoji njega*: pozdravljajmo njega, i z'dobrim okom gledajmo njega: i takochemo daleko biti od ſvakoga ubojſtva, i obsluxitichemo podpuno ovu petu Boxju zapovid: koju ovako obsluxivshi, nazvachemoſe pravi ſinovi njegovi, i poſtatichemo doſtojni slave nebeske. Amen.

GOVORENJE VII.

OD SHESTE ZAPOVIDI BOZJE.

Non mœchaberis. Exod. 20. 14.
Ne ſagrishi bludno.

Duxnoſt moja donosimi, da govorim danas od sheſte Boxje zapovidi, koja ovako slidi: *Ne ſagrishi bludno.* Po kojoj bludnoſti, razumieſe najpervo, priljubodinſtvo, pak i ſvaki drughi putteni grih. Shta rad bitiche vehoma korisno, shtochemoſe mi od ove zapovidi razgovoriti; jercheſe ſvaki moch naucſiti, kakocheſe paziti od grihah, koi protiva njoj bivaju: alli je opet i mucsno cſiniti od nje razgovor; buduch da ovakvi

(a) *Rom.* 12. 20.

ovakvi razgovor moxe dobre, i ſtrashljive dushe ſmutiti, i zaſtiditi, a zle na kakvu necsiſtochu probuditi. Nishtanemanje, jerboje i ovo Boxja zapovid kakono i oſtale, zato potribitoje i od nje govoriti; drugojacsje nebismo znali, shto imamo obsluxiti, i od shtaſe imamo paziti za obsluxitiju podpuno. Megjuto, ovovam priporucsujem, da shtogod ja uzgovorim, i s' kakvimgod ricsma ovu sheſtu zapovid tolmacſiti budem, ſvekoliko za dobro primite, i nemojteſe ſmutiti; jerchu ja to ſve cſiniti za vechu slavu Boxju, i za ſpaſenje vashe. Zato, priklonito mollimo Otca nebeſkoga, da on ocſiſti uſta, i ricſi moje upravi, a misli, i ſerca vasha u dobroj odluki nek uſtanoviti: k'tomu ponizno mollimo i Neoskvernjenu Divicu Mariu; onnabo csuva, i brani ſve onne, koi csistochu ljube.

Odkud govorechi ja od sheſte zapovidi, gdi Bog veli, *Nefagrshi bludno*, u tri ſtrane, po obicsaju, razdiljujem govorenje.

I. Shtonamſe naregjuje po ovoj zapovidi cſiniti, shtolinamſe po njoj zabranjuje.

II. Pokazati hochu razloge, koi ſvakoga mogu uztegnuti od grihah, koi bivaju protiva ovoj zapovidi.

III. Datichu nauk, po komuſe moxemo ucsuvati od ovih puttenih grihah.

I. Kada Bog ſvemoguchi izdavashe ovu shleſtu zapovid, govorechi, *Ne ſagrishi bludno*, da-

davashe zajedno razumiti, shto imade ſvaki po ſvomu ſtanju obsluxivati, i od shtaſe ima paziti, i csuvati, da nepriſtupi ovu zapovid.

Troſtrukoga ſtanja toliko mushkih, koliko xenskih imade glavah.— Jedniſu, koiſu josht u divicsanſtvu, i cſiſtochi ſvojoj: kakonoſu mladichi i mushki, i xenski, koiſe josht niſu xenili, ni udavali, illi i onni, koiſu zavitovali cſiſtochu obderxavati. — Drughiſu udovci, i udovice, koiſuſe, po ſmerti ſvojih drugovah, raztavili od duxnoſti zajedne. — Trechiſu onni, koiſuſe po Sakramentu Xenidbe z'druxili, i u ljubavi s'virnoſtju pribivaju.

Iz megju ovih ſtanjah, najizverſtitie jeſt divicsanſtvo; jerboſu divci, i divice cſitavi i u dushi, i u tilu: i jerboſu ovako cſitavi, zatoſu Bogu najdraxji; buduch daje i On ſam Divac. Shta rad Goſp. Isukerſt, iz megju ſviuh Aposhtolah najvechma millovashe S. Ivana, porad njegova divicsanſtva; divicsanſtvobo jeſt kakono jedna hazna neprocinitoga blaga, kojeſe z'drughim nemoxe izplatiti, nego ſamim Bogom. Vidite moji mladichi, i oſtali, koiſte u cſiſtochi, koliko neprocinito dobro u vami imate! Koje dobro, jerbo xeli Bog u vami viditi, zapovidavam, da velik pozor imate, za ucsuvati to veliko dobro, uzderxajuchiſe od ſvakoga i najmanjega naslagenja tilesnoga, kojebi bilo protiva csiſtochi, i divicſanſtvu.

Sta-

Stanje udovicsko, jeſt nixje od divicsanskoga ſtanja; alli je veche od ſtanja xenidbenoga: jer premda udovci, i udovice, niſu jurve divci, ni divice; ſaſvim tim mogu u csiſtochi pribivati, koja kripoſt jeſt blizu divicsanſtva. Zato i ovimaſe zapovida, da cſiſtochu csuvaju, i daſe ſaſvim uzderxe od ſviuh puttenih, illiti tilesnih naslagenjah.—Ne velim ja ſada, daſe ni je slobodno ovakvima opet xeniti, i udavati; nego daſe brez xenidbe nepovratjaju na proshaſta poxelenja, i dilla puttena. Razumijteme.

Stanje xenidbeno, jeſt najnixje: alli i ono ima izverſtitoſt, i cinu ſvoju; buduch da i vincsani, illiti oxeniti i udati, cſiſtochu, po ſvomu nacſinu mogu, i duxniſu obderxavati, kakoim S. Pavao govori: (*a*) „Xenidba vasha nek bude poshtena u ſvemu, i loxnica neoskvernje„ na: da (*b*) ſvaki zna tilo ſvoje csuvati u ſve„ tinji, i poshtenju, a ne u xelji bludnoſti, ka„ ko i narodi, koi nepoznaju Boga.“— Shto onda biva, kad drug druga ſamo csuva, i poznaje, a nehodde z'drughima: i kada ſvoja xenidbena dilla s'razlogom, i s'obicsajnim dopushtenim nacſinom cſine, niti traxe drugu ſverhu, nego za imati plod ſvoj: Takosu (*c*) Tobia, i Sara na ovu ſverhu ſamo pazili, zatosu i ſvaki blagoſov od Boga primili.

I

(*a*) *Hebr.* 13. 4. (*b*) 1. *ad Theſſal.* 4. 4. 5. (*c*) *Tob.* 3. 18. & c. 8. v. 9.

I kakogod Bog ſvemoguchi, po ovoj zapovidi hoche, i naregjuje, da ſvaki po ſvomu ſtanju cſiſtochu csuva, i obderxaje; tako po iſtoj zapovidi zabranjuje ſvako, i najmanje naslagenje putteno, kojebi bilo izvan xenidbe i protiva cſiſtochi. Gdi imate znati, daſe na mlogo nacſinah moxe shtogod protiva cſiſtochi csiniti. —1. Po mishljenju i po xelenju.—2. Po govorenju.—3. Po gledanju.—4. Po slushanju.—5. Po ticanju, illiti taknuchu.—6. Po dillovanju. Po *mishljenju* onda biva grih protiva cſiſtochi, kadaſe tko s'voljom zaderxaje u necſiſtima mislima, i njima privoli; drugojacsje ovakve misli nebi bile grishne, kadaſe tko nebi s'voljom u njima zaderxavao, nitibiim privolio. *Govorenje* onda biva protiva csiſtochi, kada tko bludne, i necſiſte ricsi govori. *Gledanje* onda biva bludno, kada jedno drugo promatra s'necſiſtim poxelenjem: shto moxemo poznati iz ricſih Goſpodinovi, koje pridUcſenicima ſvojima ovako recse: (*a*)„Csuliſte, „ daje recseno ſtarima: Ne ſagrishi bludno. A „ ja govorim vami, da ſvaki, koi gleda xenu, „ i promatra nju s'necſiſtim poxelenjem, jurve„ je ſagrishio bludno u ſercu ſvomu.“ Po *slushanju* onda tko grishi, kada rad slisha necſiſte ricſi, i piſme. Po *taknuchu* onni grishi, koiſe ſebe, illi drugoga necſiſto dotiese.

Go-

(*a*) *Matth.* 5. 27. 28.

Govorechi pak od bludnosti, kojase po dillovanju ucsine, i doversi, na mlogo nacsinah moxese dogoditi, od kojih nas Bog sacsuvao! Jer svi ovi putteni grisi, kakogodsu suprotivni csistochi; takose i zabranjuju po shestoj zapovidi, kad Bog veli: *Ne sagrishi bludno.*

Znam dobre dushe! davamje mersko ovo slishati, kakonoje mersko i meni govoriti: alli, jerboje potribito znati, na koliko nacsinah moxe tko sagrishiti bludno i pristupiti ovu zapovid: zato valja od ovih stvarih i slushati, i govoriti, da, akoje tko po nesrichi upao u ovake grihe, nekjih znade izpoviditi csisto, i u napridakse od njih paziti. Imadeboji mloghi, moxe biti, navlastito mlagi, koi takve grihe illi od nehatnosti, illi od nerazumnosti, illi od istoga stida i ne izpovidaju; i takose vecha strana dushah, porad ovih puttenih grihah, odsugjuje u muke paklene: recsebo S. Pavo, (*a*) da, koi ova csine, neche posidovati kraljevstvo nebesko.

II. Razloghi pak, i uzroci, porad kojih svaki imaobise paziti, i verlo od grihah bladnih, illiti puttenih csuvati, jesu ovi: — 1. Jer porad ovakvih grihah, vehoma Bog kara; kakono cuno vas koliki svit, izvan osam dushah, vodom potopi, i podavi: Sodomu, i Gomoru vatrom zapali, i zemlju iz pod njih prosidе, dasu svi u propast otishli kakono i na sverhi svita za ocsistiti zemlju istu, vatrom hoche xechi, i paliti.— 2. Jerbose ovako

grih

(*a*) 1. *Corint.* 6. 9. 10.

grih laſno uzmloxaje, kadaſe tko jedan ſamo put u njega s'voljom puſti.—3. Jer takvi bludnik biva uzrok tugih grihah necſiſto gledajuchi, necſiſto govorechi, necſiſto doticsuchiſe &c. — 4. Jerſe bludnik odvrati ſaſvim od Boga, i od duhovnih ſtvarih, zato i nerazumie, kadmuſe shtogod od boxanſtvenih ſtvarih govori, velibo S. Pavo: (a) *Tilesni csovik nepoznaje onna, kojasu Boxja.*—5. Jer onni, koiſe je poveo za bludnoſtjom, pakſe kadkad izpovida, ne izpovidiſe kakobi valjalo, i kakobi morao, nego vazda od toga shtogod u ſebi zaderxaje, kano xabba kraſtava, kad ſvoj jid izbacuje, neizbacujega ſvega.

Najposli i zato valja daſe ſvaki pazi, i csuva od grihah bludnih, jer koiſe na nje naucſi, mucsnose moxe oducſiti.—Iſtina jeſt, dasu mleghi upadali u ovakvi poganluk; i pak dobiliſu oproshtenje: kakonoſe shtie od Ninivichanah, od Davida Kralja, od S. Marie Mandaline, od S. Marie Egipcianske &c. Alli kako, i po koji nacſin dobishe oni ovo oproshtenje? doiſto po velikomu trudu, i oshtroj pokori, skojomſu ſebe vazda za proshaſte grihe jako pedipſavali, a od doshaſtih pomnjivo jeſu ſe pazili.—Tako i ſadashnji, koibiſe navadili na ove puttene grihe, ako xele od njih oproshtenje dobiti, i ſpaſenje doſtignuti, nekſe kruto pokore priſate, i nekſe

(a) 1. Corint. 2. 14.

nekſe pomnjivo paze, daſe vech na takve grihe nepovrate.

III. Alſi, daſe ſvaki od ovih necſiſtih grihah moxe oducſiti, i ucsuvati, evomu lik, i nauk: 1. Nekſe cſiſto, i pavo izpovidi od ſviuh grihah, koje je iu mladoſti csinio, a josht ni je izdovidio, s'odlukom, daſe vech neche na nje povratiti.—2. Kadaſe tko napaſtuje i probugjuje na bludnoſt, nekſe Bogu utecse, i nekſe Bogu molli, da neprivolli takvomu napaſtovanju: takoger nek molli i pricsiſtu B. D. Mariu, onnabo jako csuva, i brani od necſiſtoche poboxne dushe.—3. Nevalja odvech tilu ugagjati, negoga vechma valja pedipſavati.— 4 Valja bixati od ergjava druxstva, kojebi moglo probuditi, i navelti na bludnoſt.—Vami navlaſtito govorim o mladexi! paziteſe od ſaſtanakah, i ljubeznivih razgovorah, jerſu to ſve vraxje mrixe, u koje po tomu moxete upaſti, kakonoſu mloghi i mloghi upali —5. Valja daſe pazite od pogledih necſiſtih: Ocſiboſu nashe kano pencxeri, illiti prozori, kroz koje grifi putteni unilaze. I kakogod imaſe ſvaki csuvati od necſiſtih pogledih, takoje i ſvaki duxan ſvoju golochu pokrivati, da nebude uzrok takvoga pogleda.—6. Valja daſe pazite od igre i shale, koja na bludneſt probugjuju; jerboſu vraxje takve igre, i shale: a koiſe hoche s'vragom shaliti, onniſe neche z'Bogom moch veſeliti, veli

S.

S. Petar Zlatoricsni— 7. Nevalja slushati ricsi, i pisme nécsiſte: ovabolu kano ſumpor, koja podxixu puttena poxelenja, a ljubav Boxju gaſe, koja kadſe uterne, shto drugo slidj? nego, da tilo ſvoja zla prignucha izvershuje.—S'jednom ricsju, bixite od ſviuh prigodah, i dogagjaih, gdibiſteſe mogli na bludnoſt probuditi. Takvesu prigode: odveche vechanje, i drugovanje s' razlucſitim plemenom, premdabi ovi i rodbina bili: takoger imati odveche prieteljſtvo, i ljubav tilesnu: primati darove, i poklone &c. Ovobosu blixnje prigode, po koimaſe moxe cſiſtocha oskvernjaviti. Shta rad duxan je ſvaki od njih bixati; recsebo Duh ſveti: (*a*) *Koi milluje poghibio, u njojche i poghiniti.* Nuz koi uzrok i Roditelji, nebi imali iſtu ſvoju djecu, razlucſitoga plemena, puſtiti zajedno ſpavati, kojaſu prishla ſedam jurve godinah.

Koriſnoje i ovo, za ucsuvatiſe od grihah bludnih, i za obderxati cſiſtochu, daſe ſvaki u kakvomu poslu illi duhovnomu, illi naravnomu poshtenomu vazda zabavlja, i nahodi: (*b*) *M'oguboje zlochu,* Dveliuh ſveti, *naucſila brezposlica.* K' tomu valja cseſto Sakramente ſvete poboxno, i doſtojno primati: valja na mollitvi ſtajati, poſtiti, i lemozinu cſiniti: (*c*) jer od ove verſti grihah, ne licſiſe drugojacsje, nego po mol-

(*a*) *Eccl* 3. 27. (*b*) *Eccl.* 33. 29. (*c*) *Matth.* 17. 20.

litvi, i poſtu.—Valja od Boga cseſto govoriti i misliti, ſpominjuchiſe, daje On ſvagdi, i ſvaka vidi, i znade: ovochebo ſvakoga, od poganluka, jako uztezati; jer kad tko pridamnom, illi prid drughim csovikom, nebiſe usudio shtogod takvoga neuljudnoga dillovati, doiſto, josht manje, Boga imajuchi u pameti, bi ova clinio. Najposli, za otirati napaſtovanje protiva cſiſtochi, jeſt promishljanje muke, i ſmerti Isukerſtove; jer kadsmo mi po njoj od pakla odkupiti, po iſtoj i napaſtovanja ſvaka mochichemo raſtirati. Kakono i promishljanje poslidnjih csovika, iſto raſtiranje, i pridobiche napaſtovanjah dilluje; recsebo Duh ſveti po Cerkvenomu: (*a*) Spomeniſe u ſvakomu dillu tvomu poslidnih tvojih: ſmerti, ſuda, pakla, i kraljevſtva nebeskoga, i nigda nechesh ſagrishiti. Dakle ovako cſinite, i obsluxichete sheſtu Boxju zapovid. Amen.

GOVORENJE VIII.

OD SEDME ZAPOVIDI BOXJE.

Non furtum facies. Exod. 20. 15.
Ne ukradi.

Gledajte N! veliko Boxje provigenje, naſtojanje, i brigu njegovu, koju imade ſverhu nas,

i

(*a*) *Eccl.* 40.

i ſverhu iskernjih nashih, xelechi, dabismo prama njima cſitavu ljubav imali nje pomaxuchi, i njiova dobra ſacsuvajuchi! U proshaltimabo zapovidma, koje na iskernjega ſpadaju, ovo Bog izdade: da ſvakomu ſvoje poshtenje dajemo: daſe pazimo od ubojſtva, i ſvakoga nahudenja u xivotu iskernjega: i da nashe poshtenje, kakono iſti xivot, csuvamo: kakonosmo enno iz njegove csetverte, pete i sheſte zapovidi mogli razumiti. A evo u ovoj ſedmoj zapovidi hoche, i zapovida, da kakogod mi nashe ſtvari, i dobra vrimenita csuvamo, tako hoche, da i ſtvare nashih iskernjih pazimo, i dajih u miru oſtavimo ne kraduchi; zato i recse: *Ne ukradi.*

Stanovito, ovoje jedna vehoma korisna, i liepa zapovid; jer ona ſva na to tegli, da ukine nepravde, i da ſvakom ſvoja ſtvar u miru bude: odkud kadbiſe podpuno obsluxila, bi ſvi veliko dobro, i nepricinito blago imali; jer onda nebiſe bojali privare, buduch dabi ſvi pravo cſinili, nitibiſe ſtrashili od lupexa, daim kuchu ne porobi, i ſvakibi slobodan bio, toliko kod drugoga, koliko i na ſamu ſtvare ſvoje oſtaviti, znajuchi i uffajuchiſe, da onne kod drugoga, bitiche ſacsuvate, a ove na ſamu oſtavite, nitko odniti ni ſakriti neche. I takobiſe obsluxile onne Isukerſtove ricſi: (a) *Ko-*

(a) *Matth.* 7. 12.

jagod hochete, da cſine vami ljudi, i vi csinite njima. I onne kod pravednoga Tobie: (*a*) *Kteri je mersko dase od drugoga cſini tebi, pazi, da i ti kadgod drugomu ne ucsinesh.*

Alli, jerbo ſadashnjih vrimenah vidimo, i csujemo, gdi mloghi priſtupluju ovu zapovid Boxju, kad tolike nepravde cſine iskernjima ſvoima, njove ſtvari kraduchi, illi drugojacse nje zakidajuchi, odkud i bivaju tolika ubojſtva, ſvadnje, psovke, kriva ſudenja &c. Shto ſve od ovud, moxe biti, dolazi, jer takvi nemogu, illi neche razumiti, ni znati texinu ove zapovidi: Zato naſtojachu s'ovim govorenjem ſvakoga u o'oj ſedmoj zapovidi ubaviſtiti, i na nje obsluxenje ponukovati, i probuditi; nebili jedan put krage, i nepravde priſtale, kojeſe cseſto iskernjima cſine. Za koju ſverhu ukazati hochu:

I. Kojeſe nepravde, pod imenom krage po ovoj ſedmoj zapovidi zabranjuju

II. Na shto nas ova zapovid duxi.

III. Koiſu razloghi, porad koji imaobiſe ſvaki od krage uzderxati.

I. Sve nepravde, kojeſe u dobru, illi u ſrichi iskernjega mogu ucſiniti, broeſe, i esapeſe pod imenom krage: koja, po nauku Bogoslovice biva onda, kadaſe tugja ſtvar uzima, ſili zaderxaje, illi shteti i kvari protiva volji onnoga csiaje.

(*a*) *Tob.* 4. 16.

csiaje. Gdi moxemo razumiti, daſe protiva volji iskernjega troſtrukim nacſinom moxe cſiniti: —1. Nepravedno uzimajuchi njegove ſtvare i dobra. — 2. Nepravedno zaderxajuchi csiegod ſtvari.—3. Shtetu i kvar komugod cſinechi.—Na mlogo nacſinah cſiniſe nepravda u dobru iskernjega *po nepravednomu uzimanju.* Na priliku: kad tko tuge dobro skrovito, illiti potajno uzme, i odneſe nevidom: takviſu slughe i slushkinje, ſinovi, kchere, i xene kuchne, koi od ſvojih goſpodarah, otacah, i muxevah shtogod potajno uzimaju, shto oni nebi dopuſtili &c. Illi, kad tko ocſito, i na ſillu cſiegod dobro otima: takviſu ſvi puſtaie, i lupexi. Illi, kad tko prima ſtvare ukragene illi na poklon, illi kupivshi: takviſu onni, koi kragene ſtvari jidu, piju &c. znajuchi dasu ukradene. Illi, kad koji privaru csine u prodavanju, u kupovanju, u ſtvari koju prodaju, u mirri, i mirenju, i u iſtoj plachi: takvi, Tergovci mogu biti, kada kvarne ſtvari za dobre prodaju, kada krivo mirre, laxljivu mirru derxe &c. Illi kad tko laxljiv novac kuje: jerbo iſtomu Kralju, i ſvemu kraljevſtvu veliku nepravdu csini. Illi, kad tko neradi dobro, a plachu cſitavu iziskuje, i prima.— Takoger i Kamatnici nepravedni Jeſu pravi kradljivci; da pacse grabioci: jerbo od drughi ocſito uzimaju nahumite novce, illi shto drugo. Tolu onni, koi brez poghibili ſvoga do-

bitka, i shtete, pozajmu komu svoje novce, pak, sverhu glavnoga, plachu ishtu i uzimaju; kano daimje po tomu zajmu illi dobitak pristao, illise kakva nenadna shteta uzrokovala. — Od kojih podpuno moxese viditi (*a*) kod Otca Ivana Velikanovich.

K'ovima pristaju svi opchenah Vladaoci, Sudci, Pravdaoci, Branitelji, Nastojnici &c. Koi nepravedan, i odvechi haracs namechu: illi koi krivo, i po mitu sude: illi koi nepravednu csiu stranu brani, uffajuchise, dache dobru plachu primiti: illi koi sirote brani, za svoju korist &c.

Csinise iskernjemu nepravda, kadase stvari njegove nepravedno uzderxaju. (*b*) Tako csine onni,— 1. Koi dug ne plachaju; i zasluxitu plachu slugama, i najmenikom ne daju; illiu za dugo, i na daleko odmaknu. — 2. Koi odvishe troshke csine, po csemu postanu nemoguchi dugove izplatiti; illi s'kakvima drughima nepravednima nacsinima uzrokuju, da zajmenici svoje ne primu novce. — 3. Koi stvari date na saranu, illiti postavu, neche da vrate. — 4. Koi nedaju dobar, i pravedan racsun dobarah tugih, kojasu pod svojom brigom imali — 5. Koi, kada izgubljene stvari najdu, nevrachaju gospodarom; niti iztraxuju, ni pitaju csiesu &c.

Csi-

(*a*) *Ivan Velik. Dil.* 2. *pog.* 8. *od kamate.* (*b*) *O. Velik. Dil.* 2. *pog.* 8. *Razg.* 3.

Cſiniſe iskernjemu nepravda po shteti, i kvaru. Kakono: kada tko ſobom, illi s'marvom kvari, i shteti csigod uſiv, livadu, vochke &c. Illi, kad tko tugju shumu, i ogradu ſicse, kuche pali &c. Illi, kadaſe odvecha cina na tergovinu meche &c.—I ſverhu toga, na devet nacſinah moxe tko biti dionik tuge shtete, i ſvakoga kvara u dobru njegovomu.— 1. Zapovidajuch, daſe tugja ſtvar otme, uzme, illi uzderxi— 2. Dajuch viche i nagovaranje na kragju. —3. Privolechi kradljivcem, i grabiocem. — 4. Falechi kradljivce, i grabioce. — 5. Uzderxajuch ſtvari kragene, i kradljivce, i nje pomaxuch. —6. Drugujuch s'kradljivcem, i dio krage uzimajuch.—7. Mucsech, to jeſt: koibi po duxnoſti imao, i mogao zabraniti krage, i shtete; a neche, nego shuti—8. Ne branech, to jeſt: kad tko mogavshi koga odbraniti od kradljivacah i grabiocah; a nebrani, nitimu daje pomoch.— 9. Ne kazujuch: tosu ohni, koibi mogli, i po duxnoſti imali oglaſiti kradljivce ſtariemu, heglaſe, nitjih prikazuju; nego josht nje pokrivaju. Shtoſe ſve u dva slidecha retka zaderxaje:

Zapovidi, viche dajuch: volja, ſala, uzderxajuch.

Uzimajuch dio, mucsech: nekazujuch, niti branech.

Dugacskobi bilo, niti je moguche izkazati ſve verſte i nacsine, s'koimaſe nepravda isker-

nje-

njemu u dobru njegovomu moxe ucsiniti, i csinisse. Zato svakomu, za najboljega i pravednijega sudca, svoju vlastitu svjest imenujem, i odregjujem; onnaboche svakoga opravdati, illi okriviti: Opravdachega, ako ni jednu nepravdu iskernjemu u dobru svomu ni je ucsinio: okrivichega pak, akoje po komu nacsinu takvu nepravdu drugomu ucsinio.—Megjuto, s'kakvimamu drago nacsinima tko tuge dobro nepravedno prisatio, zaderxao, illimu shtetu uzrokovao, imo znati, da svako ovo nepravedno prisachenje, zaderxanje, illi ushtetenje, padda pod ime krage: i jerbo sva ova paddaju, i dolaze pod ime krage, razumiuse ocsito zabranita po sedmoj zapovidi, kad Bog veli: *Ne ukradi.*

II. I kakogod ova zapovid svaku kragju, i shtetu zabranjuje, tako ista, svakoga kradljivca, i nepravednoga posjeditelja, po komumu drago nacsinu on tugju stvar nepravedno posjedovo, illimu shtetu ucsinio, duxi i stexe, da ima onnu istu stvar svomu gospodaru povratiti, i svu shtetu popraviti: illi, akobi takva tugja stvar kod kradljivca poghinila, illise potroshila, duxan je isti nje valjanost u drugoj svojoj stvari popuniti, i takoju u cini povratiti.—Tako: koi je ukrao vola, konja &c. duxan je vola, konja, i svaku ukragenu stvar u sebi istoj povratiti; akoli nebi vech imao takvih stvarih, duxan je, nje prociniyshi, u novcu, illi u csemu drugomu, csi-

tavo

tavo naplatiti. I neſamo daje, nepravedni posjeditelj, iſtu ſtvar tugju ſvu, kakvaje u ſebi, illi u ſvojoj cini, duxan povratiti; negoje duxan i ſve nepravedno uſtavite dohodke, illi shtete uzrokovate, popuniti i popraviti. Na priliku: Goſpodar od 100. fl. mogaobi, ſtrudom i s'naſtojanjem, imati pet forintih dobitka, da nebiau novci ukrageni; a bivshi ukrageni, gubi pet forintih: odkud kradljivac, koi je tomu uzrok, duxan je glavno, i pet forintih shtetovanih povratiti.

Takoger govorechi od shtete po kragi uzrokovane: Jedan imajuchi ſamo 20 f. i hotiuchi zato, po ſadashnjoj cini, kupiti deſet kilah xita, ſmeteſe od erſuzina, jer ukrade, i odneſe onno dvaeſt forintih: posli pak ovi po 6. f. uſillujeſe platiti killu xita, i kupi takvih deſet kilah, shto cſini 60. f. Evo: kradljivac poſtaje duxan takvomu i onno 20. f. glavnoga povratiti, i poradi shtete uzrokovane drughih 40. f. imamu datti &c.—Kakono i ſve plodove ſtvari ukragene, koje kradljivac kod ſebe primi, duxan jeſt nje, kano i ſtvar ukragenu, povratiti. Tako: akobi tko xivincse xensko ukrao, pakbiſe kod njega razplodilo, moraobi ſve plodove s'materom povratiti. Illi: akobi tko mallenu ſtvar ukrao, pakbi kod njega velika narasla, moraobi ovako veliku povratiti: (a) Shtogodbo raſte, ſvomu vlaſtitomu gosi raſte, i shto-

(a) *Ex inſtit. de re diviſ.* godſe

godſe plodi, ſvomu goſpodaru plodi.—Megjuto u povrachanju plodovah, (*a*) moxeſe za krivoga posjedioca shtogod od njih zaderxati, i njemu dati, poradi uzderxavanja, csuvanja, i naſtojanja okolo takvih ſtvarih, i troshka porad njih ucſinitog; jer i goſpodar iſti ovabi za ſvoju haſnu csinio, indi neccſinimuſe kakvagod nepravda, niti shtogod shtetuje, kadaſe kradljivcu, za plodove uzderxate, dio odredi, i dade.

Sad na ova recsena, nikicheſe, moxe biti, izgovarati, kano da nisu duxni shtogod povratiti, buduch da niſu velike ſtvari krali, nego ſamo male, i ſitne: alli to ni je doſta; jer kad Bog recse: *Ne ukradi*, ne recse: *Ne kradi velike ſtvari*; nego ſamo recse: *Ne kradi*; za dati razumiti, da i velike, i male krage zabranjuje: indi, kakogodje tko duxan velike ukragene ſtvari povratiti, takoje i male ſtvari duxan povratiti; s'ovim ſamo razlucsenjem: Shto onni mlogo ukradavshi, duxan je pod ſmertni grih povratiti; a ovi mallo ukradavshi, duxan je pod mali grih povratiti; buduch da tko mlogo ukrade, ſmertno grishi, a koi mallo ukrade, mallo grishi; megjuto duxnoſt je povratiti.

Niki i ovo, moxe bit, misli i odlucsuje, dacheſe po pervoj prigodi izpoviditi, i ſve, shtoje krao, i drugomu kakvu nepravdu cſinio, csitavo izkazati, za dobiti oproshtenje grihah: dobro

(*a*) *Ex l. 7. ff. ſoluto matrimon.*

dobro takvi misli; alli ni je doſta ſama ispovid, nego od potribe jeſt, da najpervo tuge povrati, i ſve shtete popravi — Tolikaboje duxnoſt tuge povratiti, da, akoſe to nebi ucsinilo, illi ni u volji nebiſe imalo ucsiniti; nebi valjala izpovid, nitibiſe zaktivato oproshtenje grihah dobilo: velibo S. Aug. (a) „Ako ſtvar, porad „ koje grih biva, moxeſe povratiti, a nepo„ vrachaſe, ne csiniſe pokora, negoſe varra, i „ laxe. Akoſe pak iſtinito ne csini pokora, ne od„ puſtjaſe grih, dokse shtoje odnesheno nepo„ vrati.“ — A drugo i ovoje, ſudim, poznato, da Ispovidnik ni je goſpodar tuge ſtvari, indi nemoxeju ni pokloniti kradljivcu, niti ovoga moxe oproſtiti, i osloboditi od povrachenja ukragene ſtvari: odkud ni ispovid, niti odrishenje Misnicsko moxe shtogod kradljivcu pomochi, dok tuge ne povrati.

Nikiſe pak od povrachenja izgovaraju, shto lemozinu ſromahom daju. — Ovdi pitam: Jeli poznat goſpodar ſtvari ukragene, nashaſte? illi ni je? Akoje poznat: duxniſu takvi, ſtvar ukragenu, illi nashaſtu, kakvaje u ſebi, illi nje cinu povratiti onnomu, od kogasu illi ukrali, oteli; illi csiuſu nashli, i ſvaku nepravdu, kojuſu u dobru iskernjega ucsinili, duxniſu popraviti. — Iſtina jeſt, (b) daje lemozina dobra, ſveta,

(a) *S. Aug. de verb. Apoc. ad Mar.* (b) *Tob.* 12. 9. *Et.* 4. 7.

ſveta, i korisna; alli onnomu, koi od ſvojih dobarah, a ne od tugih nju csini.—Akoli goſpodar ſtvari ukragene, illi nashaſte &c. ni je poznat, illi porad velike daljine nemoxeſe imati, damuſe povrate ſtvari njegove; tada onni kod kogasu, duxan je shnjima urediti onnako, kakobi i goſpodaru njiovomu povoljno bilo; to jeſt: glaſech nje, i pitajuch za goſu njiovoga, koi, akoſe ne najde, onda takve ſtvari ima ſiromahom razdiliti za onnoga, csieſu. Illi, akoje on iſti ſiroma, kod kogasu takve ſtvari, moxe shtogod od njih, ne po ſvomu ſudu, nego po ſudu, i odlucsenju ſtareshinah, ſebi, pod imenom ſiromah, zaderxati.

Takoger, jedanſe izgovara, kano da ni je duxan povratiti tuge ſtvari zato, jer nje povrativshi (koje mloghe imade) nebi mogao ſebe, i ſvoje kuchane takō na veliko i cſasno derxati. Alli takvi ima znati, daſe nemoxe ni s' tugim dobrom uzvelicsavat; davnoboje recseno: (a)*Bogatiti nemora tko s'uvrigenjem, i shtetom drugoga.* Indi takvi, nek manje na ſebe, i na ſvoje troshi, da moxe tuge povratiti: jer kad nas Zakon ucſi, da nami mamo shtogod od ſtvarih potribitih ukratiti, za moch lemozinu davati, kojusmo ſamo po ljubavi duxni csiniti, ſlidi, da i bogati, nepravedni posjeditelji tugih dobarah, mlogo vechma oſtaju duxni iſto-

(a) *Reg. jur.* 48. *in* 6.

ſtomu ſvomu velicsanſtvu, i obicsajnomu, po ſtanju, xivljenju, mloga prikrachivati, za moch tugja dobra, nepravedno prifatita, povratiti: buduch da ovo iſta pravda iziskuje, koja, kakogod parbi, daie tuge dobro povrati; tako duxi dase i nacsini traxe, po koimabiſe ono moglo povratiti.

Najposli, akobi tko mislio i ſudio, da zato ni je duxan tuge povratiti, shto niti ima shta, niti ima odkud povratiti; nekse ni ovi nevarra, mislechi, daje ſasvim proſt od povrachenja: Akobo ſad nejma odkud povratiti, a posli bude imao, duxan je onda povratiti; buduch da tugja ſtvar uvik goſpodaru ſvomu vicse, i tegli. Akoliemu ſtvari goſpodar, odpuſti dug, oſtaje proſt od povrachenja: kakodbo ſvaki moxe iziskivati ſvoju ſtvar od drugoga, takoju moxe komu i pokloniti, i dug odpuſtiti.—Mucsho, teshko, i mersko vidise povrachanje tugih dobarah? Dakle nekradi, niti prifachaj tuge, pak nechesh ni duxnoſt, niti tegobu povrachanja imati.

III. Dabiſe pak ſvaki od krage, otimanja i privare, gannio uzderxavat, slidechi razloghi, i uzroci mogumu doſta biti. *Pervo.* Jerbo iſti Bog kragju zabranjuje, kad veli: *Ne ukradi.* Koi bivshi najvishji, i najvechi nash Goſpodin, vridan, i doſtojan jeſt, daga slushamo, i obsluximo ovu njegovu zapovid; drugojacse bi palli pod kashtigu vicsnjega odsugenja: recsebo S.

Pa-

Pavo: (*a*) *Nemojteſe varrati*, mishlechi, daje to nishta ukrasti, oteti, privariti, illi tugju stvar nepovratiti: jer imajte znati, da *Niti kradljivci, niti lakomci, niti grabioci budu kraljevstvo Boxje posidovali*; kakonoga *Ni bludnici, ni krivo klanjaoci, ni pianci, ni priljubodinci, ni psovacsi* nebudu posidovati.

Drugo. Jerbo tuge stvari nepravedno uzete, nigda ne koriste, niti pomaxu: zatoje i recseno od starih: *Zlo, i nepravedno skupita, zlo i nesrichno buduse rasuti.*

Treche. Jerbo kradljivac, jest jedno vehoma ruxno, i neposhteno ime; buduch da koise je na kragju zdao, onni je jurve sebi istomu glavni neprietelj: Vidimobo evo, da koise u kragi uffati, onnoga illi obise, illi posjeku, illi kollom tarru, illiga kakogod drugojacse pogube; i tako nesrichnik stostruko plati stvar ukragenu, i shtetu ucsinitu: a zashto to? od svoje lude glave, shto sebi istomu ni je dobro xelio, kadje u kragju poshao.—Takoger, koi postane, i nazoveſe jedan put kradljivac, vech takvi niti je slobodan cseſtito jisti, ni spavati, niti je jurve megju ljude pristao: svakibose od njega uklanja; nitkoga ne pustja u svoja skrovita mista, dabi ne opazio gdi shto stoji; nitimu tko lasno daje svoje stvari, illi dajih csuva, illi dase shnjima posluxi; svakibose boi, da takve stvari natrag vech

(*a*) 1. *Corint.* 6. 9. 10.

vech neche primiti: i takoſe kradljivci josht na ovomu ſvitu iz megju druxstva ljudskoga odbacuju; a posli ſmerti i od Angeoskoga druxstva odbaceniche biti, nechebo u nebo moch unichi, kano ni bludnici, i oſtali veliki zlocsinci.

Cſetverto. Jerbo kradljivac poſtaje duxan, podpuno ſtvar ukragenu povratiti; illi akobi on umro nepovrativshi, ſve njegovo pokolenje oſtaje duxno to csiniti, doklemgodse ſasvim tuge nepovrati: ovoje pak mucsno, i mersko obsluxiti, a lipsheje, i lashnje tuge dobro oſtaviti u miru, dokle nekradi, pak nechesh povrachati.

Peto. Jerbo kragja, biva uzrok mloghih grihah, i zalah: kakono ſvadnje, omraze, oſvete, pſovkiah, prokletvih, krivih ſudenjah, i ubojſtvih.

Najposli, imalibiſe ſvi od krage, i ſvake nepravde uzderxavati i zato, shtobi ſvi po tomu veliku ſrichu, i neizmirno dobro imali: jer kadbi kragja, otimanje, varranje, i ſvaka nepravda priſtala, ſvakibi bio slobodan, i pouzdan u ſvomu imanju i dobru, znajuchi, dachega u miru poſidovati, i uxivati neboechiſe erſuza, ni lupexa.

Evo N! razloghi, koji ſvakoga mogu od krage, i nepravde odvratiti. Dakle (*a*) *Koi je* doſad *krao*, otimao, varrao, i shtetu csinio, nek ſve

(*a*) *Epheſ.* 4. 28.

ſve povrati, i ſvu shtetu popravi. Akogaje ſtid po ſebi to povrachenje csiniti, moxe po drugomu dovershiti; ako nebi znao csiaje ſtvar, koju kod ſebe imade, nek ſiromahom, i u Cerkvu dade; akoli nebi imao shta povratiti, nek pravu odluku, i volju imade, dache taki to ucſiniti, dok shtogod ſtecse, s'csimbi mogao dug izplatiti: pak nekse pazi, da u napridak *ne krade*; nego nek *vchma radi*, i naſtoji *dillujuchi rukama ſvoima, shtoje dobro*, dabi s'trudom ſvojim xivio, i dabi imao, odkudbi drugoga u potribi pomagao: i takoche Bogu, i ljudma ugodan biti. Amen.

GOVORENJE IX.

OD OSME ZAPOVIDI BOXJE.

Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium. Exod. 20. 16.

Ne reci protiva iskernjemu tvomu krivo ſvidocsanſtvo.

Iz megju oſtalih dobarah, i darovah, skoimaje Bog ſvemoguchi nas, i tilo nashe nakitio, i ovonamje dobro ucſinio, shtonamje jezik dao, da moxemo govoriti, i jedan drugomu ricsjom izkazati onno, shto imademo, i chutimo u ſercu nashemu. Nishtanemanje, imajuchi mi razum,

koi

koi je proſt u dillima ſvoima, na njega ſpada, da on upravlja, i zapovida jeziku ſvoj poſao, i duxnoſt cſiniti; odkud i biva, da kakogodſe s'jezikom sluximo falechi Boga, i s'iskernjim virno drugujuchi; takoſe s'iſtim sluximo, kad Boga uvrigjujemo, illi kad iskernjega nashega psujemo, ozloglaſimo, i varramo. Zato i recse S. Jakob Aposhto: (*a*) S'jezikom *blagosivamo Boga, i s'iſtim proklinjamo* i poghergjujemo *ljude koiſu na sliku Boxju ucſiniti. Iz iſtih uſtih izilazi blagosivanje, i proklinjanje. Nevalja, bracho moja, da tako biva.* Uſtabo, i jezik na tosu nami od Boga data, i odredita, da shnjima njega falimo, i slavimo; i da s'iskernjim opchimo, i vechamo u ſvakoj virnoſti, i poshtenju.

Alli, jerbo ljudi na to ne paze, dabiſe ovako dobro s'jezikom ſvojim prama iskernjemu sluxili; nego na njega vishje putah laxu, njega zloglaſe, i krivo od njega ſude: zato, Bog ſvemoguchi, za ukiniti ovo zlo, i za uztegniti jezik od zloglasnih ricsih, izdade ovu osmu zapovid, govorechi: *Ne reci protiva iskernjemu tvomu krivo, illiti laxljivo ſvidocsanſtvo.*—Evo: kakogod, Bog, po ſedmoj zapovidi zabranjuje, shtogod od iskernjega nepravedno uzeti, oteti, illimu shtetu ucsiniti u njegovomu dobru, skoim xivot ſvoj uzderxaje; tako po ovoj osmoj

(*a*) *Jacob* 3. 9. 10.

zapovidi zabranjuje njega oblagati, i ozloglasiti, po csemubise njegovo poshtenje uvridilo: ovoboje jedino dobro, koje csovik na ovomu svitu moxe imati; dobro ime, i dobar glas od sebe.—Sve bogastvo, dostojanstvo, sricha, i sva tilesna lipota, jesu manja od poshtenja: poshtenjebo, samo sebi jest bogastvo, dostojanstvo, i svaka lipota.—Koi je u poshtenju, i koi ima dobro ime i glas, premdaje siroma, svagdie primit i poshtovan; a koi nejma poshtenja, premdaje lip i bogat, od sviuse odbacuje: zato i recse Duh sveti: (*a*) *Bolje je ime dobro, nego sva bogastva;* (*b*) I, *Nego sve pomasti mirishave.*

Shta rad, dabise uzderxalo ovo veliko blago, poshtenje velim, iskernjega nashega, i pristalo krivo svidocsanstvo, illiti laxljivo govorenje protiva njemu: odredioſam od ove osme zapovidi pomnjivo govoriti, ukazujuchi:

I. Shto Bog po ovoj zapovidi porad iskernjega zapovida obsluxiti, shtoli zabranjuje suprot njemu csiniti.

II. Pokazati hochu razloghe, koinas imadu prignuti na obsluxenje ove zapovidi.

III. Datichu nauk, i nacsine za obsluxiti nju.

I. Csinimise kano, da Bog vechu brigu, i pozor imade, kakochese vechma iskernji ljubiti, nego On isti; jer evo csusmo, i razumismo, da porad sebe samo tri izdade zapovidi, a se-

dam

(*a*) *Prov.* 27. 1. (*b*) *Eccl.* 7. 2.

dam porad iskernjega: kakono izdade csetvertu, petu, sheſtu, ſedmu, osmu, devetu, i deſetu zapovid.—Po csetvertoj zapovida, daſe imadu iskernji poshtovati.—Po petoj zabranjuje koga ubiti, illi u xivotu kakogod nahuditi.—Po shteſtoj zabranjuje osramotiti, i neoposhteniti koga po dillu puttenomu.—Po ſedmoj zapovidi, zabranjuje csiugod ſtvar nepravedno prifatiti, i shtetu u dobru njegovomu ucſiniti. Po koima zapovidma dajenam Bog uredbu, i upravu, kakoſe porad ljubavi iskernjega z'dillovanjem imamo vladati, dabimu ne nahudili.—Alli jerbi josht i ricsjom njega mogli uvriditi, krivo protiva njemu govorechi; zato po osmoj zapovidi, ſvako krivo svidocsanſtvo, i govorenje ſuprot njemu, kruto zabrani Bog, kad recse: *Ne reci protiva iskernjemu tvomu krivo ſvidocsanſtvo.* Po kojoj zapovidi najpervo naregjuje, i hoche, da naſtojimo, i radimo, kakobi ricsjom uzderxali, ſacsuvali, i uzdigli poshtenje iskernjega: shtobi csinili onda, kadbi od njega iſtinu govorili; kadbi njegova dillovanja, i govorenja za dobru ſtranu, i ſverhu primali, i tomacsili; kadbi njega, od zloglasnih ricsih, i jezikah branili i kadbiſe shnjim u iſtini, i virno razgovarali ucsechiga; illi dajuchimu viche; illiga ponukujuch, i karajuch.—Veliko zaiſto provigenje Boxje jeſt ovo, skoim on toliku po-

mnju, i brigu porad iskernjega imade, kakobise ljubio, i u csemugod ne uvridio.

I, kakogod Bog zapovida, istinito i virno opchiti s'iskernjim, i njegovo poshtenje csuvati, i braniti; takonam i zabranjuje njega dillom, illi ricsjom varrati, neposhtovati, i uvrigivati. Shtose na mlogo nacsinah moxe uzrokovati. Pervo. Po laxljivomu svidocsanstvu, kadbi tko u sudu, illi izvan suda krivo od koga csovika svidocsio. Na priliku: kadbi Petar krivo obtuxio Pavla, i rekao, daje on od Ivana ukrao novce; illi njegov usiv s'marvom svojom popasao, i pogazio: Po ovakomu krivomu svidocsanstvu, csinise dvostruka iskernjemu nepravda, jedna u poshtenju; jerga po takvomu krivomu osvagenju gubi: a druga nepravda csinimuse u imanju i dobru njegovomu; jermu sud donese da ima sva naplatiti, i sverhu toga bjen biti, illi kako drugojacse kashtigovat.— Koje laxljivo svidocsanstvo, akobise sa zakletvom potverdilo, i Bogu istomu velika nepravda, i neposhtenje bise csinilo; kakosam jurve u Govorenju, od drughe njegove zapovidi, dosta rekao.

Drugo. Uvrigjujese iskernjega poshtenje po nepravednomu potvaranju; to je, kadbi tko na drugoga kakvo nedillo metao, govorechimu illi u ocsi, illi prid drughim; na priliku, daje vishtica, priljubodinac, kradljivac

&c.

&c. Illi, akobi tko i takva csiagod dilla njemu na obraz bacao, kojaſu iſtinita bila, allisu u zaborav jurve data; i po taj nacsin csinimu nepravdu: jer akoje ovi jedan put za ova jurve podnio shpot, i pokoru, i pobolshanje pokazao, nebi bilo pravo, damuſe isti shpot, i pokora ponavlja.

Treche. Csinise nepravda iskernjemu u poshtenju po ogovaranju: to biva onda, kad tko zlu rics od iskernjega recse, gdi on ne slusha, s'odlukom, za ozloglaſitiga prid onnima, koima takva rics ni je bila poznata, nego ſamo ogovaraocu: illi akobi i drughima bila poznata, ni je iſtinita, nego moxe biti ſamo izmislita, illi csuvena od drughih, illi podmetnita.— Koje verſti ogovaranjah, i krivih ſvidocsanſtvih, tolikoſe dogagja, daſe nemoxe izbroiti; zato oſtavljam ſvakom ſvoja govorenja promisliti, i poznati, skoimaje tuge poshtenje illi omallio, illi ſasvim unishtio.

K'tomu priſtaju kriva pomishlenja i ſudenja, ſve laxi, ulaghivanja, i licumirſtva.—Krivo ſudenje, onnoſe razumie, kad tko mislechi shtogod od drugoga krivo, ozbilj ſudi daje takvi. Gdi ovo imamo znati, da ako koi ima temeljit razlog, shto od drugoga ſumnji i misli, ne grishi; jermu ne csini nepravdu: akoli brez uzroka kakvo zlo njemu pripisuje, csinimu veliku nepravdu, i po tolnu grishi. Na priliku:

akoti neſtane shtogod u kuchi u onno vrime, kadje bio takvi csovik, koga znash da obicsaje kraſti, moxesh brez griha na njega ſumnjiti; i josht njega pitati, i ponukovati dabi povratio, akoje ukrao: akoli nejmash takvoga temeljñoga razloga, nijeti slobodno od koga na poſe misliti, i ſuditi, daje kakvo zlo ucsinio.

Ulaghivanje, biva onda, kad tko za umillitiſe komu odvech uzvisujega, i njegova iſta zla dilla fali: illi kad tko glasove komu donoſi, shto od njega drughi zlo govore. Takvisu onni, koiſe uiaguju ſtareshinama, illi i drughima, falechi njiove zloche; illi kazujuchi ricsi, kojeſu od drughih protiv njima csuli.

Licumirſtvo, illiti himbenoſt jeſt, kad tko izvanskima dillih kojegod dobro pokazuje, koje u ſebi nejma. Ovoje jedna opaka zlocha; jerbo takvi varra i ſebe, i drugoga.

Sva ova gor recsena, kakogod dolaze, i padaju pod ime krivog ſvidocsanſtva; takoſe razumiu i zabranita po ovoj zapovidi, kad Bog veli: *Ne reci protiva iskernjemu tvomu krivo ſvidocsanſtvo.*—Sad nek promotre onni, koliko Boga uvrigjuju, kad ſuprot ovoj njegovoj zabrani od iskernjega krivo ſvidocse, na njega laxu, nepravedno ogovaraju, krivo od njega ſude &c. Doiſto takvi vehoma Boga uvrigjuju; jerbo toliko zlo, i shtetu iskernjemu po tomu

csine,

esine, kolikeje cine vridno jedno poshtenje; (*a*) cina pak jednoga poshtenja, jest sverhu svakoga blaga, dakle i uvrigenje csijegod poshtenja po laxljivomu svidocsanstvu, i govorenju, jest jedno veliko, i nepodnosljivo zlo.

II. Dabise pak svaki, od laxljivog svidocsanstva, i krivog govorenja prisatio uzderxati, i po tomu obsluxio ovu Boxju zapovid, slidechi razloghi mogu kripko sluxiti. Pervo: jer krivo svidocsanstvo, illiti lax, po kojojse iskernji nepravedno osvagja, jest osobito dillo djavaosko, koi je otac od laxi, neprietelj Boxji, i pervi grishnik, kako isti Spasitelj recse Farizeom, koi laxljivi biau, govorechi: (*b*) Viste od djavla, kano od otca sinovi; jer kakogodje on otac od laxi, i laxe, tako i vi laxete. Dakle da djavla za otca ne imademo, ostavimo krivo svidocsanstvo, lax, ogovaranja &c.

Drughi razlog, za uzderxatise od kriva svidocsanstva, i govorenja protiva iskernjemu, jest ovi, shto takva kriva svidocsanstva, illiti laxljiva osvagenja, i ogovaranja, velika zla sobom donose; kakono svadnje, omraxe, osvete, i najvecha neprieteljstva: shto iz knjighe Priricsja moxemo poznati, gdi Duh sveti ovako veli: (*c*) Kad budu pomanjkati derva, ugasitichese vatra: a krivo-govora uklonivshi, svadnje u-

(*a*) *Proverb.* 22, 1. (*b*) *Joan.* 8. 44. (*c*) *Prov.* 26, 20.

umiriticheſe, i priſtatiche. Iz kojih ricsih moxemo razumiti, da ogovaraoc, i laxac, ſvakoj ſvadnji jesu uzrok: onibo gaſe ljubav megju rodbinom, oni nesloghe csine megju opchenom, i prikidaju prieteljſtvo megju najvechima prieteljom.—Koi krivo od drugoga ſvidocsi, na njega laxe, i ogovaraga, onni poshtenje njegovo dixe, i uzima. Kudache veche zlo, nego kad tko izgubi poshtenje? buduch daje ovo najveche dobro, koje csovik moxe na ovomu ſvitu imati.—Kaxitemi mollim vas! Csemu valja onni csovik, illi xena, koiſu ozloglaſiti? Doiſto nevaljadu niesemu, jer izgubivshi dobro ime, od ſviuſe pod nishto derxe.—Upitajmo onne, koiſu po zlocseſtima jezicih poshtenje izgubili, shtoimſe csini? U kolikoſu zlo upali? Ah! doiſto bi odgovorili, dabi volili ſva imanja ſvoja izgubiti; nego shtosu ovako ozloglasheni.

Vidite moji zlogovorci, kolikoſte zlo, i shtetu ucſinili vashemu iskernjemu! I neſamo daſte zlo ucsinili onnomu, kogaſte ozloglasili; negoſte i vami iſtima, i onnima, koiſuvas slishali, veliko zlo uzrokovali: jerbo po takvomu zloglaſenju Boga uvrigjujete, pak i vashe poshtenje gubite; buduch da onni, koivas slushaju, gdi cseſto krivo ſvidocsite, laxete, i drughe zloglasite, pocsmuſe od vas uklanjati, bojechiſe, da i nje, s'vashim nezapertim, i zlim jezikom, neozloglasite. Etovam neposhtenje: Shto od

vas

vas misle, i ſude, daſte *zla jezika ljudi.* A toje onno, shto Duh ſveti po Cerkvenomu recse: (*a*) *Koi jamu kopa, upaſtiche u nju.*—Tako, koi tuge poshtenje uzima, onni i ſvoje, u iſto vrime, poshtenje gubi.—Takoger rekaoſam, da csinite veliku shtetu i onnima, koi vas slishaju, kad drughe krivo ogovarate, na nje laxete, i nepravedno od njih ſvidocsite; jerbo takvi slishaoci, povedavshiſe za vashima ricsma, iſta, kojasu od vas csuli, drughima dokazuju: i tako ovi, i po ovima drughi, i trechi poſtaju dionici vashih zlochah, i nepopravljene shtete zlo ozloglashenih iskernjih, i po tomu u iſto izgubljenje, i prokleſtvo ſvami zajedno padaju: zato opet liepo recse Duh ſveti: (*b*) Mloghisu poghinuli od macsa, alli ne tako, kakonosu poghinuli od jezika ſvoga.

Trechi razlog, za uzderxatise od laxljiva ſvidocsanſtva, i govorenja protiva iskernjemu, ovi moxe sluxiti, shto takvi laxljivi ſvidok, i tlacſitelj tugega poshtenja oſtaje duxan ovo poshtenje povratiti, i ſvako uvrigenje popraviti. Alli kako, i po komu nacsinu? doiſto s'velikom mukom; pak ni opet nemoxe ſaſvim podpuno biti povratito.—Kada tko ukrade vola, konja, illi drugu tugju ſtvar, mlogo lashnje ove ſtvari moxe povratiti, nego csiegod poshtenje: Jer koibi potroshio ſtvari ukragene,

moxe

(*a*) *Eccl.* 27. 29. (*b*) *Eccl.* 28. 22.

moxe cinu njiovu dati goſpodaru; illi ako nebi znao csieſu ove ſtvari, moxejih Cerkvi, i ſiromahom razdiliti: alli koibi tuge poshtenje uzeo, i potlacsio, nebiga u cini mogao povratiti; buduch daje cina jednoga poshtenja vecha od ſvakoga ſvitovnjega blaga: nitibiſe ovo povrachenje poshtenja moglo nadoknaditi, davshiga komu, drugomu, kano shtoſe ſtvari ukragene razdile ſiromahom, kadaſe nezna csieſu; negoſe ima uprav onnomu poshtenje povratiti csie je uvridito. I neſamo da jedan tlacsitelj poshtenja imaga povratiti onnomu kogaje ozloglaſio; nego i prid ſvima onnima, koiſu za takvi glas csuli, duxan je popraviti izpovidivshi prid ſvima, illi prid vechom ſtranom, ſvoju zlochu, s'kojom je iskernjega tako nepravedno ozloglaſio.—Sad; Jeli to moguche, i jeli lasno ueſiniti, daſe uzeto poshtenje ovako podpuno povrati? Doiſto niti je ſasvim moguche, niti je lasno takvo povrachenje ſvershiti: dakle nediraj u tuge poshtenje, pak nechesh ni toliku duxnoſt, ni mucsnoſt, u njegovomu povrachanju, i popravljenju, imati.

III. Koja ſva promotrivshi, i razumivshi, ſudim jurve, dabiſte ſvi rad ovu oſmu zapovid obsluxiti, i po tomu poshtenje iskernjega vashega ſacsuvati, xelechi, dabi i vashe poshtenje drughi csuvali.— Za koju ſverhu, slideche primite nauke, i opomene. Pervo. Akoſte po

ri-

ricsma koga ozloglasili, i njegovo poshtenje uzeli, povratitega; pak tverdu odluku ucsinite, da nechete vech nikada od drugoga krivo svidocsiti, na njega lagati, i od njega krivo sudditi, ni po sebi na samu, niti prid drughim; spominjuchise csesto onnih ricsih Isukerstovih, kojenam za velik nash nauk ostavi, kad recse: (a) *Sva kojagod hochete, da csine vami ljudi, i vi* isto *csinite njima.*—Evo: Vi xelite, da drughi vashe poshtenje csuva, csuvajte i vi njegove.—Vami je mersko, da tko na vas laxe, i od vas krivo sudi, dakle ni vi ne laxite na drugoga, nitiga krivo sudite; jer kakogodje vami, takoje i njemu ovo mersko. Sverhu csega Spasitelj opet govori: (b) Nemojte suditi, dabise i vi nesudili: u csemugodbo budete koga sudili, u istomu i vichete biti sudditi. Nuz to i recse S. Pavao pishuchi Rimljanom: (c) *U csemu sudish drugoga, tebe istoga odsugjujesh.*

Drugo. Za ne izustiti kakvu lax protiva iskernjemu, nevalja mlogo govoriti; recsebo Duh sveti, (d) da u mlogomu govorenju neche manjkati grih, negochese shtogod shtogod rechi, po csemuchese iskernji uvridditi. Zato i recse S. Jakob: (e) *Svaki csovik nek bude hitar na poslushanje, a kassan na govorenje.* (f)—Za dugo i-

ma-

(a) *Matth.* 7. 12. (b) *Idem ibid. v.* 1. (c) *Rom.* 2. 1. (d) *Prov.* 10. 19. (e) *Jacob.* 1. 19. (f) *Chryf. in Pfal.* 50.

maduſe ricsi s'razlogom izkushavati, i promatrati, pervo negoſe izrecsu, i najposli s'pametjom, kakono klucsem, nekſe uſta na govorenje otvore; dabiſe shtogod upravno, i razloxno izreklo, po csemu nebiſe Bog, ni iskernji uvridio. (*a*) Jer premda mi na mloghe nacsine grishimo; nishtahemanje, ako tko s'ricsjom nebi ſagrishio, ovibi ſasvim izverstit bio csovik, buduch da koi jezik ſvoj zna poshteno, i po zakonu upravljati, onniche i svega ſebe dobro znati upravljati.

Treche. Valja bixati, i uklanjatiſe od onnih, koi drughe ogovaraju, i nje krivo ſude; recsebo Duh ſveti: (*b*) S' *Mormoraturima*, illiti ogovaraocima *nemishajse: jerche naglo dojti izgubljenje njiovo, i raſap obadvoice tkoje poznao?* Kakogodboje kriv koi ogovara, takoje kriv i onni koiga slisha; pacse josht, (*c*) ſveti Jerolim, i Bernardo govore, daſe nemoxe lasno poznati, jeli poghibljivie ogovarati i zloglaſiti koga, illi slishati gdiſe ogovara; jer nebi bili koibi ogovarali, kad nebi bili koibi slishali.

Cſetverto. Imamo ſvakoga za poshtena derxati, i od njega vazda dobro govoriti, misliti, i ſuditi.—Alli ſada na ovo slaboſe pazi; mloghibo kako csiegod najmanje pomanjkanje csu-

(*a*) *Jacob.* 3. 2. (*b*) *Prov.* 24. 21. 22. (*c*) *S. Hier. in epiſt. ad Nep. circa fin. Et. S. Bern. l.* 2. *de conſid. ad Eug. in fine.*

csuju, illi vidde, takiga poduzmu, i pocsmu ogovarat uzmloxajuch josht onno pomanjkanje, tako, da na veliko zlo izraſte.—Ovakvima recse Isukerſt: (*a*) *Shto motrish slamcsicu u oku brata tvoga: a gredu u oku tvomu nevidish?* To jeſt: kako moxesh viditi iskernjega tvoga najmanje pomanjkanje, a tvoje najveche nevidish? *I kako velish bratu tvomu: csekaj da izbacim slamcsicu iz oka tvoga: a evo* csitaya *greda u oku tvomu?* Kano rekavshi: kakoſe uſugjujesh karati, i suditi najmanja pomanjkanja brata tvoga: a ti u najvechima griſima slobodno pribivash? Zato iſti Spaſitelj i recse: *Licumircse, izbaci najpervo gredu iz oka tvoga:* Oſtavi, velim, zlochę tvoje, kojenoſu kakono greda narasle, i tadachesh moch pokarati, i pobolshati pomanjkanja mala brata tvoga.—Niki pak iz lica, iz ocsiu, iz koſah &c. ſude drugoga kakvi je: Na priliku, akoje tko cerven, dakleje izdaica: illi ako tko cerven nos imade, dakleje pianac &c. Alli i ovakvima recse Iſus: (*b*) *Nemojte ſuditi* csovika *iz lica* njegovoga, *nego pravedni ſud ſudite*, to jeſt, pravedno po razlogu, i po zakonu ſudite, a ne po laganih illiti neſtanovitih prikazah ſamo, i po zlamenjih; buduch da takve prikaze, i zlamenja, obicsajnim nacsinom, laxljiva bivaju.

Pi-

(*a*) *Matth.* 7. 3. 4. 5. (*b*) *Joan.* 7. 24.

Pitalibiſte me moxe biti, 1. Jeli slobodno na ſudu krivicu iskernjega ocſitovati, i posvidocſiti? 2. Moxemoliſe mi od poznatih ſmutnjah razgovarati? 3. Moxemoli mi koga opomeniti, dabi oſtavio ſvoja zla dilla?

Na koja pitanja odgovarajuchi; na pervo velim: Da kakogodje krivac, od ſudca upitan, duxan izpoviditi ſvoju krivicu; tako i zovnit tko za ſvidoka moxe slobodno, i brez griha poſvidocſiti iſtinitu csiugod krivicu: buduch, da kakodnamſe zabranjuje krivo ſvidocsanſtvo, takonamſe zapovida iſtinito ſvidocsanſtvo govoriti: shto iz riesih S. Aug. moxemo razumiti, koi ovako recse: (a)„ Koi iſtinu taji, i koi lax go„ vori, obadvasu krivi: onni, jerbo pomochi „ neche; ovi pak, jerbo nahuditi xeli.“ Megjuto, izvan ſuda, moxesh shutiti, i brez laxi pokriti brata tvoga.

Na drugo odgovaram, 1. Akobiſteſe razgovarali, od ſmutnjah, i zlih dilah poznatih, s'onnim, komusu takoger takva dilla poznata; i to, akobiſteſe od ovih razgovarali xalechi, shtoje iskernji u takvo zlo upao, i xelechi, dabiſe pobolshao, nebiſte grishili na ovi nacsin razgovarajuchiſe.—2. Akolibiſtese za pogherdu od zlih dilah iskernjega, premda iſtinitih, razgovarali, biſte grishili protiva ljubavi.—3. Akobi takva dilla u zaborav otishla, i ondabi bilo pro-

(a) *S. Aug. in ep. ad Caſulan.*

protiva ljubavi ova protresati. — 4. Komu nijesu zla dilla csiagod poznata, nijemu slobodno dokazivati; jer premda je koigod po zlima dillima kod tebe izgubio poshtenje, ni je izgubio kod onnoga, komu takva dilla nijesu poznata, dakle ni ti prid takvim, brez griha, nemoxesh njega prog asit.

Na treche pitanje odgovaram, da, koi je stareshina, n samo moxe, negoje i duxan miagega svoga opomeniti, ponukovati, i po svaki nacsin nastojati, dabi on ostavio svoje zloche. Akoli ni je sudac, ni stareshina, nekse onnako prama iskernjemu vlada opominjajuchi njega, kakonas Isukerst uesi, kad ovako govori: (*a*) *Ako sagrishi tebi*, i smutike *brat tvoi*, *id*., *i ponukuj njega megju sobom*, *i njim samim*. *Koi*, *Akoce ne poslusha*: *uzmi s'tobom josh jednoga*, *illi dva*, koiche takoger ljubeznjivo njega i otajno ponukovati, dabise pobolshao. *Akoli i nje ne poslusha*, *kaxi Cerkvi*, to jest stareshini cerkvenomu. *Ako pak Cerkvu ne poslusha*, ondaga ne imaj za brata, nego za jednoga nepokornoga grishnika, koi ni je dostojan, ni da pribiva s' kerstjanima; negose iz megju njih ima izbaciti, i odlucsiti, dabise dobri po njemu ne pokvarili, i ne otrovali.

Lie-

(*a*) *Matth.* 18. 15. 16. 17.

Liepobi ovo bilo N! kadbiſe mi ſvi ovako jedan prama drugomu vladali, kadbi ſvi jedan z'drughim u iſtini, i virnoſti opchili; i kadbi ſvi jednako jedan drugoga poshtenje pazili, i branili; jerbi u iſto vrime i ſvaki ſebi dobro ime zasluxio: a ſverhu toga ſvakibi ovu veliku Boxju zapovid obsluxio, po csemubi njemu ugodio, i ſpaſenje zadobio. Dakle vladajmoſe ovako virno megju nami, govorimo iſtinu jedan drugomu, nesvidocsimo krivo od iskernjega, nitimu i po jedan nacsin poshtenje uzimajmo; i po tomuchemo Bogu ugoditi, i ſpaſenje zadobiti. Amen.

GOVORENJE X.

OD DEVETE, I DESETE BOXJE ZAPOVIDI.

Non concupiſces uxorem proximi tui: non domum, non agrum, non ſervum, non ancillam, non bovem, non asinum, & univerſa, quæ illius ſunt. Deut. 5. 21.

Ne poxeli xenu iskernjega tvoga: niti kuchu, niti njivu, ni slugu, ni sluxben cu, ni vola, ni magarca, i ſvakolika, kojagod njegova jeſu.

Premda pridobri Bog pet jurve zapovidih porad iskernjega izdade, skoima zabranjuje njemu nahuditi, i u iſto vrime zapovida, daga pomognemo,

gnemo, kakoſte iz proshaſtih govorenjah mogli razumiti: ſa svimtim, jerbo proshaſte zapovidi dilla, i govorenja nasha upravljaju, pazechi, dabi kakogod izvanskim nacsinom, dillom i ricsju, iskernjemu nenahudili, i njemu nepravdu ucſinili; zato evo dvi poslidnje zapovidi Bog izdade, za upraviti i nutarnja nasha dillovanja prama iskernjemu, koja s'mishlenjem, i poxelenjem bivaju. U pervoj, kojaje u redu deveta zapovid, zabranjuje xeliti tugju xenu: u drugoj, kojaje deſeta, zabranjuje poxeliti i tugju kuchu, i slugu, i sluxbenicu, i vola, i magarca, i oſtala kojaſu tugja. Znadebo Bog dobro, da nasha mishlenja, i poxelenja, (*a*) jeſu kakono vrilla, i pocsetak ſviuh nashih zlih, illi dobrih dilah: odkud akoſu mishlenja, i poxelenja od dobrih, i ſvetih ſtvarih, i dilla nasha bitiche dobra, i ſveta; akolisu poxelenja zla, i necsiſta, i dilla nasha bitiche takva.—Iz csega slidi, da Goſp. Bog iz nashih pomishlenjah, i poxelenjah, ſvakolika nasha dillovanja mirri, i ſudi, jeſuli zla, illi dobra: (*b*) Onbo zna, i vidi ſvakolika, kojaſu u csoviku.

Shta rad, kogodbi hotio, kako i mora hotiti, da, do ſad prikazate jurve zapovidi Boxje, podpuno obsluxi, nek najpervo na ovo pazi, da shtogod neuredno ne poxeli; koibo shtogod ovako ne poxeli, tuge neche traxiti, negoche

(*a*) *Matth.* 15. 19. (*b*) *Sap.* 1. 8.

ſvoim imanjem zadovoljan biti, a radovacheſe drughima, kad shto i oni imadu: Bogu slavu, i fale davatiche, ſvecsan dan poboxno poſvetiche, ſtarie poshtovatiche, i nikoga, niti dillom, niti ricsjom, nitichega s'kakvim drughim naesinom uvriditi, i takoche i u ſebi, i zdrughima vazda u miru biti. —Odkud bitiche vehoma korisno, shtochemoſe od ove dvi poslidnje zapovidi razgovoriti, jerchemoſe naucsiti paziti od grihah, koiſe ſamim mishlenjem, i poxelenjem mogu ucsiniti. Za koju ſverhu hochu ukazati, obicsajnim nacsinom:

I. Shtonamſe po ovima zapovidma zapovida csiniti, shtolinamſe po iſtima zabranjuje.

II. Pokazachu razloghe, koinas mogu uztegnuti od zlocseſtih poxelenjah.

III. Datichu nauke za ne puſtitise u ovakva ergjava poxelenja.

I. Za razumiti tamacsenje ſverhu devete, i deſete zapovidi, kojeſu ſuprot poxelenju izdate, potribito jeſt naprid znati, da onno shto nas probugjuje na kakvo poxelenje, jeſt (*a*) Poxuda, illiti nika naravna polepnoſt, i nagloſt, koja ticse, i prighiba nashe ſerce, i volju, dabi poxelili kojegod ſtvari, koje josht ne imamo, a videſe kano dasu dobre, i nasladljive. Na priliku: Ti vidish, illi csujesh za kakva konja, vola,

(*a*) *Ariſt. l.* 1. *Rhet. c.* 21. & *S. Thom. in* 1. 2. *q.* 30. *art.* 1.

vola, illi za koju drugu ſtvar, kojatiſe dopada, pakse probugjujesh, daju s'voljom poxelish imati: Evo, ovo ganuche nutarnje, jeſt onna ukorenita polepnoſt, i nagloſt naravna, kojate probugjuje, da s'voljom onnu ſtvar poxelish, kojatise dobra csini, i viddi.—Komu probugivanju ako s'voljom priſtanesh, i poxelish onno imati, na shtose prighibash, tada recsena poxuda, polepnoſt, illiti nagnuche, koje u tebi osichash, hochetiſe za dobro, illi za zlo pripiſati: Akoli takvomu nagnuchu s'voljom ne priſtanesh, tada ono ſamo po ſebi, nechetise za dillo, vridno fale, illi shpota pripiſati, po cſemubi prav, illi kriv poſtao; jer ſama poxuda, nagnuche, illiti naravna polepnoſt, nedaje cinu, i valjanoſt, illi nevaljanoſt nashima dillima, nego volja: koja bivshi proſta, moxeſe za takvom poxudom, i nagnuchem poveſti, illiga odbaciti, i uztegnuti. Dabiſe pak volja nasha ne povela za zlim prignuchem, evo ima Zakon, ima razlog, skoimase moxe upravljati, dabi dobro obrala sliditi, a zlo odbacila.

Odkud, kada Bog zabranjuje poxelenje, ne zabranjuje ſvakojako poxelenje; nego ſamo onno, kojebiſe iz takvih nagnuchah porodilo, kojaſu ſuprot Zakonu Boxjemu, i pravomu razlogu: Imadebo takvih u nami gannuchah, illiti pohotenjah, koja niſu zla u ſebi, i zato ni zabranita: Kakonoje gannuche na

jiſtje, i pitje, na razlagenje, i na ſagrianje; buduch dasu ova za uzderxanje xivota potribita, dakle i s'voljom po naravnomu zaktivanju moguſe, brez griha, slobodno poxeliti.

Takoger, moxemo, a i duxniſmo duhovne, i ſpaſonoſne ſtvari nami xeliti, kakono David cseſto govorashe: (a) *Xelioſam ſpaſonoſje tvoje Goſpodine: i Zakon tvoj promishljanje moje jeſt.* Na shonas Duh ſveti i u drugomu miſtu opominja, govorechi: (b) *Xelite govorenja*, i ricsi *moje.* Pak opet veli; (c) *Prigite k'meni ſvi, koi xelite mene.*— Takosmo duxni, po zapovidi Boxjoj i nashima iskernjima xeliti ſpaſenje, xeliti dobra vrimenita, i radovatiſe njima, kad shto dobra imadu, naſtojechi, dajih tko ne uznemiri u njiovomu dobru illi duhovnomu, illi tileſnomu; kakonosmo i mi veseli, kad koje dobro imademo, i xelimo, da nas tko ne uznemiri, u takvomu poſidovanju.

Sama indi onnakva poxelenja jeſu zabranita, kojabiſe iz nagnuchah tilesnih u nami probugivala: Iz takvibo nagnuchah bivaju vehoma neuredna poxelenja: kakono iz poxude, i nagnucha na tilesna naslagenja, i na tuge ſtvari, uſtaju, i vishje putah bivaju poxelenja za tugim drugom, i za tugima ſtvarma po csemuſe velika nepravda iskernjemu csini; buduch da ka-

(a) *Pſal.* 118. 174. (b) *Sap.* 6. 12. (c) *Eccl.* 24. 26.

kakogod on hoche, damuſe zlo ne csini, tako hoche damuſe iſto i ne poxeli.—Komu zlochudnomu nagnuchu, dabi ljudi ne privoljili, i ne poveliſe za njim; evo Bog zabrani poxeliti tugju xenu, tugju kuchu, tugega slugu &c. Gdi imamo razumiti, da kakogodse zabranjuje tugja xena poxeliti, takoſe zabranjuje i csigod mux poxeliti, i ſva necsiſta dilla, od koismo u sheſtoj zapovidi govorili.—Kakono i po kuchi, po slughi i sluxbenici, i po volu &c. razumiuse zabranita poxeliti i ſva oſtala mala, i velika, kojaſu tugja, na priliku: Bashtina, blago, njiva, voche, doſtojanſtvo, poshtenje, i oſtala, koja na njega ſpadaju.—Niti je ovo odvishje, shtosu ove zabrane ſverhu poxelenjah izdate, ſudechi, dasu ſva ova, po sheſtoj, i ſedmoj zapovidi doſta zabranita; jer videchiſe ove zapovidi ſverhu dillovanjah nashih izvanskih izdate, dabi sh'njima kakogod iskernjemu ne nahudili, mogaobi gdi koi rechi: Akomi ni je slobodno ucsiniti priljubodinſtvo, illi kakvo drugo necsiſto dillo, jeſtmi barem slobodno to poxeliti; Drughibi rekao: akomi ni je slobodno ukraſti &c. jeſtmi slobodno tugju poxeliti ſtvar. Zato, bi potribito, daſe ove oſobite zapovidi ſverhu iſtih poxelenjah izdadu, dabi i sh'njima iskernjemu ne nahudili: (*a*) Iz poxelenjabo bi-

(*a*) *Matth.* 15. 19.

vaju ubojſtva, priljubodinſtva, bludnoſti, krage, kriva ſvidocsanſtva, psoſti i oſtala ſva zla.

Iſtinu kaxem, da onno nagnuche, i vlaſt za poxeliti shtogod, jeſtnam, iz naredbe Boxje, od naravi oſtavita, i s'nami rodita; alli bivshi ova vlaſt, i nagnuche, po grihu iſtocsnomu uzlochudito na toliko, (*a*) daje ſvaki vechma na zlo, nego na dobro prignit, nuz to, nemoxe tko rechi, damuje kano slobodno tilesna zla sliditi nagnucha, shtoga na to iſta narav njegova nanosi. Buduch da ſve onne poxude, i naravna nagnucha, iz koiſe na kakva zla poxelenja i posli Kershtenja primitog, probugjujemo, nisu u nami oſtavita, dajih slidimo; nego u za nashu kashtigu oſtala, i prigodu (*b*) za orvanje, i borrenje kakono s'neprieteljima nashima duhovnima, da njima, po milloſti Boxjoj neprivolivshi, i nje pridobivshi, slavu od pridobicha zasluximo.

II. Koima poxudama, i neurednima nagnuchima za neprivoljiti, evo razloghi, koinas mogu od njih uztegnuti.—Pervi razlog jeſt ovi, shto iz takvih neurednih nagnuchah, bivaju i poxelenja nerazloxna, koja ſviuh grihah uzrok poſtaju: buduch da Bog, zlu volju za iſto zlo dillo prima, kakono i dobru volju za dobro dillo, kano daje ucsinito, procinjuje. Tako: koi-

bi

(*a*) *Gen.* 8. 21. (*b*) *Trid. Seſſ.* 5. *in Decret. de pecc. orig. circa fin.*

bi tuge dobro po nepravdi xelio imati, bimuſe za toliki grih pisalo, kolik dabi ukrao csiegod ſtvari &c.—Ovoje ſamo razluesenje megju poxelenjima, i dillima izvanjskima, shto ova pod kashtigu i Boxju, i ljudsku padaju; a poxelenja, ſamo pod kashtigu Boxju dolaze (*a*) Onbo ſam ſerca, i paxelenja csovicsanska viddi, i poznaje.

Drughi razlog za uztegnuti zla poxelenja jeſt ovi, shto mi, po ovakvomu uztezanju, i neprivoljavanju tilesnima poxelenjima i prignuchima, bi veliko i neprocinito dobro poſidovali; buduch da brez zle volje nitibinamſe dilla, niti ricsi za grih piſale.—Kakogodbo volja nasha, pokripita milloſtjom Boxjom, i dillujuchi po Zakonu, i pravomu razlogu, jeſt kakono temelj, i uzrok ſviuh nashih dobrih dilah; tako iſta, odbacivshi milloſt Boxju, i xelechi shtogod ſuprot Zakonu, i pravomu razlogu, biva uzrok ſviuh nashih zlih dilah. Shto ſve iz ricsih Goſpodinovih moxemo razumiti, koje ovako recse: (*b*) „ Svitnjak tila tvoga jeſt oko „ tvoje. Ako oko tvoje bude csiſto, ſve „ tilo tvoje ſvitlo bitiche. Akoli pak oko tvo„ je bude zlocseſto, ſve tilo tvoje tavno biti„ che. Ako dakle ſvitloſt, koja u tebi jeſt, „ tmine budu: iſte tmine kolikeche biti?“

Gdi

(*a*) 1. *Reg.* 16, 7. (*b*) *Matth.* 6. 22, 23.

Gdi po *oku* (*a*) razumieſe ſerce, illiti volja ujedinita s'pametjom: a po *tilu* razumiuſe tilesna pohotenja, illiti nagnucha, kojaſe imadu po razlogu upravljati, dabiſe u csemugod ne privarila, i ne zabludila.—Odkud, ako ſerce, i volja nasha uzsliði razlog, i Zakon, i po njima ſva tilesna pohotenja bude upravljati, tada i ona, i ſva pohotenja, i dillovanja njezina bitiche csiſta, i ſvitla, jerbosu dobra: akoli volja, odbacivshi Zakon, i razlog, za ſamima tilesnima pohotenjima povedese, tada i ona, i ſva pohotenja, i nje dillovanja bitiche priguſte tmine, jerbosu u ſebi zlocseſta; buduch da pohotenja tilesna na drugo nas ne vuku, nego na ſama tilesna neuredna dilla. Dakle, da budu dilla uredna, i dobra, imaduſe po razlogu, i Zakonu upravljati, a ne iz ſamih slipih tilesnih pohotenjah, i nagnuchah dovershivati.

Trechi razlog za uztegnuti zla poxelenja jeſt ovi, shto iz njih neſamo ſvi grisi, nego i ſve nesriche od onud dolaze; recsebo S. Jakob: (*b*) *Odkud* bivaju *vojske i ſvadnje megju vami? nijeli iz poxelenjah vashih, koja vojuju*, i goſpodare u tilu vashemu? Tako djavli, pervo bivshi priliepi Angeli u nebu, poxelishe prilicsni Bogu biti, i evo taki u pakao ſpadoshe. Pervi csovik, bivshi u Raju zemaljskomu poxeli znati, shto iſti Bog znade, i taki poſtade podloxan ſmerti,

(*a*) *Tirin. Comment. in cap. 6. Matth.* (*b*) *Jacob.* 4. 1.

ſmerti, i ſvima nevoljama, koje i mi ſvi ſinovi njegovi i dan danashnji terpimo.—Iz nashih pak poſobnih neurednih poxelenjah, nek ſvaki promotri, u kolike je nesriche, i nevolje upadao, i poznatiche, daſumu njegova nerazloxna poxelenja ſve ove nesriche uzrokovala. — Tkoje kriv uboici, shtoje u toliku nesrichu i zlo upao? nego xelja oſvete. Tkoje bludniku kriv, shto toliku ſramotu, i poruganje podnoſi? nego njegova xelja za puttenim naslagenjem.— Tkoje kriv kradljivcu, shto tavnicu, i ſmert iſtu mora terpiti? nego poxelenje tugih dobarah.—Tkoje kriv lakomcu, shtoje toliko brixan, i shtoje skoro gol, gladan, i xedan? nego xelja blaga, koje xeli imati, a xaomuga je troshiti &c. Iz kojih slidi, da najvechma imamo csuvati ſerce nashe, daſe ne puſti u kakva tilesna, i zla poxelenja, nego daga na onna poxelenja upravljamo, koja dushi xivot daju, kakonas iſti Duh ſveti opominja govorechi: (*a*) *Sasvom pomnjom pazi ſerce tvoje* od zlih poxelenjah, *jer iz njega xivot* vicsnji dushe *izhoddi*; drugojacse puſtivshiga na ſvaka poxelenja, i nagnucha tilesna, kojasu neizbroena, bise napunili od ſvake verſti grihah, i takobi upali u vikovicsnje izgubljenje.

III. Na ova ſmúchujeteſe, moxe biti, dobre dushe, i govorite: Ah nesrichni mi! Te shtochemo csiniti? daklechemoſe ſvi izgubiti? Jer

(*a*) *Prov.* 4. 23.

Jer mloghe, i neizbroene misle, i pohotenja na razlicsite zloche, u nami osichamo, i chutimo: sa'bo dojde misao, i niko pohotenje, illiti nagnuche na puttene grihe, sad isto osichamo za tugima stvarma, sad na osvetu &c.—Alli dabisteše odvech ne smutili, sudechi, davamše svako pomishljenje, i onno nutarnje pohotenje, illiti nagnuche na kakvu zlochu, pishe za grih, imate znati, da, po nauku S. Ghergura, i S. Aug. jesu tri kano skalina, po koimaše stupa i dolazi na grih: Pervi jest mishlenje, illiti podticanje, kojenam dolazi illi od djavla, illi od tila, illi od svita.—Drughi skalin jest naslagenje, illiti dragost, kojase iz mislih u nami probugjuje—Trechi skalin jest privoljenje, koje biva onda, kad tko zla mishlenja, i podticanja omilluje, i u njimase s'voljom naslagjuje.—Dokste na pervomu skalinu, to jest, dokvamse same misle u pameti verzaju, a merskesuvam, i nijesuvam draghe, i kolikoje moguche odbijatejih, neboitese, jervamse takve misle nepishu za grih.—Takoger dokste i na drugomu skalinu, to jest, kad osichate u vami niko naravno naslagenje, illiti dragost, a ktomu neprivoljite, negose branite, ni tu josht ne grishite; jer (*a*) premdaje onno probugenje na naslagenje i na dragost jurve pocsetak griha, sasvim tim nepishe-

se

(*a*) *S. Aug. lib. 5. cont. Jul. & Hier. super Matth. lib.* 1. c. 14.

je za grih, doklemgodse volja tomu ſuprotivi.— Akoli tko omilluje kojagod tilesna probudita naslagenja, i k'njima s'voljom priſtane, jurve je ſtupio na trechi skalin, i ondaje upao i ſa grishio.

Dabiſe pak ſvaki mogao ucsuvati od upadka u grih od poxelenja, na ova ima paziti.— 1. Nekse ne puſti u takve misle, iz kojibi moglo zlo sliditi; jer koiſe povoljno u misle puſti, onnichese doiſlo i na dragoſt, i najposli na privoljenje lasno probuditi.—2. Valja bixati od onnakvih prigodah, kojenas probugjuju na zloeseſte misle, i poxelenja.—3. Nemojmo kadgod shtogod csiniti, shtobi bilo protiva pravomu razlogu, i nashoj ſvieſti, kojaſe vazda od Duha ſvetoga proſvitljuje, i opomina shto ima obrati shtoli odbaciti; zato i recse S. Pavao: (*a*) *Hodite u duhu, pak poxelenja tilesna nechete izvershivati.* To jeſt: (*b*) Hodite, i xivite ne po nagnuchu tilesnomu, niti po varravomu ſvitovnjemu naslagenju, niti po nagovaranju, i navagjanju djavaoskomu; nego xivite po nadahnuchu Duha ſvetoga, i tako lasnochete tilesna vasha prignucha, i poxelenja pridobiti, i nechetese za njima povagjati.—Csemu bitiche vehoma korisno, ako ochuchenja nasha uzpedipſajemo: kakono ocsima ne davshi zlo gledati, ushima

(*a*) *Ad Galat.* 5. 16. (*b*) *Tirin. Comment. in cap. Epiſt. ad Gal.*

shima ne davshi slishati, uſtma ne davshi kushati &c. Ovabosu ochuchenja kano jedne najblixnje prigode iz kojise probugjuju u nami zla nagnucha, a iz nagnuchah pomishlenje, a iz pomishlenja naslagenje, a iz naslagenja probugjujemoſe, i vishje putah padamo u iſto privolenje; bilo posli ovo dillom izvanskim izpunito, illi ſamo u volji oſtalo, ſvejednoje.

Najposli, za moch branitiſe od tilesnih mishlenjah, i poxelenjah, cseſto Duha ſvetoga u pomoch s'vruchom mollitvom zazivajmo, dabinam dao pomoch protiva tolikomu nasertanju nashih duhovnih neprieteljah, i dabinas naucsio, skoimbi oruxjem nje mogli pridobivati; buduch dasmo toliko slabi, (*a*) da nismo moguchi ni pomisliti kojegod dobro, nego ſvu vridnoſt nashu od Boga imademo csekati: dakle od njega prosimo pomoch za ne paſti u grihe od poxelenjah, koja po devetoj, i deſetoj ſvojoj zapovidi zabranjuje; jer ucsuvavshiſe od zlih poxelenjah, lasnochemoſe i od zlih dilah ucsuvati, i takochemo ſve oſtale njegove zapovidi csitavo obsluxiti, a nami xivot vicsnji zasluxiti. Amen.

GO-

(*a*) 2. *Corint.* 3. 5.

GOVORENJE JEDINO.

OD CERKVENIH ZAPOVIDIH.

Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus. Matth. 18. 17.

Ako tko Cerkvu ne uzslusha, nektije kano nevirnik, i ocsitnik.

Csuliſte, i razumili iz dosadashnjih Govovenjah, shtonam i kojanam Bog zapovida csiniti, illi oſtaviti: ſada od potriibe jeſt znati shtonam i Cerkva ſveta zapovida; zato duxnoſt moja donoſi, davam i od njezini zapovidih govorim, dabismoſe i ove naucſili obsluxivati: jer kolikosmo duxni Boga slushati, i njegove zapovidi obsluxiti, tolikosmo duxni i Cerkvu njegovu slushati, i nje Zapovidi obsluxiti. Duxnismo Boga slushati, i njegove zapovidi obsluxiti; jer On bivshi najvechi Goſpodar ſverhu ſvega, Stvoritelj nash, i Otac nash, ima najvechu i oblaſt ſverhu nas, tako, damuſe imamo u ſvemu podloxiti, i ſve uredbe njegove obsluxiti: Alli jerbo i Cerkva ſveta iſtu Boxju oblaſt ima ſverhu nas; buduch daje ona njegova Zarucsnica, i Mater nasha: zatosmo duxni i njoj podloxni biti, i nje zapovidi obsluxiti; (*a*) jer koi Cerkvu slusha i poshtuje, iſtoga Boga slusha i poshtuje, a koi Cer-

(*a*) *Luc.* 10. 16.

Cerkvu ne slusha, niti poshtuje, onni ni Boga ne poshtuje. Zato i recse Isukerst: *Aka tko Cerkvu ne uzslusha, nekti bude kano nevirnik, i ocsitnik.*

Mleghesu, i razlicsite zapovidi, i naredbe Cerkvene, porad razlicsitih stanjah izdate, u koimase ljudi nahode: nishtanemanje pet njezini zapovidih opchenim, i obicsajnim nacsinom brojese, koje svaki kerstjanin, doshavshi u razum, duxan jest znati, i obsluxiti.—Iz megju kojih ova jest— 1. Naregene od Cerkve svecsane dneve posveti. 2. U Nedi'ju, i u ostale zapovidne svetkovine Missu poboxno slushaj—3. Postove u odredite dneve obsluxi: a u Petak, i u Subotu meso nejidi—4. Izpovidise najmanje jedan put u godini danah prid tvoim vlastitim Pastirom, i okolo Uskersa pricsestise.—5. Ne piruj u zabranito vrime.—Od perve, i drughe Cerkvene zapovidi, nechu ovdi govoriti, sudechi, da se mogu dosta iz treche Boxje zapovidi razumiti, gdisam besidio od svetkovanja, i Misse poslushanja. Od ostalih pak zapovidih ovdi u kratko hochu besiditi:

I. Od Posta.

II. Od godishnje Ispovidi, i uskershnjega Pricsestja.

III. Od zabrane Pira.

I. Post, jest jedno uzderxanje, kojese dvostrukim nacsinom moxe razumiti; jedan put du-

duhovnim, a drughi put tilesnim nacsinom. Poſt duhovnim nacsinom razumit jeſt uzderxa. nje od grihah, kako recse S Aug. (*a*) „ Poſt, „ veli, veliki i opcheni jeſt uzderxatiſe od zlo„ chah, i nedopushtenih poxelenjah ſvitovnjih, „ to je izverſtit i pravi Poſt. “ Shto i S. Baſilio govori: *Pravi*, veli, *Poſt jeſt od ſviuh zlochah biti daleko*

Poſt tilesnim nacsinom imenovat, jeſt uzderxanje od jiſtja, i pitja : ovakvi Poſt, jedan je naravni, a drughi cerkveni.—*Poſt naravni* jeſt uzderxanje od ſvakoga jiſtja, i pitja, kojebi i za iſti lik bilo. I ovakvi Poſt iziskujeſe za Priceſt.—*Poſt Cerkveni* zaderxajeſe u jedinomu na dan jiſtju do sitoſti okolo pol dana ; i to s' poſtnima jecxecima, uzderxavshiſe i od iſtoga bieloga ſmoka, kakonoſu jaja, mliko, sir, i maslo: Shtose pak s'ovima ſada sluximo, to je s'Vichem Priposhtovanih Biskupah ucsinito, porad pomanjkanja cseſtje putah poſtnih ſtvarih.—Takoger obicsaj jeſt, i Cerkva ne zabranjuje, da i u vecser shtogod jidemo; alli to verlo tanko, i mallo ima biti. I na ovi nacsin imadese poſtiti 1. Korizma. 2. Csetvore Quatre. 3. Dnevi Nadvecsernji prid nike Svetkovine. Sride, i Petki po Nediljah Prishaſtja Goſpodinova. U Petak pak,

i

(*a*) *S. Aug. Tr.* 17. *in Joann. relatus c. Jejunium* 25. *de conſecr. diſt.* 5. *Et S. Basil. Hom.* 1. *de Jejunio.*

i Subotu imamoſe od meſa uzderxati; allinamje slobodno priko dan vishje putah od poſtnih ſtvarih jiſti, akoſe nebi zapovidni Poſt u ove dneve dogodio.

I na ovi nacſin, govorechi od Poſta Cerkvenoga, duxniſu ſvi Kerſtjani pod ſmertni grih u odredite dneve poſtiti, pocsamshi od dvaeſt i jedne godine poragjaja ſvoga: kolbo nisu 21. godinu ſvershili, premdasu duxni od meſa uzderxatiſe; nishtanemanje, ako niſu Zavitom poſtiti zaduxiti, moguſe s'poſtnima jecxecih vishje putah na dan prokripljivati — Megjuto, bivshi S. Cerkva milloſtiva Matti, koja razumie potribe ſvojih ſinovah, neche, da i mi, koiſmo na ſtarie godine ſtupili, moramo, u najvechoj potribi, i s'ocsitim kvarom xivota nashega, poſtiti. Kakono: kadbi tko bio boleſtan, illi verlo ſtar, illi xene noseche, i doeche djecu, illi onni koi teshke poslove rade, illi takvi ſiromaſi, koi nebi shta imali, sh'csimbiſe jedan put na dan do ſitoſti mogli najiſti &c. Zato, S. Cerkva, svima ovima milloſtivo olakshaje Poſt, nikima od ovih dopushtajuchi illi vishje putah s'poſtnima jecxecih na dan pokripljivatiſe, illi i meſo iſto blagovati. Pacse, iſta i zdravima dopushta meso jiſti; alli na ovi nacsin: (*a*) Da ovakvi imadu pokazati—1. Temeljne uzroke, i razloghe porad kojih

(*a*) *Benedict. XIV. An.* 1741. *Epiſt. ad om. Cathol. Eppos.*

kojih ishtu ovo dopushtenje.—2. Dobivshi oni oblaſt (od Biskupa) u Poſt meso jiſti, duxniſu na ovo paziti, da jedan ſamo put nadan jidu, kano i onni koi poſtne jecxeke blaguju; a na vecser, ne shtogod od mesa, nego od poſtne ſtvari, skojomse poſtni ljudi dobre i bojazne dushe sluxè na vecser, moguh uzeti i jiſti —3. Koi imadu oblaſt meso u Poſt jiſti, nijim slobodno s'meſom ribu mishati —Najposli, duxniſu Poſt z'drughima dobrima dillih popuniti: na priliku, s'mollitvom cseſtjom, i lemozinom vechom.

Na ova mogljbi niki rechi: Csemuje taj Poſt? On kvari zdravje: a i onako Isukerſt recse: (a) *Ne shto unilazi u uſta, oskvernjuje csovika: nego shto izilazi iz uſtih, to oskvernjuje csovika*, indi nismo duxni poſtiti. — Alli odgovaram, da Poſt ne kvari zdravje; jer shtiemo, dasu dugacskoga xivota bili, koisu poſtili: akolibi pak on i nahudio shtogod mallo zdravju, zato ni je zao, nitiſe on zato nami naregjuje shtobi zle bile nike ſtvari, kadbiſe u poſtne dneve jile; negose Poſt zato naregjuje, dabi mi za ljubav Boxju od takvih jizbenah uzderxajuchiſe, shtogod terpili, i po tomu nas, i nasha prignucha, i zla poxelenja pedipſavali, a na kripoſti ſvete probudiliſe: ovaboje ſva ſverha Poſta ſvetoga, da po njemu zloche izkore-

(a) *Matth.* 15. 11.

nemo, a kriposti svete dobiemo, i plachu nebesku zasluximo i primimo ; kako ista Cerkva sveta u Korizmi pod Missom piva, govorechi : Boxe (*a*) *Koi tilesnim postom zl che uzbiach, pamet uzdixesh, kriposti blagodarish, i darove.* Dakle pottibito je postiti.

II. Istina jest, da S. Matti Cerkva xeli, dabise mi vishje putah u godini danah izpovidali, i ranili prisvetim Oltara Sakramentom, kakonosu pervashnji Kerstjani csinili iz pocsetka ovoga novoga Zakona, kakose enno u Dillih Aposhtolskih shtie, (*b*) da oni svaki dan biau stalni u poslushanju nauka Aposhtolskoga, i u opchenju razlomljenja kruha, to jest, (*c*) u primanju Tila Isusova.—Na koje opchenje illiti primanje Tila Isusova, liepobi bilo, dabi i mi csesto pristupali, recsebo S. Ambr. (*d*) *Ovoje kruh svakdanji; uzmiga svaki dan, da ti svaki dan pomogne.*—Megjuto, na ovo svakdanje blagovanje prisvetoga Tila Isusova niti nas sveta Cerkva duxi, nitinam isto zabranjuje, koibise brez griha nashli, kakose iz ricsih S. Aug. moxe razumiti, koi ovako recse : (*e*) „ Svaki dan Tilo „ Isusovo uzimati niti falim, niti korim, alli „ dabi se svake Nedilje primalo, nagovaram, i „ po-

(*a*) *Præfat. Quadrages.* (*b*) *Act.* 2. 42. (*c*) *Tirin. Comment. in Act. Apost. c.* 2. (*d*) *S. Ambr. lib.* 5. *de Sacram. c.* 4. (*e*) *S. Aug. Can. Quotidie de Consec. dist.* 2.

„ ponukujem: akobi megjuto dusha brez griha „ bila, nitibi imala volju grishiti. "

Nishta nemanje, ovo S. Cerkva ſvima Kerſtjanom, koiſu u razum doshli, kruto zapovida, dase imadu bar jedan put u godini danah izpoviditi, i pricseſtiti.—Koja dvoſtruka Zapovid, u jednomu Opchenskomu Saboru Rimskomu, bi s' ovima ricsma izdata: (*a*) „ Svaki obadva ſpo- „ la pravovirni, posli kako na godine razuma „ dojde, ſve ſvoje grihe bar jedan put u go- „ dini virno nek izpovidi vlaſtitomu Misniku: i „ nareditu ſebi pokoru po ſebi nek naſtoji izpu- „ niti, primivshi priklonito najmanje na Uskers „ Sakramenat Tila Isuſova: vech akobi iz vi- „ cha vlaſtitoga Misnika poradi kakvoga iſtini- „ toga i razloxnoga uzroka za koje vrime od „ ovoga primanja ſudio uzderxatiſe: drugojacsé „ i xiv od ulazka Cerkve imaſe zabranit, i mer- „ tav kerſtjanski nejmase pokopat. " Gdi imamo znati—1. Da po imenu vlaſtitoga Misnika, razumieſe Paſtir duhovni, skoimu drago imenom on zvaoſe; illi miſto Paſtira sluxbu csinio: Kakono i po puku, razumiuſe neſamo onni, koi u csiegod Xupi s'kuchom pribivaju; nego i ſvi onni, koisu u takvomu miſtu, ne imajuchi gdigod, illi na blizu, oſobitoga Paſtira: jer kakogod jedan duhovni Paſtir ſvima u ſvojoj Xupi pribivajuchim sluxi, tako, i ſvi ovi duxniſu njemu

(*a*) *Later. IV. cap. Omnis de Poenit. & Rem.*

podloxni biti.—2. Da, premda Cerkva neodredi vrime, u kojebiſe godishnja Iſpovid imala cſiniti; ſaſvim tim, jerbo Uskershnje Pricseſtjenje odredi, podobno, i potribito jeſt, daſe i Iſpovid onda ima ucsiniti, da tko pervo ucsinivshi Iſpovid, i od nje Pricseſtje na daleko raſtavivshi, ne primi kakogod nedoſtojno ovi priſveti Sakramenat.

Ovo pak Uskershnje Pricseſtjenje, ne razumieſe, da ima ſamo biti onni iſti dan Uskersnucha Goſpodinova; nego moxe biti, kakono i biva, u ſve onno vrime, koj ſe po Biskupu obicsaje pervo, i posli Uskersa na to odrediti—Odkud, koiſe nebi u ovo odredito vrime od Nedomnje pricseſtio, nego pervo, illi posli, brez uzroka, nebi ovu zapovid obsluxio.—Kakono, i onni nebi ovu zapovid, godishnje Ispovidi, i Uskershnjega Pricseſtjenja, obsluxio, koibi, brez dopushtenja ſvoga vlaſtitoga Paſtira, prid drughim Misnikom izpovidioſe, i po njemu Pricſeſtjenje primio: (*a*) Svakibo prid ſvoim vlaſtitim Paſtirom bar jedan put u godini imaſe izpoviditi, i od njega Uskershnje Pricseſtjenje primiti: illi akobimu Paſtir hjegov dopuſtio, mogaobiſe kod drugoga Misnika izpoviditi, i priceſtiti.—Takoger, ni onni nebi izpunio ovu zapovid, koibiſe u grihu ſmertnomu pricſeſtio, recsebo S. Pavo: (*b*) *Nek izkuſha ſebe*

(*a*) *Ex Later. IV. cit.* (*b*) 1. *Corint.* 11. 28.

ſebe iſtoga csovik (jeli brez griha) *i tada od kruha onnoga nek blaguje.*

Olim ove godishnje zapovidne Ispovidi, i Uskershnjega Pricseſtjenja, ima takvih dogagjih, u kojesmo duxni izpoviditiſe, i pricseſtiti vishje putah: Kakono 1. Kadbi tko hotio drugoga Sakramenta primiti, napriliku: Krizmanje, akoje veliki, illi Pomazanje poslidnje, illi Red, illi Xenidbu. 2. Kadbi tko bio u velikoj boleſti, illi u ſvakomu drugomu poghibljenju xivota.—Od priprave pak za Ispovid, i Pricseſtenje kazaoſam doſta, govorechi od Sakramenta Pokore, i Tila Iſuſova.

III. Po Piru razumieſe slava ſvatbena, kojaſe obicsaje porad novoga zarucsnika, i zarucsnice csiniti, to jeſt, nje ocsito blagoſivajuchi, zarucsnicu ſveſeljem u kuchu zarucsnika ſprovodechi, igre, csaſti, i oſtala obicsajna ſvatbena veselja csinechi.

Po zabranitomu pak vrimenu, u koje ni je slobodno Pir csiniti, razumieſe onno, (*a*) kojeſe broi pocsamshi od Prishaſtja Goſp. nashega Isukerſta thia do Vodokershta; a drugo pocsamshi od Csiſte Side thia do Osmine Uskershnje, s'iſtim dnevom. Odkud, kadaſe u ova vrimena Pir zabranjuje, imaſe razumiti, daſe onna slavna, i csastna ſvatba, illiti Xenidba zabranjuje.

(*a*) *Trid. Seſſ.* 24. *c.* 10. *de Reform. Matr.*

Jer (*a*) onna ſama xenidbena pogodba, koja ima prid vlaſtitim Parokom, i Svidocima biti, u ſvako, i u ovo iſto zabranito vrime, z'dopushtenjem Biskupa, moxese csiniti i dovershiti: Alli s'ovim razlucsenjem od drughih vrimenah, daſe u ovo zabranito vrime nejma s'obicsajnim nacsinom vincsanje blagoſloviti, niti zarucsnicu u kuchu zarucsnika slavno pratiti, niti oſtala ſvatbena veſelja csiniti.

Opazenje ſverhu cerkvene Deſetine.

Deſetina, illiti Deſetak (*b*) razumieſe ſviuh plodovah, i dohodakah pravedno doſtignutih, deſeti dio, koiſe Bogu, za priipoznanſtvo njegovoga najvechega, ſverhu ſviuh ſtvarih goſpodarſtva, priſtoi, parad uzderxanja cerkvenih Sluxbenikah.

Ova rics *Deſetak*, jeſt jedno priſtaro ime: (*c*) buduch daje csak josht Abram Patriarka Melkisedeku velikomu Misniku deſeto dao. (*d*) Shto i posli puku Izraelskomu Bog zapovidi csiniti. U pocsetak pak ovoga novoga Zakona, premda Goſp. Isukerſt ne izdade ocsitu od Deſetka zapovid; ſasvim tim, jerbo Aposhtoli, i ſvi oſtali Sluxitelji Cerkve ſvete, i Pripovidaoci Evangeoski potribovashe, i potribuju imati xivljenje vri-

(*a*) *Trid. Seſſ.* 24. *in Declarat.* (*b*) *Eſt in re Communis, & deducit. ex Trid. Seſſ.* 25. *de Reform. c.* 12. (*c*) *Gen.* 14. 20. (*d*) *Exod.* 22. 29. *Item Levit.* 27. 30. *& ſeq.*

vrimenito; zatoim pokaza, da, iz podanja, illiti dilenja pravovirnih, ſvoju ranu, i vrimenito xivljenie imadu csekati, govorechi: (*a*) *Doſtojan jeſt poslenik rane-ſvoje.*—Pak opet recse: *Doſtojan jeſt poslenik plache ſvoje.* Na koje podanje, i dilenje, dabiſe puk pravovirni, u ime Pripovidaoçah Evangeoskih, i oſtalih Sluxiteljah cerkvenih, probudio csiniti, ovako S. Pavao govorashe: (*b*) *Tko ikada vojuje ſvoim troshkom?.. Akosmo mi vami duhovna* dobra *ſiali* illiti sluxili, *jedalije mlogo, akobi mi tilesna vasha* dobra *xeli* i uzimali? .. *Neznateli*, veli, *da, koi u Svetishtu poshuju, koja od Svetishta jeſu, blaguju; i koi Oltaru sluxe, bivaju s'Oltarom dionici? Tako i Goſpodin* (Isukerſt) *naredi ovima, koi Evangelje pripovidaju, od Evangelja xiviti.*

Alli, posli kako Cerkva ſveta od progonſtvih opocsini, i Kralji iſti, i Ceſari obratishese na Viru i Zakon Isukerſtov, ſvichem, i ſpotvergenjem iſtih Kraljah, i Ceſarah, odredi, daſe ima od ſviuh plodovah Deſetak njoj davati.—Shto pak vidimo, daſe ovi Deſetak u ſvakoj Derxavi, illi miſtu, Cerkvi ne daje, zato ne imamoſe ſmuchivati; jer moxemo ſuditi, daſe Cerkva, i Kralji u tomu dobro razumiu: nego na ovo imamo motriti i paziti, da Deſeto od ſviuh zaktivatih ſtvarih podpuno, i virno brez ſvake privare, i u-

(*a*) *Matth.* 10. 10. *Et Luc.* 10. 7. (*b*) 1. *Corint.* 9. 7. 11. 13. 14.

ukrachivanja izdajemo; buduch danam isto I Sabor Tridentinski zapovida csiniti: (a) Kadbo od ovih, Cerkvi duxnih Desetkah govori, pritisse s'istim prokleſtvom, i s'neodrishenjem onnima, koibi takve Desetke ukratili, zabranili, illi sebi uzeli. Dakle dajuchi Desetak od vashih dobarah, dajtega csitavo, i virno brez svake, privare, to jest, ne ukrachujte shtogod od njega, niti izbirajte shtoje slabie, i ruxnie, nego dajte onnako, kakovamje Bog dao, dabivam i u napridak vash rad i posao blagosovio.

Evo N! ovosu onne cerkvene Zapovidi i Uredbe, kojesmo josht od ditinstva nashega, u ovih stranah poznali: zato i govoriosam ovdi od njih, dabistejih boljma razumili, i nastojali nje podpuno obsluxiti; jer obsluxivshi ove, i onnechemo Boxje Zapovidi lashnje obsluxiti, buduch da shtonam Bog zapovida, to i Cerkva hoche da obsluximo; a shtogodnam Cerkva naregjuje, to i Bog hoche da csinimo: dakle obsluxivshi cerkvene Zapovidi, obsluxitichemo i onne Boxje, i takochemo njemu kano Otcu, a Cerkvi kano Materi ugodni biti, i po tomu spasenje nashe dostignuti. Amen.

NAUK

(a) *Trid. Seſſ.* 25. *c.* 12. *de Reform.*

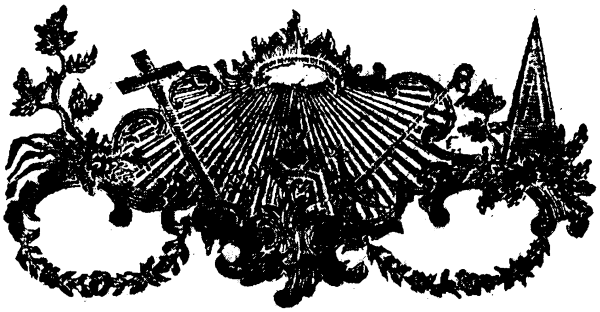

NAUK
OD
MOLLITVE.

GOVORENJE I.
OD MOLLITVE U OPCHENI.

Oportet ſemper orare, & non deficere. Luc. 18. 1.

Potribitoje uvik molliti, a nepomanjkati.

Posli Naukah, kojeſte imali od Vire ſvete, od ſedam ſveti Sakramenatah, i od deſet Boxji Zapovidih, slidi, davam Nauk dadem i od Mollitve ſvete, nebiliſe ſvi na nju cseſto probugivali, i nje ſe kruto prifatili: Mollitvabo jeſt jedno neprocinito dobro i blago nashe kerſtjansko; buduch daſe shnjom priblixujemo iſtomu Bogu, i pushtjamoſe sh'njim u milloſtivi, i dvorni razgovor,

vor, skoim, ſadga za Stvoritelja, i najvechega Goſpodara nashega izpovidamo, i njemu duxno poshtenje, i poklone pokazujemo; ſadmu zafaljujemo na ſviuh dobrocsinſtvih njegovih, i opet proſimo milloſt, i pomoch njegovu u ſvima nashima duhovnima, i tilesnima potribama, kojunam iſti Spaſitelj s'velikim pouzdanjem obecha govorechi: (a) *Ishtite, i datichete vami: traxite, i najtichete: kucajte, i otvorichete vami.* Pak opet recse: (b) *U iſtinu, igovorim vami, ako shto uzproſite od Otca u me moje, datiche vami.* Iz kojih moxemo razumiti, da kojagod Bog od csovika prama ſebi iziskuje csiniti, kakono posluh, ljubav, poshtenje, zafalnoſt &c. ova csovik po Mollitvi moxe dovershiti: a kojagod csovik od Boga xeli dobiti, kakono milloſt njegovu, oproshtenje grihah, branu od neprieteljah duhovnih, i tilesnih &c. evo ſva ova po Mollitvi takoger moxe izproſiti. — Shta rad doſtojno, i potribito jeſt, daſe mi od Mollitve ſvete pomnjivo razgovorimo, dabiſe naucsili, kako valja dobru i valjanu Mollitvu csiniti, po kojojbi i Bogu zadovojili u onnima, koja od nas prama ſebi iziskuje, i nami po iſtoj izprosili, koja od njega xelimo. Za koju ſverhu ukazati hochu:

(a) *Matth.* 7. 7. (b) *Joan.* 16. 23.

I. Shtoje Mollitva, i kolikonamje potribita.
II. Skakvim nacsinom imamo csiniti Mollitvu.
III. Shto imademo od Boga molliti, da budemo uslishani.

I. Troſtrukim nacsinom Mollitva moxeſe razumiti: Jedan put razumieſe (*a*) za ſvako dobro i ſveto dillovanje.— Drughi put Mollitva uzimaſe za pofalu, skojom Boga slavimo, i njemu na dobrocsinſtvih zafaljujemo.— Trechi put uzimaſe Mollitva za proshnju, kada koju poshtenu, i podobnu illiti priſtojnu ſtvar od Boga ishtemo. Nishanemanje, Mollitva od ſvake verſti u ſebi promotrita, jeſt jedno *Uzdignuche pameti k'Bogu*: koje biva, kadmuſe ſercem i dushom klanjamo, kadga falimo, illi kadmu za primita dobrocsinſtva zafaljujemo, illi kad od njega pomoch proſimo, i kad nas, i ſva nasha njemu na poshtenje prikazujemo. Shto dvoſtrukim nacſinom moxe biti.—1. Nutarnjim: to jeſt, kada ne ricsjom, nego ſamom pametju, i ſercem Boga illi falimo, i njemu ſvaku slavu xelimo; illi kadmu zafaljujemo; illi kad od njega shtogod prosimo &c. I ovakva Mollitva zovese *pametljiva*, jerbose ſamim promishljanjem pameti dovershuje, od kojechu u ſvomu miſtu govoriti.—2. Izvanskim nacsinom Boga falimo, njemu zafaljujemo &c. kada ricsjom izgovaramo, i kano tomacsimo onno po-

bo-

(*a*) *Navarr. in cap. Quando, ſeu Enchirid. de Oratione.*

boxno, prama Bogu, nutarnje ganuche, skoim xelimo njega faliti &c. Ovakva pak Mollitva ismenujese *ricsna*, illiti *glasna*. — Gdi imamo razumiti, da, kakogod Mollitva pametljiva illiti nutarnja, tako i ova izvanska, illiti glasna, ima s'uzdignuchem pameti biti; buduch da brez ovoga uzdignucha sam glas, i ricsi nishta nebi koristile, kakonoje i odavna recseno:

Ako pamet ne uzmolli,
zaluduse jezik lomi.

Zato i pokara Isukerst Farizee, koi samo ustma, a ne sercem moljashe, govorechi: (*a*) „ Licumirci: dobroje prorokovao od vas Isaia, „ govorechi. Puk ovi ustma mene poshtuje: „ serce pak njiovo daleko jest od mene.“

Na dilje, Mollitva ricsna, illiti glasovita razdiljujese u ocsitu, i posobitu — Mollitva *ocsita* jest onna, kojase od Cerkve po Redovnicima csini: takvesu onne Mollitve, koje Redovnici svaki dan illi u Cerkvi, illi i izvan Cerkve duxnisu izvershiti: illi kad Misnici Posvetilishte Bogu u Missi prikazuju &c. — Mollitva *posobita* jest onna, koju tko sam po sebi na poshtenje Boxje za sebe, illi za drugoga csini: Na priliku, kad Krunicu, illi drughe poboxne Mollitve govori.

I ovako iztomacsita Mollitva, svima Kerstjanim, koisu u razum doshli, svakom po svomu

sta.

(*a*) *Matth.* 15. 7. 8.

ſtanju, jeſt vehoma potribita. — 1. Jerbò ovo Goſpodin Isukerſt zapovida, i ſobom potvergjuje. — 2. Porad nashega ſiromashtva, i nevridnoſti. — 3. Porad najvechega Boxjega doſtojanſtva, i goſpodarſtva ſverhu ſviuh ſtvarih. — 4. Porad neizbroenih Boxjih prama nami dobrocsinſtvih.

Velim, danamje potribita Mollitva, i duxnismo Mollitvu csiniti, jerbo to Isukerſt zapovida, i ſobom potvergjuje, kad govori: (*a*) *Potribi:oje vazda molliti, a ne pomanjkati.* I: *Bdijte u ſvako vrim: mollechi.* A S. Pavo govorashe: (*b*) *Brez priſtanka mollite.*—Niti ſamo ricsma, Isukerſt, udiljnu Mollitvu priporucsivashe, negoju i ſobom iſtim za izgled cseſto csinjashe; buduch da vechi dio xivota ſvoga na Mollitvi provede. On (*c*) prinochiva na Mollitvi, i u ſvakomu miſtu, i pervo ſviuh poslovah Mollitvu vazda csinjashe: Kakono, mollio jeſt u Cerkvi, u puſtinji, u planinah, i u poſobnih kuchah: mollio je prie obranja Ucsenikah: mollioje pervo ſviuh csudesah, koja csinjashe: mollioje prie Kershtenja: mollio je prie priobrazenja, i mollio je u vertlu prie muke ſvoje &c.

Alli ovdi imamo znati, da, iz ovih Gospodinovih ricsih, i ovima prilicsnih, skoimaſe ſveudiljna Mollitva zapovida i priporucsuje, neslidi, da mi moramo vazda na kolinih klecsati, ſve

(*a*) *Luc.* 18. 1. & c. 21. 36. (*b*) 1. *Theſſal.* 5. 17. (*c*) *Luc.* 6. 12.

ſve Krunice govoriti, ſve Miſſe slishati, ſva dilla od ljubavi ſvaki csas csiniti &c. Buduch, da ovo po nashemu ſtanju ni je moguche obsluxiti; nego doſtaje, da vazda pripravnu volju na Mollitvu imamo, da vazda dilla od ljubavi xelimo csiniti, da Boga ljubimo, daga xelimo viditi, i ſva nasha mishlenja, govorenja, i csinjenja na poshtenje, i falu njegovu da odlucsimo csiniti, kako nas i Aposhto ucsi, govorechi: (*a*) *Illi jili, illi pili, illi shtogod* drugo *csinili, i govorili: ſva na slavu Boxju csinite.*

Nishta nemanje, na dneve, i vrime imamo paziti, u kojeſmo vechma, illi manje duxni Mollitvu csiniti: Kakono u jutru, u podne, i u vecser doſtojno, i pravedno jeſt, da mi niko mallo vrime za Mollitvu oberemo, skojombiſe Boga ſpomenili, njega proslavili, i od njega pomoch prosili.—Takoger vechma, i za duxje vrime duxniſmo u dneve ſvecsane Mollitvu csiniti, negoli u poslene dneve: Zatobosu ſvecsani dnevi odrediti, da u nje duhovna dilla cſinimo.

Ima i drughih dogagjajih, u kojesmo duxni Mollitvu csiniti. Kakono — 1. Za dobiti izgubitu milloſt.—2. Kadsmo u poghibili za izgubiti milloſt Boxju.— 3. Kadsmo u poghibili vlaſtite ſmerti.— 4. Kadje iskernji u kakvoj potribi duhovnoj, a drugojacsje nebimu mogli pomochi, nego po Mollitvi.— 5. Kadje Kraljevſtvo, illi

(*a*) 1. *Corint.* 10. 31. & *Col.* 3. 17.

illi jedna Opchena u kakvoj potribi, i poghibili duhovnoj, i.li tilesnoj. Sverhu toga josht iz csetiri uzroka poragjase duxnost Mollitvu csinlti. —1. Iz osobitoga csiegod stanja: Takvisu svi od svake verstì Redovnici, koi porad Redovnishtva, illi i porad cerkvenih nadarenjah postaju duxni cseftje, i duxje na Mollitvi stajati.—2. Iz zavita, to jest, kad tko zavituje koju Molìitvu govoriti.—3. Iz pogodbe, illiti obechanja, to jest, kad tko obecha, dachese za koga molliti.—4. Iz naregenja i zapovidi: Na priliku, kad stareshina, illi Izpovidnik naredi koju Mollìtvu.

Rekaosam, danam je potribita Mollitva porad nashega siromashtva i nevridnosti: (a) Jer mi nismo vridni ni pomisliti, illi ucsiniti kojegod dobro, kojebi dostojno slave nebeske bilo; nego sva nasha vridnost, i zadovoljnost od Boga dolazi, i sva od njega po Isukerstu primamo: shto pak od Boga po Isukerstu primamo, to sama Mollitva izprosi.—Istina jest, da mi milosti Boxje po Sakramentima svetima primamo: alli i Sakramenti isti ne dajuse, nitise sluxe brez Mollitve. Indi, jerbo mi svaka po Mollitvi od Boga dobivamo, kojaje takoger dar Boxji, slidi, da kolikonam je milost, i pomoch Boxja, porad nashe nevridnosti, potribita, tolikonam je i Mollitva potribita; milost pak, i pomoch Boxja

(a) 2. *Corint.* 3. 5.

Boxja na toliko jeſtnam potribita, da brez nje nikakva dobra dilla nismo vridni ucsiniti, niti brez nje moxemo ſpaſeni biti: dakle i Mollitva jeſtnam toliko potribita, kolikonam je milloſt i pomoch Boxja potribita; jerbo ovu po ſamoj Mollitvi zasluxujemo, i primamo. Shtoſe iz nauka S. Aug. razumie, kad ovako govori: (*a*) „ Nevirujemo, veli, koga na ſpaſenje brez zva„ nja Boxjega dojti. Ni jedan pak pozvat ne„ moxe ſpaſenje ſvoje drugojacsje, nego z'Bo„ xjom pomochu dillovati. A pomoch nitko „ drugojacsje, nego mollechi moxe zasluxiti.“

Na iſti nacsin potribitanamje Mollitva porad Boxjega doſtojanſtva, i ſtareshinſtva, koje ima ſverhu nas, i ſverhu ſviu ſtvarih Jerbo iz ovoga najvechega doſtojanſtva, i ſtareshinſtva slidi, damuſe imamo klanjati, njega faliti, njemu zafaljivati, davatimu poshtenje, prikazivatimu poſveṭilishta, i od njega ſvaku pomoch proſiti.— Bog od nas potribe nejma, kako veli David: (*b*) *Rekaoſam Goſpodinu: Bog moj jeſi ti, jerbo dobarah mojih neporibuesh.* Alli mi od njega, i od njegovih dobarah potribu imamo: (*c*) *Zashtoboje on ucſinio nas, a ne mi nas:* I (*d*) ſviſmo u ruki njegovoj, kano blato u ruki loncsara. Dakle bivshi Bog toliki nash Goſpodin, oſtajemo duxni mollitiſe njemu.

Naj-

(*a*) *S. Aug. de Eccleſiaſt. Dogmat.* (*b*) *Pſal.* 15. 2. (*c*) *Pſal.* 99. 3. (*d*) *Sap.* 7. 16. & *Eccli.* 33. 13.

Najposli i porad toga jeſtnam potriblta Mollitva, shtosmo duxni Bogu vazda zafaljivati na na njegovih velikih, i neizbroenih dobrocsinſtvih: na tobo ifta narav, i razlog prighiba, daſe dobrocsinitelju zafalnoſt ima csiniti; a evo Bog, najvechi jeſt nash, i ſviu oſtalih ſtvarih dobrocſinitelj: On je nas iz nishta ſtvorio: On nas priderxaje, ſnami provigja, i ſnami ſvaka zajedno dilluje i doversbuje: On nami dade Sina ſvoga, po komu ſpaſeni bivamo, i ſvakolika dobra duhovna, i tilesna, ſvi u opcheni, i ſvaki po naſe, brez priſtance od Boga obilato primamo: Dakle duxniſmo njemu vazda zafaljivati, kako i David csinjashe, govorechi: (a) *Falchu Goſpodina u ſvako vrime: vazda pofala njegova u uſtih mojih.* Ovu pak zafalnoſt duxnu Bogu, nemoxemoju po csemu drugomu pokazati, nego po ſamoj Mollitvi; indi onanam je ſvima vehoma potribita.

II. Dabi pak ſvaka nasha Mollitva bila dobra, i valjana, imaſe csiniti— 1. U ime Isukerſtovo.—2. U duhu, i iſtini.—3. S'poniznoſtju, i skrushtenjem ſerca.—4. Skupljenom pametju.—5. S'uffanjem.—6. S'tishtenjem; illiti ſtalnoſtju.

Velim, imamoſe molliti *u ime Isukerſtovo*: (b) Jer ni je drugo ime dato, po komubi mi ſpaſeni bili, nego ſamo ime Isukerſtovo: (c)

(a) *Pſal.* 33. 1. (b) *Act.* 4. 12. (c) 1. *Timoth.* 2. 5.

Oviboje jedini ſredoſtavnik, i miritelj Boxji i ljudski, (*a*) po komu ſamomu imamo pouzdan priſtupak k'Otcu nebeskomu, kako On iſti recse: (*b*) *Nitko nedolazi k'Otcu, nego po meni.* Zato opet recse: *Ako shto uzishtete od mene u ime moje, tochuvam ucsiniti.*—Iſtina jeſt, da mi i ſvete mollimo, i poshtujemo, kakone B. D. Mariu, Angele, Petra, Pavla, Antuna &c. i to dobro csinimo; jerboſu oni veliki, i moguchi kod Boga: Alli necsinimo zato, kano dabinam oni milloſti Boxje udilili, nego dabi ſnami zajedno nje od Boga prosili u ime Isukerſtovo, po komu i oni iſti k'Bogu Otcu priſtupaju, i ſvu vridnoſt, i moguſtvo koje imadu, i ſve blaxenſtvo koje uxivaju, po doſtojanſtvu ovoga privelikoga, i primoguchega imena Jeſu zadobili.

Na dilje: Mollitva imaſe csiniti *u duhu, i iſtini.* Recsebo Isukerſt: (*c*) *Pravi klanjaoci* (Boxji) *klanjache'e* (Bogu) *Otcu u duhu, i iſtini.* Otacbo takve i traxi, koibimuſe ovako klanjali u duhu, i iſtini. Shtobi bilo onda, kadbi nashu pamet, i ſerce k'Bogu uzdignuto imali, i kadbi ſa svom dushom, i mochima tilesnima, iz dobre odluke, Mollitvu csinili, hoſiuchi shnjom illi Boga faliti, illimu na dobrocsinſtvih zafaliti, illi od njega shtogod proſiti.

Re-

(*a*) *Eph.* 2. 18. (*b*) *Joan.* 14. 6. 14. & *c.* 16. 23. (*c*) *Joan.* 4. 23.

Rekaoſam, da Mollitva ima biti *s'ponizno-ſtju, i skrushenjem ſerca.* To jeſt: Imamo paſti, (*a*) s'Ocſitnikom, prid Boga; nas iſte potlacsiti; derxatiſe za prosjake, i potribite; k'Bogu iz dubljine tugah, i nevoljah vapiti, i milloſergje s'uzdiſanjem proſiti. Jer (*b*) *Bog holima ſuprotiviſe, a poniznima daje milloſt.* A David recse: (*c*) *Posvetilishte Bogu duh xaloſtan: ſerce skrusheno, i ponixeno Bog neche pogherditi.*—I doiſto imamo velik uzrok, i razlog, porad kogasmo duxni ovako prid Bogom ponizitiſe, i skrushiti; buduch dasmo vehoma potribiti, ubozi, slabi, i grishnici, niti moxemo ili uſtati, illi ſtajati brez Boxje pomochi.

Takoger Mollitva imaſe csiniti *skupljenom pametju*: Shtochemo moch ucsiniti, ako nashu potribu, za koju mollimo, u pameti imademo: ako uzpromishljamo shtosmo mi, koi mollimo: i ako uzpromishljamo tkoje ovi, koga mi mollimo, i skoimſe u Mollitvi razgovaramo, ſpominjuchise, daje ovo iſti Bog, i Stvoritelj nash, a mi jedno nishto. Ktomu potribitaje dobra priprava, koja na ovi nacsin moxe biti,—1. Akoſe tko oficha u kakvomu grihu ſmertnomu, nekse skrushi, i zaxali shtoje Boga uvridio.—2. Imaſe zazvati dar Duha ſvetoga, za moch dobru ucsiniti Mollitvu.—3. Odbaciti ſva poxelenja za ſtvarma tilesnima, i ſvitovnjima.

(*a*) *Luc.* 18. 13. (*b*) *Jacob.* 4. 6. (*c*) *Pſ.* 50. 19.

—4. Uklonitiſe od vike, i buke, jerse pò tomu mlogo pamet razterkuje. Na koju pripravu ovako Duh ſveti opomina, govorechi: (*a*) *Pervo Mollitve pripravi dushi tvoju, i nebudi kano csovik, koi napaſtuje Boga.*—Akoli pak, posli ſvega ovoga naſtojanja, bude csiagod pamet u Mollitvi, protiva volji, razterkana, nekse takvi neſmuchuje, nego nek slidi Mollitvu; jerje josht dobra, i primita kod Boga.

Na iſti nacsin, imamo Mollitvu s'uffanjem csiniti, uffajuchiſe temeljito, dachenam Bog dati onno, shto od njega proſimo; ovobonam iſti Spaſitelj obecha govorechi: (*b*) *Ishtite, i datiche ſe vami: traxite, i najiclete: kutajte, i otvoriche ſe vami.* I: *Ako shto uzishtete od mene u ime moje, tochuvam uchiniti.*—Alli i na ovo valja paziti, da xivimo pravedno po Zakonu obsluxujuchi Boxje zapovidi; recsebo opet Isukerſt: (*c*) *Ako oſtanete u meni, i ricsi moje u vami oſtanu: shtogod uzhochete, iskachete, i bitiche vami.* K'ovomu uffanju valja da i Viru pridruximo, virujuchi i za iſtinu derxechi, da Bog moxe, i hochenam milloſtivo dati, shto od njega priklonito i ponizno prosimo. Jer ako shto ſumnjechi uzproſimo, nechemo biti uslishati, kako ſvidocsi S. Jakob, govorechi: (*d*) „ Ako tko od „ vas potribuje mudroſt (Spaſonosnu, i drughe „ po-

(*a*) *Eccl.* 18. 23. (*b*) *Matth.* 7. 7. & *Joan.* 14. 14. (*c*) *Joan.* 15. 7. (*d*) *Jacob.* 1. 5. 6. 7.

„ pomochi) nek prosi od Boga, koi dase svako-
„ mu obilato, i ne prigovara, i dachese njemu.
„ Alli nek prosi s'Virom, nishta nesumnechi: jer
„ koi sumnji, prilicsan jest valu mora, koise vi-
„ trom ghiblje, i obnosi. Nek dakle ne derxi
„ csovik onni, dache primiti shtogod od Gospo-
„ dina."

Najposli *s'tishtenjem*, *illiti stalnostju* imamose molliti: recsebo Spasitelj: (*a*) *Potribito je vazda molliti, a nepomanjkati.* Kakose pak vazda moxemo Bogu molliti, jurvesam u pervoj strani ovoga govorenja kazao.

III. Alli, da budu nashe Mollitve valjane i uslishane, nesamo imamose u ime Isukerstovo, i s'ostalimah nacsinih molliti, od koisam mallo pervo govorio; nego potribitoje znati i shto imamo od Boga prositi: Jer ako uneznan, i nepodobno shtogod uzprosimo, bojatise moxemo, danamse ne recse: (*b*) *Neznate shto ishtete*: i tako bilebi nashe molbe odbacite. Dabi pak nashe Mollitve nebile porugane i odbacite, na ovo imamo paziti, da onno od Boga prosimo i mollimo, shtogod po pravomu, i zdravomu razlogu slobodno moxemo xeliti; kadbo recse Isukerst: (*c*) *Shtogod uzhochete, prosichete, i bitiche vami*; zaisto razumie Spasitelj, da, shtogod razloxno, i podobno uzprosimo, onnochenam dati.

(*a*) *Luc.* 18. 1. (*b*) *Matth.* 20. 22. (*c*) *Joan.* 15. 7.

Nishta nemanje, iz megju ovih, koja moxemo slobodno xeliti i prositi, nikasu, koja imamo uprav od Boga molliti; a nika kano s'ugovorom.—Koja spadaju uprav na slavu Boxju, i na spasenje nashe, onna moxemo, i duxnilmo, *uprav* xeliti, i od Boga prositi. Tako: imamo xeliti i molliti, dase Bog od svjuh ljudskih narodah poznade, ljubi, i poshtuje: da millost njegovu, oproshtenje grihah, i kraljestvo nebesko dostignemo &c. Ovabo uprav spadaju na slavu Boxju, i na spasenje nashe. Koja pak ne spadaju ovako uprav na slavu Boxju, niti svaki put spasenju korisse; nego samo iz daleka, i po niki nacsin, onna *s'ugovorom* imadase od Boga prositi, kako, i koliko On zna dasu na slavu njegovu, i nami korisna za spasenje. Takvasu sva tilesna i vrimenita dobra, koja imademo, illi koja moxemo imati; na priliku: Zdravje, jakost, lipotu, bogastvo, poshtenje, dostojanstvo, znanje, ovo, illi onno stanje duhovno, ili svitovnje &c.—Ova mi u potribi moxemo od Boga xeliti, buduch dasu svaka u njegovoj ruki: Alli jerbose takva dobra cseslje putah s'uvrigenjem Boxjim, i s'izgubljenjem vlastitoga spasenja mogu imati i posidovati; zato samo s'ugovorom imadase xeliti i prositi; to jest: Akosu, i kolikosu na slavu Boxju, i nami korisna na spasenje. Drugojacse, koibi izvan ove sverhe, za drugu izpraznu sverhu ova vrimeni-

ta

ta dobra proſio, a nebi bio uslishan, zato nekse necsudi, i nesmuchuje; recsebo S. Jakob: (a) *Iroſite, a ne primate: zato shto zlo proſite, da u poxelenjih vashih* (darove Boxje) *raspete*, i potroshite. Prosi jedan zdravje, prosi drughi blago, proſi trechi doſtojanſtvo &c. i ſasvim tim ova ne dobivaju; jerbo zlo proſe.—Ne proſibo onni zdravje, da boijma Bogu sluxi, nego daga vechma uvrigjuje po zlu putu hodechi: Ne proſi onni blago i bogaſtvo da Cerkve uzdixe, da ſiromahe pomaxe &c. nego da novce na kamatu daje, da doſtojanſtva kupuje &c. Ne proſi trechi goſpodſtvo i ſtrareshinſtvo da mlage, i podloxne ſebi dobro po pravdi, po razlogu, i po Zakonu upravlja; nego daim ſamo goſpodari, i daſe uzvelicsaje ſverhu njih &c. Zato i nebivaju uslishane njiove proshnje; jerbo za zlu sverhu proſe.—I akobi ovakve prosjake Bog kadkad uslishao, nebijih po milloſergju na ſpaſenje uslishao, nego po pravdi na odsugenje njiovo, kako recse S. Aug. (b) *Bog*, veli, *nika ukracsuje milloſtiv, koja ſerdit dopuſtja.* Zato vechma imamo molliti, da nam Bog ne da onna, kojanam niſu korisna za ſpaſenje.

Stavimo, da mloghi dobru Mollitvu csine: i shto od Boga proſe, proſe u potribi, i za dobru ſverhu; i ſasvim tim i ovakvi vishje putah ne dobivaju shto xele: alli ni u ovomu nemoj-

(a) *Jacob.* 4. 3. (b) *S. Aug. Serm.* 73. *in Joann.*

mojmoſe ſmuchivati, kano dvohumechi od obechanja (*a*) Isukerſtova; jer ako i ne da, shto mi ishtemo, datiche onno, shtonamje potribitie i korisnie za ſpaſenje: (*b*) Znabo Otac nash nebeski shtoje nami potribito, josht pervo negoga mollimo.— Illi, akochenam bash i onno dati shto xelimo, a ne da taki onni csas; to zato obicsaje csiniti, da po ovomu ukrachenju, i provlacsenju izkusha nashu ſtalnoſt u mollitvi, i uſterpljivoſt u csekanju njegove pomochi; i da mi poznademo, da nemoxemo parbiti, nego ponizno molliti, i uſterpljivo csekati pomoch niegovu. Dakle &c. Amen.

GOVORENJE II.

OD MOLLITVE GOSPODNJE.

Pater noſter, qui es in Cœlis. Matth. 6. 9.
Otche nash, koi jesi na nebesih.

Sudim, daſte iz proshaſtoga Govorenja doſta razumili, shtoje, i od kolikoje verſtih Mollitva: i na koliko nacsinah ona moxeſe csiniti; kakono: Nika moxeſe csiniti ſamom pametju; i zato zoveſe Mollitva *pametliiva*: Nika csiniſe riesju; i zato zoveſe Mollitva *riesna*, illiti glaſovita; koja biva illi *ocſita*, akoſe od Redovnikah,

(*a*) *Joann.* 15. 7. (*b*) *Matth.* 6. 8. 32.

kah, i od puka u opcheni osini ; illi *posobita*, kadaju tko po nase za sebe, illi za drugoga csini : Zato od ricsne Mollitve ovo upravljam Govorenje. Od koje versti, premda mlogo takvih Mollitavah imade, koje ricsma i ocsito, i posobito csinese ; kakonosu enno Pisme Davidove, i Mollitve od svete Cerkve naredite, kojese u Sluxbi Boxjoj po Misnicima govore : illi i onne mollitvice razumiuse, kojesu od poboxnih i bogoljubnih ljudih sloxite, i govorese od puka pravovirnoga.

Alli, jerbose sve ove Mollitve zaderxaju u onnoj, koju isti Gospodin Isukerst sloxi i ucsini, kada ucsashe Aposhtole svoje, i po njima nas svekolike, kakose imamo molliti, govorethi : (*a*) „ Ovakochete molliti : Ocse nash, koi „ jesi na nebesih : svetise ime tvoje. Pridi kra- „ ljevstvo tvoje. Budi volja tvoja, kako na „ nebu, tako i na zemlji. Kruh nash svakda- „ nji daj nam danas. I odpusti nami dughe „ nashe, kako i mi odpushtamo duxnikom na- „ shim. I ne uvedi nas u napast. Da izbavi- „ nas od zla. Amen.“ Odkud i zovese ova Mollitva *Gospodnja* ; jerboju isti Gosp. Isukerst ucsini, i nami ostavi : Zato, vridno i dostojno jest, dase mi od nje posobitim nacsinom dobro razgovorimo, za razumiti, shto zlamenuju ove ricsi,

(*a*) *Matth.* 6. 9. *& seq. Item Luc.* 11. 2. *& seq.*

ricsi, i shto po njima od Boga prosimo, kadjih izgovaramo. Za koju sverhu hochu ukazati:

I. Da ova Gospodnja Mollitva, illiti *Ocse nash*, jest najlipsha, najblagodarnia, i najmochnia iz megju sviuh drughih Mollitavah.

II. Tomacsichu ukratko ricsi ove Mollitve, ukazujuchi, shto po njima prosimo.

III. Datichu nauk, kakose ona ima govoriti.

I. Mollitva Gospodnja, kojase zove *Ocse nash*, jest *najlipsha*; jerboje iz najlipshega serca, i ustih izishla; ne iz ustih Angeoskih, kakonosu mloghe uprave po Angelima ljudma pridane; i josht iste Boxje Zapovidi po Angelu Mojsii jesu prikazane: nego isti Sin Boxji jestju sloxio, i nas naucsio, da ovako mollimo, kako svidocsi S. Ivan govorechi: (*a*) *Jedinorogeni, koi je u krilu Ocsevu, on je pokazao* nami.

Sveti Thoma Naucsitelj Angeoski govorechi od lipote, veli, da lipota ni je drugo, nego jedne stvari liepo uregenje, tako, da svaka nje strana, jedna drugoj pristojno odgovara. Sada pitam: Mogulise koje ricsi urednie sloxiti, i lipshe proshnje moguli biti, negosu ove, kojese u *Ocse nashu* zaderxaju? Doisto nemogu: jer shtogod na slavu Boxju spada, i shtogod za koristt nashu duhovnu, i tilesnu xelimo, to po ovoj Mollitvi moxemo izpuniti i opraviti: po njojbo

(*a*) *Joan.* 1. 18.

njojbo xelimo, daſe Bog od ſviuh Narodah poznade, daſe ljubi, i damuſe klanja: Damuſe ſva ſtvorenja, kano prijakomu kralju podloxe, i dase ſvagdi, i u ſvemu volja njegova ſveta izpuni. Kudache vecha, i lipſa poxelenja od ovih? Pitajmo jednoga Serafina, moxeli on vechu slavu Bogu zaxeliti, nego kojamuſe u *Ocſenashu* pridaje? Zaiſto nemoxe: jer ſvu slavu, Goſpodſtvo, i zadovolshtinu, kojaſe Bogu priſtoi, evoju iſti Sin njegov iztomacsi, kad recse: *Sveti ſe ime tvoje: pridi Kraljevſtvo tvoje: budi volja tvoja kako na nebu, tako i na zemlji.* I ſverhu toga, iſti Spaſitelj, naucſi nas ſvaku pomoch od Otca nebeskoga proſiti, uffanje tverdo dajuchi, dachemoju dobiti, kad ovako recse: (*a*) *U iſtinu, u iſtinu govorim vami, ako shtogod uzmollite od Otca u ime moje, datiche vami.*

Rekaoſam, da je *Ocse nash* Mollitva *najblagodarnia*, i najmillia: jer kakogod i megju ranom tilesnom imadu niki jecxeci, koiſu slabi, nitiſu ſasvim ugodni, nebivshi s'csimgod dobrim zacsiniti; a nikiſu jaki, i ugodni, jerboſu dobro zacsiniti: tako govorechi i od rane duhovne, iſtina jeſt, daſu ſve Mollitve rana, illiti pittja dushe nashe; alli niſu toliko jake, niti Bogu toliko ugodne, kolikoſu ugodne i draghe onda, kadaſe s'*Ocse nashom* zacsinu, i kano osmo-

(*a*) *Joann.* 16. 23.

osmocse. Odkud S. Aug. ucsechi jednu ſvetu Udovicu, i govorechijoj od ove Mollitve, recsejoj: Dabi, veli, ti ſve ſveto Pismo prishtila, nebi nisha takvoga shtogod, prilicsna, i jednaka nashla ovoj boxanſtvenoj Mollitvi; illi shtoſe nebi u njoj zaderxavalo. Moxebose rechi od ove Mollitve onno, shto ſveti Jerolim od Ocſitovanja S. Ivana recse, govorechi: *Toliko skrovishtah illiti otajſtvih, koliko ricsih.*

Najposli, *Ocse nash*; jeſt *najmochnia* Mollitva: jerbonas je iſt Sin Otca nebeskoga naucsio, daga ovako, i s'ovima ricsma mollimo.—Shtoſe u ſvetomu Piſmu, da nika xena Tekuita bi uslishana od Davida Kralja, i shtogodje prosila, ſve je od njega dobila: Alli kako, znateli? kakoju je Joab Vojvoda naucsio; (*a*) onbo je ſtavio ricsi u uſtah njezina, skoimaje mollila Kralja, da odbacitoga ſina ſvoga Abſaloma u milloſt ocſinsku primi. Nuz ovo moxemoſe vehoma obradovati, temeljito uffajuchiſe, dachemo josht pervje, i lashnje biti uslishani kod Boga, kad *Ocse nash* poboxno uzgovorimo: jerbo ſve ricsi, kojeſe u ovoj Mollitvi zaderxaju, iſti Sin njegov jeſtjih sloxio, i nami u uſtah ſtavio, koi dobro znade volju Otca ſvoga, skakvima ricsma On hoche damuse mollimo, i shto cseka, da od njega proſimo: Zato i recse: (*b*) *Ishtite, i datichese vami.*

II.

(*a*) 2. *Reg.* 14. 3. (*b*) *Matth.* 7. 7.

II. Alli, dabi s'vechom uſpomenom, i opazom ovu prilipu Mollitvu govorili, razmishlja juchi, shto zlamenuju nje ricsi, i shto po njima od Boga proſimo; evo kratko tamacsenje Kada govorimo: *Ocse nash, koi jeſi na nebesih*,: razumieſe, da mi Boga, koi je jedan u Boxanſtvu, a troſtruk u Kipovih, Otcem nashim nazivamo: skoima ricsma njega prama nami dobrovoljimo, i njemu ſe umiljujemo, damu pouzdano, i slobodno nashe proshnje, kakono primilòſtivomu Otcu, moxemo prikazati. Zato i nekti Spaſitelj ovu Mollitvu od kojih drughih ricsih pocseti; na priliku rekavshi: *Goſpodin nash, Stvoritelj nash* &c. za ne uzrokovati u nami ſtrah i bojaz k'njemu priſtupljati; negoju ovako pocse, govorechi: *Ocse nash*, damuſe po tomu umilimo, i njega na ljubav prama nami gannemo, pak da slobodno, i pouzdano kano ſinovi pomoch od njega ishtemo.

Shto pak govorimo Ocse *nash*, a ne Ocse *moj*, razumieſe, dasmo ſvi mi Kerſtjani duhovna bratja: jerbosmoſe ſvi u kervi neoskvernjenoga Jaganca nebeskoga priporodili, i ſviſmo po njemu ſinovi Boxji poſtali, kako iſti Spaſitelj recſe: (*a*) *Sviſte vi bratja, jedanboje Otac vash, koi u nebesih jeſt.*— Odkud, imajuchi mi ſvi jednoga Otca u nebesih, i bivshi ſvi bratja megju nami, slidi, daga u opcheni Otcem nashim nazivamo,

za

(*a*) *Matth.* 23. 8. 9.

za razumiti,—1. Da shtogod od njega po ovoj Mollitvi prosimo, za nas same po naše ne prosimo, nego za svu Cerkvu, kojesmo i mi uda.— 2. Za opomenitise, skojom ljubavju iskernje nashe imamo ljubiti, xelechi i protechi od Boga istu pomoch i njima, koju nami prosimo.— 3. Dabise svaki kerstjanin najbogatii, i koi je od najvechega dostojanstva, ositio, da istoga Otca u nebesih imade, koga ubozi, prosti, i najnixjega stanjaljudi imadu; pak po tomu bogati, i veliki dase gannu na milloserge prama siromahom i uboghim, za pomochi nje u potribama njiovima.

Razlog pak, zashto Isukerst nadodade ove ricsi: *Koi jesi na nebesih*, jest ovi: jerbose nebo, u svetomu Pismu, stolica Boxja imenuje: koje bivshi najplemenitii dio svita, hotioje u njemu Bog svoju slavu, izverstitost, i velicsanstvo prid svetima osobitim nacsinom pokazati, koi je drugojacse u sebi neizmirni; i zatoje svagdi, i na svakomu mistu.—A i zato zovemo Otca nashega, koi je u nebesi, dabise mi naucsili imati gor na nebesah serce nashe uzdignuto, i onnamo sasvom xeljom teglili, gdi Otac nash pribiva, i daje sinovom svoim bashtinu vikovicsnju, i csudnovata dilluje u svetih svojih.

Slide proshnje. Perva: *Svetise ime tvoje.* Gdi ne imamo tako razumiti, kano, da mi xelimo i prosimo, dabi nutarnjim nacsinom koja

sve-

ſvetinja, izverſtitoſt i doſtojanſtvo Bogu prištupilo; buduch da On ſam po ſebi od vika ſvu ſvetinju, slavu, izverſtitoſt, i ſvako doſtojanſtvo podpuno imade: nego ovo proſimo, dabiſe ime Boxje izvanskim nacsinom poſvetilo, proslavilo, i uzvelicsalo. — Kakonobi bilo onda, kadbiſe Bog od ſviuh narodah poznavao, falio i poshtovao: Kadbi ſvi neznabosci, nevirnici, i poluvirci poznavshi iſtinu Katolicsansku, obratiliſe k'Bogu, i Zakon njegov ſpaſonosni zagherlili: Kadbiſe ſvi grishnici na pokoru pridali, i paziliſe od grihah: i kadbi ſvi pravovirni Kerſtjani kripoſti ſvete izvershivali, i ſvet xivot thia do ſverhe provodili &c.

Druga proshnja jeſt ova: *Pridi kraljevſtvo tvoje.*—Po ovomu mollimo Boga, da On ſverhu nas kraljuje, i ſverhu oſtalih ljudih, kakono ſverhu Angelah na nebu kraljuje, i daſe ſvi ljudi priviſokoj oblaſti njegovoj podloxe. — Po iſtoj proshnji i ovo mollimo, da ſvi pravedni, Ocsinsko Boxje prama ſebe provigenje i zashtitenje ochute i poznadu; i ſmetuſe, illi obrate ſvi, koi nje nepravedno progone.— Proſimo i ovo, dabiſe Cerkva Boxja po ſvemu ſvitu razplodila i rashirila, i dabiſe ſvagdi pripovidanje Evangelja ſvetoga dovershilo; pak da kadgod budemo pozvati u kraljevſtvo nebesko &c.

Trecha proshnja: *Budi volja tvoja, kako na nebu, tako i na zemlji.*—Posli kako mollismo Oc-

ca nebeskoga da On kraljuje i gospodari sverhu nas, i dase dostoji jedan put nas u kraljevstvo svoje pozvati: Evo u trechoj proshnji mollimo, da to bude volja njegova; i kakogod prosechi kraljestvo nebesko, pustjamose, i naslanjamose na volju njegovu boxanstvenu: tako s'ovima ricsma mollimo, dase ista njegova sveta volja svagdi, i u svemu sverhu nas csitavo izpunni na zemlji, kakonose od Angelah u nebesih izpunnjuje; to jest: da shtogod Bog zaktiva od nas, onno da csinimo, a na shtogod merzi, od onnoga dase pazimo; i kakogod Bog snami providi, i upravi, onnako da budemo zadovoljni, virujuchi i uffajucise, danam neche On nishta ucsiniti, shtobinam bilo shkodno, nego shtochenam korisno za spasenje biti. Odkud, bili bolesni, bili bogati, bili siromasi &c. vazda recimo: *Budi volja tvoja.*

Csetverta proshnja: *Kruh nash svakdanji dajnam danas.*—S'ovima ricsma prosimo od Boga, kakono siromasi prosjaci, da nam dade potribita dobra duhovna, i tilesna, skoimase dusha nasha, i tilo rani, i uzderxaje. — Ovakva dobra, kojasu za ranu dushe, jesu Sakramenti sveti, rics Boxja &c.—Dobra pak kojasu za ranu, i uzderxanje tila, jest svaka tilesna rana, skojomse tilo pokripljuje; jest odicha, obucha &c. Odkud sva ova ishtemo od Boga kad govorimo: *Kruh nash* &c.—Shto pak imenujemo kruh *svakdanji*,

nji, razumieſe, da ne traximo, i ne ishtemo nami bogaſtva vrimenita, nego ſamo potribe ſvakdanje, kako Salomun Kralj Boga moljashe, govorechi: (*a*) *Prosjashtvo*, illiti uboshtvo, *i bogaſtvo nedajmi:* negomi *udili ſamo xitku mojemu potribita.* I kakogod od ovih, ſvaki dan i csas potribu imademo; tako i ſvaki dan valja da ova od Boga proſimo, za iſtinu derxechi, da od njega ſve pomochi nashe i duhovne, i tilesne imamo csekati: buduch da o Njemu viſi i dushevno ſpaſenje, i vrimenito xivljenje nashe.

Peta Proshnja: *Odpuſti nami dughe nashe, kako i mi odpuſtjamo duxnikom nashim.* Gdi naprid imamo znati, da po dugovih nashih, ſverhu kojih odpushtenje proſimo, razumiuſe griſi nashi, skoimasmo Boga uvridili, i po tomu oſtali duxni pedepſe podnoſiti: kakono i po duxnicima nashima, razumiuſe iskernji nashi, koiſu nas uvridili.—Odkud, kad govorimo: *Odpuſti nami* &c *kako i mi odpuſtjamo* &c. razumieſe, da, kakogod mi odpuſtjamo (ako iz ſerca odpuſtjamo) i opraſtjamo uvrigenja nashih iskernjih, koiſu nas uvrdili; tako mollimo Boga, da i On odpuſti, i oproſti nami nashe grihe, skoimasmo njega uvridili.—Illi, da recsem: Ako hochemo i xelimo, da Bog nami oproſti, shtosmoga uvridili, od potribe jeſt, da i mi oproſtimo onnima, koisu nas uvridili, recsebo Isu-

(*a*) *Prov.* 30. 8.

kerſt: (*a*) „ Ako odpuſtite ljudma grihe njihove: „ odpuſtitiche i vami Otac vash nebeski griho- „ te vashe. Akoli pak ne odpuſtite ljudma: ni „ Otac vash ne odpuſti vami grihe vashe “ Iz odpushtenja dakle nashima duxnikom, shtoſu nas uvridi.i, slobodno moxemoſe Bogu utechi, danam oproſti, shtosmo i mi njega uvridili.

Sheſta proshnja: *I ne uvedi nas u napaſt.*—Od mlogo verſtih ima napaſtovanjah: nikoje od tila, nikoje od djavla, nikoje od ſvita, a nikoje od liſtih darovah Boxji, kadaſe tko zlo sh'njima sluxi.—Odkud, po ovoj proshnji mollimo, da nas Bog od ſviuh ovih napaſtih oslobodi; alli ne tako, kano, da nikakvo napaſtovanje ne terpimo, (*b*) buduch da xivot csovicsanski na ovomu ſvitu, jeſt jedno vazdashnje voevanje, i trudenje: nego mollimo, da ne privoljimo kakvomu napaſtovanju.—Niti mollimo Boga, kano, da nas On ne uvede u napaſt, buduch (*c*) da Bog nemoxe nikoga u napaſt uveſti; nego proſimo od njega milloſt i pomoch, da nas ne puſti paſti po nashoj volji u napaſt.

Sedma proshnja: *Da izbavinas od zla. Amen.* Po ovima poslidnjima ricsma mollimo Boga, da nas oslobodi od zla takvoga, kojebi bilo protiva poshtenju Boxjemu, i protiva nashemu ſpaſenju: kakonoje oblaſt djavaoska, grih, ſmert nenadna, i nepripravna; a navlaſtito mollimo, da

(*a*) *Matth.* 6. 14. 15. (*b*) *Job.* 7. 1. (*c*) *Jacob.* 1. 13.

da nas Bog oslobodi od onnoga zla, kojenam djavao za csas nashe ſmerti pripravlja, da nas u onno ne uvali.

Rics pak ova *Amen*, hoche rechi: *Tako nek bude*, shto zlamenuje volju xelechega ſviuh onnih, kojaje prosio. &c.

III. Razumivshi pak ova kratka tomacsenja, ſverhu Mollitve Goſpodnje, illiti Ocse nasha, dabiu dobro i korisno govorili, na ovo imamo paziti, daju polako, i poboxno govorimo, promishljajuchi ukratko onne ricsi, koje tada izgovaramo; i xelechi ſercem onno, shto u ſvakoj Proshnji od Otca nashega nebeskoga mollimo; a nas u iſto vrime ponukujuch i pobolshajuch, da doſtojni budemo njegova ocſinskoga uslishanja.—Kakono govorechi ove ricſi: *Ocse nash*, reci u pameti tvojoj: Boxe moj! doiſto ovoje ſavishje za mene, shtote ja Otcem moim nazivam; (*a*) buduch da *Niſam doſtojan zvatiſe ſin tvoj*; nishta nemanje Otcem te nazivam, jermi Ti zapovidash, i obechajem, dachu u naridak boljma po Zakonu tvomu xiviti, da tvoj ſin pravi budem.

Govorechi pak, *Koi jeſi na nebesih*; imaj xelju, da i ti onnamo dojdesh, gdi je Bog nash, i reci: Iſtina jeſt Boxe moj! dasi Ti po tvojoj neizmirnoſti ſvagdi, i na ſvakomu miſtu; rekaobosi: (*b*) *Jedali nebo, i zemlju ja nepunnim?*

(*a*) *Luc.* 25. 19. (*b*) *Jerem.* 23. 24.

Alli jerboſe Ti osobitim nacsinom u nebesih dash viditi, gdite tvojih ſveti ljube, Tebi radosno sluxe, i Tebe zadovoljno uxivaju, dajmi, da i ja budem jedan od ovih.

Na ove ricsi, kad govorish: *Svetiſe ime tvoje*, xeli, i naſtoj kolikoje moguche, daſe Bog od ſviuh ljudih, i narodah poznade, poshtuje, i slavi, a daſe ne uvrigjuje; gdi ſpomenivshiſe, kolikoga ti, i drughi uvrigjuju, zaxali, i odlucsi pobolshanje.

Kad govorish: *Pridi kraljevſtvo tvoje.* Ovdi xeli i moli, da kakogodje Bog najvechi ſverhu ſvega Goſpodin i na nebu, i na zemlji; tako nek On ſam oblaſt ſverhu nas ima, i On nek ſnami vlada, i nas upravlja, a ne djavao, ſvit, i poxude, illiti nagnucha tilesna.

Kad recsesh: *Budi volja tvoja, kako na nebu* &c. podloxiſe volji Boxjoj, i reci: Boxe moj! Evo jaſe puſtjam, i pridajem u tvoje Ocsinske ruke, da Ti ſamnom providish i upravish, kakoje tvoja ſveta volja; (*a*) znambo, i virujem, da Ti ne mislish, niti moxesh nami zlo misliti, nego vazda mislish shtoje za nas, i za nashe ſpaſenje dobro. Oprostimi, shto niſam do ſad po tvojoj volji hodio &c.

Kad govorish: *Kruh nash ſvakdanji* &c. promotri tvoje potribe duhovne, i tilesne; pak reci: Ocse moj nebeski! Ti znash ſve potribe nashe;

(*a*) *Jerem.* 29. 11.

she ; i Ti imash brigu sverhu svakoga stvorenja, thia do najmanjega mrava, i cerva : dakle dajmi i svoj brachi, shto ovdi po nauku Sina tvoga prosimo ; jer ako Ti ushi zatvorish, i ako Ti Mollitve nashe odbacsish , i ne uslishash , komuchemose drugomu utechi ? buduch (*a*) dasi Ti jedino uffanje josht od utrobe, i persah materah nashih &c.

Kada govorish : *Odpusti nami dughe nashe* &c. Spomenise grihah i pomanjkanjah tvojih, pak reci : Ocse moj ! znam dasamte vchoma , i mlogò putah uvridio ; alli mollim ponizno oprostitimi , kako evo i ja oprastjam svima, koisu mene uvridili.— Csinichu pokoru za proshaste grihe, a od doshastih pazichuse &c.

Rekavshi pak ove ricsi : *I ne uvedi nas u napast ;* prikazi Bogu , kolika napastovanja od djàvla , tila , svita, i od svake strane, svaki csas terpish, nitisi moguch ova brez pomochi njegove pridobiti ; zato reci : Pokripime Gospodine , i dajmi millost, da ne privolim i ne padem u kakvu napast : Ti vidish , kolikaje slabost moja , i kolikisu neprietelji moji ; (*a*) allise i uffam , dacheme priderxati desnica tvoja. (*b*) *Gospodine, pomozinas , poghibosmo.*

Najposli kad recsesh : *Da izbavi nas od zla ;* potuxise Bogu , i reci : Gledaj Ocse nebeski, kolikanas zla obstiraju ! Evo tilo, djavao , i svit

(*a*) *Psal.* 138. 10. (*b*) *Matth.* 8. 25.

navode nas na grihe, oslobodi nas od njih. Evo vojske, kuga, glad, bolesti, progonstva &c. odnimi, i odbij ova od nas, akoje tvoja sveta volja: akoli hochesh da ova terpimo, daj jakost, da moxemo dragovoljno podniti, za ne uvridit tvoju ocsinsku dobrotu. (*a*) K'tebi Gospodine uzdixemo ocsi nashe! Csuvajnas od zalah, kojasumam neprietelji pripravili &c.

Evo N! nacsin, kakose ima boxanstvena Mollitva s'promishljanjem govoriti, pazechi na onno shto po njoj prosimo, i spominjuchise od koga prosimo: Dakle ovakoju pomnjivo nastojte govoriti, i tadachete neizkazanu mje kripost, i jakost, po obechanju Isukerstovomu, u vami ositi. Amen.

GOVORENJE III.

OD ANGEOSKOGA POZDRAVLJENJA.

Ave, (*Maria*) *gratia plena: Dominus tecum. Luc.* 1. 28.

Zdrava Mario, milosti punna: Gospodin stobom.

Buduch, dasam vam u proshastomu Govorenju ukratko tomacsio Mollitvu Gospodnju, kojase opchenski zove *Ocse nash:* sad, za naslidovati obicsaj, i upravu svete Cerkve, koja obicsajnim nacsinom, posli ove Gospodnje Mollitve,

(*a*) *Psal.* 140. 8.

tve ſtavlja, i govori pozdravljenje Angeosko, od iſtoga odlucsujem besiditi, koje ovako ſlidi:

Zdrava Mario, milloſti punna, Goſpodin ſtobom: Blagoſovljena ti megju xenami, i blagoſovljen plod utrobe tvoje, Isus: Sveta Mario, Majko Boxja, moli za nas grishnike, ſada, i na csas ſmerti nashe. Amen.

I doiſto vridno jeſt, daſe mi od ove Mollitve, imenovate *Pozdravljenje Angeosko*, illiti *Zorava Maria*, pomnjimo razgovorimo. Ovabo Mollitva, jeſt perva u velicsanſtvu, i lipoti poſli *Oche nasha*; jerbo vecha, i perva ſtrana nje, bi ſloxita od priſvetoga Trojſtva; druga od S. Elizabete, a trecha od Cerkve jeſt nadometnita. Ricsi, koje priſveto Trojſtvo sloxi, i po Angelu Gabrielu pozdravi Divicu Mariu, jeſu ove: *Zdrava* (Mario) *milloſti punna, Goſpodin ſtobom.*—Ricſi pak, koje S. Elizabeta po Duhu Svetomu sloxi, i recse Divici, jeſu ove: (*a*) *Blagoſovljena ti megju xenami, i blagoſovljen plod utrobe tvoje*; a onne, koje Cerkva nadodade, oveſu: *Sveta Mario, Majko Boxja, moli za nas grishnike, ſada, i na csas ſmerti nashe. Amen.*

Skoima ricsma, dabi i mi cseſto Divicu Mariu pozdravljali, nju blagosivali, i njojſe u ſvima potribama nashima kakono milloſtivoj Materi uticali, pokazati hochu:

I.

(*a*) *Luc.* 1. 42.

I. Da posli Ocse nasha, neima izversnie, i mochnie, illiti jacsje Mollitve od Zdrave Marie.

II. Tomacsiti hochu ricsi ove Mollitve.

III. Datichu opomenu, dabise ona csesto govorila.

I. Velim, da posli Ocse nasha, neima izversnie, i mochnie Mollitve od Zdrave Marie. —1. Porad svoje starine. — 2. Jerboje najdraxja pricsistoj Divici. — 3. Jerbo isti Gosp. Isukerst, i njegovi Nastojnici hoche, dase s'ovom Mollitvom prisvetoj Divici uticsemo.

Izversna, i mochna jest ova Mollitva *poradi svoje starine*: jer nje starina ne pocsima samo od Uputtjenja Sina Boxjega, kojese je dovershila posli pozdravljenja Angela Gabriela, kada pricsistu Divicu pozdravi ovako: *Zadrava Mario, milosti punna: Gospodin stoboni*; nego njezin pocsetak jest csak od pocsela svita, jerbo josht onda (iz obvjavljenja Boxjega) znadoshe Angeli za Divicu Mariu, i xelishe nju pozdraviti, porad onnoga slavnoga pridobicha, skolm, porodivshise na svit, hoche nadvladati axdaju paklenu, kojbjse isti Bog shnjom popriti, govorechi: (*a*) *Onache saterti*, i slomiti *glavu tvoju*. — Pacse, osim shto ovoliko Angeli xelishe Divicu Mariu pozdraviti, moxese rechi, daju i prisveto Trojstvo od vika xeljashe pozdraviti; buduch da ona bi od vika za dostojnu Mater Boxju odredi-

ta,

(*a*) *Gen.* 3. 15.

ta, kolcheſe u nje pricsiſtoj utrobi csovikom zacseti.

Takoger, velika i zato jeſt ova Mollitva skojomſe priſveta D. Maria pozdravlja, jerboje ona njoj *najdraxja*, porad onnoga veselja, koje ona imade, kadjoj Angeo naviſti, dache Mater Boxja poſtati: i prikazajoj, daje punna milloſti Boxje; daje Priſtolje slave Boxje; daje blaxena megju ſvima xenama; daje obrata, i uzviſita ſverhu ſviuh ſtvorenjah, i daje Ona onno ſrichno ſtablo, kojeche plod xivota vicsnjega doniti.

Sverhu toga, iſti Goſp. Isukerſt hoche, da mi Divicu Mariu Mater njegovu, i jurve Mater nashu, pozdravljamo, nju kano ſinovi poshtujemo, i njojſe u ſvakoj potribi nashoj uticſemo s'ovom njezinom najdraxjom Mollitvom; kadbo Isukerſt nju Ivanu za Mater pridade, govorechi: (*a*) *Evo Mater tvoja*, kojuchesh csuvati, njoj sluxiti, i nju kano ſin poshtovati; ondaje i nami priporucsio da iſto kano Materi nashoj csinimo: buduch daje u Ivanu i nas njoj za ſinove pridao.—Koje poshtenje bi csinili ovoj pridragoj Materi nashoj, kadbiu s'ovom Mollitvom, njoj najdraxojom, poboxno pozdravljali. Na shto, dabiſe cſeſto puk pravovirni probugivao, evo iſti Naſtupnici Isukerſtovi, ſveti Otci Pape dopuſtishe oproshtenja onnima, koi poboxno ovo pozdravljenje uzgovo-

re:

(*a*) *Joann.* 19, 27.

re: Iz megju oſtalih, Papa Pavao V. dopuſti ſto danah oproshtenje onnima, koibi, csuvshi ſate udarati, izgovorili *Zdravu Mariu.* Dakle, za doſtojanſtvo ove privelike Matere Boxje; a za nashu veliku koriſt, cseſtoju pozdravljajmo, govorechi: *Zdrava Mario* &c.

II. Sada promatrajmo ricsi, skoima pozdravljamo ovu pridoſtojnu Mater Boxju, i njojſe uticſemo.—Jurveſte razumili, daje od tri ſtrane ova Marina Mollitva, illiti nje pozdravljenje ſaſtavito. Jednaje ſtrana izrecsena po Angelu Gabrielu, druga po S. Elizabeti, a trecha od S. Cerkve: nishtanemanje nitiſe ova Mollitva zove pozdravljenje illi Elizabete, illi Cerkve, nego ſamo Angeosko: jerboje Angeo kano Poklisar poslat od prisvetoga Trojſtva, perve nje ricsi izuſtio, kadje Marii najveche, i najcsudnovatie Otajſtvo od Uputtjenja Sina Boxjega naviſtio, nju ovako pozdravivshi: *Zdrava Mario, milloſti punna; Goſpodin ſtobom.*—Iz megju kojih ricsih, pervaje ova: *Zdrava,* i zlamenuje jedan mir, i veſelje, kano daje recseno: Mir ſtobom, zdrava budi i veſela o Mario. Koju rics mudri Origen promishljajuchi recse, daje ovo jedna velika, i necsuvena rics; jer do Marie nikomu ne bi recsena: Samojbo njoj bi ſacsuvato takvo pozdravljenje.

Druga rics u ovoj Mollitvi, jeſt *Maria,* i zlamenuje jednu veliku Goſpoju, zato Mariu i zo-

vemo

vemo Goſpojom nashom: Onnaboje po izverſnoſti Goſpoja, i kraljica ſviuh ſtvorenjah. Porad shta, kada Angeo dojde k'njoj, dajoj Uputtjenje Sina Boxjega navisti, nektiu odma vlaſtitim imenom nazvati, znajuchi, daje ovo viſoko ime *Maria*, buduch da zlamenuje veliku Goſpoju, kojache skoro Mater Boxja biti: Alli videchi Angeo, daſe vehoma ſmuti ova pricsiſta Divica; illi boechiſe, da ne izgubi ſvoje neoskvernjeno divicsanſtvo; illi porad priduboke poniznoſti, ſtavechi ſebe nedoſtojnu za toliko velicsanſtvo: zato Angeo za pokripitiju, nazvaju vlaſtitim imenom, govorechi: (*a*) *Nebojſe, Mario, nashlabosi milloſt kod Boga.*

Ova rics *Maria*, na vishje nacsinah moxeſe razumiti —1. Zlamenuje jednu dubljinu, i shirinu milloſtih, veli S. Ivan Damaſcen. A S. Bonaventura govori, da kakogod ſve vode teku i gubeſe u more; tako ſve milloſti, koje od Boga imadu i Angeli, i Patriarke, i Proroci, i Mucsenici, i Ispovidnici, i Divice, jeſu u ſamoj Marii kano u jednoj neprocinitoj hazni.—2. *Maria*, kakoſam jurve rekao, zlamenuje veliku Goſpoju, i kraljicu neba, i zemlje, kojoj je Bog pridao ſvu vlaſt od milloſergja; zatoſe i zove kraljica od milloſergja. Veliko doiſto pouffanje nami grishnikom ovo slatko ime *Maria* donoſi! Bivshibo Ona kraljica od milloſergja, imademo jako pouzdanje, dachemo milloſerge i milloſti od Boga

po

(*a*) *Luc.* 1. 30.

po njoj doſtignuti.—3. *Maria* zlamenuje zvizdu morsku: jer Ona csuva nas od olujah poghibljivih ſvita ovoga, i ſrichno nas privagja u slavu Sina ſvoga, kadju poboxno u pomoch zazivamo. Najposli ovo ime *Maria*, jeſt ſverhu ſviuh imenah, izvan ſamo imena *Iſus*.

Posli ove dvi ricsi: *Zdrava Marjo*, slide ove: *Milloſti punna*. Koje ricsi ovo zlamenuju, daje Divica Maria bila napunjena z'darovima, i milloſtima boxanſtvenima ſverhu ſvakoga ſtvorenja, tako, da iſte Angele nadhodi, i nadviſuje. I to porad mloghih razlogah: —1. Jerbo je Ona vechma od Boga poljubita, nego ſva oſtala ſtvorenja: Koga pak Bog vechma ljubi, onomu i veche milloſti daje.—2. Jerboje Ona u pricsiſtoj ſvojoj utrobi iſtoga Tvoritelja milloſtih nosila, veli S. Ambrozio —3. Jerboſe je u nju, (*a*) ſviuh milloſtih podpunoſt ulila, koja je u Isukerſtu; premda drugojaese.—4. Jerboje Ona kcher Otca nebeskoga, Matti Sina Boxjega, i Zarucsnica Duha ſvetoga.—5. Jerboje Ona Boxje blago-ſaranishte, i razdiliteljica njegovih milloſtih. —6. Jerbo bi potribito, da Ona tolike, i takve milloſti imade, kojebi jednoj Materi Boxjoj priſtojne bile. S. Thoma Naucsitelj veli, da je Marino Materinſtvo neizversheno u ſvojoj izverſtitoſti, tako, da Bog nemogashe nad Mariu drugu izverſtitiu Mater ucsiniti: odkud slidi, da Ona

i-

(*a*) *S. Hier. in ſerm. de Aſſumt.*

imadiashe ſvu podpunoſt milloſtih, skoima ſve Angele, i ſvete u nebesih nadvisuje, niti ima koje ſtvorenje, kojebiſe ſverhu Marie moglo uzviſiti.

Na dilje Angeo Marii recse: (*a*) *Goſpodin ſtobom.*—Jurveje iz Vire ſvete poznato, da Bog, bivshi ſvemoguch, i neizmiran, jeſt ſvagdi i na ſvakomu miſtu, i ſa ſvakim: Alli s'Mariom, i u Marii jeſt s'jednim oſobitim, i neizkazanim naçsinom. Jer (*b*) akoje Boxje raskoshje pribivati ſa ſinovima csovicsanskima, kolika njegova zadovoljshtina, i raskoshje imaloje u Marii biti, hotiuchi s'kipom ſvoim shnjom, i u njoj pribivati, i od iſte najizverſtitiu narav csovicsansku na ſebe uzeti? Naucsitelji Cerkve nemoguchi za doſta izkazati nacſin, po komuje Bog s'Mariom, rekoshe: daje On shnjom, i u njoj kakono na Priſtolju slave ſvoje; kakono u jednoj plemenitoj Cerkvi, i kakono u jednoj nakichenoj bashcsi &c.—Otac nebeski biashe s'Mariom jerjoj pokloni plod divicsanski; Sin Boxji bi shnjome, jarju za doſtojnu Mater ſvoju obra; Duh ſveti pribiva shnjome, jerju u zacsechu priderxa od griha iſtocsnoga, i vazda ſacsuva njezino neoskvernjeno divicsanſtvo.

Ricsi, koje S. Elizabeta, pozdravljajuchi Divicu Mariu, izuſti, jeſu ove: (*c*) *Blagoſovljena ti migju xenami, i blagoſovljen plod utrobe tvoje.*

Gdi

(*a*) *Luc.* 1. 28. (*b*) *Prov.* 8. 31. (*c*) *Luc.* 1. 42.

Gdi imate znati, da ove ricsi, *Blagoslovljena ti megju xenami*, Gabriel Angeo pervo Elizabete jeſt izrekao, kadje Divicu pozdravio. I zlamenuju, daje B. D. Maria iz megju ſviuh xenah najsrichnia: ne imabo drughe nijedne xenske glave, niti je bila, nitiche biti, kojabi doſtojna bila takvi blagoſov od Boga primiti, kakvi je blagoſov Maria primila, da bude zajedno Divica i Matti, i Matti iſtoga Boga.

Ove pak ricsi, koje Elizabeta recse: *I blagoſovljen plod utrobe tvoje*, ſpadaju na falu Divice Materé, i Sina njezina.—Falise Maria kano Matti: jer neſamo daje ona po ſebi iſtoj doſtojna fale, i blagoſova; negoje i porad priblaxenoga ploda ſvoga ſvake fale, i blagoſova doſtojna. Takoger s'iſtima ricsma i Sin ove priblaxene Matere faliſe, koi je iſti Iſus, Sin Boxji; Onboje ovi priblagoſovljeni *plod* divicsanski, zato i naredi Cerkva, da posli ovih ricſih, *I blagoſovljen plod utrobe tvoje*, govorimo: *Iſus*, za iztomacsiti koliki je velik plod ove priblaxene Divice, kakojoj, i Angeo naviſti, govorechi: (*a*) *Evo zacsetichesh u utrobi, i porodichesh ſina, i zvatichesh ime njegovo Iſus. Oviche biti velik, i Sin Priviſokoga zvatiſe bude* &c. Shto pak zlamenuje ovo prislavno ime *Iſus*; jurveſam tomacsio, govorechi od drugoga Cslanka Virovanja.

Po-

(*a*) *Luc.* 1. 31. & *ſeq.*

Poslidnja ſtrana Zdrave Marie, koju Cerkva ſveta nadometni, jeſt ova: (a) *Sveta Mario, Majko Boxja, moli za nas grishnike, ſada, i u vrime ſmerti nashe. Amen.* —Liepeſu, i velike ove ricsi N! Jerbo shnjima izpovidamo, i ſvidocsimo Mariu za iſtinitu, i pravu Mater Boxju; buduch daje Ona Isukerſta, Sina Boxjega, u pricsiſtoj utrobi ſvojoj divicsanskoj, po Duhu ſvetomu, iſtinito csovikom zacsela, i porodila,—I dok ovako nju za Boxju Mater izpovidamo, u iſto vrime i za nashu primilloſtivu Majku poznajemo: mibosmo bratja Isukerſtova, koiſe zato i zove (b) *Pervorogeni u mlogoj bratji.* Odkud, poznajuchi mi Divicu Mariu za pravu Isukerſtovu, i nashu Mater; k'njojſe pouzdano uticſemo, i nju priklonito mollimo, danam od Sina ſvoga grihah oproshtenje, i drughe potribe nashe izproſi, govorechi: *Moli za nas grishnike:* jer bivshi ona Matti ovolikoga Sina, koi je iſti Bog, virujemo, da imade kod njega ſvaku milloſt, i oblaſt za izproſiti od njega, shtogod hoche i xeli; a bivshi i nasha Matti, za iſtinu derximo, da ima materinsku ljubav, i dobrovoljnoſt prama nami: zato slobodno k'njoj priſtupamo, uffajuchiſe temeljito, dache na nashe nevolje milloſtivo pogledati, i milloſerge od Boga nami izproſiti. I

(a) *Concil. Ephes. An.* 431. *ſub Coeleſt. Papa cont. Neſtor.* (b) *Rom.* 8. 29.

I kakogod ſvaki csas, za xivota ſadaſhnjega, imademo potribu od jake pomochi, buduch dasmo vehoma slabi, a neprietelji nashi jaki i moguchi: Tako mollimo ovu primilloſtivu Mater nashu, dabi Ona nami izprosila od Boga ſvaku pomoch, dok xivimo na ovomu ſvitu, zato i govorimo: Moli za nas grishnike *ſada.*—Alli, jerbochemo i na csas, illiti u vrime ſmerti nashe, najvechu potribu, od jedne oſobite pomochi imati: buduch da o onomu vrimenu i csaſu, ſva nasha vikovicsnoſt frichna, illi nefrichna visi: Zatoſe josht od ſada primoguchoj Boxjoj, i nashoj Materi priporucsujemo, danam onda najvechma bude u pomochi, govorechi: Sveta Mario, Majko Boxja, moli za nas grishnike, ſada, *i u vrime ſmerti nashe.* Amen.

III. Za opomenu pak, i ponukovanje, dabi mi cseſto, i poboxno s'ovom Mollitvom D. Marin pozdravljali i poshtovali, slidechi razloghi mogunas probuditi i ganniti.—1. Jerbo je Ona za Mater Sina Boxjega ebrata, koi premdaje bio pravi Bog; ſasvim tim na tolikojuje poshtovao, (*a*) daje njoj poslushan, i podloxan bio.—2. Jerbo Ona ima ſvu oblaſt kod Sina ſvoga za dobiti ſve, shto po njoj od njega ishtemo.—Od koje oblaſti Marine ſveti Ivan Damascen govorechi, veli, da kad Ona shtogod ishte od Sina ſvoga, onda po Materinskoj oblaſti kano zapovi-

da-

(*a*) *Luc.* 2. 51.

dajuchi ishte: i da po niki nacsin ni je moguche, daſe onni izgubi i odsudi, koi je njoj poboxan, kakono i onni nebiſe mogao ſpaſiti, koi nju nebi poshtovao, i njoj nebi poboxan bio.—3. Jerbo ova primilloſtiva Matti ima oſobitu ljubav i miloſerge prama Kerſtjanom, a navlaſtito prama grishnikom; zatoju i naziva Cerkva ſveta: *Utocsiſtje grishnikah.*

Ova poboxnoſt, skojomſe Divica Maria fali, poshtuje, i na dobrovoljnoſt prama nami probugjuje, jeſt najſtanovitia i najprimljena; jerboje najſtaria, najopchenia, i s'najvechom oblaſtju pofalita, i potverdita.

Velim, daje ova poboxnoſt Marina *najſtaria*: jerboſe je josht od pervih Kerſtjanah pocsela njoj pokazivati i csiniti. Iſti Goſp. Isukerſt na krixu umirajuchi Mariu ſvima Kerſtjanom, kakoſam jurve rekao, za Mater jeſt priporucsio, i oſtavio: Dakleſmo duxni imati jedno ſinovsko ſerce prama njoj, za pokazatijoj ljubav, poshtenje, i ſvaku sluxbu, kojaſe iziskuje, i priſtoiſe tolikoj Materi.

Poboxnoſt Marina jeſt *najopchenia*: jer ni je proshao koi kerſtjanski vik, u koji Divica Maria nebiashe poshtovata, i u pomoch zazivata. Ni je bilo ni jedno miſto, niti koi narod, koi u ſebi ne imadoshe poboxne dushe prama ovoj Divici; i neſamo nju shtovashe pravovirci, nego i poluvirci, i nevirnici njoj poshtenje dava-

she. Nejma nijedne Cerkve, koja nebi Oltar, illi Kapellu Divice Marie imala; niti ima jurve kuche, u kojojſe prilika Marina nebi zaderxavala, i poshtovala.

Najposli, poboxnoſt, kojaſe priblaxenoj Divici Marii csini i prikazuje, jeſt *snajvechom oblaſtju pofalita, i potverdita*; buduch dajuje Angeo nebeski pocseo, kadje ovu Divicu priklonito pozdravio; Isus jeſtju ſobom potverdio, kadje ovu pridoſtojnu Mater ſvoju vazda poshtovao, i njoj podloxan bio; i ſva Cerkva ſveta jurve u obicsaj, ovu poboxnoſt prama Marii, jeſt uzela, kadje tolike kuche Boxje na nje poshtenje uzdignula, i poſvetila, Pisme i Mollitve njoj upravlla, dneve ſvecsane na nje slavu odredila, poſtove zapovidila, i mloga Oproshtenja dopuſtila.

Dakle dushe bogoljubne! poshtujmo i mi ovu pridoſtojnu Mater Boxju, i nju cſeſto s'ovom najdraxjom njezinom Mollitvom poboxno pozdravljajmo, dabise i Ona prama nami primilloſtiva Majka ukazala i sada, i na csas ſmerti nashe; kakonocheſe i ukazati milloſtiva, ako mi po Zakonu Sina njezina uzxivimo, akoſe od grihah uzpazimo, ako pokoru uzcsinimo, i ako dobra dilla, i kripoſti ſvete budemo izvershivali · Dakle ova obsluximo, i tadachemoſe k'njoj, u ſvakoj nashoj potribi, pouzdano moch uticati, i po nje vridnoſti ſvaku pomoch od Boga csekati. Amen.

GO-

GOVORENJE IV.

OD MOLLITVE PAMETJIVE.

Meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper. Pſal. 18. 15.

Promishljanje ſerca moga prid licem je tvoim vazda.

Rekaoſam jurve, dase Mollitva dvoſtrukim nacsinom moxe csiniti: jedan put ricsma, govorechi Ocse nash, i Zdravu Mariu, od koiſam jurve govorio, i ovakve Mollitve zovuſe ricsne, illiti glaſovite.—Drughi put Mollitva moxeſe ſamom pametju, i ſercem csiniti: kakono, kadbi promishljali Boxje izverſtitoſti, Boxja dobrocsinſtva, muku Isukerſtovu &c. I ovakva Mollitva zoveſe *pametljiva*; jerboſe ſamom pametju csini, a ne ricsma. Od koje pametljive Mollitve, po mojemu obechanju, ſad imam govoriti; dabiſteſe naucsili, kako valja ovu Mollitvu csiniti, i dabiſte naſtojali nju cseſto csiniti: ovoboje takva Mollitva, koja u kratko vrime csini zloche izkoreniti, kripoſti uzmloxati, i csovika z'Bogom ujediniti.

Ova Mollitva pametljiva od mlogoh verſtih moxe biti. Na priliku: Moxemo, a i duxniſino promishljati Zapovidi Boxje, i nacsine, za obslu-

xiti nje.—Moxemo promishljati grubochu grihah; na priliku, holosti, lakomosti bludnosti &c. nebilise na merznost prama ovima probudili.—Illi, moxemo promishljati lipotu kriposlih svetih; kakono ljubavi, poniznosti, csistoche, krocsine &c. nebilise ganili, i pocseli sliditi ove kriposti.—Illi moxemo promishljati onna, kojache biti poslidnja csoviku; kakono smert, sud, pakao, i Raj nebeski, za dobiti strah u serce nashe, po csemubise od grihah uztezali, i pazili, velibo Duh sveti: (a) *U svima dilima tvoima spomenise poslidnjih tvojih, i nikad nechesh sagrishiti.*—Takoger, moxemo promishljati Boxje izversnitosti; kakono njegovu dobrotu, velicsanstvo, svemogustvo, neumerlost, milloserge, lipotu &c. iz kojih moglibise na bojaznost, i shtovanje prama njemu probuditi.—Moxemo muku i smert Spasitelja nashega promishljati: Koje promishljanje sverhu muke i smerti Gospodinove najlashnje csinise, i najkorisnie biva; buduch dase po tomu svaki berxje, i mochnie probudi na merznost prama grihom, a na ljubav prama kriposlima.

Xelite jurve, moxe biti N! csiniti ovu Mollitvu pametljivu; alli velite, neznamo nacsin, kakose ona ima csiniti: Doisto ovo i jest jedna velika kerstjanska nesricha i shteta, shto nas mallo imade, koibi znali za ovu Mollitvu, a kamo dabiu

(a) *Eccli.* 7. 40.

dabiu csinili; gdibi ukratko vrúne izverſtiti Kerſtjani mogli poſtati, na shtosmó pored nashega ſtanja duxni naſtojati. Shta rad odlucsioſam u ovomu Govorenju pokazati naesine, skoimafe pametljiva Mollitva ima csiniti i dovershiti. Poslushajte.

Za ucsiniti dobro Mollitvu od promishljanja, slidecha imajuſe paziti i obsluxiti; — 1. Stavitiſe pametju prid lice Boxje. — 2. Proſiti od Boga pomoch, za moch ucsiniti koriſno ovu Mollitvu. —3. Obrati ſtvar, ſverhu kojecheſe csiniti promishljanje.

Na csetiri nacsima moxeſe tko ſtaviti prid lice, illiti prid pridſtanje Boxje. *Pervo.* Promishljajuchi daje Bog po ſvojoj neizmirnoſti ſvagdi, i u ſvakomu miſtu, niti ima na ſvitu miſta, illi ſtvari, gdi Bog iſtinito nebi bio: bash kano ptice, kudgod lete, ſvagdi zrak nahode; tako i mi gdigodsmo, i kudgod hoddimo, ſvagdi Boga imademo. Porad shta, valja da pervo Mollitve opomenemo nas iſte, dasmo prid licem Boxjim, i gdigodsmo mi, daje i Bog ondi. Recsebo David: (*a*) *Ako uzajdem na nebo* (Boxe moj) *tiſi ondi: akoli ſnidem u pakao i ondiſi* s'tvojom oblaſtju, i mogûſtvom. Odkud gdigodsmo, opomenimo nas od pridſtanja Boxjega ovako govorechi: Doiſto dusho moja! Bog je ovdi.

(*a*) *Pſal.* 138. 8.

Drugo. Za ſtavitiſe prid lice Boxje, moxemo promisliti, daje neſamo Bog ondi gdiſmo mi, negoje i u ſrid nashega ſerca i dushe, koi nas nadahnjuje, oxivljuje, i ſasvim ſnami vlada: zato i govorashe S. Pavao: (*a*) *U njemu*, to jeſt u Bogu, *xivimo, ghibamoſe, i jeſmo* ſve shtogodsmo.

Treche. Za ſtavitiſe prid lice Boxje, imamo virovati, da Goſp. Isukerſt u ſvojoj naravi csovicsanskoj ſvekolike ljude iz visine nebeske gleda, i promatra; a navlaſtito na Kerſtjane, i na onne koiſu na Mollitvi dobro pazi, i ſvakolika njihova dilla i mishljenja promatra. Zato, z'duhovnom Zarucsnicom moxemo rechi: (*b*) *Evo on* (Isukerſt) *ſtoji za ſtinom nashom, progledajuchi kroz okna, provirujuchi kroz reshetke.*

Cſetverto. Za ſtavitiſe prid lice Boxje, moxemo ovo priproſtito misliti, kano daje Goſp. Isukerſt blizu nas, i kano dabiga u csovicsanſtvu ocsima gledali; bash kano kad od j dnoga nashega poznatoga prietelja mislimo, paknamſe csini kano dabiga ocsima gledali — Akoli pak tko u Cerkvi, gdi je Sakramenat, ova promishlja, nek iſtinito derxi i viruje, daje na blizu prid Isuſom, koiga ovako gleda i motri — I ovoſu on. ni nacsini, skoimaſe moxemo ſtaviti prid lice Boxje, kad hochemo pametljivu Mollitvu csiniti. Gdi imate znati, da ni je potribito, daſe tko ſa ſvi-

(*a*) *Act.* 17. 28. (*b*) *Cantic.* 2. 9.

ſtima ovima nacſinima na jedan put sluxi; nego je doſta, da s'jednim iz megju ovih, koimuſe lashnji uzvidi, naſtoi ſebe ſtaviti prid lice Boxje; i to ukratko.

Kadaſhe jurve ſtavio prid lice Boxje, onda s'velikim priklonom pameti i ſerca poniziſe prid velicsanſtvom Boxjim, ſtavechi ſebe za nedoſtojnoga prid tolikim biti velicsanſtvom i moguſtvom. Megjuto, jerbo Bog hoche, da prid njim ſtoimo, i damuſe ſercem i dushom klanjamo; Zato proſi od njega milloſt, da moxesh ovu Mollitvu od promishljanja dobro ucsiniti, govorechi: *Dojdi Dushe ſveti, i uxexi ſerce moje u goruchoj ljubavi tvojoj.* K'tomu izgovori Ocse nash, i Zdravu Mariu.—Moxesh takoger u pomoch zazvati B. D. Mariu, Angela ſtraxanina &c.

Posli pak kakosi milloſt od Boga proſio, oberi ſtvar illiti otajſtvo, od kogachesh csiniti promishljanje; to jeſt: odlucsi promishljat illi Boxje velicsanſtvo, illi dobrotu, illi milloſerge, illi njegova dobrocsinſtva, shtotejé iz nishta ſtvorio, shtote priderxaje, i ſtobom provigja, shtote je odkupio, i u Zakon ſvoj ſveti primio &c.—Illi odlucsi promishljat poslidnja tvoja, kakono ſmert, ſud, pakao, i Raj nebeski.—Illi oberi promishljat blagoſovljeni xivot, muku, i ſmert Spaſitelja nashega, njegovo od mertvih uskersnuche, i slavno na nebesah uzashaſtje &c.—Alli ovdi imaj znati, da kakogodsu ove zamire, i

otajſtva

oſtajſtva razlicsita, tako i promishljanja imaju biti razlicsita: Nikaboſe moguh promishljat kano dasu vidljiva i chutiva, a nika nemoguſe na ovi nacsin promishljat; na priliku: Akochemo promishljat Boxje velicsanſtvo, neizmirnoſt, dobrotu, lipotu &c. ova doiſto nemoguſe ſpametju promatrat, kano ſtvari vidljive i chutive; jerbo ne ſpadaju pod vidljive i chutive ſtvari.—Alli, akochemo muku, i ſmert Goſpodinovu promishljati, moxemo ova ſpametju promatrat kano dabi ocsima gledali, kako mucse i propinjaju Spaſitelja nashega, i kako On izdishe na krixu za ljubav nashu; ovaboſuſe vidljivim, i chutivim nacsinom iſtinito dogodila. Takoſe moxe promishljanje i od ſmerti nashe csiniti; buduch dasmo vishje putah vidili, gdi drughi izdishu, i merli lexe.

I ovako ſtavivshiſe prid lice Boxje, i zamollivshi njega, da ovu Mollitvu korisno ucsinesh, i odlucsivshi jednu ſvetu ſtvar promishljati, skupi pamet, i ſva ochuchenja tvoja okolo onne ſtvari, kojuſi namislio promishljat, pakju dobro promishljaj i promatraj donle, doklem ne oſitish u tebi kakvo ſveto ganuche illi na ljubav prama Bogu, illi na zafalnoſt prama iſtomu, illi na merznoſt prama griſima &c. Ovoboje ſverha ovakvoga promishljanja, dabiſe u nami ovakvo ſveto ganuche po millosti Boxjoj u dushi, i u ſercu nashemu probudilo,—Koje ganuche

nuche donle u tebi zaderxai, doklemgodga u tebi uzosichash; pak u isto vrime izkorenjuj iz tebe ovu, illi onnu zlochu, a usagjuj ovu, illi onnu kripost: kakogodbo promishljanja svetoga, jest sverha imati sveto ganuche, tako sverha, i plod svetoga ganucha, jest izkorenjivati zlocho, a usagivati kriposti svete.—I kadgodse ova sveta ganucha i uxganja u tebi prohude, to jest, illi iz pocsetka ove Mollitve, illi u sridi, illi naposlidku, vazda ondi stanni, i u njimase zaderxai, da moxesh koji plod duhovni od onud uzbrati.

Kada pak ositish, dase ugasuje i pristaje ovo sveto uxganje u tebi, onda na ovi naesin dovershi Mollitvu, *Pervo*: Zafali Bogu, shtosi mogao ovo promishljanje dobro ucsiniti, i shtotie dao onna duhovna gannucha i uxganja, i molliga zajedno, dati oprosti, akosi shtogod fallio u ovomu dillu i nisiga dobro ucsinio, pak prosi millost, da drughi put ovo moxesh bolje ucsiniti — *Drugo*: Prikaxi Bogu istu njegovu dobrotu i millosergè, koje imade sverhu tebe; prikaxi muku, i smert Sina njegova jedinoga, kojuje za tebe podnio, pak s'istim sloxi, i prikaxi tvoja obechanja, kojasi u ovoj Mollitvi pametljivoj ucsinio.— *Treche*: Prosi millost, za ove tvoje odluke i obechanja izpunniti, govorechi: „ O Otese primillostivi! ucsini, da kakosi ova „ dao u volju, tako i dillom da izvershim po

„ do-

„ doſtojanſtvu i zasluxenju Sina tvoga, po mil-
„ loſti Duha ſvetoga, po vridnoſti i utocsiſtju
„ B. D. Marie, Angela ſtraxanina, i oſtalih ſve-
„ tih. Mollimte takoger za rashirenje ſvete Cer-
„ kve, za izkorenjenje, nevirnikah, i priklonito
„ mollimte za neprietelje moje, i za dushe u
„ mukah od Ocsiſtenja. “ Posli toga izgovori jedan Otcse nash, i Zdravu Mariu: shto imash uvik obsluxiti, kadgod ovu Mollitvu od promishiljanja csinish.

Za imati pak vishtinu csiniti pametljivu Mollitvu, evo jedna, i druga prilika, po kojoſe moxesh upravljati.

Prilika I. Kada odlucsish promishljat i promatrat Boxja dobrocsinſtva, kojatije ucsinio, kakono: Shtote je ſtvorio, shtote je do ſad uzderxavao &c. onda prikerſtiſe, zazovi dar Duha ſvetoga, date nadahne z'dobrim mishljenjem. Posli toga ſtaviſe prid lice Boxje, i ponizise prid njim, kakoſam jurve rekao — Zatim promishljaj kakoteje Bog iz nishta ſtvorio, i ſtvoriote je csovikom na sliku, i priliku ſvoju, davshiti neumerlu dushu nadaritu s'razumom pametjom, i voljom; shtobite mogao ſtvoriti xivinom nerazloxitom, kamenom, i dervetom, illi mogaote je uvik u tvomu *nishtu* oſtaviti.—Tako moxesh promishljat kakote je Bog do ſad uzderxavao, i od tolikih poghibilih ſacsuvao, u koimaſu mloghi drughi moxe biti poghinuli.—Moxesh

xesh promishljat shtosi po Kershtenju ſvetomu u Zakon ſpaſonosni puſtit, i poſtao dionik ſlave nebeske, koju srchu ne imaju neznabosci i krivoklanjaoci. Na ovi nacsin i druga Boxja dobrocsinſtva moxesh promishljat; pak ſam ſebi pametju reci: Zaiſto ova meni ni je Bog dao porad moje vridnoſti i zasluxenja, nego od ſame ſvoje neizrecsene dobrote, i po ſvomu neizmirnomu moguſtvu ſva ova jeſtmi milloſtivo udilio.—Iz toga promisli kolikoje Bog prama tebi milloſtiv, i dobrovoljan; a ti prama njemu nezafalan: zato naſtoj probuditiſe na zafalnoſt, i obechaj, dachesh u napridak boljma darove Boxje procinjivat, i njemu zafalan biti, Mollitvu cseſtje csinechi, i oſtala dobra dilla izvershujuchi.—Posli toga, za dovershiti ovu Mollitvu, zafali Bogu, koiti je dao ovakve dobre, i ſvete misle, po koimaſiſe ſpomenio njegovih neizbroenih dobrocsinſtvih; pakmu onda prikaxi ſerce tvoje, i obechanja kojasi imao, nekbi dobroſtivo primio; i molliga, da ova moxesh izvershiti, kojaſi odlucsio csiniti i obsluxiti.—Da pak ova ſva budu draxja Bogu, zdruxijih s'mukom, i ſmertju Goſp. Isukerſta, s'vridoſtju Divice Marie, i ſviuh Svetih: K'tomu najposli izgovori *Otcse nash*, *i Zdravu Mariu.*

Prilika II. Ako odlucsish promishljat muku, i ſmert Goſp. Isukerſta, csini onno iz pocsetka, shtoſam mallo pervo rekao, to jeſt: prikerſtiſe,

za-

zazovi pomoch Duha ſvetoga, ſtaviſe prid lice Boxje, i molliga, da moxesh muku Sina njegova korisno promishljati.—Tada uzmi illi shibanje; illi ternovo krunjenje; illi propinjanje, i na krixu izdiſanje; illi koje drugo njegovo mucsenſtvo, i dobro promatraj kolikaje ovo muka, koju Spaſitelj nash podneſe u shibanju, u krunjenu &c. pak ſpomeniſe, daje ovo priſveti i pravedni Sin Boxji, koi nikakva griha, niti krivice na ſebi ne imade; nego ſva ova dragovoljno podnasashe za ſpaſenje nashe, i za grihe kojesmo mi pocsinili. Zatim s'pametju reci: Evo kolikomeje Sin Boxji poljubio! Buduch daje on vechma volio za mene ſvaka terpiti, i umriti, nego da ja uvik poghinem.— Illi koju drugu miſao, po nadahnutju Boxjemu, mochichesh imati, iz kojecheshſe moch probuditi illi na xaloſt porad muke Isukerſtove; illi na merznoſt prama griſima.— Odkud oxalivshi muku Spaſitelja tvoga pokajſe za grihe, skoimaſi Boga uvridio, i zamerzi na nje kako na najvechе zlo, a oſobito na onne, na kojeſi vechma navadan, i obechaj, daſe vech nechesh na takve grihe povratiti, i dachesh po pervoj prigodi nje csitavo, i pokorno izpoviditi. — Ovo ucsinivshi, dovershi ovu Mollitvu, kakoſam mallo pervo rekao, to jeſt: zafali Bogu na njegovomu daru, shtoſi mogao promishljat muku Sina njegovoga, i prikaximu iſtu muku, i tvoja obechanja, kojasi ucsinio pro-

mi-

mishljajuchi muku i ſmert Spaſitelja tvoga; pak molliga, da moxesh izpunniti ova tvoja obechanja, i oſtala ucsini kakoſam gorri rekao.

Iz ovih prilikah moxeſe ſvaki naucſiti, kakoche i od drughih Otajſtvih i ſvetih ſtvarih promishljanje znat csiniti.—Gdi oſobito priporucsujem promishljati priblaxeni xivot, muku, i ſmert Isukerſtovu, Odkupitelja nashega: ovoboje najdraxje Otcu nebeskomu; a nami korisnie, nego daſe shibamo, da poſtimo, i da oſtale oshtre pokore csinimo.

Kada pak tko dovershi ovu Mollitvu, i priſtane od nje, nek dobro pazi, da ne pokvari onna, koja je u ſebi po njoj popravio; shtoche najlashnje ucsiniti, ako u pameti uzderxi onna, kojaje iz promishljanja dobio. Zato jeſt najbolje, da ovo promishljanje u jutru ucsinemo; buduch daje onda najbriſtria pamet, i ſva ochuchenja najmirnia: Odkud mochichemoſe po vazdan ſpominjati od onnih gannuchah, i ſvetih uxganjah, kojasmo u ovoj Mollitvi imali; i takochemoſe lashnje od grihah paziti, i ſvete odluke pomnjivo izvershivati &c.

I ovoſu onna poglavita Zakona kerſtjanskoga, od koiſam, iz pocsetka ove Knjige, obechao govoriti; Kakono: od potribnoſti znati Nauk kerſtjanski; od Virovanja Aposhtolskoga; od ſvetih Sakramenatah; od Boxji, i Cerkvenih Zapovidih, i od Mollitve ſvete. Gdi mogloſe

je,

je, i moxeſe razumiti, kolikaje duxnoſt, i potribnoſt znati Nauk katolicsanski: Shtoſe razumie po Virovanju Aposhtolskomu, i shto po njemu imamo virovati: Shtoſu, i kolikoje ſvetih Sakramenatah, kojenam dobro csine, i kakoſe valja pripravljati, dajih doſtojno, i koriſno primamo: Kojeſu Boxje i, Cerkvene Zapovidi, i shtonam zapovidaju, shtolinam zabranjuju csiniti: Najposli moxeſe razumiti shtoje Mollitva, toliko glaſovita illiti ricsna, koliko pametljiva; kolikonamje jedna, i druga potribita, i kakoju imamo csiniti, da budemo uslishani. Iz kojih moxeſe ſvaki doſta opomeniti, kakocheſe dobro i ſveto vladati, i xivot ſvoj po Zakonu Boxjemu na vicsnje ſpaſenje upravljati.

Shtobiſe pak ovdi vishje od nauka, i uprave kerſtjanske katolicsanske xelilo, toſe moxe i u drughima poboxnima, i poſaljenima Knjigama viditi: U koima ſtanovito, neſamo ova kojaſu ovdi upiſata, nego i druga mloga, na iſti ſpaſonosni nauk ſpadajucha, na shiroko moguſe shtiti; ſverhu kojih, pomnjlvi Paſturi i Pripovidaoci u ſvoje vrime, ne priſtaju govoriti. Dakle po ovima xivot nash upravljajmo; i takocheimo slavu nebesku doſtignuti.

NADOMETAK,
OD ZLA, I DOBRA.

VEHOMA POTRIBIT NAUKU KERSTJANSKOMU.

Csulismo, iſtinaje, i csujemo cseſto putah, gdi nas Pripovidaoci opominjaju i ponukuju, govorechi: *Oſtavite zlo, a csinite dobro.* Alli moxe biti, mloghi josht ſaſvim neznadu niti razumiu shtoje zlo, shtolie dobro, dabi ovo csinili, a onno oſtavili: Zato, popaoſam poſao od *Zla i Dobra* izraditi, kogaſam nahumio z'dvima Govorenjih dovershiti, i k'ovoj Knjighi od Nauka kerſtianskoga priloxiti.

GOVORENJE I.

OD ZLA.

Declina a malo. Pſal. 36. 27.
Ukloniſe od zla.

Mloghi, akoſu bolesni, kljaſti, romi, slipi &c. za veliko zlo derxe i ſtave. Mloghiſe tuxe, i za zlo derxe shto niſu bogati: Niki za zlo primaju shto ne imadu doſtojanſtvo, poshtenje, slavu, razkoshje i naslagenje vrimenito: A ſverhu ſvega, ſmert, ſvi za najveche, i najmerskie zlo procinjuju.—Alli, ni jedno od ovih za iſtinito, i pravo zlo nebiſe imalo primiti: jer ne imaſe za zlo onno ſuditi, shto zlu lik biva.—Glad, golocha, boleſt, shteta, ſiromashtvo &c. moguſe odurna, teshka i oshtra rechi, alli ne zla; ovabo zlu lik bivaju: odkud ſamo nevoljna, a ne zla csine csovika.—Mlogheſu bogaſtvo, doſtojanſtvo, veselje, zdravje i dug xivot na izgubljenje vicsnje navela,, i ſtavila; gdisu drughi u ſiromashtvu, u zaloſti, u boleſti i u oſtalima doſadama ſpaſenje vicsnje zasluxivali.—Megjuto, niti onna napridna, niti ova doſadna moguſe ſasvim ocsita zla nazvati: jer, koiſe ne po ochuchenima, nego po razlogu, i po znanju Svetih vladaju, ſva ova za jedno nishto imadu i proci-

cinjuju, i svagdi sebe jednake, i stalne pokazuju; u napridnima ne razpuſtjajuſe, a u doſadnima ne padaju, niti ghinu.

Samo indi, i jedino zlo, od koga imamoſe uklanjati, i bixati, jeſt *grih*. Od koga dabiſe ſvi dobro, i pomnjivo prifatili csuvati, odrediosam od iſtoga ovdi govoriti, ukazujuchi:

I. Shtoje, i od kolikoje verſtih grih.

II. Kolikoje grih zlo.

III. Kakoſe moxemo od grihah ucsuvati.

I. Grih, po nauku Bogoslovacah, jeſt prieſtupljenje Zakona Boxjega. S. Ambrozio veli: (*a*) *Shtoje grih, nego prieſtupljenje Zakona Boxjega, i neposluh nebeskih zapovidih.* A S. Aug. govori: (*b*) *Grih jeſt shtogod ucsinito, illi recseno, illi poxelito shtoje protivno Zakonu Boxjemu.* Gdi po ovima ricsma: *Shtogod ucsinito, illi recseno, illi poxelito*, razumieſe i onno za jedno dillo ucsinito, kadje tko po Zakonu duxan shtogod csiniti, govoriti, illi xeliti; a ne csini, ne govori niti xeli, nego oſtavi.— Na priliku: Duxnismo poſvetiti dan ſvecsani, duxnismo Zakon Isukerſtov izpoviditi, i duxniſmo iskernjemu, kako i nami, dobro xeliti; ako ne posvetimo dan ſvecsani; illi ne izpovidimo Zakon Isukerſtov; illi ne uzxelimo iskernjemu dobro kako nami xelimo, poſtajemo prid Bogom krivci; jerbo ne csini-

(*a*) *S. Ambr. lib. de Parad. c. 8.* (*b*) *S. Aug. l. 22. contra Fauſt. c. 27.*

mo, shtobi po Zakonu imali csiniti: Kakono i onda krivci bivamo, kad shtogod csinimo, govorimo, i xelimo, shto Zakon zabranjuje csiniti, govoriti, i xeliti, na priliku, kad bi tko ubio csovika, ſagrishio bludno, krao &c. Ovabo Zakon zabranjuje csiniti, kad veli: *Ne ubij, ne ſagrishi bludno, ne kradi* &c. Odkud moxemo poznati, da grih csetveroſtrukim nacsinom moxeſe ucsiniti, to jeſt, mishlenjem, govorenjem, csinenjem, i necsinenjem illiti oſtavljenjem; zato i govorimo u opchenskoj Iſpovidi: *Izpovidamſe Bogu &c. jerbo ſam ſagrishio mislenjem, ricsjom, i dillom, illiti csinenjem.*

I ovako izpiſat, i razumit grih, razdiljujeſe —1. U Iſtocsni.—2. U Sadashnji, illiti poſobni.— *Grih iſtocsni*, jeſt, kogasmo povukli od pervoga csovika Otca nashega Adama, i peremoſe od njega po S. Sakramentu Kershtenja.—*Grih ſadashnji*, illiti poſobni, jeſt, koga mi, doshavshi u razum, ſami po nami ucsinemo, i od kogaſe po Sakramentu Pokore odrishujemo. Ovi *ſadashnji*, illiti poſobni imenovati grih, jedan jeſt mali illiti laki; a drughi veliki, illiti teshki i ſmertni.—*Grih mali* illiti *laki* jeſt takvi, koi ne izbacuje csovika iz milloſti Boxje; alli ladi u njemu ljubav prama Bogu, i navodiga na grih ſmertni.—*Grih* pak *veliki*, illiti *teshki* i *ſmertni* jeſt takvi, koi izbacuje csovika iz milloſti Boxje, i dushi duhovnu ſmert zadaje, ne da je neſtane,

bu-

buduch daje neumerla; nego dajoj ſve milloſti Boxje priſtanu, shtoje veche i gorje, nego i-kakva ſmert vrimenita, koju tileſa terpe. Koi ſmertni grih, razdiljujeſe u ſedam poglavitih grihah, iz koise mloghi drughi, i skoro ſvi griſi, kakono zlocseſte, i opake kchere, poragjaju. Iz megju kojih jeſt:

1. Holoſt.
2. Lakomoſt.
3. Bludnoſt.
4. Nenavidoſt.
5. Proxderloſt.
6. Serditoſt.
7. Linoſt.

Holoſt, jeſt neuredna xelja, i naslagenje ſvoje vlaſtite slave, i uzvishenja ſverhu drughih. I premda holoſt moxeſe rechi korin, i pocsetak ſviuh oſtalih grihah, kako Duh ſveti recse po Cerkvenomu: (*a*) *Pocsetak ſvakoga griha jeſt holoſt.* Nishtanemanje oveſu oſobite njezine opake kchere, —1. Neuredno usugenje na shtogod ſverhu mochi vlaſtite.—2. Xelja poshtenja, i doſtojanſtva.—3. Tashta slava.—4. Neposluh.—5. Inad.—6. Fala vlaſtita.—7. Licumirſtvo.— 8. Tverdoglavoſt.—9. Neskladnoſt &c.

Lakomoſt, jeſt neuredna xelja blaga, i bogaſtva. Opake kchere lakomoſti jeſu ove, (*b*)—1. Izdanje.—2. Himba.— 3. Privara.— 4. Krivokle-

(*a*) *Eccli.* 10. 15. (*b*) *S. Greg. Papa lib.* 31. *Moral.* c. 31.

tva.—5. Nemirnoſt.— 6. Silla.— 7. Protiva millosergju otverdnuche ſerca.

Bludnoſt, jeſt neuredno pohotenje za izpunniti naslagenje putteno. Shto na vishje nacsinah moxe biti, kakonoſe je jurve iz mloghih nesrichnih dogagjajih izvishtilo, i upamtilo.

Kchere bludnoſti oveſu (*a*) — 1. Zaslipljenje pameti.— 2. Naglopadanje.— 3. Nepromisljanje. —4. Neſtanovitoſt.—5. Ljubav ſamog ſebe neuredna.—6. Merznoſt na Boga.—7. Xelja ovoga ſvita —8. Strah doshaſtoga vika.

Nenavidoſt, jeſt ſumornoſt, i xaloſt porad napridka, i csiegod dobra. Kchere nenavidoſti brojeſe pet, (*b*)— 1. Merznoſt na iskernjega.— 2. Mermljanje.—3. Zloglasenje.—4. Radoſt porad nezgodah iskernjega. — 5. Xaloſt porad sriche i napridka njegovoga.

Proxderloſt jeſt polepa, illiti nagloxeljnoſt za jiſtjem, i pitjem porad naslagenja. Nje kchere jeſu ove, (*c*)—1. Tupoſt pameti.—2. Savishje, i neuredno veselje.—3. Mlogovor.— 4. Neſtidljiva i uvridljiva shala. — 5. Necsiſtocha: zato i recse S. Pavao (*d*) *Nemojteſe opiati vinom, u kommje bludnoſt*, illiti necsiſtocha.

Serditoſt, jeſt neuredno ganuche, illiti uzbunjenje ſerca za oſvetitise onnomu, od koga tko misli daje uvridit. Kchere ſerditoſti jeſu ove, (*e*)

—1.

(*a*) *S. Greg. loc. cit.* (*b*) *Idem. loc. cit.* (*c*) *Idem ibid.* (*d*) *Ephes.* 5, 18. (*e*) *S. Greg. loc. cit.*

—1. Ljutoſt.— 2. Uskisnuche, illiti uzmloxanje mislenjah za oſvetitiſe.—3. Vika, illiti buka. —4. Pogherda. — 5. Psovka protiva Bogu &c. — 6. Svadnje.

Linoſt, jeſt merznoſt na ſtvari, i dilla duhovna porad mucsnoſti kojaſe csini i viddi u izvershivanju takvih dilah, i kripoſtih. Ove, jeſu slideche kchere, (*a*)—1. Nemarnoſt za dobrom duhovnim.—2. Zlovoljnoſt na onnoga, koi na dobro upravlja, i ponukuje.—3. Slaboſt, illiti ſtrashljivoſt ſerca u prisachenju kriposnih dilah.—4. Neuſſanje.—5. Klonjenje, illiti ugaſenje xelje na obsluxenje Zapovidih, i ponukovanjah Boxjih.—6 Razneshenje, illiti razterkanje pameti; po csemu biva, da ſincsina porad merskoche duhovnih ſtvarih, na izvanska tegli za nasladitiſe u njima.—Ovima moxeſe primetniti od ſvakoga posla bixanje, odveche ſpavanje, lendovanoſt illiti brezposlica, po koima ucsiſe, i navodi csovik na proxderljſtvo, na bludnoſt &c. Recsebo Duh ſveti: (*b*) *Mloguje zlochu naucsilo lendovanje*, illiti brezposlica.—Ima i od drughih verſtih grihah, kakono onno sheſt protiva Duhu ſvetomu, csetiri griha, koi u nebo vapiu, i devet tugih grihah, koiſe moguh shtiti u narucsnima djetinjima knjixicama,

Svi ovi iztomacsiti griſi, od naravi ſvoje, jeſu teshki, illiti ſmertni, kakono i oſtali, koiſe

(*a*) *S. Greg. loc. cit.* (*b*) *Eccli.* 33. 29.

iz njih poragjaju, ſmertni obicsaju bivati; premda kadkad mali, illiti laki moguh biti, kakonokad nebi tko podpunno kakvomu zlu privoljio, illi nebi imao odluku takvo zlo ucsiniti, illi kadbi malloj, i lakoj ſtvari privoljio, na priliku: Kadbiſe tko na drugoga mallo, i brez oſvete raſerdio: illi kadbi tko u shali, i brez uvrigenja lax izuſtio &c. Gdi imamo znati, daſe troe za ſvaki i veliki, i mali grih iziskuje,—1. Da onno zlo, bilo izvansko, illi nutarnje, kojeſe za grih komu pripishe, bude povoljno, to jeſt, da tko s'voljom kakvomu zlu privolji. Odkud, ako tko ne privolji zlomu dillu niti nutarnjim, niti izvanskim nacsinom, tada ſama nepovoljna miſao od zla dilla, illi iſto i dillo nepovoljno, ne pishemuſe za grih.—2. Za ucsiniti kakvigod grih, ima biti proſta i slobodna volja, tako, daje u nje oblaſti shtogod csiniti, illi oſtaviti. Zato perve nagloſti, (primi motus) koje kadkad iz ne nada bivaju u csoviku, na priliku: nagloſt, illiti podtaknuche ſercxbe &c. ne pishumuſe za grih; jerbo ovakve nagloſti obicsaju nashe opazenje, i slobodvoljnoſt pritechi, da, u onni par niti opaz na dillo imademo, nitiga slobodvoljno csinimo.—3. Potribitoje opazenje (advertentia) zlochc; buduch da brez ovoga ne ſtaviſe shtogod pod grih, kadſe zlocha nije mogla opaziti, niti prividiti. Tako: koibiſe zaboravio poſta, nitibi od njega shtogod mislio, nebi ſagrishio,

ako-

akobi u dan postni meso jio; jerbi to u neznan, i brez opaza csinio &c.

Megjuto, premdaſe ova gor recsena za ſvaki grih i mali, i veliki iziskuju; nishtanemanje za veliki, illiti za ſmertni grih imadu s'vechom, i csitaviom podpunoſtju biti.—1. Od ſtrane pameti ima biti podpuno zloche opazenje, privigenje i poznanje.— 2. Od ſtrane volje iziskujeſe csitavo zlochi privoljenje. — 3. Za ſmertni grih potribitaje texina, illiti velicsina ſtvari, iz koje biva grih. Iz megju kojih, ako jedno podpuno nebude, ſmertni neche biti grih: Kada pak podpuno opazenje zloche, i csitavo privoljenje biva; illi, kojaſe zato texina ſtvari razumie? ſvakomu ſvoja upravna i razloxna, a ne nagla i potvorita ſvieſt, ſudac iſtiniti moxe biti.

Nuz ova i ovo imamo znati, da grih, koibi od naravi ſvoje priteshki, illiti ſmertni imao biti, moxe kadkad mali, illiti laki poſtati; a ovi, porad nikih uzrokah, moxe ſmertni biti. Grih ſmertni, koibi od naravi ſvoje takvi imao biti, poſtaje laki porad tri uzroka. — 1. Ako od ſtrane pameti nebude, niti je onni csas moglo biti podpuno zloche opazenje i privigenje: Kakonobi onda bilo, kadbi tko ne prividivshi i ne poznavshi zlochu, nego iz nike naglosti, veliku ofvetu drugomu poxelio.—2, Od ſtrane volje, kad ona nebi csitavo zlochi privoljila: Kakonobi onda bilo, kadbi tko u polu-snu shto-

god

god csinio, shto drugojacsje nebi hotio csiniti, kadbi bdijuchi bio.—3. Grih, koibi mogao ſmertni biti, poſtaje malen i lagan poradi malle ſtvari: Na priliku kragja jeſt u ſebi grih ſmertni, jerboſe po njoj ſedma Boxja Zapovid priſtupljuje, s'kojom On ſvaku kragju zabranjuje; alli akobi ova kragja u malloj ſtvari bila, biobi ſamo mali i laki grih.— U nikima pak dogagjajih ova mallina ſtvari, ne izgovara csovika od griha ſmertnoga, nego ucsinili on takvi grih, jurve ſmertno grishi: Kakono, koibi u najmanjoj ſtvari na Boga merzio, illi koibiſe najmanje hotio putteno nasladiti; osim ſamo, kadaſe ove zloche nebi opazile, illi nebiſe njima csitavo privoljilo, negobiſe iz nenada, i nehotimce dogodile: nishtaboſe csoviku za zlo, illi za dobro moxe pripiſati, shtogod u neznan i nehotimce ucsine. I premda porad recsenih uzrokah nebiſe shtogod za grih ſmertni komu pripiſalo; nishtanemanje za laki grih bimuſe ſtavilo: jer za ovi grih, doſtaje, ako ſamo polu-puno bude zloche opazenje, i najmanje njoj privoljenje.

Rekaoſam, da grih, koi je od naravi ſvoje mali, illiti laki, porad nikih priſtanakah veliki, teshki i ſmertni poſtaje: shto iz vishje uzrokah moxeſe dogoditi.—1. Poradi ſvieſti privarljive, zahodljive, ſumljive illiti dvohumljive; to biva onda, kada tko dvohumi od griha; illi kad falicsno viruje da grishi kad shtogod dil-

dilluje.—2. Grih mali poſtaje ſmertni poradi verlo zle ſverhe, na priliku, kadbi tko shaljivu lax govorio, da koga na grih putteni navede.—3. Mali, illiti lagani grih biva teshki i ſmertni poradi poghergenja, i potlacsenja Zakona, zapovidi, illi Stareshine, koi je izdao takvu zapovid kojaſe priſtupljuje. Tako: koibi u malloj ſtvari neposlushan bio, mallobi ſagrishio; alli kad takvi za pogherdu zapovidi, illi Stareshine, nebi hotio u malloj ſtvari poslushan biti, onda ovi neposluh poſtaobi grih ſmertni poradi poghergenja i potlacsenja zapovidi, i Stareshine: Ovakvibo neposluh zlamenuje pravu holoſt, koja ne terpi daſe komu podloxi, i zatoje ſmertni grih.—4. Mali grih poſtaje ſmertni porad velike xeljnoſti, skojom tko u malloj ſtvari kano poslidnju ſvoju ſverhu ſtavlja, tako, da akobi takvi mali grih i s'priſtupljenjem velike zapovidi bio, ſasvim tim i joshtbiga csinio. Tako: Slushati izprazne pripovidke, igrati &c. moxe mali grih biti; alli kadje tko za ovima tako polepan, da volli u ſvetkovinu Miſſu oſtaviti, nego izprazne razgovore, igre &c. bimuſe ova pod veliki grih piſala. Illi: Kadbi tko s'takvom pripravom mali grih csinio, da nebi mario, akobi i ſmertni to grih bio.—5. Grih mali poſtaje veliki porad velike ſmutnje, kojaſe je prividila; illi kojaſe je morala, i mogla prividiti, dache ona zaiſto iz maloga griha sliditi: Kakonobi bilo onda, kadbi

tko

tko po malomu grihu drugoga probudio na velike pſovke, na bludnoſt &c.—Najposli grih mali poſtaje veliki i teshki porad poghibile, i blixnje prigode za upaſti u grih ſmertni: To biva onda, kad tko shtogod neſmotreno, i brez potribe csini, po csemuſe obicsajnim nacsinom u grih ſmertni padda, illiſe ſtavlja blixnja prigoda za upaſti u njega. Promatrajmo jurve kolikoje zlo grih.

II. Grih toliko je, i takvo je zlo, da on nikada dobro ne moxe biti.—Grih toliku zlochu u ſebi zaderxaje, da kakoſe ucsine, taki najbolje dobro iz temelja privrati, i pokvari.—Sva oſtala zla, kojaſe na ſvitu obicsaju zla imenovati, moguſe pripuſtiti, i dobra moguh biti; alli ovo zlo, koje je grih, nitiſe ima pripuſtiti, niti iz ikakva uzroka ikad moxe dobro biti. Shto vishje? Tolikoje grih zlo, damu ni iſti Bog para ne nahodi: ovoboje jedno illi ſasvim, illi po niki nacsin neizversheno zlo; nitiſe od drugoga njegova zlocha moxe podpuno poznati, nego ſamo od onnoga, koi Boga za najvechega ſverhu ſvega uzpoznade i uzljubi; buduch daſe njegovoj iſtoj dobroti, i ſvetinji ova zlocha protivi.

Ako ſve oſtalo dobro, a ſamo jedan grih ucsinesh, jurveſi vaskoliki zlocseſt poſtao; jer je veche ovo zlo, negoſu ſva dobra dobro, kojaſu posli Boga.—Sam je grih toliko zlo, da protiv

tiv njemu isti Bog sasvom svojom jakostju ustaje daga ukine. I nesamo Bog protiva ovomu zlu sobom ustaje, (*a*) negose priti, dache i sva stvorenja protiva njemu na osvetu svojih neprieteljah podignuti: Koja ako shnjim protiva ovima ne ustanu, pritise, dache sverhu njih sercxbu svoju izliti. Zatose je i dogagjalo, dasu mloghi Kralji, Principi, i ostali poglavari nesrichno poghinuli; Kraljestva, i csitave Opshtine rasute, shto nisu marili u puku zloche izkoreniti i ukinuti.—Takoje! Bog na ista svoja vlastita dilla zamerzi, kada z'grihom budu omerljata; niti samo na nje zamerzi, nego (*b*) zaxali, i pokajese shtoi je ucsinio, i stvorio. Niti s'ovim samo ostade zadovoljan Bog; nego istoga jedinorogenoga Sina svoga iz neba na zemlju posla, i pripustiga umriti za pokvariti grih, i sercxbu svoju s'tolikim posvetilishtem umiriti. Za koi toliki boj, i pridobitje dade Bog velika zlamenja; jerbo zapovidi mertve iz grobovah ustati, sunce pomercsati, stine razpasti, misec, i ostale svitlosti nebeske kano na oruxje, i na boj pripravljatise.

Alli nije ni csudo, shto Bog nastoji ovoliko zlo izkoreniti: jer izkorenivshi ovo, svase popravljaju; a ovo pripustivshi, sva u shtetu idu. Ovobo je sveh naravi izopacsenje; dushe neumerle smert, i sviuh kashtigah uzrok: Od ovud

(*a*) *Sap.* 5. 18. (*b*) *Genes.* 6. 6.

ovud kuga, vojska, glad, i sve nevolje. Kaxite, kojebi veche zlo od griha bilo? Pacse, grih jest najveche zlo; buduch damuse tolika Boxja dobrota, i velicsanstvo protivi.—Moxe Bog dopustiti, i zapoviditi, da tko. csitava Kraljevstva porobi, i raspe; da varoshe popali; da sunca, i zvizdah nestane, i dase svit opusti: alli ni jednoga griha pripustiti ne moxe, nego josht moraga zabraniti.

Promotrimo kolike nesriche, i shtete i tilesne, i duhovne iz griha navlastito smertnoga slide! Evo: Porad griha biva pomor, glad, vojska, rasutje varoshah, neugodne godine &c. Po grihu gubise millost, i prieteljstvo Boxje, shtoje mlogo veche zlo, nego kad tko millost, i prieteljstvo Kralja zemaljskoga izgubi.—Po grihu gubese kriposti, i darovi Duha svetoga, koi csovika Bogu ugodna csine, i dajumu jakost za moch pridobiti neprietelje svoje.—Po grihu gubise bashtina nebeska, gubise onno posinjenje, skoimsmo postali sinovi Boxji, gubise mir dobre sviesti, i obradovanje Duha svetoga.—Gubese takoger i sva dobra dilla, koja je csovik ucsinio priko svega xivota do onnoga csasa, kad je u grih smertni upao. Shto vishje? Po grihu gubise opchenje zasluxenjah Isukerstovih: jer csovik nije vech shnjim ujedinit kad je u grihu smertnomu; a nebivshi shnjim ujedinit, nemoxe ni dicla njegovih zasluxenjah imati; a ne

imav-

imavshi s'Isukerſtom diela, ni ſpaſenje ſvoje nebi mogao doſtignuti. Vidite N! Kolike shtete, i nesriche jedan ſmertni grih uzrokuje, i kolikaſe po njemu dobra gube, a zla dobivaju! Doiſto gubeſe po njemu ſvaka dobra, a najvechaſe zla doſtaju. Koja zla, i vicsnje shtete kadbi ljudi promislili, ſudim, dabi volili ſve nevolje, i doſade vrimenite podniti, negoli grihu ſmertnomu privoljiti: volilibi boleſt, xaloſt, siromashtvo &c. podnoſiti, negoli jedan grih ſmertni povoljno ucsiniti; jer ſa ſvima ovima nevoljama moxeſe ſvaki ſpaſiti, alli z'grihom ſmertnim ne moze ni jedan.

III. Dabiſe pak mi mogli ucsuvati od ovoga najvechega zla, od kogasmo dosad govorili, ove nauke i opomene primite: —1. Kadgod budete na kakvi grih napaſtovati i navoditi od djavla, od ſvita, i od tila, ſtavite na jednu ſtranu ſve ove shtete, i nesriche gor recsene; a zdrughe ſtrane ſtavite onno hipno, illiti kratko u grihu naslagenje, ter promotrite jeli podobno i vridno, daſe ova neprocinita dobra duhovna oſtave porad jednoga ſmerdljivoga, i kratkoga naslagenja, i zadovoljshtine, koju tko vidiſe imati, kada shtogod po prignuchu, i poxelenju tilesnomu neuredno dilluje; i vidichete da to ni je vridno ni doſtojno, i po tomuchete ſvaku polepnoſt uztegnuti, da ne privoljite ikakvomu grihu. — 2. Bixite od prigodah grishnih:

Ka-

Kakono je izprazno gledanje, ergjavo druxshtvo, razgovori zlocseſti, drugovanje neprilicsno &c. —3. Opriteſe hitro u pocſetak napaſtovanja pogledavshi poboxno na krix, ſpominjuchiſe, kakoje na njemu nash Spaſitelj porad grihah nemillo pribien bio &c.— 4. Cseſto primajte ſvete Sakramente Pokore, i Tila Isuſova.—5. Mollitvu csinite proſechi milloſt od Boga za ne paſti u grihe.—6. Shtijte, illi slishajte shtiti knjighe od duhovnih ſtvarih.—7. Vazda zaderxaiteſe u dobrih, i poshtenih poslovih; a paziteſe od lendovanja i brezposlice, od ovudbo biva prigoda i uzrok mloghih zlochah. — 8. Pedipsajte vas po poſtu, i z'drughima pokorama. —9. Ljubite ſamochu, i paziteſe od izpraznog i odvishegh govorenja; recsebo Duh ſveti, (*a*) da gdi je mlogo govorenje, neche biti brez griha.— 10. Svaki u vecser nekse izpita, jeli u csemugod onni dan ſagrishio; i akoſe oſiti, daje u kakvi grih upao, nekſe u napridak pazi od onne prigode, u kojoj ovako nesrichno jeſt upao —11. Od iſtih malih, illiti lakih grihah valjaſe paziti; jer ovi otvaraju put, i navode na grihe ſmertne. Najposlidni nacsin za uesuvatiſe od grihah, jeſt ſasvim prikershiti izprazne obicsaje ſvitovnje, a ne paziti na hator i ogovor ljudski; jer koise prikaxe i dade na sluxbu Boxju, onni valja da obicsaje ſvitovnje oſtavi, velibo S. Jakob:

(*b*) *Prov.* 10. 19.

kob: (a) *Koigod hotio bude prieteli biti svita ovoga, neprietelj Boxji postaje.* A Isukerst recse: (b) *Nitko nemoxe dvima gospodarom sluxiti.* Dakle N! razumivshi mi daje grih najveche zlo, koje nam neizkazane shtete uzrokuje, od potribe jest, dase od njega sasvom pomnjom pazimo &c.

GOVORENJE II.

OD DOBRA.

Fac bonum. Psal. 36. 27.
Csini dobro.

Kakogod poznavshi mi grih za najveche zlo jesmose iz opomene Duha svetoga nagovarali, dabise od njega najvechma pazili i csuvali, gdi recse: *Ukloniše od zla*; takochemose, za podpunu izverstitost nashu, od sad nagovarati, da dobro csinimo, kako nas opet Duh sveti opominja, govorechi: *Csini dobro.* Jer nebi dosta bilo, da tko samo zlo ne csini, nego po kraj toga duxan jest i dobro csiniti; ovobo csini csovika sasvim izverstita i dobra.

Alli

(a) *Jacob.* 4. 4. (b) *Matth.* 6. 24.

Alli shtobiſte rekli, koje je to dobro, illi kojaſu ta dobra, koja imamo csiniti i sliditi, dabi mi po njima izverſliti i dobri poſtali? Svit za veliko dobro procinjuje imati bogaſtvo, doſtojanſtvo, i plemenshtinu; ſvit za veliko ſvoje dobro derxi zdravje, jakoſt, umitnoſt, veſelje, mir od neprieteljah &c. Alli niſu ovo onna dobra, kojabi mi morali sliditi: Onabo imadu biti iſtinita, ſtanovita, i vikovicsnja; ova pak, koja ſvit za najveche dobro procinjuje, niſu takva, buduch daſu varljiva, neſtalna, i vrimenita, koja kakogod ſvit prolazi, tako i ona shnjim zajedno ghinu.— Jerbo pak mi od nashe iſte naravi teglimo i xelimo, da uvik ſrichni i blaxeni budemo; dakle takva i dobra dilla valja da slidimo i csinimo, po koimchemo dvako uvik ſrichni i blaxeni poſtati. Ova pak dobra, kojabi mi imali sliditi, i po koimabi uvik ſrichni i blaxeni poſtali, jeſu kripoſti ſvete toliko putah od Pripovidaocah priporucsite; ovebosu onna iſtinita, ſtanovita i vikovicsna dobra, po koimabi mi dobri poſtali, i porad koibi nas Bog uvik ſrichne i blaxene ucsinio. Na koje kripoſti dabiſe mi probugivali, i nje ſvelikom pomnjom naſtojali sliditi, pokazati hochu:

I. Shtoje, i od kolikoje verſtih kripoſt.

II. Kolikoje dobro kripoſt.

III. Kakoſe dobivaju kripoſti.

I.

I. Kripoſt u opcheni uzeta i promotrita, jeſt jedna moch, s'kojom tko csaſtno shtogod dillujuchi poſtaje vridan fale, i plache. Shto dvoſtrukim nacsinom moxe biti; Jedan put naravnim, a drughi ſverhunaravnim. — *Naravnim* nacsinom csiniſe kripoſtno i pofaljeno dillo, kad tko porad vrimenite fale i plache shtogod radi. Tako, Vojnici poſtaju kripoſtni i pofaljeni, kad za obraniti ſvoga Kralja, i Kraljevſtvo virno i i jako protiva neprieteljom vojuju. Illi, kad tko za koriſt opchensku izvede uredne nacsine po koimabi ljudi mogli lashnje i bolje xiviti &c. Alli jerbo ovakve kripoſti ſamo hasne xivljenju vrimenitomu, zato nami nije od njih na dilje ni govoriti.—*Sverhunaravnim* pak nacsinom ſudiſe tko shtogod csaſtno i pofaljeno dillovati, kad porad Boga, i porad vlaſtitoga ſpaſenja shtogod csini. I od ovakve kripoſti ovdi govorechi, imademo znati, daſe ona illi za iſto dobro dillo moxe promatrati, na priliku: Kad tko ucsine dillo Vire, Uffanja, Ljubavi, Poniznoſti &c. Illi moxeſe promatrati za niku lasnochu i berznoſt, koja csovika csini laka i berza na dobro dillovanje; alli s'ovim razlucsenjem, shto csovik porad jednoga, i drugoga dobra dilla ne poſtaje ſasvim kripoſtan: a porad lasnoche, nauka, i berznoſti na dobra dilla pravo moxeſe kripoſtan imenovati; jerbo po tomu uzme obicsaj za moch lasno csiniti kojegod dobro dillo, na priliku, biti

ſtalan u Viri, u Uffanju, i Ljubavi: Illi biti poboxan, miran, trizan &c. I na ovi nacsin narav kripoſti imamo razumiti.

Ovakve pak kripoſti, koje csine csovika laka na dobra dilloyanja, nikesu Bogoslovske, a nike Dilloredne, illiti Chudoredne. —*Kripoſti Bogoslovske* jeſu ove: Vira, Uffanje i Ljubav. Zovuſe *Bogoslovske*; jerbosu nami od Boga kano ulivene, i dilla njihova uprav k'Bogu tegle i okolo njega zabavljajuſe, kakono: Po Viri izpovidamo Boga, i virujemo u njega jedinoga u naravi, a troſtruka u Kipovih &c. Po Uffanju uzdamoſe Boga doſtignuti i njega uxivati. A po Ljubavi, Boga ſverhu ſvega ljubimo.

Kripoſti Dilloredne, illiti Chudoredne zovuſe takve; jerboſe vazda okolo ovoga verzaju, i na to ſamo tegle dabiſe chudi csovicsanske, i njegova dillovanja po pravomu razlogu, i Zakonu Boxjemu uredno upravljala. — Iz megju kojih Chudorednih illiti Dilloredneih kripoſtih, perva jeſt *Bogoshtovſtvo*, illiti ſvetovez, s'koimſe csovik na duxno, i uredno bogoshtovanje prighiba i probugjuje. Shto na mlogo nacsinah moxe biti; buduch dasu razlicsita dilla ove kripoſti. — 1. Poklon. — 2. Mollitva. — 3. Poboxnoſt. — 4. Poſvetilishte. — 5. Prikazanje. — 6. Pervine. — 7. Deſetine. — 8. Zavit. — 9. Zakletva. — 10. Zaklinjanje. — 11. Poſala Boxja. Nikasu iz megju ovih, kojaſe nutarnjim nacsinom moguh dovershiti, na

na priliku: Poboxnoſt, i Mollitva; a nikaſu, kojaſe i izvanskim nacsinom imadu pokazati, na priliku: Poſvetilishte, Prikazanje, Pervine, Deſetine &c.—Nuz koje izpiſanje Bogoshtovske kripoſti, i njezinih dilah moxeſe rechi, da ſve oſtale kripoſti i Bogoslovske, i Dilloredne na nju po niki nacsin ſpadaju; buduch da ſva dilla i jednih, i drughih kripoſtih na to texe, daſe po njima Bog poznaje i shtuje kano pocsetak i ſverha ſviuh ſtvarih. Kakono: (*a*) Shtujese Bog s'Virom, Uffanjem, i Ljubavju: Shtujeſe Bog s'poniznoſtju, milloſergem, csiſtochom &c. Na kojaſe, zaiſto, po ovoj kripoſti Bogoshtovskoj osobito probugjujemo i prighibamo. —Nishtanemanje, osim ove kripoſti, ſvi Bogoslovci opchenskin dokoncsanjem drughe csetiri dilloredne illiti chudoredne kripoſti broe, kojeſe Stoxerne i menju; jerboſu kakono vrilla, i temellji oſtalih kripoſtih, koje iz ovih izviraju, i na njeſe naslanjaju. Takva je Stoxerna kripoſt—1. Razboritoſt.—2. Pravicsnoſt.—3. Triznoſt.—4. Jakoſt.

Razboritoſt, jeſt takva kripoſt, koja csovika ucsi shto ima csiniti, shtoli oſtaviti; recsebo S. Basil. (*b*) *Razboritoſt jeſt upravno poznanje onih, kojaſe imadu csiniti, i necsiniti.* Gdi moxemo vriditi, da ova kripoſt jeſt kano jedna vo-

(*a*) *S. Aug. c. 3. Enchirid.* (*b*) *S. Basil. Serm. in Princip. Proverb.*

gja, upraviteljica, i (*a*) Mater ſviuh kripoſtih. Zato i recse S. Bernardo (*b*) *Jami*, veli, *razboritoſt*, i ſvaka *kripoſt hitiche zlocha.* Shtogodbo vidimo po ovoj kripoſti ucsinito, onno ſalimo; a shtoſe brez nje dilluje, onno kudimo.—Odkud, ſvima ljudma od ſvake verſti i ſtanja, Razboritoſt jeſt vehoma potribita : Potribita jeſt ſvakomu po naſe, da zna ſebe, i ſvoja dilla poshteno i valjano upravljati; potribita jeſt kuchnomu Stareshini, da zna dobro druxinu upravljati, i kuchne potribite ſtvari provigjati; potribita jeſt Vladaocem Varoshah, i Derxavah, da pametno znadu shnjima, za opchensko dobro, vladati; potribita jeſt Razboritoſt iſtima Zakonoshom, da po njoj ſve uredbe i zapovidi ſvoje podloxnikom izdaju; najpoſli ova kripoſt potribita jeſt i ſtanju vojnicskomu, dabiſe znali ſvi vojnici, a navlaſtito Vojvode dobro i pravo vladati, kakoche virnoſt ſvoju pokazati, i korisni biti vlaſtitomu Kralju, i ſvemu kraljevſtvu.

Dabi pak ſvaki znao mudro i pametno ſebe, i drugoga upravljati, potribito jeſt, — 1. Da ſvaki pervo nego ſtupi na kakvo dillovanje, illi doſudu, ima dobro viche ucsiniti, za iznajti

(*a*) *Fr. Jur. Can. c. Præſentium 1. q. 5. & c. Cuſtos de Offic. Cuſtod.* (*b*) *S. Ber. ſerm. 44. ſuper Cantic.*

iznaiti priſtojne nacsine, po koimabi nakanitu ſverhu mogao doſtignuti.—2. Potribita jeſt vjeshtina za moch pametno kojegod nahumito dillo, illi dosudu, u ſvakomu posobnomu, dogagjaju doſuditi i ucsiniti.3.— Imadu biti jaki razloghi u takvomu dogagjaju, i dillovanju, koiſe od ſviuh za iſtinite primaju. Na to, po nauku S. Thome, za izverſtitost Razboritoſti, slidecha iziskujuſe, (*a*)—1. Uſpomena proshaſtih.—2. Razumnoſt.—3. Lako-ucsnoſt.—4. Oshtrohumnoſt.—5. Razloxnoſt.—6. Opaznoſt.—7. Prividljivoſt.—8. Sopreznoſt.

Uſpomena proshaſtih, sluxi za dosuditi i dokoncsati shtogod pametno iz proshaſtih izvishtitih i poznatih ſtvarih, i dogagjaih.

Razumnoſt, jeſt poznanje pervashnjih izvishtitih razlogah, i uzrokah.

Lako-ucsnoſt jeſt takva, s'kojomſe tko hitro i lako prigne na opomenu i nauk pametnih ljudih.

Oshtrohumnoſt jeſt, s'kojomſe tko pomaxe, da lako i na frishko moxe izmisliti nacsine, po koimache shtogod dobro moch dillovati.

Razloxnoſt jeſt takva kripoſt, s'kojom csovik poſtaje berz i lagan, za moch jedno iz dru-

(*a*) *S. Thom.* 2. 2. *q.* 48.

goga razloxno dovesti, i opchenske istine na posobite dogagjaje razumno priloxiti.

Opaznost, illiti promotrivnost jest, s'kojom csovik promatra sva okolostanja, illiti pristanke urednoga dillovanja.

Providljivost jest, s'kojomse provigjaju doshasta kojase imaju csiniti, kano dabi sa sadashnjima sastavita bila.

Soprezivost jest, s'kojomse ucsi csovik kakoche ukloniti zapricsice, kojebimu mogle posao sbesti; i dabi njegova volja na misto dobra, zlo ne obrala.

Pravicsnost, illiti pravda, kojaje druga kripost Stoxerna, jest kripost prighibajucha volju csovicsansku za dati vazda po pravdi svakom svoje. Shto dvostrukim nacsinom moxe biti; jedan put kadase svakom svoje po upravi zakona daje; na priliku: Deset za deset &c. Od ove zakonite pravde punesu knjighe, kojese imenuju *Od pravice.*— Drughi put obsluxujese pravda, kadase komu shtogod csini i daje porad lipote, urednosti, i poshtenja kriposti. Takvasu slidecha: — 1. Bogoshtovstvo.—2. Pokora.—3. Millotvornost.—4. Shtovanje.—5. Posluh. —6. Harnost, illiti zafalnost.—7. Istinitost u govorenju i csinjenju. — 8. Prieteljstvo. — 9. Slatkochudnost.—10. Blagodarnost.—Od Bogoshtovstva, i Pokore jurvesam govorio; od ostalih pak ovdi imam beseditti. Iz megju kojih;

Mil-

Millotvornoſt, jeſt takva kripoſt, s kojomſe Bogu, i Roditeljima poshtenje, i duxni poklon daje.

Shtovanje, jeſt kripoſt, s kojomſe duxni poklon i poshtenje Stareshinama nosi.

Posluh, jeſt kripoſt, koja prighiba na obsluxenje zapovidih od Stareshinah izdatih.

Harnoſt, jeſt kripoſt, koja csini zafalna csovika, nesamo ricsma, nego, kadje moguche, i dillima, na primitih dobrocsinſtvih.

Iſtinitoſt u govorenju, i csinjenju, jeſt takva kripoſt, koja nas prighiba daſe vazda iſtiniti i u ricsi, i u dillu prama iskernjemu pokazujemo; na shto nas i S. Pavao opomina govorechi: (a) *Oſtavivshi lax, govorite iſtinu ſvaki s'iskernjim ſvoim; jerbosmo megju nami*, jednog tila, *uda*.

Prieteljſtvo jeſt kripoſt, s'kojom ljudi iſtinitu dobrovoljnoſt jedan prama drugomu, porad poshtenja, pokazuju. Koja kripoſt premda megju ſvima imalabiſe pokazati; nishtanemanje megju poznanima obicsajeſe zaderxavati.

Slatkochudnoſt jeſt takva kripoſt, koja csini csovika slatke i ugodne chudi, daſe u ſvakomu druxshtvu, i opchenju, koliko u govorenju, toliko i u dillovanju, zna tako poshteno vladati, daje ſvima mio i drag.

Bla-

(a) *Ephes.* 4. 25

Blagodarnoſt jeſt kripoſt, koja odvracha ljubav od bogaſtva, a prighiba na razloxno razdiljenje ſiromahom i potribitima.

Triznoſt, jeſt trecha kripoſt Stoxerna, koja tilesnu polepnoſt, illiti nagloxelnoſt, navlaſtito na kushanje, i na doticanje, ſuſtexe i pravomu razlogu podlaxe. Trisu ſtrane, illiti verſti Triznoſti, —1. *Uzderxanje*, s'koimſe polepnoſt na odvishje, i nasladljive jecxeke uſtexe, i po razlogu upravlja.— 2. *Triznoſt*, koja polepnoſt od ſavishjega pitja uztexe. — 3. *Cſiſtocha*, koja puttena naslagenja uztexe i odbacuje. Kolikoſtruka pak jeſt ova priplemenita kripoſt Csiſtoche, jurvcſam kazao govorechi od sheshte Zapovidi Boxje, Govor. VII.

Na iſtu kripoſt Stoxernu triznoſti, i ove slideche ſpadaju, —1. Krotkoſt.—2. Millóſtivoſt.— 3. Ucsnoſt uredna. — 4. Poniznoſt.— 5. Milloljudnoſt.—6. Razigranje, illiti veſelje razloxno.

Krotkoſt, jeſt takva kripoſt, koja nerazloxnu ſercxbu gasi, kadaſe ova u komu poradi oſvete probugjuje; illiu derxi u tolikoj mirri, kolikogaje zlocha pokaranja vridna.

Millóſtivoſt jeſt kripoſt, kojaſe poragja iz dobrote i tihoche csiegod, a navlaſtito Stareshine, s'kojom vechma biva prignut na poxalenje, nego na pokaranje ſvoji podloxnikah; Illi ako koga ima pokarati, i pedipſati, to ne csini ſa

ſvom

ſvom oshtrinom i xeſtinom, nego s'nikom slatkoſtju i ugodnoſtju, kakobi i krivca ſasvim ne oborio, a zlochu brez pedipſe ne propuſtio. To je onno, na shto S. Pavao ucsashe Timothea, govorechi: (*a*) *Pripovidaj rics* (Boxju) *naſtoj zgodno, dosadljivo: karaj, moli, psuj u ſvakomu uſterpljenju, i nauku.*

Ucsnoſt uredna, jeſt kripoſt, koja xelju od izpraznoga, i ſavishjega znanja uztexe; a na znanje potribitih ſtvarih probugjuje i prighiba.

Poniznoſt, jeſt kripoſt, koja odnima xelju vlaſtitoga uzvishenja. Illi: (*b*) Poniznoſt jeſt kripoſt, s'kojom csovik iſtinito poznavshiſe, ſeſe pod nishto ſtavi.

Milloljudnoſt, jeſt kripoſt, koja ricsi, i dilla csovicsja, navlaſtito izvanska, kojagodse tila doticsu, kakono jilo, odilo &c. po pravomu razlogu upravlja: odkud, takvi csovik iſtinito milloljudan moxeſe nazvati, kada govori, i csini onno, shtoje ſvima drago i ugodno.

Razigranje, illiti *veselje razloxno* i to je kripoſt, koja u poshtenoj, i dopuſtitoj igri, i govorenju csovika zabavlja, i veſeli.—Suprot ovoj kripoſti bi csinio, koibi odvech, i po nedodopuſtitoj igri hotio ſebe razveſeliti: Illi kadbi tko porad vlaſtite ſumornoſti, i brixljivoſti neſamo

(*a*) 2. *ad Timoth.* 4. 2. (*b*) *S. Bernard. Tract. de* 12. *grad. humil.*

ſamo ſebi ukrachivao potribito razigranje i veſelje, negobi naſtojao, da iſto i drughima zabrani.

Za izverſtitoſt Triznoſti i ove dvi kripoſti priſtaju.—1. *Sridljivoſt*, koja uztexe od poganih, i neposhtenih poxelenjah. — 2. *Poshtenje* koje prighiba na lipotu, kojaſe iz uzderxanja od neposhtenih naslagenjah rasvitljuje: Zato koi pazi na poshtenje, nishta grubo, i neposhteno ne dilluje.

Najposli, csetverta Stoxerna kripoſt jeſt *Jakoſt*.—Alli ovdi imamo znati, daſe ne razumie onna Jakoſt, koju ljudi zdravi i mladi od naravi ſvoje u tilu imadu; illi koju vidimo u xivinami nerazloxitima; ovakvabo Jakoſt ne daje cinu, niti falu dushevnima dillima: Negoſe ima razumiti onna Jakoſt, koja je jednaka u ſtaromu i mladomu; u zdravomu i bolesnomu; u mushkomu i xenskomu; u bogatomu i ſiromashnomu &c. Ovabo cinu, i valjanoſt dillima csovicsnanskima daje, nuz koja ljudi vikovicsnje uſpomene, fale, i plache vridni poſtaju. I na ovi nacsin drughi razumita *Jakoſt* jeſt takva kripoſt, koja razloxno prighiba volju csovicsansku za podniti teshke i trudne poslove, i za puſtitiſe u pravedne pogube. Velim: *Koja razloxno prighiba* &c. Jer ova kripoſt, ſvoju ſridinu imajuchi megju ſtrashljivoſtjom (koja i od duxnih poslovah bixi) i slobodom (koja u ſva-

ku

ku pogubu nepametno tura i obara) csini, da csovik razloxno zna i bojatiſe zalah i mucsnoſtih, koje privigja i osicha iz kakva poſlovanja; i opet znajih podnoſiti, kakoga pravi razlog, i Zakon Boxji uputjuje i ucsi, od kojih, i kada imaſe bojati, illijih podnoſiti: a takoger iſta kripoſt csini i ovo, daſe tko pouzdano, i slobodno puſti u pogubu iſtoga xivota, kada i gdi, po razlogu i po Zakonu Boxjemu, imaſe u nju puſtiti.—Tako: Slaviſe tko i fali za jaka csovika, kada on nemarivshi za mucsnoſt i teshkochu, kojamuſe vidi u obsluxenju Zapovidih Boxji; u pedipſavanju &c. kruto nishtanemanje prifatjaſe obsluxenja ovih Zapovidih, pedipſavanja &c. Illi, kada s'poghibjom vlaſtitoga vrimenitoga xivota porad izpovidanja Vire; porad ſpaſenja iskernjega &c. slobodno Viru ſvetu izpovida, iskernjemu ſpaſenje povigja &c. Vechmabo procinjuje Zapovidi Boxje, Viru ſvetu, i ſpaſenje iskernjega, negoli onnu teshkochu, koju oſicha iz obsluxivanja Zapovidih, i nego vlaſtiti xivot, koga za Viru, illi za ſpaſenje iskernjega u pogubu ſtavlja.

Ovoj kripoſti Jakoſti slideche pripisujuſe izverſtitoſti. — 1. Jakoduhvnoſt, illiti ſercsanoſt. — 2. Pouzdanje. — 3. Usterpljivoſt. — 4. Stalnoſt u dobru.

Jakoduhvnoſt illiti ſercsanoſt, jeſt takva kripoſt, koja na velika dilla, i na vitezske kri-

po-

poſti prighiba, na priliku: Na odbacenje doſtojanſtvih, na oproshtenje neprieteljom, na razdiljenje ſiromahom vlaſtitih dobarah &c.

Pouzdanje, jeſt umirenje, illiti utishenje ſerca i volje, uzrokovato iz pouſſanja, s'koim tko razloxno, i temeljno derxi, dache prividito kakvogod zlo nadvladati.

Uſterpljivoſt jeſt kripoſt, s'kojom csovik u ſuprotivnima ſtvarma xaloſt razbia, i zla, u koimaſe nahodi, dobrovoljno podnoſi —Ovoje zaiſto jedna plemenita kripoſt, i ſvima ſvaki csas potribita; jer veli S. Jakob: (*a*) *Uſterpljivoſt dillo izverſtito ima: Da budete izverſtiti, i csitavi, ni ucsemu pomanjkajuchi.* A S. Pavao veli: (*b*) *Uſterpljivoſt vami je potribita, da volju Boxju csinechi, primite obechanje.*

Stalnoſt u dobru jeſt kripoſt, s'kojom csovik u kripoſtnima i dobrima dillima, koja je poceo csiniti, ne pomanjkaje, nego tverd i ſtanovit do ſverhe xivota oſtaje, ſpominjuchiſe onnih Isukerſtovih ricsih: (*c*) *Koi pak ſtanovit oſtane thia do ſverhe, oviche ſpaſen biti.* I ova nek budu doſta, za razumiti shtosu, i od kolikoſu verſtih kripoſti ſvete; a ſadachemo viditi kolikoſu dobro ove kripoſti.

II. Za poznati koliko dobro jeſu kripoſti, od koiſmo do ſad govorili, ſpomeniteſe, koja-

ſte

(*a*) *Jacob.* 1. 4. (*b*) *Hebr.* 10. 36. (*c*) *Matth.* 10. 22.

ſte csuli iz Govorenja od *Zla*, gdiſte razumili, dasu griſi najveche zlo ſverhu ſviuh zalah koja moguh csoviku nahuditi: Indi slidi, da kripoſti jesu najveche dobro, koje csovik, posli Boga, moxe poſidovati.—S. Ghergur Papa govorechi od kripoſti, pita, i odgovara: (*a*) *Shtoje, veli; kripoſt, nego melem, illiti liek? a shtoje grih, negoli ranna?* Dakle akosu griſi ranne, a kripoſti liek ovima rannama, slidi, daſu kripoſti najveche dobro; buduch da one grihe, koinoſu najveche zlo, izkorenjuju i liecse. One izkorenjuju, i liecse holoſt, lakomoſt, bludnoſt, proxderloſt, nenavidoſt &c. One pridobivaju djavla, tilo razlogu i Zakonu podlaxu, a ſvit i njegovo razkoshje za nemar, i pod nishto ſtavljaju. One ergjava poxelenja i prignucha uztexu, zle obicsae ukidaju, dushu kitte, pamet rasvitljuju, a ſvieſt umiruju; ſverhu koga mira i pokoja zaiſto nejma srichniega, niti blaxeniega uxivanja: Mlogobo vechi i blaxenii mir csoviku uzrokuje kripoſt poniznoſti, nego razneshena holoſt; vechi mir dushi daje proſto udiljenje, i triznoſt, nego nenaſitita lakomoſt, i proxderloſt; vechmaje zadovoljan krotak, i ljubeznjiv csovik, nego ſerdit, i nenavidljiv; s'jednom ricsju, vechi i draxji pokoj ima onni, koi ſvoje zle chudi, i ſvega ſebe pravomu razlogu podloxi, nego dabi ſve izvanske neprietelje pri-

do-

(*a*) *S. Greg. lib. moral.*

dobio : Buduch da vechma, i xeſtje csovika bunu i uznemirljuju njegove zle chudi, i neuredna prignucha, nego ſvi drughi na okolo neprietelji; zato i recse Duh Sveti : (a) Bolji je, i jacsji koi ſebe pridobie, i ſercu ſvomu goſpodari, nego koi prijake gradove nadvlada; pridobiva pak ſebe, i ſercu ſvomu goſpodari ſvaki onni, koigod kripoſti slidi, i po nji. ma xivot ſvoj upravlja.

Kripoſt, ſama ſebi iſtoj jeſt zadovoljna: Ona netraxi poſale ; ne xeli bogaſtvo, ne uzaima lipotu, niti z'blagom plemenshtinu i doſtojanſtva dobiva; ſamabo je u ſebi iſtoj i poſala, i bogaſtvo, i lipota, i plemenshtina &c. Kripoſt, ne tuxi u ſamochi, ne tavni u tminah, ne ghine u xaloſti, ne slabi u boleſti, ne padda u progonſtvih, ne pomanjkaje u siromashtvu, nitiſe nje uſpomena po iſtoj ſmerti s'pameti skida, i u zaborav ſtavlja : Onabo je u ſamochi ſebi razgovor, u tminah ſvitloſt, u xaloſti veſelje, u boleſti pokripa, u progonſtvih pomoch, u ſiromashtvu bogaſtvo, a posli ſmerti glas uvik zucsechi.

Koi kripoſti ſvete poſiduje, onni, posli Bôga, jurve ſvaka poſiduje, ſvagdi je poſaljen, i ſvagdi je priſtao; a koi kripoſti ne ima, ovi jurve nishta neima, nitije doſtojan ſale ni poshtenja.

(a) *Prov.* 16. 32.

shtenja. Stavimo jednoga, nekje plemenitog i velikoga roda, nekje bogat, nekje liep, mudroznan, i u doſtojanſtvu; a nek nije kripoſtan, nego zlocsinac; na priliku: Uboica, pianac, priljubodinac, grabioc &c. Shtobise od takvoga govorilo i ſudilo? Doiſto bise reklo ovo: Shteta shtoje ovi plemenitog roda, shtoje mudroznan &c. niſu za njega ova, kad je takvi zlocsinac.—Stavimo drugoga, koi je priproſtitog i niskoga roda, koi je ſiroma, koi je grub, i koi ne ima nikakvo vladanje niti oblaſt ſverhu drughih; alli kripoſtan xivot imade, na priliku: Zna ſvakomu dobro viche dati, zna ljudski i poshteno govoriti, u csiſtochi, u mirnoſti, i triznoſti pribiva &c. Shto ſudite, shtobiſe od ovakvoga kripostnoga csovika. ka beſidilo? Doiſto ſvako dobro biſe od njega govorilo, i biſe za jednoga poglavara, i vladaoca csitave Derxave vridan procinjivao i xelio.—Takoje N! Ne bogaſtvo vrimenito, ne ljepota tilesna, niti plemenshtina, i doſtojanſtvo ſvitovnje; nego ſama kripoſt csini iſtinito srichna, bogata, liepa, plemenita, i golema csovika. (a) Onabo je ſama, koja izverſtitu, i ſasvim dovershitu csini narav. — Shto vishje? Nicsjim drughim, nego ſamim nebom moguſe kripoſti izplatiti: Jer gdisu ove, ondi iſti Bog, ka-

(a) *Cic. lib. 2. de Le.*

kano u ſvomu Svetishtu, pribiva.—Iz kojih jurve moxemo ocsito poznati, dalu kripoſti najveche dobro, koje csovik, posli Boga, moxe poſidovati i uxivati.

III. Alli kako, i po koibi nacsin mi mogli kripoſti ſvete dobiti? Tu je trud, tu je poſao. S. Jakob veli: (*a*) *Svaki dar najljepshi, i ſvaki pokloń najizverſtitii od ozgor jeſt, snilazechi od Otca ſvitloſtih*, to jeſt, od Boga: Dakle i kripoſti od Boga dobivajuſe. I to je iſtina, da kakogod ſve darove, i ſva dobra od Boga primamo, tako i ſve kripoſti, bivshi one najvecha, i najplemenitia dushevna dobra, pocsetak ſvoj, iz oſobite milloſti Boxje imadu.— Alli, k'tomuſe takoger i nashe naſtojanje, trud i poslovanje iziskuje za dobiti ova dobra, ne, kano dabi po trudu, i poslovanju nashemu ova zasluxili, nego s'milloſtjom Boxjom, kako i S. Pavao od ſebe iſtoga govori: (*b*) *Po milloſti Boxjoj jeſam ovo, shtoſam, i milloſt njegova u meni ne bi prazna.* A zashto ne bi prazna milloſt Boxja u Aposhtolu? Zato, jerbo je on ſvoj trud i poslovanje k'milloſti Boxjoj prilagao i zdruxivao, koja je uzrokovala, i plodila ſva dobra u njemu duhovna, koja imadde; premda nishta od ovih ſebi ne pripiſivashe, nego ſamoj milloſti Boxjoj; recsebo: (*c*) *Poslovoſam: alli ne ja, nego*

(*a*) *Jac.* 1. 17. (*b*) 1. *Corint.* 15. 10. (*c*) *Idem ibidem.*

go milloſt Boxja ſamnom. Gdi, kad velì: *Poſlovoſam*: Daje razumiti, da je i ſvoj trud k'milloſti Boxjoj priloxio i zdruxio. Tako i mi, za dobiti kripoſti ſvete, valja da k'iſtoj milloſti, kojuche nam Bog obilato udiliti, nash iſti trud i naſtojanje priloximo i zdruximo, (*a*) dabiu u zalud, illiti u izpraznoſt ne primili; primilibiu pak u zalud, kad nebi shnjom, u napridovanju kripoſtih, dillovali: Dakle osim milloſti boxanſtvene, koja u nami uzrokuje i plodi ſva dobra, potribito jeſt i nashe dillovanje, nash trud, i nashe naſtojanje, kojeſe takoger po iſtoj milloſti pomaxe i pokripljuje, da bude valjano, i Bogu ugodno za doſtignuti ſverhu odlucsitu. Odkud:

Za imati kripoſt, na priliku, Poniznoſti, Milloſergja, Csiſtoche, Triznoſti &c. nebi doſta bilo puſtitiſe ſamo na milloſt Boxju, a po ſebi nishta necsiniti; negobi valjalo, s'milloſtjom Boxjom, raditi i truditi, za doſtignuti ove kripoſti.—Na priliku: Xelish biti ponizan? Csini dilla ponizna: promishljaj, dasi iz nishta ſtvorit, budi podloxit ſtariima, ne uzvelicsai tebe &c.—Xelish biti milloſerdan? Csini dilla od milloſergja: dili ſiromahom, oproſti uvrigenja &c.—Xelish biti csiſt? Paziſe od bludnih dilah, od necsiſtih mishlenjah i riecsih &c.—Xelish biti trizan i ſporan? Ukrati tebi odvishje jiſtje, i pitje &c. I

(*a*) 2. *Corint.* 6. 1.

takochesh s'milloſtjom Boxjom (koju ſvaki imade) izkoreniti holoſt, lakomoſt, bludnoſt, proxderloſt, i oſtale zloche; a poſtatichesh ponizan, milloſerdan, csiſt, trizan &c.

Na koje zlochah izkorenuche, mora, najpervo, ſvaki xeſtoko i pomnjivo uſtati od grihah, koigod kripoſtan xeli poſtati: jer veli S. Aug. (a) *Dusha nemoxe imati kraljevſtvo*, illiti zadobiche, *kripoſtih, dok pervo ne ſmetne jaram zlochah.* A Duh S. ovako govori: (b) *U zlovoljnu*, illiti u zlochudnu, *dushu neche unichi mudroſt, nitiche pribivati u tilu podloxnomu grisima.* Ggi, po *Mudroſti*, ſvete kripoſti moxemo razumiti, koje zaiſto, nemoxe csovik u ſebi imati, doklemgod iz ſebe ne izbaci, i ne izkorene zloche.—Cſega, dabiſe ſvaki kruto prifatio, to jeſt, izkorenjenja zlochah, i napridovanja u kripoſtima, nekse cseſto ſvojih grihah ſpominja, u koje je upadao; kako nas Mudri Hugo ucsi, govorechi: (c) *Nejma, veli, ni jedne takve kripke na kripoſt opomene, kakvano je gribah uſpomena.* Jer doiſto, koiſe ſpominjah vlaſtitih grihah, i promishlja ſvoje nesrichno ſtanje, u koje je po njima upao, lasnoche na nje zamerziti, i pocsetiche nje oſtavljati, a kripoſti ſvete sliditi, kojenosu najveche dobro.

Znam,

(a) *S. Aug. in quod. ſerm.* (b) *Sap.* 1. 4. (c) *Hugo de ſc. ſac. ep. ad Heb. ſe.* 23.

Znam, daje trudno, i mucsno shtogod ukratiti zlocseſtoj chudi, na shtoje naucsna i obicsajna; a takoger mucsnoju je prignuti na neobicsajna, i njoj ſuprotivna, na priliku: Mucsno je zlocseſtu chud odvratiti od holoſti, od bludnoſti &c, a prignutiju na poniznoſt, na milloſerge, na csistochu &c. Buduch daſe ove kripoſti vehoma ſuprotive takvoj chudi, koja nije na nje, nego je na recsene zlocke prignuta i naucsna.—Alli bash zato i bivaju onna dilla kripoſtna, i vicsnje vridna fale, shtoſe tako ſuprot zlocseſtoj chudi trudno, i mucsno csine i dovershuju; buduch da i po nauku Seneke, za prignuti koga na kripoſt, potribitiſu Meshtri i Vodje, koi u zaptu i ſteghi derxe ſvoje ucsenike; a za primiti i naucsiti zlochu, ona iſta ſebi jeſt Vodja, i Meshtar, koja na miſto fale pogherdu, i kashtighe vicsnje ſebi zasluxuje.—Indi potribito jeſt truditiſe, i chud na kripoſtna dilla prighibati: Jerboſe po tomu kripoſti ſvete dobivaju, kojeſu vicsnje slave i plache vridne. Recse pak S. Ghergur Papa: (*a*) Nemoguſe veliki darovi dobiti, drugojacsje, nego po velikima poslovima i trudovima; jer i onni glaſoviti Pripovidaoc Pavo ſveti govori: (*b*) *Ne krunise*, tko, *akoſe jako ne uzbori*, s'nepriete-teljima. Neprietelji pak nashi, jeſu ergjave chudi i pri-

(*a*) *S. Greg. Homil.* 37. *in Evang.* (*b*) 2. *ad Timoth.* 2. 5.

gnucha nasha: Indi s'ovima, valja, daſe jako borimo, i da mlogo poslujemo, za pridobiti nje, a dobiti kripoſti ſvete, porad kojih namse kruna slave vicsnje obechaje.

Dakle N! razumivshi mi, shtosu grisi, i kolikoſu oni zlo; a takoger poznavshi shtosu kripoſti, i kolikosu one dobro, koje moxemo imati, naſtojmo ove sliditi, a grihe oſtaviti; dabi po tomu Bogu ugodili, i slavu vicsnju zasluxili.

U ime Otca, i Sina, i Duha ſvetoga, Amen.

SVERHA.

IZPOVID,

I

HUM PISAOCA.

Ja dol podpiſani, kakogodſam vazda u ſvemu podloxan oblaſti, ſudu, i dokoncsanju ſvete Matere Rimske Katolicsanske Cerkve; tako i ovo moje malleno od Nauka kerſtjanskoga Dillo, nje ſudu (kojaje pervi Naviſtitelj, i Tomacsitelj iſtinitoga Nauka Isukerſtova) podlaxem. I akobi u njemu shtogod, iz nenadnoga neprivigenja, ſuprot iſtini katolicsanskoj bilo, (od shtame Bog ſacsuvao) pripravansam ſvekoliko zbriſati, i unishtiti. Tako mene tomacsim, tako chutim, i takoſe podpiſujem.

Die 30. *Aprilis An.* 1797.

P. Bernardinus Leakovich.
Ord. S. Franciſci Regul. Obſerv.

DOBRO-VOLJNI SHTIOCSE!

Xelechi i ja s'moim trudom puku kerſtjanſkomu posluxiti: Evoſam posli *Nediljnih Govorenjah*, drugo Dillo, *ſverhu poglavitih ſtvarih Kerſtjansko-Katolicsanskih*, s'Nadometkom *od Zla, i Dobra*, s'velikom pomnjom izradio, i ſad z'dopushtenjem Stareshinah na ſvitloſt dajem, ſudechi, i uffajuchi, dache nashemu Illiricskomu puku, za njegovu duhovnu zabavu, vehoma korisno biti; jer kada, navlaſtito humitni Shtioci (kakvih sadashnjega vrimena doſta imade) ova, kojaſu u ovoj knjighi popiſana, budu shtili, a od Pripovidaocah, i duhovni Paſtirah, ſverhu iſtih budu csuli govoriti, lasnjechi temeljitie ſtvari Zakona Isuſova upamtiti, ſvoje kerſtjanske duxnoſti razumiti; i takoche ſebe, na poboxno xivljenje, moch pomnjivie probugivati, i upravljati.

Iſtina jeſt, da ovakvih, na ovi, i na drughi nacsin, doſta i doſta imade knjigah: Od-

kud

kud moglobiſe rechi, da je ova kano odvishje, i brez potribe izdata. Alli to od posla nijeme moglo ſuſtaviti: Jer prem ako od Nauka kerſtjanskoga ima doſta knjigah, ne imadejih odvishje, kakono ni drughih u Illiricski, a navlaſtito u nash Slavonski Jezik: Zatoſam i uzeo ovi poſao, da, shto ove Derxave ljudi, iz inoſtranskoga Jezika csuju govoriti, onno ſvoim Jezikom ovdi moguh shtiti. A drugo, ova je knjiga, u slaganju slovah i ricsih, po obicsaju Slavonskomu ſaſtavitá, kakono i drughe, premda s'mallim razlucsenjem, moxemo viditi, kojeſu u Slavonii ucsinite; i napunita jeſt z'Govorenjima na nacsin Pridikah, kojeſe u Nedilje, i Svetkovine, oſtavivshi tada tomacsenje Evangelja onnoga dneva, puku moguh csiniti. Odkud ſudim, dache ova knjixica Slavoncem doſta biti povoljna, jerbocheju ſvaki ucsen, lasno moch shtiti, i razumiti; a i drughih Derxavah, iſtoga Illiricskoga Jezika, Shtioci, shnjiom necheſe tegobno sluxiti: Jer prem ako u njoj nike ricsi ſebi neobicsajne opaze, lasnochejih po ſvomu obicsaju, i nacsinu moch izrechi, kakono i mi njiove ricsi po nashemu obicsaju izgovaramo.

Ako

Ako pak, Shtiocse dobri, xelish znati, s kakvimſamſe knjigama sluxio za dovershiti ovo Dillo? Znaj brate, daſam od knjighe do knjighe, kano pcsela po cvitju, prilitao. Imaoſam knjigu od Nauka Rimskoga (*Catechiſmus Romanus.*) Shtioſam Piſmo ſveto, i Tirlna tomacsitelja njegova.—Razgledaoſam nauk, i dokoncsanje Sabora Tridentinskoga.—Pomagaoſamſe s'knjigom Talianskom pod Nadpiſom: *Il Miſſionario Parochiale.*—Pitaosam ſvete Otce, i naucsne Bogoslovce: i na ſviuh ovih hum i dokoncsanje, kakono na pouzdani temelj vas poſao moj naslanjaoſam, kako eto u dnu liſtovah ove knjighe cseſto moxesh viditi, gdiſam pobilixio s'csimſamſe ricsma sluxio, i moja govorenja potvergivao.

Dakle draghi Prietelju, primi dobre volje ovi moj maleni trud, i shnjimſe sluxi, dok josht jedno liepo Dillo (ako Bog dopuſti) izradim: A od mene, u tvoima mollitvama imaj prid Bogom uſpomenu. I budi zdrav.

Piſa u Sarengradu 25. *Meſeca Svib. God.* 1798.

Priponizni sluga,
O. Bernardin Leakovich.

UKAZ

U K A Z

GOVORENJAH, KOJASE ZADERXAJU U OVOJ KNJIGHI.

Broj poslidnji, zlamenuje ſtranu liſta.

PRID-GOVOR. 3

GOVOR. I. Od Nauka kerſtjanskoga u opcheni. 11
Ovi je xivot vicsnji, da poznadu tebe ſamoga Boga iſtinitoga, i kogasi poſlao Isukerſta Joan. 17. 3.

Pokazuje. I. Shtoje Nauk kerſtjanski, i kolikoje potribito znatiga ſvakomu.

. . . . . II. Kako mi moxemo dojti u poznanſtvo Boxje po ſtvarma vigenima.

. . . . . III. Kako moxemo naucsiti Nauk kerſtjanski.

GOVOR. II. Od Vire u opcheni 19
Brez Vire ni je moguche ugoditi Bogu. Hebr. 11. 6.

Prikazuje. I. Shtoje Vira, i kolikoje potribita ſvakomu za ſpaſenje.

Prì-

Prikazuje. II. Shto imamo virovati, i kako imamo virovati.

GOVOR. III. Od pervoga Cslanka Virovanja Aposhtol. 27

Virujem u Boga Otca ſvemoguchega, ſtvoritelja neba, i zemlje.

Tomacsi I. Virujem.

.. .. II. U Boga Otca.

.. .. III. Svemoguchega, Stvoritelja neba, i zemlje.

GOVOR. IV. Od drugoga Cslanka Virovanja.. 37

I u Isukerſta, Sina njegova jedinoga Goſpodina nashega.

Tomaesi I. I u Isukerſta.

.. .. II. Sina njegova jedinoga.

.. .. III. Goſpodina nashega.

GOVOK. V. Od trechega Clanka Virovanja.. 44

Koi zacset jeſt od Duha ſvetoga, rodjen od Marie Divice.

Tomacsi I. Koi zacset jeſt od Duha ſvetoga.

.. .. II. Rodjen od Marie Divice.

GOVOR. VI. Od csetvertoga Cslanka Virovanja.. 54

Mucsen pod Ponciom Pilatom, propet, umro i pokopan.

Tomacsi I. Tkoje zadao muku i ſmert Goſpodinu nashemu.

Tamacsi II. Tkoje ovi , komuſu muke zadate.

.. .. III. Skoim nacsinom jeſumu zadate muke.

.. .. IV. Porad koga uzroka Spaſitelj nash jeſt terpio ovolike muke.

GOVOR. VII. Od petoga Cslanka Virovanja.. 64

Snige nad pakao, trechi dan uskerni od mertvih.

Tomacsi I. Snige nad pakao.

.. .. II. Trechi dan uskersni od mertvih.

GOVOR. VIII. Od sheſtoga Cslanka Virovanja.. 74

Uzajde na nebesa , ſidi ob desnu Boga Otca ſvemoguchega.

Tomacsi I. Zashtoje Goſpodin Isukerſt uzishao na nebeſa.

.. .. II. Shtoſe razumie po onnima ricsma: *Uzajde na nebesa &c.*

.. .. III. Kadje , i po koije nacsín uzishao Goſpodiu : i shtoſe mi moxemo iz ovoga naucsiti.

GOVOR. IX. Od ſedmoga Cslanka Virovanja.. 83

Od onud ima dojti ſuditi xive, i mertve.

Tomacsi I. Skakvim nacsinom bude dojti Sudac pravedni.

..... II. Koiche ondi biti, kojeche on ſuditi.

..... III. Shtochese na ovomu ſudu csiniti, shtoli govòriti.

GOVOR. X. Od osmoga Cslanka Virovanja.. 93
Virujem u Duha ſvetoga.

Pokazuje I. Daje Duh ſveti trechi Kip priſvetoga Trojſtva.

.. .. II. Kolika dobra primamo od Duha ſvetoga.

..... III. Nauk, po komuchemoſe znat pripraviti, za primit u nas Duha ſvetoga.

GOVOR. XI. Od devetoga Cslanka Virovanja. 103
Virujem ſvetu Cerkvu katolicsansku, Svetih opchenje.

Pokazuje I. Shtoje Cerkva ſveta.

..... II. Kojeſu nje poglavite bilighe, po koimaſe ona poznaje, i razlucsuje od laxljivih Cerkvih.

..... III. Koje dobro mi primamo iz Cerkve ſvete.

GOVOR. XII. Od deſetoga Cslanka Virovanja..... 117
Odpushtenje grihah.

Pokazuje I. Da zaiſto u Cerkvi ſvetoj katolicsanskoj imade oblaſt odpushtati grihe.

.. .. II. Kod kogaſe ova oblaſt zaderxaje, za odpuſtiti grihe.

.. .. III. Shtoſe iziskuje od onnoga, koi xeli odpushtenje grihah dobiti.

GOVOR. XIII. Od jedanaestoga Cslanka Virovanja.. 126

Putti uskersnuche.

Pokazuje I. Daje moguche ovo tilesno uskersnuche.

.. .. II. Daje potribito ovo uskersnuche.

.. .. III. Kolikoche biti razlucsito uskersnuche pravednih od nepravenih.

GOVOR. XIV. Od dvanaeſtoga Cslanka Virovanja.. 138

Xivot vicsnji.

Pokazuje I. Kakvoje dobro u Raju.

.. .. II. Kolikoje veliko dobro rajsko.

NAUK OD SVETIH SAKRAMENATAH.

GOVOR. I. Od Sakramenatah u opcheni.. .. 148

Mudroſt uzsini ſebi kuchu, izriza ſtupovah ſedam. Prov. 9. 1.

Tomacsi I. Shtosu ſveti Sakramenti.

.... II. Zashtoje ſamo ſedam Sakramenatah.

.... III. Shtoſe iziskuje, daſe ovi ſveti Sakramenti mogu doſtojno, i valjano primati.

GOVOR. II. Od Sakramenta Kershtenja.... 159

Ako tko priporogen nebude, neche moch viditi kraljevſtvo Boxje. Joan. 3. 3.

Pokazuje I. Shtoje ovi Sakramenat Kershtenja, i shtoſe iziskuje, daſe tko valjano okerſti.

.... II. Tko je Sluxitelj ovoga Sakramenta, i kakvoſe rodſtvo iz njega poragja.

.... III. Kojenam dobro csini Kershtenje, i shtosmo duxni obsluxivati posli Kershtenja.

GOVOR. III. Od Sakramenta Krizme.... 172

Ljubav Boxja razlilase jeſt u ſercih nashih po Duhu ſvetomu, koi dat jeſt nami. Rom. 5. 5.

Pokazuje I. Shtoje ovi Sakramenat Krizme.

.... II. Kojenam dobro csini.

.... III. Kolikaſe iziskuje priprava, daſe doſtojno, i koristno moxe primiti.

GOVOR. IV. Od Prisvetoga Sakramenta Oltara.. 182

Ovo jest tilo moje. Ovo je kerv moja. Matth. 26. 26. 28.

Pokazuje I. Shtoje ovi Sakramenat Oltara.

.. .. II. Kojenam dobro csini ovi Sakramenat.

.. .. III. Kolikase priprava iziskuje, daga dostojno moxemo primati.

GOVOR. V. Od Sakramenta Pokore.. 194

Primite Duha svetoga, csie odpustite grihe, odpustjajuse njima: a csie uzderxite, uzderxani jesu. Joan. 20. 22. 23.

Pokazuje I. Shtoje ovi Sakramenat Pokore, i po csemuse dovershuje.

.. .. II. Kolikonamje potribit ovi Sakramenat.

.. .. III. Kolikase priprava iziskuje za primitiga dostojno.

GOVOR. VI. Od Sakramenta poslid. Pomazanja.. 213

Razbolilise koigod megju vami? nek uvede stareshine Cerkve, i nek molle svethu njega, moxuchiga uljem u ime Gospodnje. Iacob. 5. 14.

Pokazuje I. Shtoje poslidnje Pomazanje.

..... II. Kojenam dobro plodi ovi Sakramenat.

..... III. S'kolikom pripravom imamo ga primati.

GOVOR. VII. Od Sakramenta ſvetoga Reda.. 223

Kakogodje poslao mene Otac, i ja shaljem vas. Joan. 20. 21.

Pokazuje I. Shtoje Sakramenat Reda, i od kolikoje skalinah.

..... II. Kolikaje oblaſt, i duxnoſt Misnicska.

..... III. Kolikoſe Misnici imadu od puka poshtovati, i slushati.

GOVOR. VIII. Od Sakramenta Xenidbe.. . 236

Sakramenat ovi jeſt velik, ja pak govorim u Isukerſtu, i u Cerkvi. Ephes. 5. 32.

Pokazuje I. Shtoje Sakramenat Xenidbe; i zashtoga Aposhtol velikim Sakramentom nazva.

.... II. Kojasu dobra, i ſverhe ovoga Sakramenta.

.... III. Shtoſe iziskuje, daſe valjano, i korisno ovi Sakramenat primi.

NADOMETAK.

Od zajednoga pribivanja muxa, i xene: i od njiove poſteljske duxnoſti.. 252

NAUK OD ZAPOVIDIH BOXJIH.

GOVOR. I. Od Zapovidih Boxjih u opcheni. 259

Csuj Izraele, i pazi, da csinish, koja zapovidi tebi Goſpodin. Deut. 6. 3.

D a j e I. Shtoſe razumie po Zapovidma Boxjima.

.. .. II. Razloghe koinas prighibaju na obsluxenje Zapovidih.

.. .. III. Nacsine, po koima nje moxemo obsluxiti.

GOVOR. II. Od perve Zapovidi Boxje.. 271

Jaſam Goſpodin Bog tvoj, koite izvedo iz zemlje Egipta, i iz kuche ſuxanſtva : nejmaj bogove drughe pridamnom. Exod. 20. 2. 3.

Pokazuje I. Shtonamſe po ovoj Zapovidi naregjuje.

.. .. II. Shtonamſe po njoj zabranjuje.

.. .. III. Nauk za obsluxiti ovu Zapovid.

GOVOR. III. Od drughe Zapovidi Boxje.. .. 283

Ne uzmi ime Goſpodina Boga tvoga u izpraznoſt. Exod. 20. 7.

Pokazuje I. Shtonamse zapovida csiniti po ovoj Zapovidi.

..... II. Shtonamſe po iſtoj zabranjuje.

..... III. Nauk, i nacsin za moch obsluxiti ovu Zapovid.

GOVOR. IV. Od treche Zapovidi Boxje... 296

Spomenise da poſvetish dan ſvecsanin. Exod. 20. 8.

Pokazuje I. Shtonamse naregjuje po ovoj Zapovidi.

..... II. Kojaſe zabranjuju dilla csiniti u dan poſvecsani.

..... III. Nacsin za nepriſtupiti ovu Zapovid.

GOVOR. V. Od csetvèrte Zapovidi Boxje.. 307

Poshtuj otca tvoga. i mater tvoju, da budesh dugovik ſverhu zemlje, koju Goſpodin Bog tvoj datiche tebi. Exod. 20. 12.

Daje razumiti I. Shtoſe ſinovima, i kcherama zapovida csiniti, a shtoimſe zabra-

njuje csiniti prama ſvoima Roditeljima.

.. .. II. Shtosu otci, i matere prama ſinovima, i kcherami, duxnì csiniti.

D a j e. III. Svima ponukovanje za podpunno obsluxenje ove Zapovidi Boxje.

GOVOR. VI. Od pete Zapovidi Boxje.. 319

Ne ubij. Exod. 20. 13.

Pokazuje I. Shtonam Bog zabranjuje po ovoj Zapovidi, shtolinam po iſtoj naregjuje csiniti.

.. .. II. Kojaſu pomanjkanja ſuprot ovoj Zapovidi.

.. .. III. Nacsin, i nauk za obsluxiti ovu Zapovid.

GOVOR. VII. Od shestе Zapovidi Boxje 331

Ne ſagrishi bludno. Exod. 20. 14.

Pokazuie I. Shtonamſe naregjuje, shtolinamſe zabranjuje csiniti po ovoj Zapovidi.

Pokazuje II. Koisu uzroci, i razloghi, koi mogu uztegnuti od grihah, koi bivaju protiva ovoj Zapovidi.

..... III. Nacsin, i nauk za ucsuvatise od puttenih grihah.

GOVOR. VIII. Od sedme Zapovidi Boxje 340

Ne ukradi. Exod. 20. 15.

Pokazuje I. Kojese nepravde pod imenom krage zabranjuju.

..... II. Na shtonas ova Zapovid duxi.

..... III. Koisu razloghi, porad koibise imao svaki od krage uzderxati.

GOVOR. IX. Od osme Zapovidi Boxje.. .. 354

Ne reci protiva iskernjemu tvomu krivo svidoesanstvo. Exod. 20. 16.

Pokazuje I. Shto Bog po ovoj Zapovidi, porad iskernjega, zapovida obsluxiti; shtoli zabranjuje suprot njemu csiniti.

..... II. Koisu razloghi, koinas imadu prignuti na obsluxenje ove zapovidi.

..... III. Nacsin, i nauk za obsluxiti ovu Zapovid.

GOVOR. X. Od devete, i defete Zapovidi Boxje.. 370

Ne poxeli xenu iskernjega tvoga: niti kuchu, niti njivu, ni slugu, ni sluxbenicu, ni vola, ni magarca, i svakolika, kojagod njegova jesu. Deut. 5. 21.

Pokazuje I. Shtonamse po ovima Zapovidma naregjuje, shtolinamse po istima zabranjuje csiniti.

.. .. II. Koisu razloghi, koibi svakoga imali uztegnuti od zlocsestih poxelenjah.

.... III. Nacsin, i nauk za nepustitise u ergjava poxelenja.

GOVOR. JEDIN. Od cerkvenih Zapovidih.. 383

Ako tko Cerkvu ne uzslusha, nektie kano nevirnik, i ocsitnik. Matth. 18. 17.

Razbori I. Od Posta.

.. .. II. Od godishnje Ispovidi, i uskershnjega Pricsestja.

.. .. III. Od zabrane Pira.

Opazenje ſverhu cerkvene Deſetine.. 392

NAUK OD MOLLITVE.

GOVOR. I. Od Mollitve u opcheni.. 391

Potribitoje uvik molliti, a nepomanjkati. Luc. 18. 1.

Pokazuje I. Shtoje Mollitva, i kolikonam je potribita.

.. .. II. Skakvim nacsinom imaſe csiniti Mollitva.

.. .. III. Shto imademo od Boga molliti, da budemo uslishani.

GOVOR. II. Od Mollitve Goſpodnje.. 410

Ocse nash, koi jesi na nebehesih. Matth. 6. 9.

Pokazuje I. Da ova Goſpodnja Mollitva, illiti *Ocse nash*, jeſt najlipsha, najblagodarnia, i najmochnia iz megju ſviuh drughih mollitavah.

.. .. II. Shto zlamenuju ricsi ove Mollitve, i shto po njima proſimo.

Pokazuje III. Kakoſe ima poboxno ova Mollitva govoriti.

GOVOR. III. Od Angeoskoga pozdravljenja.. 424
Zdrava Mario, milloſti punna: Goſpodin ſtobom. Luc. 1. 28.

Pokazuje I. Da posli Ocse nasha nejma izversnie, ni mochnie Mollitve od Zdrave Marie.

..... II. Shto zlamenuju ricsi ove Mollitve.

..... III. Zashtoſe D. Maria ima cseſto pozdravljati.

GOVOR. IV. Od Mollitve pametljive..... 437
Promishljanje ſerca moga prid licemje tvóim vazda. Pſal. 18, 15.

Pokazuje nacsine, skoimaſe pametljiva Mollitva ima csiniti, i dovershiti.

NADOMETAK,

OD ZLA, I DOBRA.

GOVOR. I. Od zla..... 450
Uklonife od zla. Pſal. 36. 27.

Pokazuje I. Shtoje, i od kolikoje verſtih grih.

Pokazuje II. Kolikoje grih zlo.

..... III. Kakoſe moxemo od grihah ú-
csuvati.

GOVOR. II. Od dobra..... 465
Csini dobro. Pſal. cit.

Pokazuje I. Shtoje i od kolikoje verſtih kri-
poſt.

..... II. Kolikoje dobro kripoſt.

..... III. Kakoſe dobivaju kripoſti.

Gdi ugledash pomanjkanje, ovdi imash popravljenje.

Strane.	*Redki.*	*Falinke.*	*Poprava.*
3	18	poznaju	ne poznaju
17	14	exivljenje	oxivljenje
20	13	———	Joan. 14. 12.
34	1	nega	nego
46	17	uishtanemane	nishtanemanje
48	29	budueh	buduch
59	12	herſtjani	kerſtjani
60	7	s'rakotkana	s'rakotkama
65	20	snishtaſtje	snishaſtje
74	25	shovanje	shtovanje
78	23	iſtoga	iztoka
81	12	vchoma	vehoma
84	1	ſverbi	ſverhi
86	6	ſtrushni	ſtrashni
92	17	doshſtoga	doshaſtoga
92	26 27	probugvlaii	probugivali
95	7	primitt	primiti
107	4	nike	za nike
112	26	nacinom	nacsinom

Strane.	*Redki.*	*Falinke*	*Popraya.*
119	6	Porok	Proiok
130	2	ov ko	ovako
131	27	uskernio	uskersnio
136	17	scricha	sricha
179	13	Tilobos	Tiloboſe
188	5	gribe	grihe
190	21	pe taj	po taj
194	10	zasali	zaſali
199	29	kojeſe	kojaſe
201	9	odpushtonje	odpushtenje
207	16	prikershtili	prikershili
212	4	ualaſtito	navlaſtito
217	21	ispominjao	ſpominjao
227	11	Episktolu	Epiſtolu
227	21	Cerhvi	Cerkvi
228	10	Misnivshto	Misnivshtvo
233	21	njemn	njemu
242	17	sa	da
257	11	oebi	nebi
261	29	do	od
268	23	akle	dakle
421	3	hoje	koje
329	21	do	dobro
332	29	shlestu	sheſtu

Strane.	*Redki.*	*Falinke.*	*Poprava.*
336	22	bladnih	bludnih
339	23	Dveliuh	veli Duh
349	10	necsini	iſtinito csini
351	16	kakodbo	kakogodbo
353	12	dokle	dakle
368	11	kakodnamſe	kakogodnamſe
396	12	igovorim	govorim
396	12	u me moje	u ime moje
414	11	iſt Sin	iſti Sin
416	10	ſtanjaljudi	ſtanja ljudi
431	22	jarju	jerju
446	12	Zatlm	Zatim
448	22	pomnjlvi	pomnjivi
469	18	imenju	imenuju
469	26	vriditi	viditi
475	14	ſeſe	ſebe
477	28	Jukoduhvnoſt	Jakoduhvnoſt

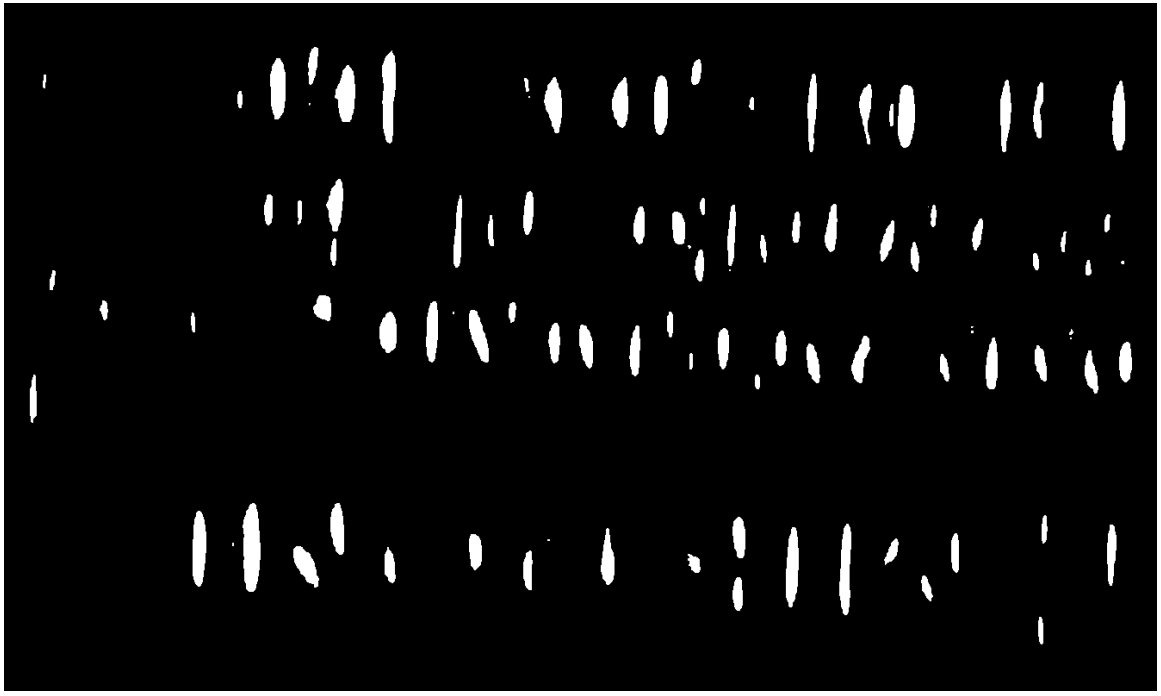

o. fra Bernardin Leaković
NAUK OD POGLAVITIH STVARI KRŠĆANSKO - KATOLIČANSKIH
Budim, 1798.

Faksimilni pretisak

Izdavač:
Franjevački samostan i župa Šarengrad
Muzej grada Iloka, Ilok

Za izdavača:
fra Budimir Mijo Cvitković
Mato Batorović

Autori pogovora:
Franjo fra Emanuel Hoško
Mato Batorović

Šarengrad - Ilok 1998.

Naklada 1000 primjeraka

Sponzori:
Turistička zajednica Županije
vukovarsko - srijemske, Vinkovci
Grad Ilok
Općina Bošnjaci
„Sirmium“ d.o.o., Drenovci

ŽIVOTOPIS O. BERNARDINA LEAKOVIĆA

Tomo Leaković rođen je 13. prosinca 1741. godine u Bošnjacima[1] od oca Luke i majke Marije. Krstio ga je fra Andrija Martinović, a krsni kum je bio Đuro Eržić[2]

U Franjevački red stupio je u Šarengradu, gdje je obavio godinu kušnje - novicijata. U Arhivu Franjevačkog samostana u Šarengradu u Popisu novaka zapisan je uz mnoge franjevce i fra Bernardin Leaković, koji je 8. rujna 1759. godine, stupio u novicijat sa 19 godina, a 8. rujna 1760. godine zapisano je „Fr. Bernardin Leaković, Ilir - *Illirus*, rođen u selu Bošnjaci, godina starosti 19., zavjete je položio na ruke o. Mihaela Antolovića, sadašnjeg gvardijana u samostanu sv. apostola Petra i Pavla u Šarengradu u 9 sati ujutro. Vlastoručno potpisao bez prisile.“[3] U popisu glasovanja o prikladnosti novaka za Franjevački red u sva tri glasovanja Leaković je dobio od svih glasača pozitivne glasove (prvo glasovanje 11, drugo 14 i treće 11 glasača, a glasovalo se 8. siječnja, 8. svibnja i 8. rujna 1760. godine).[4] Istog dana kada je zavjetovan vlastoručno je ispisao i potpisao Izjavu o prihvaćanju načina redovničkog života u Franjevačkom redu i da se odriče svih materijalnih dobara u svijetu.[5]

Filozofiju je fra Leaković studirao u Požegi kod Michaela Sreinera (1761.-1764.), a bogosloviju u Petrovaradinu i Osijeku (1764.-1766.).[6] U Knjižnici Franjevačkog samostana u Šarengradu sačuvan je rukopis predavanja o. Ivana Velikanovića „Tractatus secundus. De Actibus humanis eorumque ita interna et externa“, na kojem se potpisao „Fr. Bernardinus Leakovich, Auditor ejusdem“, a pisao je u Osijeku, 20. travnja 1765. godine.[7] Među studentima teologije u Osijeku 1766. godine naveden je i fra Bernardo Leaković.[8]

O. Leaković je položio ispite za profesora filozofije i predavao je na učilištu u Iloku.[9] Godine 1770. imao je sedam studenata, 1771. godine šest studenata, 1772. godine, također šest studenata i 1773. godine šest studenata filozofije.[10] U Iločkoj samostanskoj kronici nema podataka o samostanskom osoblju za 1774. godinu, a 1775. godine nije navedeno ime o. Leakovića, a lektori su o. Franjo Kovačević i o. Đuro Rapić.[11]

O. Bernardin Leaković službovao je u Svetoj Zemlji, međutim o godini odlaska u Svetu Zemlju, autori se razilaze. Ako je Leaković bio u Svetoj Zemlji pet godina, kako se navodi, onda je to moglo biti samo od 1774. do 1779. godine, pošto nam samostanska kronika u Šarengradu bilježi njegov dolazak 1779. godine. U Betlehemu je vršio dužnost gvardijana a u Jeruzalemu tajnika.“[12] Leaković je na djelu “Textus Sacra Scriptura...“ zapisao

„Collecti a P. Bernardino Leakovich Ord. Min. Reg. Obstiae Prov. S. Ioan. a Capistrano tunc Peregrino in Palestina. Terminavi Bethlemi ad Augustissimum Praesepe Dni N.I.C. die 4. Mensis Iulii An. Dom. 1776.", što će reći da je u to vrijeme bio „tuđin" u Palestini.[13]

Prema Kronici Franjevačkog samostana u Šarengradu pokušat ćemo naznačiti službe o. Leakovića u zajednici. U Kronici je zabilježeno da je u Požegi održana Kongregacija 9. svibnja 1779. godine i u Šarengradsku obitelj koja ima 12 svećenika, jednog klerika i četiri brata laika, te novake dolazi „M.V.P. Bernardinus Leakovich, adhuc e Terra Sancta ...redux".[14] Dolazak je opisan „Mense Octobri M.V.P. Bernardinus Leakovich, e Terra Sancta redux, huic se adjunxit familia, et quidem in Qualitate Lectoris Mystici."[15] Dakle u Šarengrad je o. Leaković došao u listopadu 1779. godine.

Godine 1780. naveden je kao vikar samostana,[16] a 1782. godine označene su službe „Contionator Annualis, Lector Mysticus, Expositor Casuum, Examinator, Biblio-thecarius."[17] „Die 27. Januarii (1783.) M.V.P. Bernardinus Leakovich, Concionator, ut Administrator Parochiae Sarengradiensibus **denunciatus fuit**."[18] Godine 1784. stoji „Spiritualis cum Reservatis".[19]

Iločka kronika bilježi dolazak o. Bernardina Leakovića 14. lipnja 1784. godine s definitorom o. Lovrom Kozarenićem u ispitivanju „slučaja fra Adriana Kutzuma".[20]

Šarengradska kronika bilježi Tabule za kuću sa službama o. Bernardina kroz sve godine. Godine 1806. izabran je o. Leaković za gvardijana u Šarengradu, tu službu je obnašao kroz tri godine. Godine 1806. o. Bernardin nije bio župnik, ali slijedeće je i gvardijan i župnik.[21]

Godine 1809. o. Leaković izabran je na Kapitulu Provincije u Baji za savjetnika provincijalu o. Aleksandru Tominkoviću, što je zapisano i u kronici, ali u popisu članova kuće nije zapisan.[22] Službu savjetnika o. Bernardin obnašao je kroz tri godišta, tj. do 1812. godine.

Godine 1810. u Tabuli mu je navedeno „Lector Thlgus, Contor Emeritus, Consultor Prov. actualis, et Spirit. cum facultate a Reservatis“[23]

U Tabuli za 1811. godinu za o. Bernardina Leakovića piše da je premješten u Radnu.[24] Pretpostavljamo da o. Leaković nije otišao u Radnu, jer slijedeće godine opet je po Tabuli u Šarengradu sa svim titulama i službama, k tomu je još i samostanski diskret. Iste službe ima i 1813. godine.[25]

U rujnu 1791. godine u Knjizi računa među troškovima je zabilježen i kratki habit za o. Bernardina, koji stoji 11 forinti,[26] a od 16. rujna 1791. godine supotpisnik je Knjige računa i o. Leaković, vikar, od svibnja 1794. godine potpisuje se kao diskret, od lipnja 1797. godine opet u službi vikara. U 1798. godini nema potpisa o. Leakovića za mjesece VIII. - X. i XII.

U Kronici je zabilježena i smrt o. Leakovića „1815. Die 8a Ianuarii in Dno obiit P. Bernardinus Leakovich Contionator et Consultor Provinciae Emeritus.[27]

U Knjizi računa Samostana u Šarengradu za prosinac 1814. godine fra Bernardin Leaković je supotpisnik obračuna slavljenih misa i drugih troškova, a u siječnju 1815. godine zabilježeno je „Pro Dfto Leakovich 3" tj „Za pokojnog Leakovića 3 mise"[28] a na drugom mjestu zabilježeno je „arculario pro tumba Leakovich".[29]

U samostanskoj knjižnici u Šarengradu čuva se nekoliko teoloških i filozofskih knjiga kojima se služio o. Bernardin Leaković, o čemu svjedoči njegov potpis:

1. Francisco Jacquier. Institutiones philosophiae ad studia theologica...Tomus VI. Venetiis MDCCLXIV. (1764). /P. Bernardini Leakovich/.

2. P.F. Fortunati a Brixia. Philosophia sensuum mechanica methodice tractata...Tomus I. Physices generalis. Venetiis, MDCCLVI. (1756). /Ad simplicem usum Patris Laurentii Bracsuljevich Lectoris Philosophiae comparatus Ao 762. Nunc vero Fr. P. Philippi Medarich (sve precrtano) Tandem Fr, Bernardini Leakovich./

3. P.F. Fortunati a Brixia. Philosophia mentis methodice tractata... Tomus I. Logicam continens. Brixiae. MDCCIL (1749.) /P. Laurentii Bracsuljevich, Ord. Min. Obstiae. Nunc Fr. P.

Philippi Medarich, ejusdem Ordinis. (sve precrtano) Pris Bernardini Leakovich.

Leaković je uz materinski jezik dobro govorio talijanski i služio se njemačkim jezikom, te se koristio literaturom na tim jezicima, kao i na latinskom jeziku.[30]

DJELA O. BERNARDINA LEAKOVIĆA

1. Govorenja za sve nedilje godishnje na sluxbu pripovidaocah, a na korist slishaocah: sastavita po otcu fra Bernardinu Leakovich, Reda S. Otca France-shka.Serafinskoga, Derxave S. Ivana Kapistrana. Sluxbeniku Xupe Sharengradske. Utishtena u Osiku, Gradu pervostolnomu Kraljevstva Slavonie, Slovima Ivana Martina Divalt, Slobodnoga Cesaro-Kraljevskoga slovo-sloxnika. Godine MDCCX-CV. (1795.).[31]

O. Emanuel Hoško navodi da se u Budimu u franjevačkom samostanu čuva rukopis toga djela.[32] U knjižnici franjevačkog samostana u Osijeku također se čuva jedan rukopis ovog djela.[33]

2. Nauk od poglavitih stvarih Kerstjansko - katolicsanskih, po o. fra Bernardinu Leakovich, Reda S. Francishka, Derxave S. Ivana Kapistrana, shtiocu bogoslovice, i xupe sharengradske sluxitelju iztomacsit , i z,dopushtenjem stareshinah, a s,troshkom dobrocsinilacah, na svitlost izdat. U Budimu Slovima Kraljevske Skupno-ucsnice. Godine MDCCXCVIII: (1798.).[34]

3. Govorenja za svecsane dneve Boxje, B.D. Marie, i svetih, s'nikima priloxitima porad poboxnoga obicsaja po o. fra, Bernardinu Leakovich, Reda S. Francishka, Derxave S.

Ivana Kapistrana, Shtiocu bogoslovice, pripovidaocu, i xupe Sharengradske sluxitelju sastavita: i z'dopushtenjem stareshinah, a s'troshkom dobrocsinilacah na svitlost izdata. U Osiku, Slovima Gosp. Ivana Martina Divalt, Slobodnoga Cesaro-Kraljevskoga slovo-sloxnika. God. MDCCCII. (1802).

4. Kratak odgovor sverhu razdiljenja istocsne i zapadne cerkve, upravit po priatelju zapadskomu k' priatelju istocsnomu, i z' dopushtenjem stareshinah na svitlost izdat. U Ossiku, slovima gosp. Ivana Martina Divalt, slobodnoga cesaro-kraljevskoga slovosloxnika. God. MDCCCII. (1802.).[35]

5. Sacra peregrinatio per sanctam Crucis Viam ad Montem Calvariae: duodecim diversis praxibus illustrata, et religiosis praesertim accommodata. A quodam Provinciae Johanneo-Capistranae Sacerdote. Budae, Tipis Regiae Universitatis pestanae. 1804.[36]

6. Textus s. Scripturae N. et V. Foederis ad vitia castiganda et virtutes implatandas utiles. /L ? a.?/37

RUKOPISI O. BERNARDINA LEAKOVIĆA U ARHIVU FRANJEVAČKOG SAMOSTANA U ŠARENGRADU

1. Tractatus Secundus. De Actibus humanis Eorumque Rta interna et externa. Manducente Rdo Patre Fre Ioanne Velikanovich Lectore Genli. a Brodio. Atque hac die 20. Aprilis Anni 1765. hunc Tractatum Essekini ad S. Crucem - inchoante. Fr. Bernardinus Leakovich, Auditor ejusdem. /Str. 480 uvezano u knjigu./

2. Scientia rerum a materia abstractarum seu Metaphysica Usibus Scholasticis Acommda. atque In utilitatem Discipulorum congesta. Praelegente Pre Bernardino Leak. Regul. Obser. Proviae S. Ioan. a Cap. Phiae Proffessore actuali. In Contu nostro S. Ioannis a Capistrano, A die 23 Mensis Julii Anno Dni 1771. Illokini. / Str. 120 u 10 sveščića./

3. Indagatrix naturae id est Scientia Physica quam In Coenobio Sti Ioannis a Capistrano Illokini P. Fr Bernardinus Leakovich Lector Phiae, Alumnis Ordinis Seraphici Clara brevique Methodo hac die 1. Aprilis. Anno Incarnata Sapientia Milesimo Septingesimo Septuagesimo secundo (1772.) proponit. /Rukopis nažalost nije cjelovit, sačuvana su prva tri sveščića po 12 str./

4. Logica disputatrix, seu exercitationes in universam Logica. Na rukopisu nije naveden autor, datum i mjesto nastanka. Rukopis nije cjelovit. Sačuvani su sveščići 1, 4, 5 i 6. na kojemu piše Finis. Djelo bi malo 72 str. budući su sveščići od 12 strana. Rukopis pripisujemo o. Leakoviću jer na svakoj stranici postoji znak - sigla, koji on piše i na autoriziranim rukopisima.

5. Rukopis predavanja bez naslova, te nije ustanovljen predmet. Pripisujem ga o. Leakoviću prema znakovima na stranicama. Sačuvan 2., 3. i 4. sveščić, koji je kraj. Djelo bi imao 48 str.

Koliko mi je poznato do sada u literaturi nisu zabilježeni rukopisi o. Bernardina Leakovića.

Leakovićevo djelovanje kao profesora do sada nije obrađeno.

Propovjedničke i nabožno poučne knjige o. Bernardina Leakovića, iako su u svoje vrijeme bili korisni priručnici, ostaše zaboravljeni u samostanskim i župnim knjižnicama. Manjka ocjena tih djela od stručnjaka iz te struke.

Treba analizirati jezik u djelima Leakovića, kako bi se odredio njegov izraz prema drugim autorima toga vremena.

U popisu Knjižnice Franjevačkog samostana u Šarengradu iz 1870. godine, popisani su neki važniji dokumenti. Spominje se i diploma o. Bernardina Leakovića o boravku u Svetoj Zemlji. Diplomu nismo pronašli.

U Arhivu Franjevačkog samostana u Šarengradu nalazi se jedan dopis Cesarsko - kraljevskom veličanstvu Josipu Drugom, koji je potpisala Terezija Leaković.[38] U Molbi na cara govori se o Antunu Leakoviću koji je služio Veličanstvu 30 godina u Brodskoj regimenti, a umro je prije pet godina. Iza njega ostala je supruga - starica majka potpisane Terezije i njene dvije neudate sestre.

Neznamo koja je veza o. Bernardina Leakovića i Antuna, odnosno njegove obitelji i da li je o. Bernardin napisao dopis i potpisao Tereziju, ili je ona dolazila u Šarengrad zbog pisanja dopisa na cara.

Pronašao sam i svećenika iz Bošnjaka Petra Leakovića, 1801. župnika u Gorjanima. Josip Brüsztle opisujući župu Ladimirevci - Bizovac piše:

1. Petar Leaković, rođen 28. VI. 1757. u Bošnjacima, ušao u franjev. red, započeo u njemu teologiju, ali je prešao u pečuški kler završivši studije u sjemeništu Sv. Pavla, postao je svećenik 5. VI. 1784. Bio je kroz 5 godina kapelan u Miholjcu, zatim u Valpovu i Himeshazu, postao je župnik u Ladimirevcima 11. VII. 1789, Ostavši tu 9 godina, prešao je u kolovozu 1798. u đakovačku biskupiju te postao župnik u Gorjanima. Tu je umro 10. III. 1804. u 47. godini života i sahranjen u župskoj crkvi u Gorjanima kod Sv. Jakova kraj sakristije."[39]

Ne znamo nikakvu vezu Petra i o. Bernardina Leakovića iako su suvremenici.

Bila mi je želja što više navesti podataka o životu i stvaralaštvu o. Bernardina Leakovića, koji do sada nisu bili poznati i tako podsjetiti na franjevca koji je svoj svećenički život darovao Šarengradu i ovom dijelu Srijema i Slavonije. Na kraju navodim litaraturu o Leakoviću, kako bi zainteresirani mogli što više saznati o njemu.

BILJEŠKE:

1. Franjo Emanuel Hoško. Euzebije Fermendžin crkveni upravnik i povjesnik. Zagreb, 1997. str. 260.
Ivica Ćosić. Crtice o B. Leakoviću. // Prigodna revija Đakovački vezovi. Đakovo, 1987. str. 52. Mjesec rođenja stavlja listopad. i Katica Čorkalo. Slavonica. Vinkovci, 1993. str. 51. Mjesec rođenja stavlja listopad.

2. Vinko Juzbašić. Fra Bernardin (Toma) Leaković. // Ovdje smo. 2-3, 1997. str. 10 - 12. (Mjesec rođenja listopad, a u razgovoru 27. listopada 1998. god. reče mi da treba biti prosinac, jer u Matici je: „10-bris" = decembris = prosinac, a ne deseti mjesec - listopad.

3. Nomina, Aetas et Patria Induentium Novitiorum Sub Provintialatu Adm. Rendi Patris Philippi Penich Et Magisterio M.V. Patris Philippi a Quinque Ecclesiae. Sarengradini in Conventu SS. Apostolorum Petri et Pauli ab anno 1756, Die 8. 7-bris., str (4) i Liber Conventus Sarengradiensis ss. Apostolorum Petri et Pauli Continens Nomina Fratrum Novitiorum ab Anno 1753., str. 8.

4. Liber Conventus SS. Ap. Petri et Pauli in Sarengrad PP. Franciscanorum de Observantia Provinciae S. Ioannis a Capistrano. Continens Vota novitiorum, ab anno 1758. Sub Provincialatu A.R.P. Philippi Penich et

Magisterio M.Vdi Pris Philippi a quinquq Eclesiae, Adm Rdi Pris Maximiliani Leisner, 1760.... str. 10.

5. Profylatio Novitiorum solita fieri ante Professione Ord. Min. S. Francisci, observ. Ptovin. S. Ioannis a Capistrano. Sub Provincialatu A.R.P. Philipi Penich et Magisterio M.V.P. Philipi a quinque Eclesye. 1758. str. 12. Arhiv Franj. samostana Šarengrad.

6. Hoško, nav. djelo, str. 260.

7. Tractatus secundus. De Actibus humanis Eorumque... interna et externa. Manuducente Rdo Patre Fre Ioanne Velikanovich Lectore Generalis a Brodio. Atque hac die 20. Aprilis Anni 1765. hunc Tractatum Essekini ad S. Crucem inchoante. Fr. Bernardinus Leakovich, auditor ejusdem. Arhiv FSŠ. Rukopis ima 480 str.

8. Stjepan Sršan. Osječki ljetopisi 1686. - 1945. Osijek, 1993. str. 54.

9. Hoško, nav. djelo, str. 260.

10. Kronika Franjevačkog samostana u Iloku. I. dio. 1726. - 1885. str. 56-57; str. 57; str. 60 i str. 62.-63.

11. Isto, str. 74.

12. Hoško, nav. djelo, str. 260. „God. 1780. provincijal Blaž Tadijanović mu je dopustio da pođe u Svetu Zemlju gdje je boravio pet godina i vratio se u Šarengrad 1785."

O. Josip Jakošić. Pisci u međurječju ili savskoj Panoniji sad zvanoj Slavoniji do 1798. godine

(s dodatkom do 1830.). //Književni ogledi. Vinkovci, 1994. str. 31.

13. Rukopis u Arhivu FSŠ.

14. Kronika Franjevačkog samostana u Šarengradu. I. dio. /Protocollum Conventus SS. Apostolorum Petri et Pauli Sarengradini, jussu Adm Rdi Patris Ladislai Spaics Ministri Provincialis anno 1775. noviter descriptum, et in meliorem ordinem redactum, in fine rerum indice apposito./ str. 47, pod br. 243.

15. Isto, str. 48, br. 248.

16. Isto, str. 49, br. 252.

17. Isto, str. 53, br. 273.

18. Isto, str. 53, br. 277. .

19. Isto, str. 63, br. 385.

20. Kronika FSI str. 112

21. Kronika FSŠ, str. 83; 84 i 86. i Ferdinandus Kaizer. Cathalogus rever. et adm. rever. patrum superiorum conv. Ord.Min.Prov. S. Ioannis a Capistrano. Budapest, 1898. str. 18.

22. Isto, str. 87.

23. Isto, str. 89.

24. Isto, str. 101.

25. Isto, str. 102 i 103. .

26. Knjiga računa Franjevačkog samostana Šarengrad /Erogatio Anno 1783./.

27. Kronika FSŠ. str. 106.

28. Knjiga računa FSŠ /Introitus Anno 1783./

29. Knjiga računa FSŠ Erogatio Anno 1783./

30. Hoško, nav. djelo, str. 260.

31. Kronika franj. samostana u Osijeku bilježi: „IX. Ovoga su mjeseca objavljeni kratki nagovori svete nedjelje (na hrvatskom jeziku) koje je sastavio pater Bernad Leaković, prof. teologije i upravitelj Župe u Šarengradu.“ /S. Sršan. nav. djelo. str. 120./ Knjižnica FSŠ nema ovo djelo, a u Osječkom franj. samostanu je knjiga s potpisom „Ex Iibris Patris Philippi Matkovich, Conventus Brodensis Vicarii et Spiritualis 1839.

32. Hoško, nav. djelo, str. 260.

33. Arhiv Franjevačkog samostana Osijek, str. 356 + /10/.

34. Pisac u pogovoru piše: „Dakle draghi Prietelju, primi dobre volje, ovi moj maleni trud, i shnjimse sluxi, dokjoshtjedno liepo Dillo (ako Bog dopusti) izradim: A od mene, u tvoima mollitvama imaj prid Bogom uspomenu. I budi zdrav. Pisa u Sarengradu, 25. Meseca Svib. God. 1798. Priponizni sluga, O. Bernardin Lekaovich.

35. Marija Malbaša. Osječka bibliografija od 1742. do 1978. god. Sv. I. Osijek 1981. str. 50. - Djelo izišlo anonimno, Šafarik i Kukuljević navode autora Bernardina Leakovića.

36. Šime Jurić. Iugosiaviae scriptores latini recentionis aetatis. Pars I., Tom. II. Zagreb, 1971. str. 99.; Hoško, nav. djelo, str. 260. čini se da citira Jurića.

37. Jurić, nav. djelo, str. 29; Hoško, isto, čini se da citira Jurića.

U arhivu FSŠ. nalazi se rukopis na latinskom jeziku „Textus Sacrae Scripturae Novi et Veteris Testamenti. ad Vitia extirpanda, et virtutes implantandas, utiles legenti, docenti necessarii. Collecti a P. Bernardino Leakovich Ord. Min. Reg. Obstiae Prov. S. Joan. a Capis. pro tunc Peregrino in Palestina. Terminavi Bethlemi ad Augustissimum Praesepe Dni N.I.C. die 4. Mensis Julii An. Dom. 1776." /str. 26 + 2 str. Index -Kazalo./

38. „Josepho Secundo Caesareo-Regiae Majestati. Sacratissima Imperialis Majestas Pater Patriae. Cum Antonius Leakovich, postquam in Regimine Brodensi prope triginta Annis Majestati sua Sacratissima Cesareo-Regiae servivisset, ut Corporalis et Vigiliarum Magister, et tandem ante quinquae annos mortuus esset, reliquens nos orphanas tres sorores cum senicula Matre: Ideo ego Theresia filia ejusdem Antonii devotissime supplico Sacratissima sua Majestati, quatenus clementer pro hac vice dignaretur resolvere, aliquod subsidium in pecunia nobis tribuendo, id est mihi supplicanti, et Matri vidua, ac duabus Sororibus meis, quae sunt adhuc apud Matrem puellae.

Sharengradini die 15 April. An. 1788. Sacratissimae Cesareo-Regiae Majestatis. Devotissima et indigna ancilla Theresia Leakovich.

39. S. Sršan, nav. djelo. str. 270.

Josip Brüsztle. Povijest katoličkih župa u istočnom dijelu Hrvatske do 1880. godine. Osijek 1994. str. 99.

LITERATURA

Bošnjaci 1989. Ovdje smo. Bošnjaci, 1989. str. 3 i 16.

Brüsztle, Josip. Povijest katoličkih župa u istočnom dijelu Hrvatske do 1880. godine. Osijek 1994. str. 99.

Ćosić, Ivica. Crtice o B. Leakoviću. // Prigodna revija Đakovački vezovi. Đakovo, 1987. str. 52.

Čevapović, Grgo. Synoptico - memorialis Catalogus observantis minorum Provinciae S. Ioannis a Capistrano... Budae, 1823. str. 321.

Čorkalo, Katica. Bio-bibliografska građa o fra Bernardinu Leakoviću i značenje njegovih djela u hrvatskoj književnosti. //Peti znanstveni sabor Slavonije i Baranje. Osijek, 1991. str. 359.-372.

Čorkalo, Katica. Slavonica. Vinkovci, 1993. str. 39 - 58. Hoško, Franjo Emanuel. Negdašnji hrvatski katekizmi. Zagreb, 1985. str. 173.

Hoško, Franjo Emanuel. Euzebije Fermendžin crkveni upravnik i povjesnik. Zagreb, 1997. str. 260.

Jakošić, Josip.../Priredio: Stjepan Sršan/. Književni ogledi. Vinkovci, 1994. str. 31.

Jakšić, Josip. Četiri stoljeća hrvatskog katekizma. Zagreb, 1995. str. 100.

Jelić, Ivan. Fra Bernardin Leaković. //Čardak, Glasilo muzeja u Županji, br. 4. Županja 1978. str. 6-7.

Jelić, Ivan. Fra Bernardin Leaković. // Županjski vjesnik. 19. 10. 1979.

Jurić, Šime. Iugoslaviae scriptores latini recentioris aetatis. Pars I., Tom. II. Zagreb, 1971. str. 29. i 99.

Juzbašić, Vinko. Fra Bernardin (Toma) Leaković. // Ovdje smo. List župe Bošnjaci. God.V. (1997.), br. 2-3 (39-40). str. 10-12.

Kaizer, Ferdinandus. Cathalogus reverendorum et admodum reverendorum patrum superiorum conventuum Ordinis minorum Provinciae S. Ioannis a Capistrano. Budapestini, 1896. str. 18.

Kukuljević, Sakcinski Ivan. Bibliografija Hrvatska. Dio prvi. Zagreb, 1860. str. 84-85.

Malbaša, Marija. Osječka bibliografija od 1742. do 1978. godine. Sv. I. Osijek 1981. str. 50. i 54-55.

Sršan, Stjepan. Slavonski pisci (1795. - 1830.) // Revija, Osijek 28 (1988.) 1, str. 81.

Sršan, Stjepan. Osječki ljetopisi 1686. - 1945. Osijek, 1993. str. 54., 120. i 128.

Tomić Stjepan. „Govorancije“ iz Divaltove tiskare // Glas Slvonije, 30. 08. 1993. str. 7

Ilok, 27. listopada 1998. godine.

Franjo Emanuel Hoško

LEAKOVIĆEVE KATEHETSKE PROPOVIJEDI U DUHU OBNOVNOG KATOLIČANSTVA

Upravo prije dva stoljeća Bernardin Leaković je objavio svoj katekizam **Nauk od poglavitih stvarih kerstjasnko-katolicsanskih** (Budim, 1798).[1] Bilo je to vrijeme koje nazivamo „prosvijećenim", kad je u europskoj misli prevladalo prosvjetiteljstvo s naglašenim racionalističkim povjerenjem u čovjeka i njegovu veličinu.[2] Leaković poznaje i tu misao i prihvaća je kao pristupnicu čitatelju svoje knjige, odnosno slušatelju svojih propovijedi. Stoga „pridgovoru" svog **Nauka**, koji je zapravo u propovijedima ispisan katolički katekizam, daje naslov „Od bivstva čovičjega i svrhe njegove". Predgovornom porukom potvrđuje i odobrava samosvijest čovjeka o vlastitom ljudskom dostojanstvu i prvenstvu pred svim drugim bićima na Zemlji. Naravno, ne zaustavlja se na hvalopojci čovjekovoj veličini, već ukazuje da čovjeka njegovo dostojanstvo obvezuje na cjelovitu samospoznaju i na odgovornost za osobno i opće ostvarenje spoznaje o vlastitom smislu. Ubrzo zaključuje da je čovjekova veličina izraz

sličnosti s Bogom, a njegove tri osobite vlastitosti - pamet, razum i volja - ukazuju da je sličan Bogu koji je „trostruk u kipovih“, tj. u tri božanske osobe: Otac, Sin i Duh Sveti. Upravo je Bog „poslidnja čovičja svrha“.

Tako nakon antropološki zacrtanog uvoda u „pridgovoru“ Leaković nastavlja u **Nauku** razmišljati teološki i zaključuje da će čovjek ostvariti svoj smisao bude li slijedio zakon saveza, koji mu Bog ukazuje put do tog cilja; taj zakon naziva lijepom imenom „svetovez“ (str. VII). U duhu vremena naglašava da je taj zakon

[1] Leaković je stekao je naslov profesora filozofije i predavao na filozofskom učilištu u Iloku (1770-1773). Nije nastavio učiteljsko djelovanje kao predavač teologije, već je pet godina proveo u Svetoj Zemlji. Po povratku u domovinu proveo je više godina u pastoralnoj službi u Šarengradu i istodobno postao stvaralac propovjedničke i katehetske književnosti. - Hefller mu pripisuje prijevod katekizma Kratki nauk (Osijek, 1827.) u izdanju đakovačkog biskupa Emerika Rafaja *(Građa za povijest hrvatske kateheze*, sv. 1, 36), ali je provjereniji sud Marina Srakića da je prevodilac tog katekizma bio Karlo Pavić (usp. *Bibliografija knjiga, brošura i muzikalija svećenika đakovačke i srijemske biskupije* (1527-1981), Đakovo, 1982, 83-841. Poznati bibliograf Šafarik pak pripisuje Leakoviću i kontroverzijski katekizam *Kratak odgovor sverhu razdjeljenja istočne i zapadne Cerkve. (Geschichte der sudslawischen Literatur*, 226), ali njegovu tvrdnju danas nije moguće provjeriti.

[2] Pojava prosvjetiteljstva u 18. st. znači novo razdoblje u evropskoj kulturnoj, društvenoj, političkoj i crkvenoj zbilji. Premda je prosvjetiteljstvo bilo prvenstveno kulturni pokret, zasnovan na racionalističkoj filozofskoj misli koja je postavila polazišta za novi humanizam, ono je izazvalo duboke promjene upravo u osnovnim područjima ljudskog djelovanja i življenja pa je realno i politički rastočilo feudalno društveno uređenje i filozofiju koja ga je oblikovala. U Katoličkoj je Crkvi pred tim promjenama uglavnom nastupio strah jer se Crkva suočila s racionalizmom, indiferentizmom, agnosticizmom, naturalizmom, materijalizmom kao i zahtjevima za promjenom vlastitog ustrojstva i naučavanja. Tek je ponegdje tzv. katoličko prosvjetiteljstvo uočilo i pozitivne značajke novog vremena, ali je daleko općenitije Crkva reagirala obranaški, teološkim osudama, utvrdivanjem u konzervativnosti i različitim postupcima odbijanja tekovina te nove epohe.

dvostruk: „zakon naravni i zakon objaviti"; ovaj drugi „upravlja čovika na ona, koja ne može s razumom svojim... dokučiti, nego samom virom, od Boga datoj, može virovati i dilovati porad dostojanstva Božjega". Čovjek, dakle, „ razumom naravnim može dokučiti... što je dužan činiti prama Bogu, prama sebi i prama iskrnjemu", ali jedino „zakon objaviti može čovika spašena učiniti, da uvik srićan i blažen bude" (str. VII-IX.) Leaković tako obrazlaže svoju odluku „poglavite stvari Nauka katočanskoga skupiti i prikazati" koje sadrži „objaviti zakon", kako bi čovjek „mogao Boga u istini štovati, njemu podobno služiti i najposli Istoga dostignuti" (str. X).

Leaković u „pridgovoru" **Nauka** izričito napominje da je svoj katekizam priredio *„po upravi Rimskog Nauka (to je Catechismus Romanus)"*. U pogovoru svoje knjige Leaković ponovno naglašava da je slijedio Nauk Rimski, zatim odluke Tridentskog crkvenog sabora (1545-1563), biblijska tumačenja Tirina i talijansko djelo *Il Missionario Parochiale*. Upozorava čitatelja da je proširio krug pisaca kojima se koristio u priredivanju svojih katehetskih propovijedi, jer napominje: „Pitao sam svete oce i naučne bogoslovce i na sviju ovih hum i dokončanje, kakono na pouzdani temelj vas posao moj naslanjao sam, kako eto u dnu listovah ove knjige često možeš viditi, gdi sam pobiližio s čijim sam se ričima služio i moja govorenja potvrđivao" (str. 490).

Leaković vjerno slijedi u svom **Nauku** raspored i sadržaj Rimskog katekizma pa najprije razlaže Vjerovanje, zatim objašnjava crkveno učenje o sakramentima i Božjim zapovijedima, a u četvrtom dijelu govori o molitvi tumačeći Očenaš.[3] Na istom mjestu napominje da takav raspored predstavlja odgovor na „tri najveće i sverhunaravne kriposti..., to jest: na Viru, Ufanje i Ljubav". Tumačenje Vjerovanja utvrduje krepost vjere, krepost ufanja ima potvrdu u razlaganju o molitvi, dok krepost ljubavi traži prihvat Božjih zapovijedi i drugih uredbi koje donosi crkveni zakon (str. X). U prvom govoru Leaković objašnjava važnost katekizma i u njemu vidi osnovno pomagalo kršćanskog naviještanja (str. 11-18). U drugom govoru razlaže što je vjera, koji je njezin sadržaj i kako valja vjerovati (st. 19-26). Dvanaest članaka Apostolskog vjerovanja tumači u dvanaest

[3] Cjelovit prijevod *Rimskog katekizma* je, nakon više neuspjelih pokušaja u 16. i 17. stoljeću, uspio je tiskati na početku četvrtog dijela 18. st. Josip Matović po naslovom *Katekism Rimski po naredbi s. sabora Tridentinskoga iztomačen i priobraćen iz latinskoga u slovinskom jeziku* (Venecija, 1775.).99 Na *Rimski. katekizam* pozvao se nekoliko godina ranije u svojem djelu *Nauk karstianski bistrijem načinom istomačen* (Venecija 1768). Ivan Nenadić navodeći da je u njegovom sastavljanju „navlastito koristio Rimski nauk karstjanski." No uspoređivanje s drugim katekizmima ukazuje da je Nenadićev katekizam daleko ovisniji o katekizmu Lorenza Priulija nego o *Rimskom katekizmu*. Po prvi puta na hrvatskom jeziku prožio je sažetak *Rimskog katekizma* Emerik Pavić (1716-1780) objavivši prijevod austrijskog katekizma Johanna Friedricha Golla pod naslovom *Jezgra rimskoga pravovirnoga nauka kersjanskoga* (Budim, 1769). *Rimski katekizam* bio je namijenjen prvenstveno župnicima i propovjednicima pa su redovito za njim posizali sastavljači katehetskih propovijedi. Filip Lastrić priznaje daje u tumačenju Apostolskog vjerovanja u svom djelu *Od' uzame* (Venecija, 1765.) slijedio *Rimski katekizam.* - Usp. Franjo Emanuel Hoško, *Negdašnji hrvatski katekizmi.* Zagreb 1985.

sljedećih govora (27-147). U drugom dijelu **Nauka** Leaković tumači sakramente Crkve u osam govora (148-258); govoru o sakramentu ženidbe pridodaje kršćansko učenje „od zajednoga pribivanja muža i žene“ (252-258). Treći dio Leakovićevog katekizma sadrži jedanaest govora o Božjim i crkvenim zapovijedima (259-394); prvim govorom uvodi u kršćanski moral; devetu i desetu Božju zapovijed tumači u jednom govoru, a isto tako i pet crkvenih zapovijedi (383-394). Četvrti dio **Nauka** je najkraći (395-449); sadrži jedan govor općenito o molitvi, drugi o Očenašu, treći o Zdravomariji; četvrti govor je „od molitve pametljive“, tj. o meditativnoj molitvi. Svom katekizmu Leaković pridaje i „nadometak od zla i dobra“ (450-486) koji sadrži dva govora: prvi je o sedam glavnih grijeha, dok drugi razlaže moralne kreposti.

Ustrojstvo Leakovićevih katehetskih propovijedi je jedinstveno: u uvodu svakog govora jasno naznačuje o čemu želi govoriti i razlaže temeljne spoznaje koje su neophodne za razumijevanje najavljenog sadržaja propovijedi; zatim najavljuje sam sadržaj propovijedi koji redovito dijeli u tri dijela. U prvom dijelu tumači katekizamskom jednostavnošću i jasnoćom učenje Crkve o najavljenoj poruci; drugi i treći dio propovijedi otkrivaju propovjednički stav pisca jer u drugom redovito nastoji predobiti slušatelje i čitatelje da s povjerenjem prihvate izloženi sadržaj, a u trećem dijelu

daje upute kako će ponuđeno učenje provesti u djelo. Leaković je napustio barokno crkveno govorništvo i u njegovim propovijedima nema opisa neobičnih i neuvjerljivih čudesnih događanja, a ni pretjerane blagorječitosti. Naprotiv, propovijedi su jasne, postavke obrazložene, a uvjerljivost poruke gradi daleko više na toj jasnoći i obrazloženju nego pozivanjem na ugled Crkve i nosilaca crkvene vlasti. Obrazlaganje sadržaja propovijedi, odnosno crkvenog naučavanja, Leaković najčešće usmjeruje antropološki pa nastoji uvjeriti slušatelje i čitatelje da je prihvat crkvenog učenja i vjernost tom učenju dobro upravo za same slušatelje i čitatelje. Takvim svojim pristupom razlaganju poruke Evandelja, preoblikovane u katekizamsko učenje Crkve, Leaković pokazuje da je poznavao i poštovao propovjedničke shvaćanja katoličkog prosvjetiteljstva, zapravo obnovnog katoličanstva, jer ne upada ni u jozefinističko moraliziranje. Stoga njegove katehetske propovijedi valja uvrstiti u crkvenu literaturu obnovnog katoličanstva, nadahnutog na području Habsburške monarhije kasnim jansenizmom i reformnim shvaćanjem Lodovica Muratorija.[4] **Nauk**, naime, jasno pokazuje da je Leaković prihvatio i slijedio program obnovnog

[4]Jansenizam, nazvan po Korneliju Jansenu (+ 1638.), je unutarcrkveni pokret u 17. i 18. st. koji je ponudio drukčije teološko rješenje o odnosu slobode i milosti od onoga koje je naučavalo crkveno učiteljstvo. Istodobno je zastupao program opće obnove Crkve. Taj opći sadržaj jasnenističkog programa prihvatili su neki biskupi u Habsburškoj monarhiji, a i sama carica Marija Terezija (1740-1780.), u nadi da će u

katoličanstva, jedne od dviju sastavnica jozefinizma, i zato je opravdano smatrati ga zastupnikom tog nastojanja oko obnove Crkve. On to prije svega vrlo jasno očituje svojim opredjeljenjem za razradu *Rimskog katekizma*, i to u vrijeme razmahalog jozefinizma kad je *Austrijski katekizam* izričit znak posvemašnjeg prihvaćanja cjelovitog jozefinizma.[5] Bilo je to u godinama, kad mu je njegov izbor mogao donijeti i teškoće pri objavljivanju propovijedi tiskom, jer je zaobišao *Austrijski katekizam*, službeni jozefinistički priručnik kršćanskog nav-

njegovim nacrtima obnove Crkve naći putove i sredstva za obnovu Crkve u Monarhiji i njezino oslobađanje od baroknog katoličanstva. Stoga austrijski jansenizam nema rigidnih crta izvornog jansenizma, već postaje temeljnica obnovnog katolicizma, jer vodeći crkveni i državni čimbenici prihvaćaju njegov program povratka zasadama Tridentskog crkvenog sabora, pastoralnom idealu sv. Karla Boromejskog i idejama oratorijanskog pokreta, a osobito reformu odgoja i obrazovanja klera te napuštanje baroknih pobožnosti. . U program jansenističkog nastojanja u duhu reformnog katolicizma također valja ubrojiti nastojanje prevođenja biblijskih tekstova, zahtjev da se biblijski odlomci kod mise čitaju na narodnom jeziku, njegovanje crkvene pjesme na narodnom jeziku umjesto barokne instrumentalne glazbe po crkvama te brigu oko vjerskog odgoja djece i odraslih. Obnovno katoličanstvo se nadahnjuje i programom crkvene obnove Lodvica Muratorija (1672- 1750.). Ipak su austrijski jansenisti prihvatili i febronijanske ideje s baštinom konciliarizma, regalizma i galikanizma, a u apsolutističkoj državi gledali su osobito vrijednog pomoćnika u ostvarenju svojeg reformnog programa. Zbog takvog odnosa prema apsolutističkoj vlasti poneki su odobravali metode i ciljeve državnog prosvjetiteljstva i s njime našli niz zajedničkih interesa. Tako je jansenizam pravi „teološki temelj austrijskog reformnog katolicizma", a reformni katolicizam jedna od dviju bitnih sastavnica kultrunog i idejnog pologa jozefinizma; druga je prosvjetiteljsko shvaćanje o državnoj Crkvi. - Usp. Peter Hersche, DerSpae jansenismus in Oesterreich. Wien, 1977, 360-378; Gyorgy Hoelvenyi, Katholische Aufklaerung und Jansenismus in Ungarn, u: Elisabeth Kovacs (izd.): Katholische Aufklarung und Josephinismus. Wien, 1979, 93-100.

[5] Školski zakon koji je 1774. odobrila carica Marija Terezija (1740-1780) za područje Habsburške monarhije uvodi katehizaciju u škole,

ješťanja onoga vremena.[6] Jozefinističke vlasti su, naime, izričito zahtijevale da na području Monarhije vjerska pouka djece i odraslih bude po tom katekizmu koji je bila propisala sama država. Naravno, za pouku odraslih vjernika ubrzo su nastale različite opširne razrade tog katekizma i katehetske propovijedi.[7] Kako Leaković na naslovnoj stranici svoga **Nauka** ističe da ga je tiskao „z dopuštenjem starešinah, a s troškom dobročinilacah", time potvrđuje činjenicu da su crkvene i državne vlasti odobravale program obnovnog katoličanstva i stoga bile spremne tolerirati i upotrebu *Rimskog katekizma*, premda su tim dopuštenjem za tisak istodobno odobrile Leakovićevo udaljavanje od jozefinizma, ali ne i povratak u

kako je zamislio školsku reformu Johann Ignaz Felbinger. On je priredio tzv. Mali katekizam (1763.), a njegov suradnik Benedikt Strauch priredio je Srednji (1765.) i veliki katekizam (1766.). Po modelu tih, tzv. saganskih katekizama, Felbiger je priredio i Protumačeni katekizam (Erlaeuterter Katechismus). Poslije tih katekizama slijedi Austrijski jedinstveni katekizam, koji je 1777. postao obaveznim školskim i izvanškolskim vjeronaučnim priručnikom u svim zemljama pod svojom carskom i kraljevskom vlašću. On objedinjuje gradivo temeljnih katekizama katoličke obnove, ali usvaja i nastojanja obnovnog katoličanstva te načela prosvjetiteljske pedagogije. U svoj sadržaj uvodi i biblijsku povijest, a dotadašnje katekizamsko gradivo preusmjeruje prema moralizmu. Utjecaj prosvjetiteljskog racionalizma je očit do te mjere da u pojedinim tumačenjima Austrijskog katekizma biva zapostavljena nadnaravna sastavnica kršćanskog vjerovanja kao i vjerovanjem obrazložen kršćanski moral. U Hrvatskoj je taj katekizam bio prisutan gotovo jedno stoljeće,a po broju izdanja i različitim vrstama dosegao je prvo mjesto među katekizmima na hrvatskom jeziku. Ujedno je Austrijski katekizam prvi vjeronaučni priručnik koji se općenito upotrebljavao gotovo u svim biskupijama hrvatske Crkve sredinom 19. st. i to usprkos nejedinstvu književnog jezika.

[6]Austrijski katekizam razdijeljen je u pet dijelova: o vjeri, o ufanju, o ljubavi, o sakramentima i o kršćanskim dužnostima; razrada posljednjih stvari predstavlja dodatak. U tumačenju Vjerovanja uvodi osobit

duhovni svijet baroknog kršćanstva. Ukazivanje na te oznake Leakovićevog **Nauka** i na okolnosti njegova nastanka objašnjavaju piščevu osobnu idejnu usmjerenost i omogućuju ispravno vrednovanje njegovog djela.

Valja napomenuti da Leaković u svom opredjeljenju za obnovno katoličanstvo nije bio osamljen. Pošao je putem koji je zacrtao Emerik Pavić tiskavši prijevod Gollovog katekizma i slijedio stope svog učitelja i prijatelja Ivana Velikanovića.[8] Upravo Velikanovićev katekizam *Uputjenja katlicsanska* (1. svezak, Osijek 1787. i 2. svezak, Osijek 1788) je jedino na hrvatskom objavljeno djelo koje Leaković navodi u svom **Nauku**.[9] Iste ideje obnovnog katoličanstva s njima trojicom je dijelio je i Marijan Lanosović.[10] Njihovi objavljeni spisi, a osobito prijevod Svetoga pisma koje je kasnije priredio Matija Petar Katančić,[11] označili su novim zamahom vjernički život i crkveno djelovanje na prijelazu iz 18. u 19. st. u Hrvatskoj i istodobno ostali trajni znak osobitog duhovnog ozračja koje je vladalo u franjevačkoj pokrajinskoj zajednici. Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga, kojoj su oni pripadali; ona se je tada prostirala u Slavoniji i Podunavlju.

Stoga pretisak Leakovićevog **Nauka** pruža uvid u stanje katoličkog naviještanja putem propovijedanja i katehetskog poučavanja, ali i ukazuje na obnovni zamah u životu Crkve među Hrvatima u razdoblju od kojega nas dijele dva stoljeća. Budući da je u to vrijeme **Nauk** bio plod i izraz osobitog onodobnog obnovnog

zamaha u Crkvi i društvu, njegovo ponovno objavljivanje može biti poticaj na iskorake u životu Crkve koji vode njezinoj obnovi u naše vrijeme.

---

novi ka'ekizamski obrazac o šest temeljnih vjerskih istina, a šestu istinu o božanskoj milosti i definira. Drugi dio „od ufanja" razlaže Očenaš i Zdravomariju, a treći dio „od ljubavi" tumači Božje i crkvene zapovijedi . Opširnu raspravu o svetoj misi, zatim napose o propovijedi i govor o nedjeljnoj večernjici donosi u tumačenju druge crkvene zapovijedi. Rasprava o sakramentima jest četvrti dio katekizma, a peti dio raspravlja o kršćanskim dužnostima; prva je dužnost „bežati zla" i zatim drugu dužnost „činiti dobro". Katekizam završava „pridavkom od četireh poslednjih", tj. o smrti, sudu, paklu i kraljevstvu nebeskom.

[7] Na području zagrebačke biskupije najprije se pojavio katehetsko-propovjednički priručnik J. N. Langa u prijevodu Josipa Ernesta Matijevića pod naslovom *Raztolnachenya zverhu Velikoga Katekismusha vu ceszarzko-kralyevzkih dersavah za navuchavanye odluchenoga* (5 svezaka, Zagreb, 1796-1802.). Poučavanju u vjeri odraslih, i to osobitim poukama ili ponudom putem propovijedi, trebali su služiti još dva priručnika: prvi je dao tiskati biskup Maksimilijan Vrhovac pod naslovom *Podvuchanva vu najpoglavitesheh vere iztinah y najoszebitesheh kerschanskeh dusnoztjah* (Zagreb, 1822.). Najvjerojatnije se radi o prijevodu djela A. Pachnera koje je preveo Toma Mikloši, dok je drugi *Iztine vere vu razlaganyih y razgovorih poleg vu czeszarszko-kralyevzkih dersavah prepiszanog Katekismusha* (2 sveska, Zagreb, 1840.) koji je objavio Franjo Karlo Šloisnig.

[8] Ivan Velikanović (1723-1803) je 1740. stupio u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. Teologiju je studirao u Budimu i u Bolonji. Bio je profesor filozofskog učilišta (1751-1754) i visoke bogoslovne škole u Osijeku (1757-1768), a zatim voditelj svoje franjevačke pokrajinske zajednice kao provincijal (1771-1774). Od 1783. do smrti je boravio u Vukovaru u službi župnika.

[9] *Nauk*, 170, 171, 185.

[10] Franjo Emanuel Hoško, *Lanosovićeva »Bogomolna knjižica«*. Croatica Christiana Periodica, 8/1984, br. 14, 41-46.
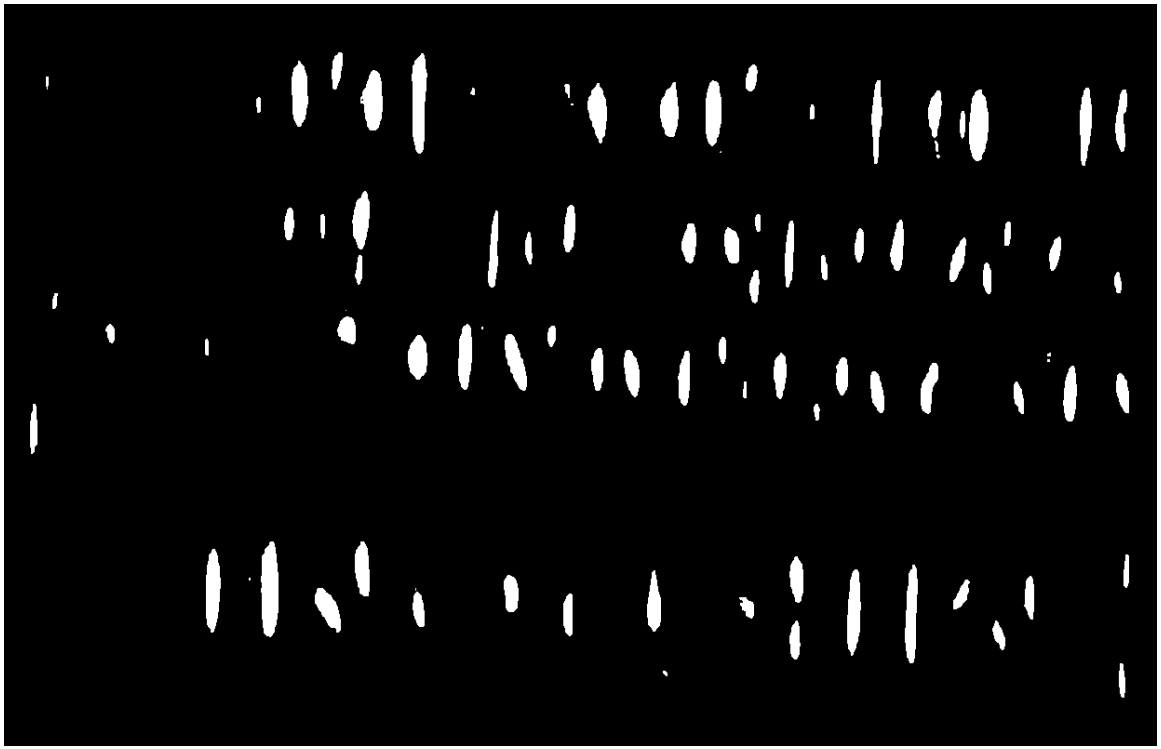
[11] Franjo Emanuel Hoško, *Duhovni lik Matije Petra Katančića*. u: Diaconus Verbi. Zagreb 1995, 398-407; Isti, *Zašto je Matija Petar Katančić preveo Bibliju?* u: Znanstvenu spomen-skop o Katančiću. Budimpešta 1997, 63-77.